

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 63

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ Α' - ΙΒ'
(ΚΕΦ. 1 - 3)**

Εισαγωγή
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΤΣΑΚΩΝΑ
Υφηγητού του Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Μετάφρασις - Σκόλια
ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
θεολόγου - φιλολόγου

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	21 - 259
Ὅμιλα Α' (προόμιον)	21 (268) *
Ὅμιλα Β' (Ματθ. α', 1)	40 (277)
Ὅμιλα Γ' (Ματθ. α', 1 - 16)	57 (289)
Ὅμιλα Δ' (Ματθ. α', 17 - 21)	72 (300)
Ὅμιλα Ε' (Ματθ. α', 22 - 25)	109 (322)
Ὅμιλα ΣΤ' (Ματθ. β', 1 - 8)	125 (338)
Ὅμιλα Ζ' (Ματθ. β', 4 - 10)	150 (348)
Ὅμιλα Η' (Ματθ. β', 11 - 15)	171 (362)
Ὅμιλα Θ' (Ματθ. β', 16 - 23)	187 (372)
Ὅμιλα Ι' (Ματθ. γ', 1 - 6)	205 (385)
Ὅμιλα ΙΑ' (Ματθ. γ', 7 - 12)	225 (398)
Ὅμιλα ΙΒ' (Ματθ. γ', 13 - 17)	246 (414)
ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	263 - 428

* Οι ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντιστοιχοὶ τῶν σελίδων τοῦ ὁραίου κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ Κ.Α. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ
ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Ἐδρὴ καὶ πολυσχιδὲς εἶναι τὸ ἑρμηνευτικὸν ἔργον τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὅσον εἰς τὴν Η. Διαθήκην ὅσον καὶ εἰς τὴν Κ. Διαθήκην. Ὁ ἱερός ὁστος πατὴρ διὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν εὐθείας γνώσεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τῆς εὐγλωττίας καὶ τῆς ἐκρημυγῆς πίστεως πρὸς τὸν ἐν Τριᾷ Θεὸν κατέστη, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἐγκριωτέρων μελετητῶν του, ὁ γονιμώτατος, ὁ γλαφυρώτατος καὶ ὁ πολυμερέστερος τῶν ρητόρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀπέραντος καὶ ἀνεξάντητος διαμορφωτὴς τοῦ χριστιανικοῦ ἥθους, βαθύς γνώστης τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ τῶν ἀπασχολούντων τὴν ἐποχὴν του προβλημάτων προσέδωκεν εἰς τὸ ἑρμηνευτικὸν του ἔργον ἠθικοκοινωνικὴν χροὶν τῆ βοήθειά τῆς γραμματικο-ιστορικῆς μεθόδου ἑρμηνείας, τὴν ὁποίαν ὁ ἱερός πατὴρ πιστῶς ἠκολούθη, ὡς ἐμπρόσωπος τῆς Ἀντιοχειακῆς σχολῆς. Βασικὴ ἐπιείκεια τοῦ Χρυσοστόμου ἦτο ἡ εὐὰ τῆς ἑρμηνείας τῶν Ἁγίων Γραφῶν κατανόησις τοῦ μεγαλείου τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως καὶ ἡ σημασία αὐτῆς διὰ τὸν ἄνθρωπον, προκειμένου ὅπως νὰ καταστή ἐκείν τῶ Θεοῦ καὶ οὐρανοπολίτης.

Αἱ ἑρμηνεῖαι τῶν βιβλίων τῆς Κ. Α. ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου γίνονται ὑπὸ μορφῇ ὁμιλιῶν, ἐκτὸς τῆς πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς, ἣτις ἑρμηνεύεται στίχον πρὸς στίχον καὶ ἔχει τὴν μορφήν ἀσχηρῶς ἑρμηνευτικῆς ὑπομνήματος. Αἱ ἑρμηνευτικαὶ δὲ ὁμιλίαι αὗται ἀνέρχονται εἰς 489, εἰς τὰς ὁποίας περιλαμβάνονται καὶ 7 ὁμιλίαι εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ κλαυθίου καὶ τοῦ Λαζάρου τοῦ Λουκά 16, 19 - 31, τῶ μόνου τμήματος ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου τοῦ ἑρμηνευομένου ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου¹.

1. P.G. 48, 963-1034. Αἱ ὁμιλίαι αὗται ἐξεδόθησαν εἰς τὰς 1409 καὶ 1509 τόμους τῆς παρώσης σειρᾶς «ΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ».

Ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Κ.Δ. ὁ ἱερός Χρυσόστομος δὲν ἠρμήνευσε τὰ Εὐαγγέλια κατὰ Μάρκον καὶ κατὰ Λουκᾶν — ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρου μνημονευομένου τμήματος — τὰς Καθολικὰς ἐπιστολάς καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου. Διὰ δὲ τὰ λοιπὰ βιβλία τῆς Κ.Δ. αἱ 489 ἑμίλιαι κατανομήνται ὡς ἑξῆς:

- 1) Εἰς τὸ κατὰ Ματθαίον Εὐαγγέλιον 90 ἑμίλιαι, ἐκφωνηθεῖσαι ἐν Ἀντιοχείᾳ πιθανότατα τῷ 390².
- 2) Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον 88 ἑμίλιαι, ἐκφωνηθεῖσαι περὶ τὸ 391 ἐν Ἀντιοχείᾳ³.
- 3) Εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων 56 ἑμίλιαι, αἱ ὅποια ἀποτελοῦν τὸ μόνον πλήρες ὑπόμνημα εἰς τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον, τὸ ὅπολον ὑπόμνημα οὐδεὶς ἐκ τῶν 10 πρώτων μ.Χ. αἰώνων, καὶ ἐκφωνήθησαν τῷ 400 κατὰ τὸ 3ον ἔτος τῆς ἐν Κωνσταντίνῳ παραμονῆς τοῦ Χρυσοστόμου, ὡς δεδωτοῖ ὁ ἴδιος⁴. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἑμιλιῶν ὑπάρχουν ἄλλα 8 ἑμίλιαι τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων, εἰς ὃν 4 ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Πράξεων⁵ καὶ 4 εἰς τὴν ἄλληλῃ τῶν ὁμοίων εἰς τὴν περιόδον τοῦ Παύλου καὶ ἄλλων προσώπων τῆς Βίβλου⁶. Αἱ ἐν λόγῳ 8 ἑμίλιαι ἐκφωνήθησαν ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν Παισιόλιον περίοδον τοῦ 388.
- 4) Εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴν 33 ἑμίλιαι αἱ ὅποια ἀποτελοῦν τὸ ἐπιφανέστερον ὑπόμνημα περὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς καὶ τὴν ὁμοίωτον ἐξ ἑἰς τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου⁷. Ἐκφωνήθησαν δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ πιθανότατα κατὰ τὴν περίοδον μεταξὺ 381-398 καὶ μετὰ τὴν ἐκστράτειαν τοῦ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον ὑπομνήματος τοῦ Χρυσοστόμου.

1. P.G. τόμος 37 - 58.

2. P.G. 59, 25 - 482.

3. P.G. 60, 13 - 384.

4. P.G. 51, 65 - 112. Ἐξεδόθησαν εἰς τὸν 3ον τόμον τῆς σειράς «Α.Α.Π.».

5. P.G. 51, 113 - 136. Καὶ αὐτὰ αἱ ἑμίλιαι ἐξεδόθησαν εἰς τὸν 3ον τόμον τῆς σειράς «Α.Α.Π.».

7. P.G. 60, 381 - 682.

- 5) Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορινθίους 44 ἑμίλιαι⁸ καὶ εἰς τὴν Β' πρὸς Κορινθίους 30 ἑμίλιαι⁹, αἱ ὅποια ὅμοι ἀποτελοῦν τὰ ὁμοίωτα δείγματα τῆς σκέψεως καὶ διδασκαλίας τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἐκφωνήθησαν ἐν Ἀντιοχείᾳ εἰς χρόνον, μὴ δυνατόν νὰ ὁρισθῇ ἐγγύτερον. Πάντως μετὰ τὰ ὑπομνήματα εἰς τὰ κατὰ Ματθαίον καὶ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλια.

Ἐκτὸς τῶν ἑμιλιῶν τούτων ὁ ἱερός πατὴρ ἔγραψε τρεῖς λόγους εἰς τὸ Α' Κορ. 7, 1¹⁰ καὶ τρεῖς λόγους εἰς τὸ Β' Κορ. 4, 13¹¹ καὶ ἕνα λόγον εἰς τὸ Α' Κορ. 15, 28. Τὰ ἄλληλικὰν κείμενα τοῦ τελευταίου τούτου λόγου ἐξημεσιώθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Haidachner τῷ 1907.

- 6) Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν¹², συντεθὲν μετὰ τὰς ἑμίλιας ἐπὶ τῶν 800 πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ.
- 7) Εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους 24 ἑμίλιαι¹³, γραφεῖσαι ἐν Ἀντιοχείᾳ.
- 8) Εἰς τὴν πρὸς Φιλιππησίους 15 ἑμίλιαι, γραφεῖσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει¹⁴.
- 9) Εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς 12 ἑμίλιαι¹⁵, ἐκφωνηθεῖσαι ὁμοίως ἐν Κωνσταντίνῳ περὶ τὸ 398, εἴτε ἐν αὐταῖς ὁ Χρυσόστομος ὑπανίσταται τὴν πρῶτον τοῦ Ἐδερσίου, ἐπισημαίνων κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ αὐτοῦ ἔτους.
- 10) Εἰς τὴν Α' πρὸς Θεσσαλονικεῖς 11 ἑμίλιαι¹⁶ καὶ εἰς τὴν Β' πρὸς Θεσσαλονικεῖς 5 ἑμίλιαι¹⁷, αἱ ὅποια ὅμοι ἀνήκουν

8. P.G. 61, 9 - 385.

9. P.G. 61, 381 - 610.

10. P.G. 51, 207 - 242. Ἐξεδόθησαν εἰς τὸν 3ον τόμον τῆς σειράς «Α.Α.Π.».

P.G. 51, 211 - 302. Ἐξεδόθησαν εἰς τὸν 3ον τόμον τῆς σειράς «Α.Α.Π.».

12. P.G. 61, 611 - 682.

13. P.G. 62, 9 - 178.

14. P.G. 62, 117 - 298.

15. P.G. 62, 299 - 392.

16. P.G. 62, 391 - 468.

17. P.G. 62, 467 - 500.

εις την περίοδον τῆς ἐν Κων/πόλει παραμονῆς τοῦ Χρυσοστόμου.

- 11) Εἰς τὴν Α' πρὸς Τιμόθεον 18 ἑμίλια¹⁸ καὶ εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμόθεον 10 ἑμίλια¹⁹, αἱ ὅποια ἀπασαί φαίνεται νὰ ἔγγραψαν ἐν Ἀντιοχείᾳ, διότι, ἐνθ' ἐπαινημένους ἑμίλει ὁ ἱερός πατὴρ περὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ αξιώματος τοῦ Τιμοθέου, οὐδεμίαν μίειαν ποιῆται περὶ τοῦ αὐτοῦ τοῦ ὡς ἐπισκόπου καὶ συγχρόνως ἑμίλει περὶ τῶν πολλῶν ἀρχιερέων τῶν ζώντων πέριξ τῆς Ἀντιοχείας, τινῶν καὶ ἐγκαλιζόμενον τὴν ἀσκήσαν πειθαρχίαν καὶ τὴν παραδειγματικὴν ἀφοσίωσιν αὐτῶν.
- 12) Εἰς τὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολὴν 6 ἑμίλια²⁰, αἱ ὅποια ἐκείσε πρᾶξι νὰ υποταχθῶσιν ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐκ λόγων ἐσωτερικῶν αὐτῶν τούτων τῶν ἑμιλίων.
- 13) Εἰς τὴν πρὸς Φιλήμονα 3 ἑμίλια²¹, αἱ ὅποια ἔγγραψαν κατὰ τὸν αὐτὸν πρὸς τὰς ἑμίλιας ἐπὶ τῶν ποιμαντικῶν ἐπιστολῶν χρόνον.
- 14) Εἰς τὴν πρὸς Ἐβραίουσ 34 ἑμίλια²², συντεθεῖται κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ἐν Κων/πόλει παραμονῆς τοῦ Χρυσοστόμου, ὡς ἐπισκόπου, ἢ τῶ 403/404, διότι εἰς τὸν τίτλον αὐτῶν ἀναγράφεται, ὅτι αὐταὶ ἐδημοσιώθησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χρυσοστόμου ἀπὸ ἐστενογραφημένης σημειώσεως ὑπὸ Κωνσταντίνου, ἱερέως ἐν Ἀντιοχείᾳ.

Ὡς προελέθη, ἑμίλια εἰς τὰς Καθολικὰς ἐπιστολάς ἐκ μέρους τοῦ Χρυσοστόμου ἔχον ὑπάρχον. Τὰ ἀποσπάσματα εἰς αὐτάς, ὑπὸ μορφῆν σειρῶν, τὰ ἐκδοθέντα ὑπὸ τῷ ὀνόματι τοῦ Χρυσοστόμου εἰς P.G. 65, 1039 - 1062 ἀποταλοῦν μάλλον συλλογὴν ἐξ ἄλλων πραγματείων τοῦ Χρυσοστόμου.

Αὐταὶ εἶναι αἱ ἐρμηνευτικαὶ ἐργασίαι τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου εἰς τὰ βιβλία τῆς Κ.Δ. αἱ μέχρις ἡμῶν διασωθεῖσαι. Ἐν αὐταῖς ὁ ἱερός πατὴρ ἀπτεται πάντων τῶν θεμάτων, ἰστορικῶν,

18. P.G. 62, 501 - 600.

19. P.G. 62, 599 - 628.

20. P.G. 62, 625 - 700.

21. P.G. 62, 701 - 780.

22. P.G. 63, 9 - 225.

δογματικῶν, κοινωνικῶν, ἠθικῶν, ἀγαθῶν πρὸς τὴς ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ κειμένου παρεχόμενας ἀφορμὰς, καὶ διὰ λεπτῶν χειρισμῶν καὶ θαλάσας εἰς τὸ κείμενον διεισδύουσι συμάγει τὰ πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας χρήσιμα συμπέρασματα.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΟΜΙΑΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Αἱ ἐν συνεχείᾳ τῆς παρουσίας εἰσαγωγῆς ἐκδοόμεναι εἰς τὸν παρόντα καὶ εἰς ἐπομένους τόμους 90 ἑμίλια τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἀποταλοῦν ἀντικρουσεντικῶν δειγμάτων τῶν ἐρμηνευτικῶν ἀρχῶν καὶ μεθόδων τοῦ ἱεροῦ πατρός. Ἡ μετάφρασις τῶν ὡς ἄνω ἑμιλίων ἐστηρίχθη εἰς τὸ κείμενον τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Fridericus Field εἰς τρεῖς τόμους εἰς τὴν σειράν «Bibliotheca Patrum Ecclesiae Catholicae qui ante Orientis et Occidentis Schisma floruerunt», ἐν Ὁξφόρδῃ 1839, μετὰ διερεύνησιν πολλῶν κωδίκων, ὡς ἀναφέρει ὁ ἐκδότης εἰς τὴν ἐκτενῆ εἰσαγωγὴν του.

Αἱ 90 ἑμίλια εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι τὸ ἀρχαιότερον πλήρες, κρηγματικῶν δεδαιώς, ὑπόμνημα εἰς τὸ ἐν λόγῳ Εὐαγγέλιον, τὸ ὅπολον ὑπόμνημα ἔχει εἰσωσθῆ ἐν τῆς περιόδου τῶν πατέρων τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας²³. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὡν ὑπαδὸς τῆς ὑπὸ τῆς Ἀντιοχειανῆς Σχολῆς ἀκολουθουμένης ἐρμηνευτικῆς τῶν Ἁγίων Γραφῶν μεθόδου, κατ' ἤν πραγματοποιεῖται κυρίως γρηγματικῆ, φιλοσοφικῆ καὶ ἱστορικῆ διερεύνησις τῶν κειμένων τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, ἀποφασίζει τὴν ἀκρατον ἀλληγορικὴν ἐρμηνείαν καὶ πάσας τὰς ἄλλας ἀκρότητας, εἰς τὰς ὅποιας ἔξεστράπησαν ἄλλοι ἐρμηνευταὶ πρὸ καὶ μετὰ τὸν Χρυσόστομον²⁴, καὶ ἡμῶν εἰς τὸ ἱε-

23. J. Quasten, Patrology, vol. III, Maryland, 1963, σ. 437.

24. Περὶ τούτου λεπτομερέστερον πρὸς Μ. Α. Σάκου, Ὁ Τρεῖς Ἱεράρχαι ὡς ἐρμηνευταὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἐν Ἀθήναις 1963, σ. 45 ἐξ. Ὁμοίως πρὸς Α. Σ. Μωυλάνου, Πατρολογία. Ἐν Ἀθήναις 1930, σ. 246.

ρόν κείμενον, ζήτησιν νὰ καταστήσῃ αὐτὰ κατανοητὸν εἰς τοὺς ἀκροατὰς του καὶ νὰ συναγάγῃ τὰ ἐπιμέλεια διὰ τοῦ πιστοῦ συμπεράσματα.

Ἦδη ἐν ἀρχῇ τῶν ἡμελῶν τούτων ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος ἐξείρει τὴν ἀπευθείαστάτη καὶ ἀναγκαιότατη τῆς μελέτης τῆς Γραφῆς, θεωρῶν τὴν γραπτὴν παράδοσιν τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, ὡς ἀναγκαῖον ἀποκατάστατον, λόγῳ τῆς ἀδυναμίας παντὸς ἀνθρώπου νὰ δεχθῇ δι' ἑαυτοῦ ἐπιμύθευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν χεῖρ τοῦ Θεοῦ. «Ἐδει μὲν ἡμᾶς μὴδὲ δεῖσθαι τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων βοηθείας, ἀλλ' ὅτω θλον παρέχεσθαι καθαρὸν, ὡς τοῦ Πνεύματος τὴν χεῖρ ἀντὶ διδίων γίνεσθαι ταῖς ἡμετέρας φυγαῖς, καὶ καθάπερ ταῦτα διὰ μέλανος, οὕτω τὰς καρδίας τὰς ἡμετέρας διὰ Πνεύματος ὑγγεγράφθαι»²⁵.

Τὴν θεῖαν Γραφὴν, τὴν φορὰ τῆς Ἀποκαλύψεως, θεωρεῖ ἀνωτέραν καὶ ὑπερέχουσαν ἐναντὶ παντὸς φιλολογικοῦ ἢ φιλοσοφικοῦ δοκιμίου, κληροδοτηθέντος εἰς ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀρχαιότητος²⁶, ἐπιεγγὼν δὲ συγχρόνως καὶ τοὺς λόγους, δι' οὓς τὰ λερὰ διδῆλια εἰσὶ αἰώνια καὶ ρυθμιστικὰ τῆς ἠθικῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἀνθρώπων, τοῖς: «θεῖα γὰρ δύναμις ἦν ἡ πάντα ἐπιθεῖσα καὶ καταρθεῖσα παρὰ πᾶσα»²⁷. Καὶ εἶτα: «Τὴν γὰρ γῆν ἀπέριτες, πάντα περὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς διαλέγονται, ἑτέραν ἡμῖν ζωὴν εἰσάγοντες καὶ ἄλλοι, καὶ πλοῦτον καὶ πέναν, καὶ ἐλευθερίαν καὶ δουλείαν, καὶ ζωὴν καὶ θάνατον, καὶ κόπον καὶ καλοῖαν, πάντα ἐγγελάγημένα»²⁸.

Καίτοι θεωρεῖ ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος ἐπιταὶαν καὶ ἀδιαίρετον τὴν θεῖαν Ἀποκάλυψιν²⁹, ὡς αὕτη ἐκτίθεται ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, οὐδέποτε διατάζει νὰ τονίσῃ τὴν ἑκτὴν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὑπεροχὴν τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἡ ὑπεροχὴ δὲ αὕτη τῆς δευτέρας ἐγκνεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἀποτελεῖ μῆσον ἐπικοινωνίας τοῦ Θεοῦ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ προτομασίαν διὰ τὴν πλήρη ἐν Χριστῷ Ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ, ἐνθ' ἡ Καινὴ Διαθήκη εἶναι φορεὺς τοῦ πνευματικοῦ Νόμου, ὅστις εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἡμέσου μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίας

25. Ὁμιλία Α', 1.

26. Ὁμιλία Α', 5B-10A.

27. Ὁμιλία Α', 9A.

28. Ὁμιλία Α', 9B.

29. Quasten, ἐνθ' ἐν. σ. 437.

αὐτοῦ ἀνθρώπου³⁰. Διὰ τῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως ἡ Θεία Χάρις ἐκκλίνεται εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν διὰ Πνεύματος Ἁγίου, τοῦ θεθέντος εἰς αὐτοὺς καὶ διὰ τοῦ ἔργου τῶν πνευματικῶν κινήσεων τῆς χάριτος. «Ὁ γὰρ ἐξ ἔργου τῶν πνευματικῶν κινήσεων λείβεται ἐπὶ τῶν χειρῶν οἱ ἀπόστολοι, καθάπερ Μωϋσῆς» ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα ἐν τῇ εἰανοῖς περιφέροντες, καὶ θεσμοῦν τινα καὶ πηγήν δογμάτων καὶ χειρισμάτων καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀναελλόντες, οὕτω πανταχοῦ περιήσαν, διδῆλια καὶ νόμοι γινόμενοι διὰ τῆς χάριτος ἐπιμύθου³¹.

Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐριμύθου ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος καὶ διὰ τῆς γραμματικο-ἱστορικῆς μεθόδου ἐρμηνεύων τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, καταλήγει εἰς τὴν ὅτι αὐτοῦ ἐγκαινισμένη καὶ διαρκῶς χρησιμοποιουμένη πνευματικὴ³² μέθοδος ἐρμηνείας, τὴν ἀποδίδουσαν εἰς τὴν ἕξαρσιν τῶν καρπῶν τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δι' ἣν οἱ πιστοὶ καθίστανται ἔργασι ἐπὶ τῆς γῆς καὶ δυνάμει οὐρανοπολιτοῦ³³. Ὅπως ὁ Χρυσόστομος καθίσταται ὁ πνευματικώτερος τῶν ἐρμηνευτῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὁ τὴν πνευματικὴν τοῦ ποιμνίου του ἀικοδομῆν ὑπὲρ πάντα ἄλλοι σκοπὸν τῶν ἡμερῶν³⁴.

Ἡ τάσις ἡμῶς πρὸς τὴν πνευματικὴν ἢ ἐπικοινωνιακὴν ἐρμηνείαν τοῦ Εὐαγγερίου, οὐδέπως παρεμποδίζει τὸν Χρυσόστομον εἰς τὸ νὰ διερανεῖ γραμματικῶς καὶ ἱστορικῶς τὸ ἱερὸν κείμενον. Ὅπως, ἐν σχέσει πρὸς τὰ Εὐαγγέλια, ἀναζητεῖ τὴν αἰτίαν καὶ

30. Ὁμιλία Α', 2B-3C.

31. Ὁμιλία Α', 3C.

32. Περὶ Σ. Χ. Ἀγορεύου, Ὁ Ποιητὴς τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐκμνηστὴ τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Ἐν Ἀθήναις 1916, σ. 19, 21-23.

33. Χαρακτηριστικὴ δὲ κυκλῶναι ἡ εὐθύνη τοῦ παρεχομένου, ἐν ὁ Χρυσόστομος δὲτε εἰς τὸν ὄρον «Εὐαγγέλιον» καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ θεμῆν: «Εὐαγγέλιον δὲ αὐτοῦ τὴν πραγματείαν εὐαίως ἑώλετο. Καὶ γὰρ καλῶς ἀναίρεται, καὶ ἀματημάτων λίσαν, καὶ δαιμονίαν, καὶ ἀγαπῶν, καὶ ἀκαθάρτων, καὶ δισθεσῶν, καὶ κήρυκτον τῶν οὐρανῶν, καὶ συγγένων πρὸς τὸν Πῶν τοῦ Θεοῦ, πῶσαν ἴδον ἀναγγέλλαν... θεὸς ἐπὶ γῆς, ἄνθρωπος ἐν οὐρανῷ» καὶ πᾶσα ἀναμῆ ἐγένετο, ἄγγελος ἀναγγέλοντος ἀνθρώποις, ἄνθρωπος ταῖς ἀγγελίας ἐκπῶνουν, καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς ἀνω δυνάμει...» (Ὁμιλία Α', 4A-5).

34. Περὶ Στόμων Γνωστικῶν. Ἡ πρὸς θείας Χάριτος διδασκαλία Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου. Ἐν Ἀθήναις 1936, σ. 4 ἔξ.

των σκοπών αυτών, άπεται το προβλήματος των διαφορών των Εδωγγέλίων³⁵ και εξάγει το γεγονός της ύπάρξεως των πιστών των Εδωγγέλίων, ως μαρτυρούνται την άλλωσαν των γεγονότων, των άπ' αυτών Ιστορούμενων³⁶. Τοιαύτα θέματα άπασχολούν και σήμερα την Κριτική.

Όθεν, δύνανται τις να παρακαλουθήτη την κληρώσαν της; ύπό του Χριστούδμου άφαιροζόμενης έρμηνευτικής μεθόδου εν τώ έκάστοτε έρμηνευόμενω κειμένω, έχουσαν ως εξής:

- 1) Άπαραίτητες προϋποθέσεις τυγχάνει ή άνέγνωσις του Ιεροδ κειμένου, προκειμένου ό άκροατής να εξοικειωθή προς αυτό και να φέρη τούτο διαρκώς εις την μνήμην του. Η εξοικειώσις προς τό κείμενον άποτελεί βασικήν προϋπόθεσιν προς κατανόησιν των βαθύτερων νοημάτων αυτού και προς άνίχνυσιν της διά μέσων άνθρωπίνων, ως είναι ή γλώσσα και ή γραφή, διαμνησίσεως των κλωνίων άληθειών της θείας Άποκαλύψεως³⁷.
- 2) Έν συνεχεία έπιχειρείται ή γραμματική διασέφρις και Ιστορική τοποθέτησις των λεγομένων. Τό στάδιον τούτο σκοπόν έχει την άκρίβη άνιχνυσίν των προβλημάτων και την έπισήμανσιν τυχόν διαφοροποιήσεων μεταξύ των Ιερών κειμένων και του ύπό έρμηνείαν τούτου³⁸.
- 3) Σκοπός των άνωτέρω είναι ή έγρήγορις και παρακλήσις των πιστών προς την ήθικήν πράξιν και την κατά Χριστόν βίωσιν, τό όποια άποτελούν τό τέλος πάσης έρμηνευτικής προσπάθειας³⁹. Η άκόλουθουμένη αυτή μεθόδος, έκινούσα

35. 'Ομιλία Α', 5Α...

36. 'Ομιλία Α', 5Β...είτα ύστερ άρ' ένός στίμουτος πάντα εφέν- γαντα μεγιστή της άληθείας άπόδειξις τούτο γίνεται.

37. 'Ομιλία Α', 19Β...είτα παρακαλώ, μετά πολλήν ήμιν έπιστάη της σκοπέξ, όστε εις τό πλάγιον των γεγραμμένων εισελθόν, του Χριστού προσημαίνου τάσις ήμιν της πλάδου. Όσα δέ ήμισθίστατον γενέσθαι των λόγων, δεόμεθα και παρακαλούμεν, όσαρ και έπ' των άλλων γραφών απεικονισμεν, προλαύοντων την περικοπήν της γραφής, ήν εν μέλλουσιν έφρησίδου ίνα τη γνώσει ή άνέγνωσις προδοσασίσις, ή και πολλήν ασφάλειαν την εύκόλιον ήμιν. Καί γάρ τά ζητούμενα πολλά και έπώδηντα.

38. 'Ομιλία Α', 18C...

39. 'Ομιλία Α', 15Α...

άπό του γραμματος της Γραφής, ύσσης της θύρας προς τον ουρανόν, και άπολήγουσα εις την γνώσιν της κατά Θεόν άληθείας και εις την μετά του Θεοδ κοινωνίαν, δύνανται να κληθή Θεοκεντρική έρμηνεία, της οποίας κείμενι χρήσιν ό Ιερός Χριστόςτομος εις πίσυν αυτόδ ήμύλιαν⁴⁰. Η δέ πρόθεσις αυτή εκ των έξωτερικών προς τό έκώτερα, εκ της γραμματικο-Ιστορικής έρμηνείας προς την πνευματικήν τοιαύτην και ή άναγωγή των πιστών εκ της γνώσεως της κατά Θεόν άληθείας προς την κατά Θεόν βίωσιν, κατά τον Ιερόν Χριστόςτομον, έπιτελείται άνευ θορόδου και παραχρή, αλλά μετά σιγής μυστικής: «Μή τολών μετά θορόδου και παραχρή είσώμεν, αλλά μετά σιγής μυστικής»⁴¹.

Την έλην δέ αυτήν έρμηνευτικήν μεθόδον έμπλουτίσει, ό Ιερός Πατήρ διά ρητορικών σχημάτων, διά τονισμόδ των άντιθέσεων, διά του γλαφυροδ ύρους του, διά των λεπτιών ψυχολογικών χειρισμών, δι' άν χειρωγαιή την άνθρώπινήν ψυχήν, άδηγών αυτήν εις λιμώνας σωτηρίας και εις την βίωσιν μετά του Θεοδ κοινωνίαν, καταστάς ό πνευματικώτερος των έρμηνευτών. Η έρμηνεία διά τον Χριστόςτομον κέντηται συγχρόνως Ιστορικήν, δογματικήν και κοινωνικήν σπουδαιότητα. Όπως άπεται της εύκαιρίας, της ύπό της έκάστοτε έρμηνείας παρεχομένης, ίνα άσχυληθή περί τά δόγματα της Έκκλησίας⁴², προσκαθών να ήμαθώση απόκ εις της ψυχάς των άκραστών του και συγχρόνως να σπληττώση της πείσεως, άπτης κατεπόρασου την Έκκλησίαν. Πλεονα δέ όσα δογματικά διδασκαλικά έντίθενται εις της ήμύλις του εις τό κατά Ματθαίου Εδωγγέλιον, ως λ.χ. τό δόγμα της Ισότητος του Που προς τον Θεόν - Πάτέρα, της τέλεις άνθρώπινης φύσεως του Που κατά την ένσσοκρον οικονομίαν⁴³, της θεογνωσίτας των Άγίων Γραφών⁴⁴ και άλλα...

40. 'Ομιλία Α', 17D...

41. 'Ομιλία Α', 18Α. Παδδ. 'Ομιλία Β', 18-19B.

42. Παρι του Χριστούδμου, ως διδασκαλιον των δογματιών, πρόδ. Στήν. Γκόσβιτς, "Ενθ. άν. σ. 14-20, όπου εν έκάστοτε αναφέρεται ή έπίλησις του Ιεροδ Πατρός κατά τους μετ' αυτόν χρόνους εις την διαμόρφωσιν των δογματιών της 'Ορθόδοξου Έκκλησίας διά των Άγιων Ομοιωμενων Σύνοδων.

43. Quasten, "Ενθ. άν. σ. 437.

44. 'Ομιλία Α', 813-814.

Ἐκ τῆς ὀρθῆς δογματικῆς διδασκαλίης ἐρμώμενος ὁ ἱερός Πατήρ ἐπιτίθεται κατὰ τῶν διαφόρων αἰρέσεων, αἵνες ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον στηρίζονται εἰς παρερμηνείαν χωρίων τινῶν τῆς Γραφῆς, καὶ ὅποια αἱ αἰρετικοὶ ἐρμηνεύουσιν μεμονωμένως πρὸς θεμελίωσιν τῶν δοξασιῶν των. Οὕτως ἐπιτίθεται κατὰ τῶν Μονοθεϊστικῶν, τῶν Ἀρειανῶν κ.λ., φρονῶν, ὅτι ἡ Γραφή θεῶν νὰ ἐρμηνεύηται, ὡς τὸ ἐνιαῖον καὶ ἀδιαιρέτον.⁴⁵

Ἄλλαχοῦ δὲ ἀναφέρεται εἰς ἱστορικὰ γεγονότα, σέβαν ἔχοντά, πρὸς τὸ ἐρμηνευόμενον τμήμα τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου. Οὐδέποτε δὲ παραλείπει ν' ἀναφερθῆ εἰς τὰ κοινωνικά καὶ ἠθικά δεδομένα τῆς ἐπεχθῆς του, προκειμένου νὰ ἐξάγῃ τὰ κοινωνικά καὶ ἠθικά ἐπιτεύγματα τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς ἢ νὰ στηλιτεύσῃ τὰς πάσης φύσεως ἀδικίας καὶ ἐλλείψεις ἐν τῇ κοινωνικῇ καὶ ἠθικῇ τῶν ἀνθρώπων ζωῇ. Οὕτω, πολλάκις ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀσχητικὸν Ἰσάακ, περιγράφων τὴν ζωὴν, τὴν ἀφασίαν, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν ἀσκητῶν⁴⁶, καὶ εἰς τὰς ἀρετὰς τῆς ἐλευθεροσύνης τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης, ὡς καρπῶν τῆς νέας ἐν Χριστῷ κοινωνίας.⁴⁷

Εἶναι, τῷ ἔντι, ἀδύνατον, νὰ ἀναλύσῃ τις ἐν μίᾳ συνέτημῃ εἰσαγωγῇ πάντα τὰ θέματα, ἕτινα ὁ ἱερός Χρυσόστομος θίγει καὶ ἀνεπτύσσει εἰς τὰς 90 ὁμιλίαις τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου. Μόνον ἢ μετὰ προσοχῆς μελέτῃ αὐτῶν δύναται νὰ δεδαύσῃ τὸν ἀναγνώστην περὶ τοῦ ἐρμηνευτικοῦ πλούτου, τὸν ὅποιον ἐκκληροδότησεν ὁ ἱερός Πατήρ εἰς τὰς ἐκείστας στρατιάς τῶν πιστῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ νὰ δικαιώσῃ τὴν περὶ τοῦ Χρυσόστομου ἀποφάν ἀπάντων τῶν μελετητῶν αὐτοῦ, ὡς τοῦ γλαφυροτέρου, πολυμωροτέρου καὶ πνευματικότερου τῶν πατέρων ἐρμηνευτῶν, εἰς τὸν ὅποιον πρέπει νὰ προσφεύγουν μετὰ πάθου πάντες οἱ ποθοῦντες τὴν ἐν Χριστῷ οἰκοδομίᾳ καὶ οἱ ἐντυφώμενοι εἰς τὴν αἰώνικην καὶ ἀνελλοίωτον κληρονομίαν τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐν οἷς ἐξήχουσαν κατέχευε θεῶν ὁ Χρυσόστομος.

Β. Γ. ΤΣΑΚΩΝΑΣ

Υφηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

45. Quasten, ἔνθ. ἄν. σ. 437.

46. Ὁμιλία: ΕΗ' καὶ ΕΘ'.

47. Ὁμιλία: ΜΕ'. καὶ ΝΒ'.

**ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ**

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ**

ΟΜΙΛΙΑ Α'

1* Ἐπρεπε νὰ μὴ χρειάζομεθα καθόλου τὴν δοξασίαν τῶν γραμμάτων, ἀλλὰ νὰ παρουσιάζωμεν τόσον καθαράν ζωὴν, ὥστε ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος νὰ ἀποτυπώνεται εἰς τὰς ψυχὰς μας ἀντὶ τῶν διδλίων καὶ, Β ὅπως ἀκριθῶς αὐτὰ μὲ τὸ μελάνι, ἔτσι καὶ αἱ καρδίαι μας μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ ἔχουν γραφῆ. Ἐπειδὴ, ὁμως, ἀπεμακρόνουμεν ἀπὸ κοντὰ μας αὐτὸ τὸ χάρισμα, ἔλατε, ἄς δεχθῶμεν μὲ χαρὰν ἔστω καὶ τὸν δευτέρον τρόπον ἐπικοινωνίας μὲ τὸν Θεόν. Τὸ ἐστὶ, βέβαια, ὁ πρῶτος τρόπος ἦτο ἀνώτερος, τὸ κατ'ἐπίστασιν φανερόν καὶ μὲ ὅσα εἶπε καὶ μὲ ὅσα ἔπραξεν ὁ Θεός. 2* Πραγματικά, μὲ τὸν Νῶε, μὲ τὸν Ἀβραάμ καὶ τοὺς ἀπογόνους του, μὲ τὸν Ἰωὴ καὶ τὸν Μωϋσῆ δὲν συνωμίλει διὰ μέσου τῶν διδλίων, ἀλλ' ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ἡ ψυχὴ των ἦτο καθαρά. Ὅταν ὁμως ἐδυθισθῆ εἰς τὴν ἁμαρτίαν ὅλος γαικῶς ὁ Ἑβραϊκὸς λαός, τότε λοιπὸν ἐχειροδόθησαν γράμματα καὶ πλάκες καὶ ἡ δι' αὐτῶν παρεχομένη ὑπευθύνσις. Καὶ θὰ ἤμπορούσε κανεὶς νὰ ἴδῃ ὅτι αὐτὸ δὲν συνέβη μόνον εἰς τοὺς Ἅγιους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ἅγιους τῆς Καινῆς. Ὁ Θεός, δηλαδή, δὲν παρέδωσε τίποτε γραπτὸν εἰς τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ, ἀντὶ τῶν διδλίων, ὑπεσχέθη ὅτι θὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. 3*

* Οἱ ἐνδοὶ τῆς μεταρράσεως συνεχόμενοι ἀριθμοὶ (Ἔννοχοι) 1, 2, 3... παραπέμπουν εἰς τὰ ἀντιστοιχῶς κτηνημένα τμήματα τοῦ ἀρχαίου κειμένου. Τὰ δὲ Β, C, D... ἀποσιναλοῦν ὑποδιαιρέσεις τῶν τμημάτων τούτων.

κείνος (ὁ Παράκλητος)», λέγει, «θὰ σὺς ὑπενθυσίῃ διαστῆ. Καὶ διὰ τὴν καταστάθην ὅτι αὐτὸ εἶναι πολὺ ἀνώτερον, δέκουσε τί λέγει διὰ μέσου τοῦ προφήτου. Θὰ συνάψω διαθήκην μαζί σας νέαν, Β βίβων νόμους εἰς τὴν βιάνοιαν αὐτῶν, καὶ θὰ τοὺς γράψω εἰς τὰς καρδίας των¹ καὶ ὅλοι θὰ διδάσκωνται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν Θεόν². Καὶ ὁ Παῦλος ἐπιθυμῶν νὰ τονίσῃ τὴν ὑπεροχὴν αὐτὴν (τῆς ἡμέρου μετὰ τὸν Θεὸν ἐπικοινωνίας) ἔλεγεν ὅτι ἔχει παραλάβει νόμιον «ὄχι εἰς λίθιναν πλάκα, ἀλλὰ εἰς πλάκα σαρκίνων καρδιῶν»³.

Ὅταν, ὅμως, μετὰ τὴν πάροδον μεγάλου χρονικοῦ διαστήματος, ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἄλλοι μὲν λόγῳ δογματικῶν διαφορῶν, ἄλλοι δὲ λόγῳ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς των καὶ τῶν συνηθειῶν των, τότε πάλιν παρέστη ἀνάγκη τῆς διὰ μέσου τῶν διδασκῶν παρεχομένης ὑπενθυμίσσεως. Σκέψαι, λοιπόν, πόσον μεγάλο κακὸν εἶναι αὐτὸ, τὸ ὅτι δηλαδὴ, ἐνῷ εἰχομεν τὴν υποχρέωσιν νὰ ζῶμεν τόσον καθαρὸν θίον, ὥστε νὰ μὴ χρειάζωμεθα καθόλου τὰ διδάλια, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν νὰ προσφέρωμεν τὰς καρδίας μας εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα, C ἐπειδὴ ἐχάσαμεν τὴν τιμὴν αὐτὴν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἔχωμεν τὴν ἀνάγκην αὐτῶν, δὲν χρησιμοποιοῦμεν πάλιν ὅσον πρέπει οὐτὲ τὸ δεύτερον μέσον θεραπείας. Διότι, ἐάν ἦτο ἄξιον κατακρίσεως τὸ νὰ χρειασῶμεν τὰ διδάλια καὶ νὰ μὴ προσελκώμεν ἀπ' εὐθείας τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, προσηπάθησε νὰ ἀντιληφθῆς πόσον μεγάλη κατηγορία εἶναι τὸ νὰ μὴ προθυμοποιώμεθα, ὕστερα ἀπὸ τὴν δοθήθειαν αὐτῆν, νὰ ἐπιωφεληθῶμεν, ἀλλὰ νὰ περικρινόμεν τὰς Γραφάς, μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι πρόκειται περὶ τυχαίων καὶ ἀνεφελῶν συγγραμμάτων, ὥστε νὰ προκαλῶμεν μεγαλύτεραν τιμωρίαν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας. Διὰ τὴν ἀντιλήψιν αὐτῆς, ὅς προσέχωμεν μετὰ ἀκριβείαν εἰς ὅσα ἔχουν γραφῆ, καὶ ὅς προσπαθῶμεν νὰ ἀντιληφθῶμεν μετὰ ποῖον τρόπον ἐδῶ-

1. Ἰωάν. 14, 26

2. Πρὸς Ἰερ. 36, 32

3. Πρὸς Ἰερ. 31, 33

4. Β' Κορινθ. 3, 3

θη ὁ παλαιὸς νόμος B καὶ μετὰ ποῖον ἢ Καινὴ Διαθήκη.

Πῶς παρεδόθη, λοιπόν, τότε ὁ νόμος ἐκεῖνος; Καὶ πότε καὶ εἰς ποῖον μέρος ἐδόθη; Εἰς τὴν ἔρημον, δέβαια, μετὰ τὴν δολοκληρωτικὴν καταστροφὴν τῶν Αἰγυπτίων, καὶ συγκεκριμένως εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, καθ' ὅν χρόνον καπνὸς καὶ φλόγες ἀνέβαιναν ἀπὸ τὸ ὄρος, ἢ ἀσπίγγες ἤχουσε, θρονῆται καὶ ὠστραπαὶ ἤκουοντο, ὁ δὲ Μωϋσῆς εἰσέρχεται εἰς αὐτὸ τὸ σκοτάδι⁴.

Δὲν συνέθη ὅμως τὸ ἴδιον κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Καινῆς Διαθήκης. Δηλαδὴ, αὐτὴ δὲν ἐδόθη οὐτὲ εἰς τὴν ἔρημον οὐτὲ εἰς τὸ ὄρος οὐτὲ συνωδεύετο ἀπὸ καπνῶν καὶ σκοτάδι οὐτὲ ἀπὸ ὀμίχλης καὶ καταιγίδας, ἀλλὰ, τὴν ὥρα ποὺ ἤρχιζεν ἡ ἡμέρα, μέσα εἰς τὸ σπήτι, ἐνώπιον ὄλων (τῶν ἀποστόλων) ἔλαβον χώραν τὰ πάντα μετὰ μεγάλῃν ἡσυχίαν. Τοῦτο συνέθη, διότι οἱ ἀκαλλίεργητοι πνευματικῶς καὶ δυσπειθεῖς εἶχαν ἀνάγκην ἀπὸ ἀόρατῶν φαινομένων, ὅπως εἶναι ἡ ἔρημος, τὸ ὄρος, Β ὁ καπνὸς, ὁ ἤχος τῆς ἀσπίγγος καὶ ὅλα τὰ παρόμοια γεγονότα, ἐνῷ οἱ εὐγενέστεροι καὶ εὐπειθεῖς, ποὺ ἔχουν ὑπερηγήσει τὴν ἐνοσίαν τῶν σωμάτων, δὲν χρειάζονται τίποτε ἀπὸ αὐτά. Τὸ ὅτι δέβαια καὶ εἰς αὐτοὺς ἠκούσθη θόρυβος, τοῦτο δὲν συνέθη διὰ τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ διὰ τοὺς περειακόμενους ἐκεῖ πλησίον Ἰουδαίους, χάριν τῶν ὁποίων ἐφάνησαν ἐπίσης καὶ αἱ γλώσσαι τοῦ πυρός. Διότι, ἀφοῦ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ θαυμαστὸν αὐτὸ γεγονός ὑπεστήριζον ὅτι καὶ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι γεμίτοι ἀπὸ δυνατῶν κρᾶσιν⁵, πολὺ περισσότερον θὰ ἰσχυρίζοντο τὰ ἴδια, ἐάν δὲν εἶχαν ἦδη τίποτε ἀπὸ αὐτά. Καὶ κατὰ μὲν τὴν συναφὴν τῆς Παλαιῆς Διαθήκης, τότε κατῆλθεν ὁ Θεός, ἐταν ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὄρος ὁ Μωϋσῆς, ἐνῷ εἰς τὴν Καινὴν, τότε κατέρχεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐταν πλέον ἢ ἰδικὴ μας ἀνθρωπίνῃ φύσει εἰς τὸν οὐρανὸν ἢ μέλλον εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ἀνυψώθη. Ἐάν δὲ τὸ Πνεῦμα ἦτο κατώτερον, δὲν θὰ ἦσαν σπουδαιότερα καὶ ἄξια μεγαλύτερου θαυμασμοῦ, τὰ ὅσα συνέθησαν. C Καὶ ἀπραγματικά, αἱ πλάκες αὐταὶ εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώ-

5. Πρὸς Ἰερ. 31, 33.

6. Πρὸς Ἰερ. 31, 33.

πεται εκείνων και τὰ κατορθώματα λαμπρότερα. Οἱ ἀπόστολοι δὲν κατῆλθον ἀπὸ κάποιο βροσ κρατούντες λιθίνας πλάκας εἰς τὰ χέρια των, ὅπως ὁ Μωϋσῆς, ἀλλὰ ἔχοντες εἰς τὴν ψυχὴν των τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀναδύζοντες κάποιοι θησαυροὶ καὶ πηγὴν τῶν δογμάτων καὶ τῶν χαρισμάτων καὶ δῶν τῶν ἀγαθῶν. Ἔτσι μετέβησαν εἰς κάθε χώραν, καταστάνας ἐμφυχα βιβλία καὶ νόμοι μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἄ Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς τριχηλίους, ὁμοίως τοὺς πεντακιχίλους, ταιουσιτρόπως προσελίκυσαν τοὺς λαοὺς τῆς οἰκουμένης, ἀφοῦ μετὰ τὴν γλώσσαν των ὠμίλει ὁ Θεὸς πρὸς ἕλους γενικῶς τοὺς προσερχομένους.

Συνεπῶς καὶ ὁ Ματθαῖος, ἀφοῦ ἐνεπλήσθη ἀπὸ τὸν Θεὸν μετὰ Ἅγιον Πνεῦμα, ἔγραψεν, ὅσα ἔγραψεν ἀκριβῶς. Ματθαῖος ὁ τελώνης. Δὲν ἐντρέπομαι νὰ ὀνομάζω αὐτὸν ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά του. Οὔτε αὐτὸν οὔτε τοὺς ἄλλους. Διότι αὐτὸ κυρίως ἀποδεικνύει καὶ τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν καὶ τὴν ἀρετὴν ἐκείνων.

Δίκαια δὲ ὠνόμασε τὸ σύγγραμμά του Εὐαγγέλιον. Διότι, πραγματικῶς, ἦλθε μετὰ αὐτὸ νὰ καταστήσῃ γνωστὸν εἰς ἕλους τοὺς ἀγαρίστους ἔχθρους, ποὺ ἐκάθητο εἰς τὸ πνευματικὸ σκοτάδι, τὴν κατάργησιν τῆς καλῆσεως, τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν, τὴν δικαιοσύνην, τὸν ἁγιασμόν, τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν υἰοθεσίαν, τὴν κληρονομίαν τῶν οὐρανῶν **B** καὶ τὴν συγγένειαν μετὰ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

Γοῖον γεγονός, λοιπὸν, ἔδωκε ἡμποροῦσε νὰ ἐξισωθῆ μετὰ τὰς εὐχαρίστους αὐτὰς ἐξαγγελίας; Ὁ Θεὸς κατεβαίνει εἰς τὴν γῆν καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀνεβαίνει εἰς τὸν οὐρανόν. Τὰ πάντα ἀνεμίχθησαν, δηλαδὴ, οἱ ἀγγελοὶ ἐχώρουν μετὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ οἱ ἄνθρωποι ἤρχοντο εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τοὺς ἀγγέλους καὶ τὰς ἄλλας ἐπουρανίους δυνάμεις. Καὶ ἦτο δυνατόν νὰ ἴδῃ κανεὶς τελειωμένον τὸν ἀπὸ μακροῦ χρόνου διεξαγόμενον πόλεμον καὶ τὴν συμφιλίωσιν τοῦ Θεοῦ μετὰ τὸ ἴδιόν μας γένος, τὸν διάβολον ἐντροπισμένον καὶ τοὺς δαίμονας νὰ τρέπωνται εἰς φυγὴν, τὸν θάνατον διαλειμένον, τὸν παράδεισον ἀνοιγόμενον, τὴν κατάρσιν ἐξηφανισμένην, **C** τὴν ἁμαρτίαν νὰ γίνεταί ἀπὸ τὴν ζωὴν μας, τὴν πλάνην νὰ ἀπομακρύνεταί, τὴν ἀλήθειαν νὰ ἐπιανερχεταί, τὸν λόγον, ποὺ διδάσκει τὴν πίστιν πρὸς τὸν

Θεόν, νὰ διαδίδεταί πρὸς πάντων κατεύθυνον καὶ νὰ καρποφορῆ, νὰ ἐγκαθίσταται ἐπὶ τῆς γῆς ἡ οὐράνια πολιτεία, νὰ ὀμιλοῦν μαζί μας, χωρὶς φόβου, αἱ δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ, τοὺς ἀγγέλους νὰ ἐπισκέπτονται συχνὰ τὴν γῆν καὶ μεγάλη διὰ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ ἐλπίς νὰ ἐπικρατῆ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὠνόμασε τὴν ἱστορίαν του Εὐαγγέλιον, ἐπειδὴ θέσαια δὲα τὰ ἄλλα εἶναι λέξεις μόνον χωρὶς οὐσιαστικὸν περιεχόμενον, ὅπως εἶναι ἐπὶ παραδείγματι ἡ ἀφθονία τοῦ πλούτου, τῆς ἐξουσίας τὸ μέγεθος, τὰ πρωτεία, αἱ δόξαι, **25** αἱ τιμαὶ καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἀνθρώπων, θεωροῦνται ἀγαθὰ. Ὅσα ὁμως διεκρούθησαν ἀπὸ τοὺς ἀλλεῖς, δὲ ἡμποροῦσαν νὰ ὀνομασθοῦν κυριολεκτικῶς καὶ ἐπικαίρως Εὐαγγέλια, ὅχι μόνον διότι ἀποτελοῦν ἀγαθὰ σταθερὰ καὶ ἀμετακίνητα καὶ ὑπερβαίνον τὴν ἀξίαν μας, ἀλλὰ καὶ διότι μᾶς προσεφέρθησαν δωρεάν μετὰ κάθε εὐκολίαν, διότι, θέσαια, ἐλάθωμεν, ὅσα ἀκριβῶς ἐλάθωμεν, ὅχι ἐπειδὴ ἐκοπίσασμεν καὶ ἰδρώσαμεν, ὑπερέραμεν καὶ ἐταλαιπωρήθημεν, ἀλλ' ἐπειδὴ μόνον μᾶς ἠγάπησεν ὁ Θεός.

Διὰ ποῖον λόγον, ὁμως, ἐνῶ εἶναι τόσο πολλοὶ οἱ μαθηταί, δύο μόνον ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους καὶ ἄλλοι δύο ἐπίσης ἀπὸ τοὺς ἀκολουθοῦσας αὐτῶν συγγραφῶν; Δηλαδὴ, ὁ μὲν εἰς (ὁ Λουκᾶς) ὑπῆρξεν μαθητῆς τοῦ Παύλου, ὁ δὲ ἄλλος (ὁ Μάρκος) μαθητῆς τοῦ Πέτρου καὶ οἱ δύο αὐτοὶ μαζί μετὰ τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Ματθαῖον συνέγραψαν τὰ Εὐαγγέλια. **B** Διότι εἰς οὐδεμίαν ἀπὸ τὰς ἐνεργείας τῶν δὲν ἔθετον ὡς σκοπὸν τὴν ἱκανοποίησιν τῆς φιλοδοξίας των, ἀλλὰ τὰ πάντα ἐπραττον πρὸς κάλυψιν μιᾶς ὀφισταμένης ἀνάγκης. Τί λοιπὸν; Δὲν ἦτο ἀρκετὸς ἕνας εὐαγγελιστῆς διὰ νὰ τὰ συμπεριλάβῃ ἕλα εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν του; Ἀσφαλῶς, ἦτο ἀρκετὸς. Ἀλλ' ὅταν, ἐνῶ οἱ συγγραφεῖς εἶναι τέσσαρες καὶ χωρὶς νὰ συγγράφουν κατὰ τὴν ἴδιαν χρονικὴν περίσδον, ὅτε εἰς τὸν ἴδιον τόπον καὶ ἀκόμη χωρὶς νὰ προηγήθῃ συνάντησις καὶ συνεννόησις μεταξὺ των, κατορθῶνουν νὰ διηγοῦνται τὰ πάντα ὡς ἀπὸ ἑνὸς στόματος, τότε αὕτη ἡ ὁμοίότης εἶναι ἡ πὸ μεγάλη ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας των. Καὶ ὁμως, τὸ ἀντίθετον συνέθη, ἰσχυρίζονται, μερικοὶ, διότι εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἀποδεικνύεται ὅτι διαφωνοῦν. Ἀλλ' αὕτη ἀκριβῶς ἡ διαφωνία

είναι ἡ μεγίστη ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας των. Διότι, ἐάν συμφωνοῦν εἰς ἄλλα μὲ ἀκριβείαν C καὶ ἡ συμφωνία των αὐτῆ ἐφθασε μέχρι τοῦ χρόνου, τοῦ τόπου καὶ τῶν λέξεων ἀκόμη, κανεὶς ἀπὸ τοῦ ἀντιπάλου δὲν θὰ ἐπίστευεν, ὅτι ἔγραψαν, ὅσα ἀκριβῶς ἔγραψαν, χωρὶς νὰ βασίζωνται εἰς κάποιαν ἀνθρωπίνην συνθήκην, ποῦ ἀπὸ κοινοῦ συμφωλόγησαν, καθ' ὅσον δὲν εἶναι γνώριμα εὐκρινείας ἢ τόσοον μεγάλη συμφωνία. Τώρα, ὁμως, καὶ ἡ παρατηρούμενη ραινομενικὴ διαφωνία εἰς τὰς λεπτομερείας, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπαλλάσσει αὐτοὺς (τοὺς εὐαγγελιστάς) ἀπὸ κάθε ὑπόψιαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποδεικνύει ἐξόχως τὸν τρόπον τῆς συγγραφῆς των. Ἐάν δὲ μὲ διαφορετικὸν τρόπον διηγηθῆσαν κάτι, ποῦ σχετίζεται μὲ τοὺς χρόνους ἢ τοὺς τόπους τῶν συμβάντων, αὐτὸ καθάλου δὲν παραβλάπτει τὴν ἀληθειαν τῶν λόγων των. **Β** Καὶ αὐτὰ ὁμως, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, θὰ προσπαθῶσιν εἰς τὴν συνέχειαν νὰ ἀποδείξω. Τώρα, εἰς ὅσα ἔχουν λεχθῆ, τὸ ἐξῆς ὡς συνιστῶ νὰ προσέχετε, ὅτι, δηλαδῆ, εἰς τὰ κεφαλαῖα ζητήματα, ποῦ συγκρατοῦν τὴν ζωὴν μας καὶ ἀπαρτίζουν τὸ κήρυγμα, κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς (τοὺς εὐαγγελιστάς) εἰς κανένα σημείον, οὔτε καὶ τὸ ἐλάχιστον, φαίνεται νὰ διαφωνῇ. Ποία εἶναι ὁμως αὐτὰ; Τὰ ἀκόλουθα: ὅτι ὁ Θεὸς ἐγένεν ἄνθρωπος, ὅτι ἐθαματούργησεν, ὅτι ἐσταυρώθη, ὅτι ἐτάφη, ὅτι ἀνέστη, ὅτι ἀνελήθη, ὅτι πρόκειται νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον, ὅτι παρέδωκεν ἐντολάς, ποῦ ἡ τήρησις των ἐξασφαλίζει τὴν σωτηρίαν, ὅτι δὲν εἰσήγαγε νόμον ἀντιστρατεύμενον εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἶναι Μονογενὴς υἱός, ὅτι εἶναι ἀληθής, ὅτι εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα καὶ ὅσα ἄλλα θέματα εἶναι παρόμοια. Σχετικῶς λοιπὸν μὲ τὰ ζητήματα αὐτὰ, θὰ εὐρωμεν ὅτι ὑπάρχει μεγάλη συμφωνία μεταξὺ αὐτῶν. Ἐάν πάλιν, καθ' ὃ μέρος ἀφορᾷ εἰς τὰ θαύματα, δὲν τὰ διηγήθησαν ἄλλοι ἄλλοι, ἀλλ' ἄλλοι μὲν αὐτὰ, ἄλλοι ἐκεῖνα, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα νὰ μὴ σοῦ προκαλῆ σύγκρουσιν. **Β** Διότι ἐάν ὁ ἕνας τὰ συμπεριελάμβανεν ἄλλα, τότε θὰ ἦσαν περιττοὶ οἱ ὑπόλοιποι. Ἀκόμη, ἐάν ἄλλοι τὰ διγοῦντο παρῆλλαγμα καὶ νέα, ὥστε νὰ διαφωνοῦν μεταξὺ των, τότε δὲν θὰ ἀνευρίσκετο ἡ ἀπόδειξις τῆς συμφωνίας των. Διὰ τοῦτο πολλὰ τὰ διηγήθησαν ἀπὸ κοινοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ καθένας των περι-

ἔλαβε κάτι τὸ ξεχωριστὸν εἰς τὴν διήγησίν του, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῇ περιττός καὶ εὐκόλα περιφρονηθῇ καὶ ἐπιπλέον διὰ νὰ μᾶς δώσῃ ἀπικριτωμένην τὴν ἀπόδειξιν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὁσων λέγει.

Γ Ὁ Λουκᾶς λοιπὸν μᾶς ἀναφέρει καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὅποιαν ἀποφασίζει τὴν συγγραφὴν τοῦ Εὐαγγελίου του. Διὰ νὰ κατέχης λέγει «τὴν δεδιόττητα τῶν πραγμάτων ποῦ εἰδίδαχθον». Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι, ὅταν τὰ ἐνθυμησῶσαι συνεχῶς αὐτὰ, θὰ ἔχης τὴν δεδιόττητα καὶ θὰ παραμένης σταθερός. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Ἰωάννην, ὁ ἴδιος λέγει δὲν ἀνέφερε τὴν αἰτίαν, ποῦ τὸν ὤθησεν εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ Εὐαγγελίου του, σύμφωνα ὁμως μὲ παλαιὰν μαρτυρίαν, ποῦ μὲναι τῶν πατέρων ἐφθασεν εἰς ἡμᾶς, οὐτε καὶ αὐτὸς κατέλεξε χωρὶς λόγων εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς συγγραφῆς, ἀλλὰ, ἐπειδὴ οἱ τρεῖς προηγούμενοι εὐαγγελισταὶ προσεπάθησαν νὰ διηγηθῶν πρὸ πάντων τὰ εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἀναφερόμενα γεγονότα καὶ κινδύνευσαν νὰ ἀποσιωπηθῶν τὰ δόγματα, ποῦ ἀνεφέροντο εἰς τὴν θεότητα Αὐτοῦ, **Δ** ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ συγγράψῃ τὸ Εὐαγγέλιόν του, ἵνα νὰ τὸν παρεκίνησεν ὁ Χριστὸς εἰς αὐτὰ. Ἡ ἀποφῆς δὲ αὐτῆ ἐπιβεβαιούται καὶ ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν προοίμιον τοῦ Εὐαγγελίου του. Πραγματικῶς, δὲν ἀρχίζει τὴν διήγησίν του ὁμοίαν μὲ τοὺς ὑπολοίτους ἀπὸ τὰ ἐπίγεια, ἀλλ' ἀπὸ τὰ οὐράνια, διὰ τὰ ὅποια καὶ διακαῶς ἐνδιεφέρετο. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ αὐτὸν συνέγραψε καὶ ἀκόκληρον τὸ εἰδικὸν του. Εἶναι δὲ ἑνώτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅχι μόνον εἰς τὸ προοίμιον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀκόκληρον τὸ Εὐαγγέλιον.

Ε Ὑπάρχει ἐπίσης παράδοσις, ὅτι καὶ ὁ Ματθαῖος συνέγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ὅταν, ὅσοι, ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἐπίστευσαν, τὸν ἐπηρώτασαν καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ τοὺς ἀφήσῃ γραμμένα, ὅσα προφορικῶς ἐκήρυξεν.

Β Καὶ ὁ Μάρκος εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐφραξε τὸ ἴδιον, ἀκριβῶς, ὅταν τὸν παρεκάλουν οἱ μαθηταὶ του.

Συνεπώς, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ μὲν Ματθαῖος, ἐπιθετικῶς ἔγραψε διὰ λογαριασμὸν τῶν Ἑβραίων, δὲν ἐπεδίωξε τίποτε περισσοτέρου νὰ ἀποδείξῃ, παρὰ ὅτι (ὁ Ἰσὸς) κατήγγετο ἀπὸ τῶν Ἀβραὰμ καὶ τῶν Δαυὶδ, ἐνῶ ὁ Λουκᾶς, ἐπειδὴ ἀπευθύνετο πρὸς ὄλους γενικῶς τοὺς ἀνθρώπους, ὁδηγεῖ τὴν ἀφήγησιν εἰς παλαιότερους χρόνους, φθάνων μέχρι τοῦ Ἀδὰμ. Ὁ Ματθαῖος λοιπὸν ἀρχίζει ἀπὸ τὴν γέννησιν, διότι τίποτε δὲν ἱκανοποιεῖ τόσο πολὺ τῶν Ἰουδαίων, ὅσον ἡ πληροφορία ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο ἀπόγονος τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Δαυὶδ. Ὁ Λουκᾶς ὁμοίως δὲν ἀρχίζει μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ, ἀφοῦ προηγουμένως παραθέσῃ πολλὰ ἄλλα γεγονότα, τότε προχωρεῖ εἰς τὴν γενεολογίαν⁸.

Ἐπὶ πλέον, τὴν ὁμοφωνίαν αὐτῶν θὰ ἀποδείξωμεν καὶ ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἐδέχθησαν τὸ κήρυγμά των, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ἔχθρους τῆς ἀληθείας. Πραγματικῶς, ὅστερα ἀπὸ ἐκείνους παρουσιάσθησαν πολλαὶ αἰρέσεις, ποὺ ἐπίστευαν ἀντίθετα ἀπὸ ὅ,τι εἶχε ἐπισημῶς κηρυχθῆ. Καὶ μερικαὶ μὲν παρεδέχοντο ἄλλα, ὅσα εἶχον γραφῆ εἰς τὰ Εὐαγγέλια, ἐνῶ ἄλλαι ἐσχώρισαν ἕνα μέρος ἀπὸ αὐτὰ καὶ τὰ διατηροῦν ἔτσι ἀκρωτηριασμένα. Ἐάν ὁμοίως ὑπῆρχε κάποιο σύγκρουσις μεταξὺ τῶν λεγθέντων, τότε καὶ αἱ αἰρέσεις, ποὺ ὑπεστήριζον τὰ ἀντίθετα, δὲν θὰ τὰ ἐδέχοντο ὄλα γενικῶς, ἀλλὰ μόνον τὸ μέρος ἐκεῖνο, ποὺ θὰ ἐφαίνετο ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὰς ἀπόψεις των. Ἐνῶ ἄλλα καὶ ἐκεῖναι αἱ αἰρέσεις, ποὺ ἀπεδέχθησαν ἕνα μέρος τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας, δὲν ἀνεζητήσαν στηριζόμενοι εἰς τὸ μέρος αὐτό, διότι καὶ τὰ τμήματα αὐτὰ δὲν ἀπέκρυπταν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ διεκήρυσσαν μεγαλοφώνως τὴν συγγενεὴν των πρὸς τὸ ὄλον σῶμα τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς, ὅταν ἀπὸ τὴν πλευρὰν ἑνὸς σώματος πάρῃς ἕνα κομμάτι, θὰ εὐρῆς καὶ εἰς τὸ μικρὸν αὐτὸ τμήμα ὄλα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀπαρτίζεται τὸ σῶμα εἰς τὸ σύνολόν του, δηλαδὴ θὰ εὐρῆς νεῦρα, φλέβας, ὀστά, ὀφθαλμούς, αἷμα καὶ, ὅπως θὰ

8. Πρὸς Κορ. 1, 1 εἰς.

9. Πρὸς Λουκ. 1, 1 εἰς.

10. Πρὸς Λουκ. 2, 1 εἰς. 2, 23 εἰς.

ἴμποροῦσε κανεὶς νὰ εἴπῃ, θὰ εἴχῃς ἕνα εἶγμα ὀλοκλήρου τοῦ σώματος, ἔτσι, προκειμένου περὶ τῶν Γραφῶν, εἶναι δυνατόν νὰ εἴῃς εἰς κάθε τμήμα αὐτῶν διαπιστουμένη καθαρά τὴν συγγενεὴν των πρὸς τὸ σύνολον τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐάν, ὁμοίως, ὑπῆρχον διαφοραὶ μεταξὺ τῶν εὐαγγελιστῶν, τότε δὲν θὰ ἐγένοντο πιστευτὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ πλείον ἢ ἰδία ἡ δογματικὴ διδασκαλία θὰ εἶχεν πρὸς πολλοῦ διαλυθῆ. «Διότι κάθε βασίλειον, τὸ ὁποῖον ἐχωρίσθη εἰς κόμματα ἐχθρικά, καταλίνει εἰς τὴν ἐρήμωσιν»⁹.

Τώρα, ὁμοίως, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἀπαστρέφεται ἡ δύναμις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία ἐπίσειε τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐνδιαφέρονται διὰ τὰ ἀναγκαϊότερα καὶ σπουδαιότερα, ἢ χωρὶς νὰ ὑφίστανται καμμίαν ζημίαν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀσήμαντα.

Δὲν πρέπει δέδρακα νὰ ἐπιμείνωμεν πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐξακριβώσωμεν τὸ μέρος ποὺ εὗρισκετο ὁ κάθε εὐαγγελιστής, ὅταν ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του. Τὸ ἐξῆς ὁμοίως θὰ προσπαθῶ νὰ ἀποδείξω μὲ ὀλην τὴν ὁμιλίαν μου, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἔγραψεν ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου. Σὺ, ποὺ ἐπιρρίπτεις εἰς τοὺς εὐαγγελιστὰς τὴν κατηγορίαν τῆς διαφορίας, κάνεις τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ὡς νὰ πρόκτρες, αὐτοὺς νὰ χρησιμοποιοῦν τὰς ἰδίας λέξεις καὶ τοὺς ἰδίους τρόπους ἐκφράσεως. Καὶ δὲν ἀναφέρω ἀκόμη ὅτι πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, ποὺ καυχῶνται ὑπερβολικὰ διὰ τὴν ρητορικὴν καὶ φιλοσοφικὴν τῶν ἱκανότητων καὶ ἔγραψαν πολλὰ βιβλία διὰ τὰ ἰδία θέματα, ὅχι μόνον ἀπλῶς διεφώνησαν, ἀλλὰ καὶ ἐχθρικῶς ὠμίλησαν ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου. (Διότι ἄλλο πρᾶγμα εἶναι νὰ διατυπώσῃς διαφορετικὰς γνώμας καὶ ἄλλο νὰ διαπληκτίζῃς δι' αὐτάς). Δὲν ἐπικαλοῦμαι ὁμοίως καθόλου τὰς ἀποδείξεις αὐτάς. Ἐ Μακάρι νὰ μὴ μοῦ συμβῆ νὰ συνθῶσω τὴν ἀπολογίαμ στηριζόμενος εἰς τὴν παραφροσύνην αὐτῶν. Δὲν ἐπιθυμῶ, δέδρακα, νὰ παρουσιάσω τὴν ἀλήθειαν ἀπορροῦσαν ἀπὸ τὸ φέμμα. Θὰ ὑποβάλω, ὁμοίως, εὐχαρίστως τὰς ἀκολουθοῦσας ἐρωτήσεις: Πῶς ἐγέναν πιστευτὰ τὰ ἐμφανίζοντα διαφορίας; Πῶς, ἐπικράτησαν; Πῶς, ἂν καὶ περιεῖχον ἀλληλοσυγκρουομένας πληροφορίες, ἀπέδθησαν ἀντικείμενον θαυμασμοῦ, ἔ

11. Λουκ. 11, 17

ἔγιναν πιστευτά και διακρίσσοντο εἰς κάθε σημεῖον τῆς γῆς; Βέβαια, ὑπῆρχαν πολλοὶ μάρτυρες τῶν κηρυσσομένων, ἀλλὰ συγχρόνως πολλοὶ ἦσαν οἱ ἀντίπαλοι και οἱ πάλαιοι αὐτῶν. Διότι, ἀφοῦ τὰ ἔγραψαν, δὲν τὰ κατέχρυσαν εἰς κάποια ἀπέκρυφον γωνία, ἀλλὰ τὰ ἤπλωσαν εἰς ἅλα τὰ σημεῖα τῆς γῆς και τῆς θαλάσσης εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἀκοῆς ἅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἐπίσης, αὐτὰ ἐδιαβάζοντο ἐνώπιον τῶν ἑθρῶν, ὅπως ἀκριβῶς και σήμερα συμβαίνει. Καὶ ὅμως, τίποτε ἀπὸ τὰ λεγόμενα δὲν ἐκαυδάλιζε κανένα. Καὶ πολὺ φυσικὰ. Διότι ἡ θεία δύναμις ἦτο ἐκεῖνη ποὺ ἐνεργοῦσε εἰς ἅλα και τὰ ἔφερον ἐπιτυχῶς εἰς πέρας εἰς ἅλους τοὺς ἀνθρώπους. Διότι, ἐὰν δὲν συνέβαιναν αὐτὰ, κατὰ ποῖον τρόπον ὁ τελῶνης, ὁ ψαρῆς και ὁ ἀγράμματος θὰ ἠσχολεῖτο συστηματικῶς, με τὰς γνώσεις αὐτοῦ τοῦ εἰδούς; Λοιπὸν, ὅσα δὲν ἠδυνήθησαν ποτέ, οὔτε ὅταν ἐνεῖον, νὰ φαντασθῶν οἱ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας συγγραφεῖς, ἅ αὐτὰ οἱ εὐαγγελισταὶ τὰ διακρίσσουν με μεγάλην δεξιοσύνη και γίνονται πιστευτοί. Καὶ ὅχι μόνον, ὅταν εὐρίσκοντο εἰς τὴν ζωὴν ἕκταν αὐτὸ, ἀλλὰ και ὅταν ἀπέθανον. Δὲν ἐπῆραν, βέβαια, με τὸ μέρος των δύο ἢ εἰκοσὶν ἀνθρώπους, οὔτε ἕκατον ἢ χίλιους ἢ ἑκα χιλιάδας, ἀλλὰ πάλαι, ἔθνη, λαοὺς, γῆν, θάλασσαν, τὴν Ἑλλάδα και τὰς βαρβαρικὰς χώρας, τὰ κατοικοῦμενα και ἀκατοίκητα μέρη τῆς γῆς. Καὶ ὡς πρὸς τὴν γνώσιν πραγμάτων ποὺ κατὰ πολὺ ὑπερέβαλλον τὴν ἰδικὴν μας φύσιν. Διότι, ἀφοῦ ἀπέβησαν κάθε φροντίδα διὰ τὰ ἐπιγεια πράγματα, συνεζήτησαν συνεχῶς διὰ τὰ οὐράνια, διδασκόντες μας μίαν ἄλλην ζωὴν και προτείνοντες ἕνα διαφορετικὸν τρόπον διαβιώσεως. Ἐπίσης ἤλλαξαν τὸ περιεχόμενον τῶν ἐνοιῶν τοῦ πλοῦτου και τῆς πτωχείας, Ἐ τῆς ἐλευθερίας και τῆς δουλείας, τῆς ζωῆς και τοῦ θανάτου, τοῦ κόσμου και τῆς πολιτείας. Ὅχι ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πλάτων, ποὺ συνέθεσε τὴν κατάγλαστον ἐκείνην πολιτείαν του, και ὁ Ζήνων και ὅποιοι ἄλλοι ἔγραψε πολιτείαν ἢ ἐδέσπασε νόμους. Διότι ἅλα γενικῶς αὐτοὶ μέσα ἀπὸ τὰ συγγράμματά των ἀποδεικνύονται, ὅτι κάποιο πονηρὸν πνεῦμα και ἕνας ἀγριὸς δαίμων, ποὺ ἀντιστρατεύεται εἰς τὴν φύσιν μας και εἶναι ἐχθρὸς τῆς ἐγκρατείας και πολέμιος τῆς εὐταξίας, **ΙΘ** ὄστε νὰ ἀνασταζῶν ἅ τὰ πάντα, ἐνέπνευσε τὴν ψυχὴν των. Ἀσφαλῶς, τί ἄλλο ἠμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεὶς, ὅταν παραβίδουν τὰς γυναῖ-

κας κοινὰς εἰς ἅλους, δὴγαῖον τὰς παρθένας γυμνάς εἰς τὰς παλαιότατος εἰς θέαν τῶν ἀνδρῶν, δημιουργοῦν λαβροῦς γάμους, ἀναμειγνύοντες και ἀναταράσσοντες τὰ πάντα, με ἀποτέλεσμα νὰ ἀνετρέπουν τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Τὸ ὅτι δὲ ἅλα γενικῶς αἱ ἀπόψεις αὐτῶν εἶναι ἐφευρέσεις τῶν δαιμόνων και ἀντίθετοι πρὸς τὴν φυσικὴν τάξιν, θὰ ἠμποροῦσε νὰ μᾶς τὸ μαρτυρήσῃ ἡ ἴδια ἡ φύσις, ἡ ὁποία δὲν ἀνέχεται τὰ λεγόμενά τους. Καὶ ἅλα αὐτὰ τὰ ἔγραψαν χωρὶς νὰ ἀντιμετωπίζον διωγμούς, κινδύνους και πολέμους, ἀλλὰ με ἀσφάλειαν και καθολικὴν ἐλευθερίαν και ἐπὶ πλέον καθιστῶντες αὐτὰ εὐχάριστα ἐκφραστικῶς με κάθε μέσον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Ἐ Ἀντίθετα, τὰ συγγράμματα τῶν ἀλλέων, μολονότι κατεδιώκοντο, ἐμαστιγῶντο και ἐκινδύνευον, τὰ ἐδέχθησαν με κάθε φιλικὴν διάθεσιν οἱ ἅπλοὶ ἀνθρώποι και οἱ σοφοί, οἱ δοῦλοι και οἱ ἐλεύθεροι, οἱ βασιλεῖς και οἱ στρατιῶται, οἱ θάρραροι και οἱ Ἕλληνες.

Βέβαια, δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἰχυρισθῆς ὅτι τὰ εὐαγγέλια ἔγιναν εὐκόλα ἀποδεκτὰ ἀπὸ ἅλους γενικῶς, ἐπειδὴ εἶχον ἀσημαντὸν και τετριμμένον περιεχόμενον, διότι αὐτὸ ἦσαν κατὰ πολὺ ἀνώτερα ἐκείνων. Πραγματικὰ, ἐκεῖνοι δὲν συνέλαβαν διὰ τῆς φαντασίας των οὔτε τὴν ἀμυδρὰν εἰκόνα οὔτε τὸ ὄνομα τῆς παρθένιας, ἀλλὰ οὔτε και τῆς ἀπτημοσύνης και τῆς νηστείας, οὔτε καμμιά ἄλλη ὕψηλῆς ἀρετῆς. Οἱ ἰδιοὶ μας ὅμως συγγραφεῖς ὅχι μόνον τὴν ἐπιθυμίαν καταδικάζουν και τὴν πρᾶξιν τιμωροῦν, Ἐ ἀλλὰ και τὸ ἀκόλαστον βλέμμα, τὰ ὄρθριστικά λόγια, τὸ ἀτακτὸν γέλιο, τὴν ἐνδυμοσίαν, τὸ βάσιμα και τὰς φανασκίας, ἐπεκτείνουν δὲ τὴν φροντίδα των και μέχρι τῶν πλέων ἀσημάντων λεπτομερειῶν, ὥστε τὴν αἰκουμένην ὁλόκληρον ἐγέμισαν με τὸ φυτὸν τῆς παρθεσίας.

Σχετικῶς δὲ με τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν Θεὸν και τὰ οὐράνια πράγματα και ζητήματα συμβουλευτοῦ τοὺς πιστοὺς νὰ ἔχουν ταιαύτας ἀντιλήψεις, ἔστω και νοερῶς, νὰ σπλάβῃ. Πῶς ὅμως θὰ ἦτο δυνατόν αὐτὰ δι' αὐτοὺς, **ΙΙ** οἱ ὁποῖοι ἐθεοποίησαν τὰς εἰκόνας τῶν ἀγρίων θηρίων, τῶν ἐρπετῶν και ἄλλων πλέων ἀσημάντων ζώων;

Και ὅμως, τὰ ὑψηλὰ αὐτὰ δόγματα ἔγιναν ἀποδεκτὰ και ἐπιστεῦθησαν και κάθε ἡμέραν ἀνοῦν και ἐπεκτείνου-

ται. Ἀντίθετα, τὸ ἴδιό των ἐπέρασεν καὶ ἐχάθησαν, ἐξαφανισθέντα εὐκολώτερα ἀπὸ τὸν ἴστων τῆς ἀρχῆς. Καὶ πολὺ φυσικὰ συνέβη αὐτὸ. Οἱ δαίμονες θέβαια διεκλήρουσαν αὐτὰς τὰς Ἰβείας καὶ κατὰ συνέπειαν μαζί μετὴν ἀκολασίαν περιέκλειον πολὺ σκοτάδι καὶ ἀκόμη περισσότερον πόνον. Διότι ποῖον πράγμα θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι περισσότερο ἀξιὸν γέλωτος ἀπὸ τὴν πολιτείαν ἐκείνην, εἰς τὴν εἶπαι ὁ φιλόσοφος, πέραν τῶν λεχθέντων, ἀφιέρωσεν ἀνομιμήτους στίχους διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἀποδείξῃ τί εἶναι τέλος πάντων τὸ δίκαιον καὶ, μαζί μετὴν μακρογορίαν, διετύπωσε μὲ μεγάλην ἀσάφειαν τὰς ἀπόψεις του; Β Πράγμα τὸ ὅποιον καὶ ἐὰν ἀκόμη εἶχε νὰ προσφέρῃ κατὰ ὠφέλιμον, ἐπρόκειτο νὰ ἀποβῇ αὐτὸ, παρὰ πολὺ ἀνωφελές εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Πραγματικὰ δὲν ὑπάρχει ὠφέλεια ἀπ' αὐτὸ, ὅταν ὁ γεωργός, ὁ σιδηρουργός, ὁ οἰκοδόμος, ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου καὶ ὁ καθένας, ποὺ ἀποβῇ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν χειρῶν του, πρόκειται ἀπ' ἐνὸς μὲν νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμα του καὶ τοὺς δικαίους κόπους του, ἀπ' ἑτέρου δὲ νὰ θανατήσῃ τὸσα καὶ τὸσα χρόνια μὲ σκοπὸν νὰ μάθῃ τί τέλος πάντων εἶναι τὸ δίκαιον. Ἀκόμη, πολλές φορές, προτοῦ νὰ κατορθώσῃ νὰ τὸ μάθῃ, ν' ἀποβῇ ἀπὸ τὴν πείναν καὶ νὰ χάσῃ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ δικαίου, τερματίζον τὴν ζωὴν του μὲ θάνατον βίαν, χωρὶς νὰ διδαχθῇ κανένα ἀπὸ τὰ χρήσιμα πράγματα.

Ἡ ἴδική μας ὁμῶς πίστις δὲν εἶναι αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Διότι καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ πρέπον, καὶ τὸ ὠφέλιμον καὶ ἐλόκληρον ἐν γένει τὴν ἄλλην ἀρετὴν C τὴν ἐδίδαξεν εἰς ἡμᾶς ὁ Χριστός, ἀφοῦ τὴν συμπεριέλαθεν εἰς μικράς καὶ σαφεῖς προτάσεις. Δηλαδή, ὅταν λέγῃ, ἀλλοτε μὲν ἐπι ἀπὸ αὐτὰς τὰς δύο ἐντολάς ἐξαρτῶνται ἕλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφήται¹², δηλαδή ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον¹³, ἀλλοτε δὲ ἐπι «ὅλα ἅσα θέλετε νὰ σὰς κάνουν οἱ ἄνθρωποι, κάνετε καὶ οἱς τὰ ἴδια εἰς αὐτούς. Διότι αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται¹⁴.

12. Ματθ. 23, 40

13. Πρὸς Ἡερ. 23, 26 - 29

14. Ματθ. 7, 12

Αὐτὰς τὰς ἀληθείας θέβαια ἠμπορεῖ νὰ τὰς ἴσῃ καὶ εὐκόλα νὰ τὰς κατανοήσῃ καὶ ὁ γεωργός καὶ ὁ ὑπηρέτης καὶ ἡ γυναῖκα χήρα καὶ ἕνα παιδί καὶ ἀκόμη αὐτὸς ποὺ φαίνεται πὺς εἶναι πάρα πολὺ ἀνόητος. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι λοιπὸν ἅσα πράγματα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀλήθειαν. Τὸ ἀποδεικνύει δὲ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν. 17 Δηλαδή, ὅλοι ἐμαθον, ἅσα πρέπει νὰ πράττου. Καὶ οὐκ ἔμαθον τὰ ἐμαθον, ἀλλὰ καὶ μὲ πόνον τὰ ἠγάθησαν. Τοῦτο δὲν συνέβη μόνον εἰς τὰς πόλεις οὔτε εἰς τὰ πολυσύχναστα μέρη, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν, ἀκόμη. Πραγματικὰ, ἐκεῖ θὰ ἴσῃ νὰ ἀκμάσῃ ἡ φιλοσοφία, νὰ ἀκτινοβολοῦν ὄμιλοι ἀγγέλων μὲ ἀνθρώπινον σῶμα, νὰ ἐφαρμόζεται ἐδῶ τὸ πνεῦμα τοῦ οὐρανοῦ. Δηλαδή, οἱ ἀλίεις ἐδημιούργησαν πολιτείαν δι' ἡμᾶς, χωρὶς νὰ καθορίσασιν τὴν ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐκπαίδευσιν, ὅπως ἀκριβῶς ἐκείνοι, οὔτε νὰ νομοθετήσουν ἐπι ὁ ἐνάρετος εἶναι τῶσαν καὶ τῶσαν ἐτῶν, ἀλλὰ ἀπλῶς συζητοῦντες μὲ τοὺς ἀνθρώπους κάθε ἡλικίας. Ἐκείνη, θέβαια, ἦσαν παιχνίδια τῶν παιδιῶν, ἐνῶ αὐτὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων. Β Λοιπὸν, ὅπως ἦτο φυσικόν, τὸν οὐρανὸν καθώρισαν ὡς τόπον εἰς τὸν ὅποιον ὑπάρχει ἡ πολιτεία αὐτῆ, τεχνίτην δὲ αὐτῆς καὶ νομοθέτην τῶν νόμων τῆς παρουσίας τὸν Θεόν. Ἐπίσης, τὰ δραβεῖα τῆς πολιτείας αὐτῆς δὲν εἶναι οὔτε φύλλα δάφνης οὔτε κόπτινος οὔτε διατροφή εἰς τὸ πρυνταεῖον οὔτε χάλκινοι ἀνδριάντες, τὰ ψυχρὰ αὐτὰ καὶ ἀνάξια λόγου πράγματα, ἀλλὰ ζωὴ χωρὶς τέλος καὶ ἡ δυνατότης νὰ κατασταθῶν παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, νὰ συναναστρεφώμεθα μὲ τοὺς ἀγγέλους, νὰ ἱσταμέθα πλησίον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου καὶ νὰ εὐρισκώμεθα συνεχῶς μαζί μετὸν Χριστόν.

Οἱ ἀρχόντες δὲ τῆς πολιτείας αὐτῆς εἶναι τελῶνα, ἀλίεις καὶ σκηνοποιοί, οἱ ὅποιοι δὲν ἔζησαν μόνον ἐπι ἀλίγον χρόνον, ἀλλὰ ζοῦν αἰωνίως. Συνεπῶς, καὶ μετὰ τὸν θάνατον C ἠμποροῦν νὰ βοηθήσουν ἐξαιρετικὰ, ἅσους ζοῦν σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς. Ἡ πολιτεία αὐτῆ δὲν διεξάγει πολέμους ἐναντίον ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἐναντίον τῶν δαιμόνων καὶ τῶν ἀσωμάτων ἐκείνων δυνάμεων. Ὅθεν, στρατηγός τῶν πολιτῶν τῆς δὲν εἶναι κανένας ἄνθρωπος ἢ ἀγγελός, παρὰ ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ἐπι πλέον, τὰ ὅπλα τῶν στρατιωτῶν τῆς δὲν ὀμιάζουν μὲ τὰ ὅπλα τοῦ συνηθισμέ-

νου πολέμου, διότι δὲν εἶναι κατασκευασμένα ἀπὸ δέρμα καὶ σίδηρον, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, 1.38 τὴν δικαιοσύνην, τὴν πίστιν καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐν γένει.

Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἀναφέρεται εἰς τὴν πολιτείαν αὐτὴν καὶ ἡμεῖς τὰρα σκοπεύομεν ἐπίσης νὰ κάνομεν λόγον δι' αὐτὴν, ὡς στρέφωμεν τὴν προσοχὴν μας μὲ ἐπιμέλειαν πρὸς τὸν Ματθαίον, ὁ ὁποῖος τόσον καθαρὰ ὁμιλεῖ περὶ αὐτῆς. Βέβαια, ὅσα λέγει δὲν προέρχονται ἀπὸ τὸν ἴδιον, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ νομοθέτης τῆς πολιτείας αὐτῆς. Λοιπὸν, ὡς προσέχωμεν, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ πολιτογραφηθῶμεν εἰς αὐτὴν καὶ νὰ δοξασθῶμεν μαζί μὲ ὅσους ἐξῆσαν σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς καὶ τὰρα λαμβάνομεν τὰ ἀμάραντα ἐκεῖνα στεφάνια. Εἰς παλλοὺς ὁμοῦ τὸ διδόνον τοῦτο φαίνεται εὐκόλον καὶ μόνον εἰς τοὺς προφήτας εὐρίσκον δυσκολίας. Ἡ ἀντίληψις αὐτῆς βέβαια εἶναι γνώρισμα ἐκείνων, ποὺ ἀγνοοῦν τὸ βάθος τῶν νοημάτων, ποὺ κρύπτονται εἰς αὐτό. Β Δι' αὐτὸ σὰς παρακαλῶ νὰ με παρακολουθεῖτε μὲ μέγαν ζῆλον, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὸ πέλαγος αὐτὸ τοῦ βιβλίου, μὲ ὁδηγὸν τῆς εἰσόδου μας ταύτης τὸν Χριστόν. Διὰ νὰ ἀντιλαμβάνεσθε ὁμοῦ εὐκολώτερα τὴν ὁμιλίαν μου, σὰς παρακαλῶ καὶ σὰς προτρέπω νὰ κάνετε τὸ ἴδιον ἀκριδῶς ποὺ ἐκάνετε καὶ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἄλλων βιβλίων τῆς Γραφῆς, δηλαδὴ νὰ μελετᾶτε ἐκ τῶν προτέρων τὴν περικοπὴν τῆς Γραφῆς, τὴν ὁποῖαν σκοπεύομεν νὰ ἐξηγήσωμεν, ὥστε ἡ προανόγνωσις αὐτῆς νὰ προετοιμάξῃ τὸν δρόμον τῆς γνώσεως. (Αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὸν εὐνοῦχον). Τὸ ἴδιον θὰ διευκολύνῃ καὶ ἐσὰς ὑπερβολικὰ.

Βέβαια, αἱ ἐρωτήσεις εἶναι πολλαὶ καὶ ἀλλεπάλληλοι. Δηλαδὴ, πρόσζεε πόσας ἀπορίας θὰ ἠμποροῦσε νὰ διατυπώσῃ κανεὶς ἀμέσως ἀπὸ τὸ προοίμιον τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ. C Καὶ ἐν πρώτοις, διὰ ποῖον λόγον γενεαλογεῖται ὁ Ἰωσήφ, ἐνῶ δὲν εἶναι πατήρ τοῦ Χριστοῦ. Δεύτερον, ἀπὸ ποῦ θὰ καταστῇ φανερόν εἰς ἡμᾶς ὅτι τὸ γένος τοῦ Ἰησοῦ φθάνει μέχρι τοῦ Δαυὶδ, ἀφοῦ ἀγνοοῦμεν τοὺς προγόνους τῆς Μαρίας, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐγεννήθη, ἐφ' ὅσον δὲν παρατίθεται ἡ γενεαλογία τῆς Παρθένου. Τρίτον, διὰ ποῖαν αἰτίαν ὁ μὲν Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος δὲν ἔπαιξε κανένα ρόλον εἰς τὴν γέννησιν, γενεαλογεῖται, ἐνῶ ἀντίθετα ἡ Παρ-

θένος, ἡ ὁποία ἐγένεν μητέρα τοῦ Ἰησοῦ, δὲν λέγεται ἀπὸ ποῖους γονεῖς, πάππους καὶ προπάππους κατὰγεταί. Ἐπειὰ ἀπ' αὐτὰ, καὶ ἐκεῖνο ἀξίζει νὰ ἐρευνησωμεν, 1.41 δηλαδὴ, ἐνῶ προῦθι τὴν γενεαλογίαν μεταβαίνων ἀπὸ ἄνδρα εἰς ἄνδρα, ἀνέφερε καὶ γυναῖκας. Καὶ ἐνῶ λοιπὸν ἐλεύρησεν αὐτὰ σωστόν, διὰτὶ δὲν συμπεριέλαθεν ὅσας τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ, ἀφοῦ παρέλειψεν ὅσας ἐκεῖνας, ποὺ ἦσαν γνωσταὶ διὰ τὴν ἀρετὴν των, ὅπως εἶναι ἡ Σάρρα καὶ ἡ Ρεβέκκα καὶ ὅσας ὁμοιάζουσι μὲ αὐτάς, ἐκεῖνας μόνον ἔφερον εἰς τὴν ἐπιμοσιότητα, ποὺ ἦσαν γνωσταὶ διὰ τὴν κακίαν των. Ὅπως ἐπὶ παραδείγματι κάποιαν πόρνην καὶ μοιχαλίδα, ἢ κάποιαν, ποὺ δὲν συνῆψε νόμιμον γάμον, ἢ μίαν ἀλλόφυλον ἢ δάρδαρον. Ἔτσι ἐμνημόνευσε τὴν σύζυγον τοῦ Οὐρίου, τὴν Θάμαρ καὶ τὴν Ρούθ. Ἀπὸ αὐτάς ἡ μὲν τελευταία ἦτο ἄλλοθενῆς, ἡ δὲ πρώτη πόρνη καὶ ἡ δεύτερα διεφθόρη ἀπὸ τὸν πενθερόν της, Β χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ δι' αὐτὸ κάποιο νόμος σχετικὸς μὲ τὸν γάμον. Ἀλλὰ μετεμφισθῆ εἰς πόρνην καὶ ἐκλαψε τὴν συνουσίαν. Καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ Οὐρίου, ὁμοῦ, δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανένας, ἐπειδὴ τὸ τόλημά της εἶναι πασιγνώστον. Καὶ ὁμοῦ, ὁ εὐαγγελιστὴς παρέλειψεν ὅσας τὰς ἄλλας γυναῖκας καὶ αὐτάς μόνον συμπεριέλαθεν εἰς τὴν γενεαλογίαν. Βέβαια, ἐάν ἦτο ἀπαραίτητον νὰ μνημονεύσῃ καὶ γυναῖκας, ἔπρεπε νὰ τὰς ἀναφέρῃ ὅσας. Ἀφοῦ ὁμοῦ δὲν τὰς ἐμνημόνευσεν ὅσας, ἔπρεπε νὰ μνημονεύσῃ ἐκεῖνας, ποὺ εἶναι γνωσταὶ διὰ τὴν ἀρετὴν των, καὶ ὅχι ἐκεῖνας, ποὺ ἔχουν καταστῆ διάσημοι διὰ τὰ ἀμαρτημάτων των. Βλέπετε λοιπὸν πόσον πρέπει νὰ προσέξωμεν ἀπὸ αὐτὸ ἀκόμη τὸ προοίμιον: Ἄν καὶ εἶδῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι περισσότερο εὐκολούητον ἀπὸ τὰ ἄλλα προοίμια, πιθανὸν μάλιστα ἀπὸ πολλοὺς νὰ θεωρῆται καὶ περιττόν, ἐπειδὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα σύνολον ὀνομάτων μόνον.

C Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ, τὸ ἀκόλουθον ἀξίζει νὰ ἐξετάσωμεν, διὰτὶ, δηλαδὴ, παρέλειψε τρεῖς βασίλεις. Διότι, ἐάν ὁπεσιώπησε τὰ ὀνόματά των κινούμενος ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἦσαν πάρα πολὺ ἀσεβεῖς, τότε δὲν ἔπρεπε νὰ μνημονεύσῃ καὶ τοὺς ὁμοίους των. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπόμενον εἶναι ἓνα ἄλλο ζήτημα. Ἐνῶ, δηλαδὴ, ἠρίθμησε δεκατέσσαρες γενεάς, εἰς τὴν τρίτην γενεάν δὲν εἰκόσσε τὴν ἀριθμὸν. Ἀκόμη, διὰ ποῖον λόγον ὁ μὲν Λουκάς ἐμνημόνευσε δια-

φορητικά όνόματα και μάλιστα όχι μόνον διαφορετικά, αλλά και πολύ περισσότερα, ενώ ο Ματθαίος παρέθεσε και όλιγώτερα και διαφορετικά, μολοντί κατέληξεν και αυτός εις τόν 'Ιωσήφ, εις τόν οποίον έτελείωσε και ο Λουκάς.

125 Προσέξατε κατά συνέπειαν πόσον χρειάζεται να άγρυπνήσωμεν, όχι μόνον διά να δώσωμεν άπάντησιν εις τας άπορίας, αλλά και διά να αντιληφθώμεν ποία πρέπει να διασαφηνίσωμεν. Διότι και τούτο δεν είναι χωρίς σπουδαιότητα, τό να ήμπορέσωμεν, δηλαδή, να ανακαλύψωμεν ποία σημεία παρέχουν άπορίας. Και τό έξής βέβαια, είναι άξιον άπορίας. Τό επί τῆ εάσει ποιών λόγων ή 'Ελισάβετ, πού κατάγεται από τήν φυλήν του Λευί, ήτο συγγενής τῆς Μαρίας.

'Αλλά, διά να μη υπερφορτώσω τό μυαλό σας με τήν ουσώρυσιν πάρα πολλών ζητημάτων, άς σταματήσω τώρα εις αυτό τό σημείον τήν όμιλίαν μου. Διότι σάς είναι όρκετόν να διεγερθή τό ενδιαφέρον σας και να συγκρατήσετε μόνον όσας άπορίας έπέθεσαν εδώ. 'Εάν τώρα διακατέχετε από σφοδράν έπιθυμίαν να άκούσετε και τήν άπάντησιν εις τας άπορίας, αυτό έξαρτάται από σας, πριν όρχίσω τήν όμιλίαν μου. 'Όταν, δηλαδή, σάς ιδώ ότι έχετε ενδιαφέρον και έπιθυμείτε να μάθετε, τότε, θα προσπαθήσω να σας δώσω και τήν λύσιν των προβλημάτων. Β 'Αντίθετα, όταν σάς ιδώ να χαμᾶσθε και να μη προσέχετε, τότε θα άποσιώπῃσω και τά προβλήματα και τήν λύσιν των, συμμορφούμενος προς τήν θέσιν έπιταγῆν, ή όποια λέγει: «Μη δίνετε τό άγιον εις τό σκυλιά και μη ρίχνετε έμπρός εις τούς χοίρους τούς μαργαρίτας, μη τυχόν τούς καταπατήσουν με τά πόδια τους»¹⁰. Ποίος είναι όμως ό καταπατών; 'Ασφαλώς, όποιος δεν θεωρεί αυτά τίμια και ιερά. Και ποίος είναι τόσον άθλιος, λέγεις, ώστε να μη θεωρή αυτά όγια και άξια μεγαλύτερας τιμῆς από κάθε τι άλλο; Μά, αυτός πού δεν διαθέτει τόσον χρόνον διά τήν μελέτην αυτών των ζητημάτων, όσον σπαταλά εις τας πόρνικας γυναικας εις τά σατανικά θέατρα. C Λοιπόν, εις αυτά πολλοί περνούν τας ήμέρας των και δεικνύουν τελείαν άδιαφορίαν διά τά θέματα των οικογενειών των, χά-

10. Μορθ. 7, 6

ριν τῆς άναρμόστου αυτής άπασχολήσεως. 'Ενθιμούνται έπίσης με άκρίβειαν όσα άκούουν εκεί και τά συγκρατούν με άποτέλεσμα να ζημιώνουν τήν ψυχην των. 'Αντίθετα, εδώ (εις τόν ναόν), όπου όμιλεί ο ίδιος ο Θεός, δεν άνεχονται να παραμείνουν ούτε και δι' όλιγην ώραν. 'Εξ αιτίας αυτού, βέβαια, δεν έχομεν τίποτε τό κοινόν με τόν ουρανόν και ή θρησκευτικότης μας περιορίζεται μόνον εις τά λόγια. Συνεπώς, δι' αυτών τον λόγον μάς ήπειλησεν ο Θεός με τήν κόλασιν, όχι βέβαια διά να μάς ρίψη εις αυτήν, **126** αλλά διά να μάς πείση να άποφεύγωμεν τήν καταστρεπτικήν αυτήν συνήθειαν, ύπακούοντας εις όσα άκούομεν. 'Ημείς όμως ενεργοϋμεν αντίθετα. Δηλαδή, από τό ένα μέρος άκούομεν (δι τῆ λέγει ο Θεός) και από τό άλλο τρέχομεν κάθε ήμέραν προς τόν δρόμον, πού δσηγει εκεί. Και, ενώ ο Θεός διατάσσει, όχι μόνον να άκούομεν τούς λόγους του, αλλά και να εφαρμόζομεν όσα λέγονται, ήμεις παρά ταυτα δεν άνεχόμεθα ούτε να τά άκούομεν. Πές μου όμως, πότε θα εφαρμόσωμεν τας έντολάς του Θεού και πότε θα άρχίσωμεν τήν πραγματοποιήσιν των έργων, όταν δεν άνεχώμεθα να άκούομεν ούτε τούς λόγους, πού όμιλούν δι' αυτά, αλλά μάς καταλαμβάνει στενοχωρία και έκνευρισμός, δι' όσον χρονικόν διάστημα παραμείνομεν εδώ, άν και είναι πάρα πολύ όλιγον; 'Επειτα σκεφθήτε. Β 'Αφού ήμείς, όταν καταλάβωμεν ότι οι άκρασται μας δεν μάς προσέχουν, σούκις κάνομεν λόγον διά θέματα στερούμενα ενδιαφέροντος, θεωροϋμεν τήν συμπεριφοράν των προσβλητικῆν, δεν νομίζομεν ότι παροργίζομεν τόν Θεόν, όταν, ενώ όμιλεί ο ίδιος διά τά θέματα αυτού του είδους, ήμείς περιφρονούμεν τά λεγόμενα και στρέφομεν προς άλλην κατεύθυνσιν τό ενδιαφέρον μας; Βέβαια, ένας γέρον, πού έταξίθευσεν εις πολλά μέρη τῆς γῆς είναι εις θέσιν να διηγηθή με κάθε λεπτομέρειαν και τά χιλιάμετρα πού διήνυσε και τήν θέσιν, τήν μορφήν, τό λιμάνι και τήν αγοράν των πόλεων (τας όποίας έπεσκέυθη). 'Αντίθετα, ήμείς δεν γνωρίζομεν ούτε εις ποίαν άπόστασιν εδριοκόμεθα από τήν ουράνιον πόλιν. Διότι άληθινά, εάν έγνωρίζαμεν τήν άπόστασιν αυτήν, θα προσπαθούσαμε να σμικρύνωμεν τό μήκος τῆς. Πραγματικά, δεν άπείχει τόσον μόνον από ήμᾶς ή πόλις εκείνη, όσα είναι δηλαδή ή άπόστασις μεταξύ ουρανού και γῆς, αλλά

ἀποδάνει αὐτὴ παλὸν μεγαλύτερα, ὅταν δὲν δεικνύωμεν τὴν ἀνάλογον ἐπιμέλειαν αὐτῇ. C Ἄπειναντίας, ἐάν ἔχωμεν ζήλον, ἢμποροῦμεν αὐτοστιγμῆι νὰ φθάσωμεν εἰς τὰς πύλας τῆς. Διότι τὰ διαστήματα αὐτὰ δὲν μετροῦνται μὲ τὴν ἀπόστασιν τῶν τόπων, ἀλλὰ μὲ τὴν διάθεσιν τῶν πράξεων.

Σὺ, ἀσφαλῶς, γνωρίζεις μὲ ἀκριβείαν τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ τὰ σύγχρονα καὶ τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ παλαιὰ. Ἐπίσης εἶσαι εἰς θέσιν νὰ ἀπαριθμήσῃς τοὺς ἄρχοντας, μὲ τοὺς ὁποίους ἐξεστράτευσες κατὰ τὸ παρελθόν, τὸν ἀγωνοθέτην, τοὺς νικητὰς καὶ τοὺς στρατηγούς, τὰ ὁποῖα κανένα ἐνδιαφέρον δὲν παρουσιάζουν δι' ἐσέ. I 7 Ὅμως, δὲν ἠμπόρσες, οὔτε εἰς τὸ θυεῖρόν σου, νὰ φαντασθῆς ποῖος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἢ ὁ δευτέρος ἢ ὁ τρίτος ὄρχων αὐτῆς τῆς πόλεως, διὰ τὴν ὅποιαν ὁμιλοῦμεν, οὔτε πόσον χρόνον ἐβασίλευσεν ὁ καθένας τῶν ἢ πόσα ζητήματα ἐτακτοποίησε καὶ ἔφερεν ἐπιτυχῶς εἰς πέρας. Ὁσον δ' ἀφορᾷ τοὺς νόμους, ποὺ ἰσχύουν εἰς τὴν πόλιν αὐτήν, δὲν ἔχεις τὴν ὁμοιοῆσιν νὰ ἀκούσῃς μὲ προσοχὴν οὐτε ἄλλους νὰ ὁμιλοῦν περὶ αὐτῶν. Πές μου ὅμως, μὲ ποῖον μέσῳ ἐλπίζεις νὰ ἀποκτήσῃς τὰ ὑποσηρήματα ἀγαθὰ, ἀφοῦ δὲν προσέχεις εἰς ἑσα λέγονται; Ἀλλὰ, ἐάν κατὰ τὸ παρελθόν δὲν ἐδείξαμεν τὴν ἀνάλογον προσοχὴν, ἃς τὸ πρέξωμεν τώρα λοιπόν. Διότι σκοπεύομεν νὰ εἰσελθῶμεν, ἐάν ὁ Θεὸς τὸ ἐπιτρέψῃ, εἰς πόλιν χρυσοῦν καὶ μάλιστα τιμιωτέραν ἀπὸ ἅλων τὸ χρυσοῦφι. Συνεπῶς, ἃς ἐξετάσωμεν μὲ προσοχὴν τὰ θεμέλια καὶ τὰς πύλας τῆς, αἱ ὁποῖαι εἶναι κατασκευασμέναι ἀπὸ σάπφειρον καὶ μαργαριτάρια. B Ἐξ ἄλλου, ἔχομεν ἄριστον ὁδηγὸν τὸν Ματθαῖον. Εἰσερχόμεθα λοιπόν τώρα ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τὸν πύλιν καὶ πρέπει νὰ προσέχωμεν πολὺ, διότι, ἐάν ἴδῃ κανένα ἀπρόσεκτον, θὰ τὸν διώξῃ ἀπὸ τὴν πόλιν. Ἡ πόλις αὐτὴ ταιριάζει κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν βασιλεῖα καὶ εἶναι ἑακουστή. Δὲν εἶναι δὲ χωρισμένη εἰς ἀγορὰν καὶ ἀνάκτορα, ὅπως αἱ ἰδικαὶ μας, ἀλλὰ τὰ πάντα ἐκεῖ ἀνήκουν εἰς τὸν βασιλεῖα.

Κατὰ συνέπειαν, ἃς ἀνοίξωμεν τὰς πύλας τοῦ μυαλοῦ μας, ἃς ἀνοίξωμεν τὰ αὐτιά μας καὶ ἃς προσκυνήσωμεν μὲ μεγάλῃν φόβῳ τὸν βασιλεῖα, τῆς, καθ' ἣν στιγμὴν πράκεται νὰ διαδόμεν τὰ πρόθυρα αὐτῆς. Διότι καὶ ἡ

πρῶτῃ ἐπαφῇ ἄρκει διὰ νὰ προκαλέσῃ κατὰπληξιν εἰς τὸν θεοτῆν.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος θέθεαι εἶναι κλεισταὶ αἱ πύλαι δι' ἡμᾶς. C Ὅταν ὅμως τὰς ἰδῶμεν ἀνοικτὰς (αὐτὸ τὸ πρᾶγμα σημεῖνει ἡ ἀπάντησις εἰς τὰς ἀπορίας), τότε θὰ παρατηρήσωμεν εἰς τὸ ἐσωτερικόν τῆς μεγάλῃν ἀκτινοβολίαν. Πραγματικὰ, αὐτὸς ἐβῶ ὁ τελώνης, ὁδηγούμενος μὲ τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ Πνεύματος, ὁπόσκειται νὰ σοὺ δείξῃ τὰ πάντα. Δηλαδή, ποῦ κάθετα ὁ βασιλεῖς, καὶ ποῖα ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ τὸν περιβάλλουν, ποῦ εὐρίσκονται αἱ ἀγγελοὶ καὶ ποῦ αἱ ἀρχάγγελοι. Ποῖος χώρος ἔχει καθορισθῆ διὰ τοὺς νέους παλίτας τῆς πόλεως αὐτῆς καὶ ποῖος δρόμος ὁδηγεῖ ἐκεῖ. I 8 Ποῖαν τύχην εἶχον αἱ πρῶτοι πολῖται αὐτῆς, αἱ ἐπόμενοι καὶ αἱ μετὰ ἀπ' αὐτοῦς. Ποῖα τῶν πολιτῶν αἱ τάξεις, ποῖα τὰ σώματα τῆς βουλῆς καὶ ποῖα διακρίσεις ὑπάρχουν μεταξύ τῶν ἄξιωματῶν.

Ὅθεν, ἃς μὴ εἰσερχόμεθα μὲ θόρυβον καὶ ἀναταραχὴν, ἀλλὰ μὲ κατανυκτικὴν σιγῇ. Διότι, ἐάν τὰ διατάγματα τοῦ (ἐπιγελοῦ) βασιλεῖως ἀναγινώσκονται εἰς τὸ θέατρον, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπικρατήσῃ ἑσπάλυτος ἡσυχία, πολὺ περισσότερον, προκειμένου νὰ γίνῃ λόγος διὰ τὴν (οὐράνιον) πόλιν, πρέπει τὰ πάντα νὰ εἶναι τακτοποιημένα καὶ αἱ ψυχαὶ καὶ τὰ αὐτιά μας νὰ εἶναι ἔτοιμα. B Δὲν πρέκειται θέθεαι νὰ ἀναγνωσθῶν τὰ διατάγματα κάποιου ἐπιγελοῦ ἀρχοντος, ἀλλὰ τοῦ Κυρίου τῶν ἀγγέλων. Συνεπῶς ἐάν τοιοῦτοτρόπως διαθεώμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, τότε ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος θὰ μᾶς ὁδηγήσῃ μὲ μεγάλῃν φροντίδι, ὥστε νὰ φθάσωμεν μέχρις αὐτῶν τῶν θασιλικῶν θρόνων καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν ὅλα τὰ ἀγαθὰ, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Β'
(Κεφ. α'.)

«Κατάλογος γενεαλογικός του 'Ιη-
σοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Δαυΐδ, τοῦ
υἱοῦ τοῦ Ἀβραάμ».

Ἄρα γε ἐνθυμείσθε τὴν προτροπὴν ποῦ σὺς ἔκανα
προηγουμένως, ὅταν σὺς παρεκάλευν νὰ ἀκούετε μὲ μεγά-
λην σιωπὴν καὶ κατασκευτικὴν ἡσυχίαν ὅσα λέγονται ἐδῶ
ἐν γένει; Καὶ νὰ σήμερα πρόκειται νὰ διαβῶμεν τὰ ἱερά
πρόβηρα¹ καὶ δι' αὐτὸ σὺς ὑπενθύμισα τὴν προτροπὴν ἐ-
κείνην. Διότι, ἀφοῦ οἱ Ἰουδαῖοι ἔλαβαν ἐντολὴν πρὸ τρι-
ημέρου νὰ ἀποφύγουν τὴν ἐπαφὴν μὲ τὰς γυναῖκας των,
153 νὰ καθαρῶσιν τὰ ἐνδύματά των καὶ κατείχοντο ἀπὸ
τρόμον καὶ φόβον καὶ οἱ ἴδιοι καὶ ὁ Μωϋσῆς, ὅταν
ἐπρόκειτο νὰ προσεγγίσουν, ἢ μάλλον ὄχι νὰ προσ-
εγγίσουν, ἀλλὰ ἀπὸ μακριὰ νὰ βλέπουν καὶ νὰ ἀ-
κούουν τὸ καιόμενον ὄρος, τὴ φωτιά, τὴν ὁμίχλην, τὸ
σκοτάδι καὶ τὴν καταγίδα², πολὺ περισσότερο ἡμεῖς ἐπι-
βάλλεται νὰ ἐπιδείξωμεν μεγαλύτεραν εὐσεβείαν, ὄχι κα-
θαρίζοντες τὰ ἐνδύματά μας, ἀλλὰ τὴν στολὴν τῆς ψυχῆς
μας λευκαίνοντες, ἀπαλασσομένοι ἀπὸ κάθε διωτικὴν
φροντίδα, ἐφ' ὅσον ἀσκοπεύομεν νὰ ἀκούσωμεν τὸσον ση-
μαντικὸν λόγον καὶ ὄχι νὰ ἰστώμεθα μακρὰν κατηίζον-
τες ὄρους, ἀλλὰ νὰ εἰσελθῶμεν εἰς αὐτὸν τὸν Οὐρανόν.
Δὲν θὰ ἀντικρύσετε, θέβαια, οὔτε ὁμίχλην οὔτε κατηίνον
οὔτε καταγίδα, ἀλλὰ τὸν ἴδιον τὸν Βασιλέα Β νὰ κάθεται
εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀνεκράστου ἐκείνης δόξης του, τοὺς

1. Ματθ. 1. 1

2. Ἐννοεῖ ὅτι ἀρκεῖται νὰ ἀρχίσουν τὴν ἐρημνίαν τοῦ Εὐαγγε-
λίου τοῦ Ματθαίου, νὰ εἰσελθῶν, δηλαδὴ, εἰς αὐτὸ καὶ ἀναλογαθῶς νὰ
εἰσελθῶν εἰς τὴν οὐρανὸν πάλιν, περὶ τῆς ὁμοίαις τοῖται.

3. Παρ. Γεν. 19. 1 ἔξ.

ΚΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΟΜΙΛΙΑ Β' (ΚΕΦ. 1) 41

ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους νὰ ἴστανται πλῆροιν του καὶ
τὰ πλῆθῃ τῶν ἁγίων μαζί μὲ τὰς ἀναριθμήτους μυριάδας
τῶν ἀγγέλων. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι, λοιπόν, ἡ πόλις τοῦ
Θεοῦ, δηλαδὴ, περιλαμβάνει τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πρώτων
χριστιανῶν, τὰς ψυχὰς τῶν δικαίων, τὸ σύνολον τῶν ἁγ-
γέλων, τὸ αἷμα τοῦ ραντισμοῦ, μὲ τὸ ὅποιον τὰ πάντα ἡν-
ώθησαν καὶ ὁ Οὐρανὸς ἐδέχθη ὅτι προήρχετο ἀπὸ τὴν
γῆν, ἢ δὲ γῆ ὅτι προήρχετο ἀπὸ τὸν Οὐρανόν, καὶ ἐπρα-
γματοποιήθη ἡ εἰρήνη, τὴν ὅποιαν ἀπὸ πολὺ χρόνον ἐ-
πόθουν οἱ ἀγγελοὶ καὶ οἱ ἅγιοι. Εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν ἔχει
στηθὴ τὸ λαμπρὸν καὶ ὑπέροχον τρόπαιον τοῦ σταυροῦ,
καθὼς καὶ τὰ λάφυρα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἐκλεκτότερον μέ-
ρος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ λεία τοῦ βασιλέως μας.

Ἄρα αὐτὰ, θέβαια, θὰ τὰ γνωρίζωμεν διὰ μέσου τῶν
Εὐαγγελίων. Ἐάν, λοιπόν, παρακολουθῆς μὲ τὴν προσή-
κουσαν ἡσυχίαν, C θὰ ἠμπορέσω νὰ σε ὀδηγήσω εἰς ὅλα
τὰ μέρη καὶ νὰ σοῦ δείξω ποῦ ἔχει καρφοῦθῃ ὁ θάνατος, ποῦ
ἔχει κρεμασθῆ ἡ ἁμαρτία καὶ ποῦ εὐρίσκονται τὰ πολλὰ
καὶ παρόδοξα ἀφαιρώματα, ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὸν πό-
λεμον καὶ τὴν διαμάχην αὐτὴν. Θὰ ἴδῃς ἐδῶ καὶ τὸν τύ-
ραννον δεμένον καὶ τὸ πλῆθος τῶν αἰχμαλιῶτων νὰ ἀκο-
λουθῆ. Ἀκόμη (θὰ ἴδῃς), τὴν ἀκρόπολιν, ἀπὸ τὴν ὅποιαν
ὁ μιαιῶν δαίμων ἔκανε δλας τὰς ἐπιδρομὰς του κατὰ τὸ
παραλθόν. Ἐπίσης, (θὰ ἴδῃς), τὰ κρουσφύετα καὶ τὰ σπη-
λαια τοῦ λητοῦ³ νὰ ἔχουν καταστροφή πλέον καὶ νὰ ἔ-
χουν παραδοθῆ εἰς κοινὴν θέαν, 203 διότι καὶ εἰς αὐτὰ με-
τέβη ὁ βασιλεὺς.

Ἄλλὰ, ἀγαπητέ μου, νὰ μὴ κουρασθῆς. Διότι, ἐάν κά-
ποιος διηγείτο πόλεμον αἰσθητὸν καὶ τρόπαια καὶ νίκας,
ἀσφαλῶς, δὲν θὰ ἐχόρταινες νὰ τὰ ἀκούης, οὔτε, θέβαια,
θὰ προετίμας τὸ φαγητὸν καὶ τὸ ποτὸν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν
αὐτὴν. Ἐάν, λοιπόν, ἡ διήγησις αὐτὴ εἶναι εὐχάριστος,
πολὺ πῶς εὐχάριστος θὰ εἶναι ἡ παραῶσα. Διότι σκέψου
πόσον σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι νὰ ἀκούσης, ἀφ' ἑνὸς μὲν
μὲ ποῖον τρόπον ὁ Θεὸς ἀφῆσε τὸν Οὐρανόν καὶ τὸν θα-
λασσικὸν θρόνον καὶ ἔσπευσε εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὸν Ἄ-
βην, ἀκόμη, καὶ ἔλαθε θέσει μάχης, ἀφ' ἑτέρου δὲ πῶς ἄν-

4. Ἀηλιθὴ, τοῦ ἀηθάλου.

πιπαρετάχθη ὁ διάβολος εἰς τὸν Θεόν, ἢ μᾶλλον ὄχι εἰς τὸν Θεὸν ἀκάλυπτον, ἀλλ' εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐκρύπτετο κάτω ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Καὶ ἐκεῖνο ποῦ εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ Ἔ εἶναι ὅτι θά ἴδῃς τὸν θάνατον νὰ καταλύεται μὲ τὸν θάνατον, τὴν κατάραν νὰ ἀφανίζεται μὲ τὴν κατάραν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ διαδόλου νὰ διαλύεται μὲ τὰ ἴδια τὰ ὄργανα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀπέκτησε τὴν δύναμίν του.

Συνεπῶς, ἄς ἐγερωθῶμεν καὶ ἄς μὴ κοιμώμεθα πλέον, διότι, νά, βλέπω τὰς πύλας νὰ ἀνοίγουνται πρὸς χάριν μας. Ἄλλ' ἄς εἰσερχώμεθα μὲ μεγάλην τάξιν καὶ φόβον, ἀμέσως μόλις θά πατήσωμεν τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως. Ποῖα εἶναι, ὅμως, τὰ πρόθυρα αὐτά; «Κατάλογος γενεολογικός τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Δαυὶδ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀδραάμ». Τί λέγεις, λοιπόν; Μὴς ὑπεσχέθης νὰ ὁμιλήσῃς διὰ τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ σὺ ἀναφέρεις τὸν Δαυὶδ, ἀνθρώπων ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη ὕστερα ἀπὸ ἀριθμῆτους γενεάς, καὶ ὑποστηρίζεις ὅτι αὐτὸς εἶναι καὶ πατέρας καὶ πρόγονος τοῦ Ἰησοῦ; Ἐ Περὶ μὲν καὶ μὴ ζητεῖς νὰ τὰ μάθῃς ὅλα διὰ μᾶς, ἀλλὰ οἰγὰ καὶ κατ' ὀλίγον. Εἰς τὰ πρόθυρα ἴστασαι ἀκόμη, κοντὰ εἰς τὰ προπύλαια. Διότι, λοιπόν, σπεύδεις πρὸς τὰ ὄδυτα; Ἀκόμη δὲν εἶδες καλὰ ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα. Δὲν σοῦ ὁμιλᾷ, ἀκόμη, διὰ τὴν πρώτην ἐκείνην γέννησιν καὶ μᾶλλον ὅστε διὰ τὴν ἀκολουθήσασαν, διότι εἶναι ἀνέκφραστος καὶ ἀπάρρητος. Ἄλλωστε, πρὶν ἀπὸ ἐμένα σοῦ τὸ εἶπε καὶ ὁ Ἡσαΐας, ὁ ὁποῖος διακηρύσσων τὸ πάθος τοῦ καὶ τὴν μεγάλην του ἀγάπην δι' ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα *1 καὶ, ἀκόμη, δοκιμάζων κατὰ πληξίν διὰ τὸ ποῖος ἦτο (ὁ Ἰησοῦς) καὶ τί ἔγινε καὶ ποῦ κατῆλθεν, ἀνεφώνησε μὲ δυνατὴν καὶ ἰσχυρὰν φωνήν, λέγων τὰ ἑξῆς: «Ποῖος δύναται νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν καταγωγὴν του;»⁸

Ἦστε, τώρα, δὲν κάνω λόγον δι' ἐκείνην τὴν οὐράνιον γέννησιν, ἀλλὰ διὰ τὴν κάτω, αὐτὴν ποῦ συνέθε εἰς τὴν γῆν καὶ συνωδούθηκεν ἀπὸ πολλοὺς μάρτυρας. Μά, καὶ τὰ ἀναφερόμενα εἰς αὐτὴν γεγονότα ἔτσι θά σᾶς τὰ διηγηθῶ, ὅπως, θηλαθῆ, εἶναι δυνατόν νὰ ὁμιλήσω περὶ αὐτῶν μὲ

8. Ἡσ. 63, 8

τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Πραγματικὰ ὅτε τὴν ἐπίγειον γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ εἶναι δυνατόν νὰ παρουσιάσῃ κανεὶς μὲ σαφήνειαν, ἐφ' ὅσον καὶ αὐτὴ προκαλεῖται μεγάλην φρίκην. Λοιπόν, νὰ μὴ νομίσης ὅτι ἀκούεις ἀσημαντὰ πράγματα, ὅταν ἀκούῃς νὰ γίνεται λόγος διὰ τὴν γέννησιν αὐτῆν. Ἀντίθετα, νὰ ἔχῃς τὸ μυαλό σου εἰς ἐτοιμότητα καὶ νὰ αἰσθανθῆς ἀμέσως φρίκην, Ἐ ὅταν ἀκούῃς ὅτι ὁ Θεὸς κατέβηκεν εἰς τὴν γῆν. Διότι τὸ γεγονός αὐτὸ ἦτο τόσον ἀπροσδόκητον, ὥστε καὶ οἱ ὄγγελοι ἐσημάτισαν χορὸν δι' αὐτὸ καὶ ἐψάλλον τὸ καλὸν ποῦ ἀπέρρευσε ἀπ' αὐτὸ διὰ τὴν οἰκουμένην. Ἐπίσης, καὶ οἱ προφῆται παλαιότερα ἐδοκίμασαν κατὰ πληξίν, διότι ὁ Ἰησοῦς ἐνεφανίσθη εἰς τὴν γῆν καὶ συναναστράφη μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Πραγματικὰ, ἦτο πολὺ παράδοξον νὰ πληροφορηθῆς ὅτι ὁ Θεὸς ὁ ἀπάρρητος, ὁ ἀνέκφραστος, ὁ ἀπεινήτος καὶ ἴσος πρὸς τὸν Πατέρα, διήλθεν ἀπὸ τὴν μήτραν τῆς Παρθένου, κατεδέχθη νὰ γεννηθῆ ἀπὸ γυναῖκα καὶ νὰ ἔχῃ προγόνους τὸν Δαυὶδ καὶ τὸν Ἀδραάμ. Καὶ διὰτὶ ἀναφέρω μόνον τὸν Δαυὶδ καὶ τὸν Ἀδραάμ; Τὸ περισσότερο φρικτὸν εἶναι ὅτι ἔχει προγόνους καὶ τὰς πρόνας ἐκείνας γυναίκας, διὰ τὰς ὁποῖας ἔκανα λόγον εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν. Ἐ Ἀφουνήσασον, λοιπόν, πνευματικῶς ἀκούον αὐτὰ καὶ νὰ μὴ ὑποψιαστῆς ὅτι ὑπάρχει τίποτε τὸ ἄξιον κατακρίσεως. Ἐπὶ πλείον, καὶ δι' αὐτὸ ἀκριδῶς νὰ αἰσθανθῆς θαυμασμόν, ὅτι θηλαθῆ, ἐνὶ εἶναι Υἱὸς τοῦ ἀνάρχου Θεοῦ, καὶ μάλιστα γνησίος Υἱός, ἐν τούτοις ἠνέχθη νὰ ἀκούσῃ ὅτι εἶναι υἱὸς καὶ τοῦ Δαυὶδ, διὰ νὰ σοῦ δώσῃ τὴν δυνατότητα νὰ γίνῃς υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἦνέχθη νὰ γίνῃ πατέρας τοῦ δουλοῦ, διὰ νὰ σοῦ δώσῃ ὡς πατέρα τὸν Κύριον, μολοντοῖ εἶσαι δουλος.

Κατάλαδες, λοιπόν, ἀπὸ τὸ προεῖον ποῖα εἶναι ἡ σημασία καὶ ἡ σπουδαιότης τῶν εὐαγγελίων, ἐάν, ὅμως, ἀμβέλλῃς δι' ἑα ἀναφέρουσαι εἰς ἐσένα, *2 νὰ πιστεύσῃς ἀπὸ τὰ ἀναφερόμενα εἰς Ἐκεῖνον. Διότι, ἀσφαλῶς, εἶναι πολὺ πλεῖστον, μὲ τὰ μέτρα, θέβαια, τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς, νὰ γίνῃ ἄνθρωπος ὁ Θεός, παρὰ ὁ ἄνθρωπος νὰ κατοικήσῃ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Κατὰ συνέπειαν, ὅταν ἀκούσῃς ὅτι

8. Περὶ. Ματθ. 3, 48.

ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔγινεν υἱὸς τοῦ Δαυὶδ καὶ τοῦ Ἀβραάμ, νὰ μὴ ἀμφισβάλῃς πλὴν, ὅτι καὶ σὺ, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀδάμ, διὰ γίνῃς υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Διότι δὲν ἐταπεινώσε τόσον πολὺ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἄσκοπα καὶ μάτια, ἐὰν δὲν εἶχεν ὡς πρόγραμμα νὰ μᾶς ἀνυψώσῃ. Ἐγεννήθη, λοιπὸν, σαρκικῶς, διὰ νὰ γεννηθῆς ἐοῦ πνευματικῶς, ἐγεννήθη ἀπὸ γυναῖκα, διὰ νὰ παύσῃς ἐοῦ νὰ εἶσαι υἱὸς τῆς γυναίκας⁷. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ἡ γέννησις Του ἔχει διπλὸν χαρακτήρα, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁμοιάζει μὲ τὴν ἰδικήν μας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπερβαίνει αὐτήν. Δηλαδή, τὸ νὰ γεννηθῆ ἀπὸ γυναῖκα ἴσο κάτι πού καὶ εἰς ἡμᾶς συνέβαιεν, **Β** ἀλλὰ τὸ γεγονός ὅτι ἐγεννήθη ὄχι ἀπὸ αἵμα, οὔτε ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ ἀνδρὸς ἢ ἀπὸ σαρκικὴν ἐπιθυμίαν, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα⁸ προεικονίζει τὴν γέννησιν πού ὑπερβαίνει τὰ ἰδικὰ μᾶς μέτρα καὶ προαναγγέλλει τὴν μελλοντικὴν ἀναγέννησίν μας, τὴν ὅποιαν ἐσκόπευε νὰ χάρισῃ εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἄλλὰ καὶ ἅλα τὰ ἄλλα γεγονότα ἦταν παρόμοια. Καὶ τὸ βάπτισμα, λοιπὸν, αὐτὸ τὸ γνώρισμα εἶχεν. Δηλαδή, κατὰ ἓνα μέρος εἶχε τὸν χαρακτήρα τοῦ παλαιοῦ, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἶχε τὸν χαρακτήρα τοῦ νέου. Πραγματικῶς, τὸ νὰ βαπτισθῆ ἀπὸ τὸν προφήτην ἐφανέρωνε τὸ παλαιὸν δόγμα, ἐνῶ ἡ καθόδος τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀπεκρίνον ἀδρομερῶς τὸ νέον. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς δὴ ἤμποροῦσε νὰ ἐνώσῃ δύο πράγματα πού ἔχουν χωρισθῆ μεταξύ των, **Γ** ὅταν σταθῆ ἀνάμεσά τους καὶ ἀπλώσῃ τὰ χεῖρά του, ἔτσι καὶ ὁ Ἰησοῦς ἔκανε, συναρμολογῶν τὴν Παλαιὰν Διαθήκην εἰς τὴν Καινὴν, τὴν θεῖαν φύσιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην, τὰς ἰδικὰς του ιδιότητάς εἰς τὰς ἰδικὰς μας.

Ἐἴδες, τώρα, τὴν λεμπρότητα τῆς πόλεως, ὅσον, θέσαι, οὐ ἐφώτισεν ἀπὸ τὸ προσέμιον μὲ τὴν λάμπην τῆς; (Ἐἴδες) ὅτι σοῦ παρουσιάσε τὸν βασιλέα μὲ τὴν ἰδικήν σου μορφήν, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ στρατόπεδα; Δηλαδή, ἐκεῖ ὁ βασιλεὺς δὲν ἐμφανίζεται πάντοτε μὲ τὰ διακριτικά σύμ-

7. Δηλαδή, τῆς Ἐἴδος. Ὡς γνωστὸν ἡ γέννησις καὶ τὸ ἀπολυταρχικὸν ἔργον τοῦ Ἰησοῦ ἐν γένει ἔδωσαν εἰς τοὺς ἀθεόφοβους τὴν δυνατότητα νὰ ἀκαλλινοῦν ἐν τῶν συνεκτικῶν τῆς παρασκῆς τῶν μαρτυρημάτων.

8. 11 βόλ. Ἰωάν. 1, 13.

βολα τοῦ ἀξιωματοῦ του, ἀλλὰ πολλὰς φορές ἀποβάλλει τὴν πολυτελεῖ τὸν ἐνδομασίαν καὶ τὸ στέμμα του καὶ ἐνδύεται μὲ τὴν στολὴν τοῦ ἀπλοῦ στρατιώτου. **Δ** ἡ μεταμφιεσις, ὁμοίως, αὐτὴ ἐκεῖ ἔχει σκοπὸν νὰ μὴ γίνῃ ἀντιληπτὸς ὁ βασιλεὺς καὶ τραθήξῃ ἐπάνω του τοὺς ἐχθρούς. Ἐβῶ, ὁμοίως, συμβαίνει τὸ ἀντίθετον, ἡ μεταμφιεσις ἐγένεν ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ μὴ ἀποτρέφῃ τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὴν συμπλοκὴν, ὅταν γίνῃ ἀντιληπτὸς, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ μὴ προκαλέσῃ ἀναταραχὴν εἰς τοὺς ἰδικούς του. Διότι ὁ σκοπὸς του ἴσο νὰ σώσῃ καὶ ὄχι νὰ καταπλήξῃ.

Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἔδωκεν αὐτὸ τὸ ὄνομα μὲ βάση τὴν ἀποστολὴν αὐτὴν τοῦ Κυρίου, ὀνομάσας αὐτὸν Ἰησοῦν. Ἡ λέξις «Ἰησοῦς» δὲν εἶναι ἑλληνικὸν ὄνομα, ἀλλὰ ὀνομάζεται Ἰησοῦς εἰς τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ὄνομα τὸ ὅποιον εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μεταφραζόμενον σημαίνει «σωτὴρ». Ὄνομάσθη δὲ σωτὴρ, ἐπειδὴ τὸ ἔργον του ἀπέθελεν εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ του.

Β Ἀντελήφθη, τώρα, μὲ ποῖον τρόπον ἔδωκε θάρρος (ὁ εὐαγγελιστὴς) εἰς τὸν ἀκροατὴν του μὲ τὸ νὰ ὁμιλήσῃ διὰ συνηθισμένα πράγματα καὶ νὰ φανερώσῃ διὰ μέσου αὐτῶν ἐκεῖνα πού ὑπερέβαιον τὰς προσδοκίας μας; Πραγματικῶς, καὶ τὰ δύο αὐτὰ ὀνόματα⁹ ἦταν πολὺ γνωστὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐπειδὴ, λοιπὸν, ἦταν παράξενα τὰ ὅσα ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν, προὔφηξαν καὶ οἱ τύποι τῶν ὀνομάτων, ὥστε ἐκ τῶν προτέρων νὰ ἀφαιρέσῃ κάθε ὀρθροῦσαν νεωτερισμοῦ. Δηλαδή, Ἰησοῦς¹⁰ ὀνομάζεται ὁ διάδοχος τοῦ Μωυσέως, ὁ ὁποῖος ὡδήγησε τὸν λαόν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Εἴδες τὸν τύπον; Πρόσεξε, τώρα, καὶ τὴν ἄλθειαν. Ἐκεῖνος, (ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναοῦ) ὡδήγησε τὸν λαόν τοῦ Ἰσραὴλ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ὅπως, (ὁ Ἰησοῦς Χριστός), ἀνυψώσε τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν οὐρανόν καὶ τοῦ χάρισε τὰ οὐράνια ἀγαθὰ. Ἐκεῖνος (ἔβρασε) μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωυσέως. Ὅπως μετὰ τὴν παύσιν τοῦ νόμου (τοῦ Μωυσέως). Ἐκεῖνος ὡς ἀπλὸς ἀρχηγός. Ὅπως ὡς βασιλεὺς. **Ε** Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς σύγχυσιν

9. Τὰ ὀνόματα «Ἰησοῦς» καὶ «Χριστὸς» ἕνωσε.

10. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναοῦ, δηλαδή.

ἀπὸ τὴν συνωνυμῶν ἀκαῶν τὸ ὄνομα Ἰησοῦς, προσέθεσαν (ὁ εὐαγγελιστὴς) «... τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ Δαυὶδ...»¹¹. Ἐκεῖνος, ὁμῶς, δὲν ἦτο ἀπόγονος τοῦ Δαυὶδ, ἀλλὰ κατήγετο ἀπὸ ἄλλην φυλὴν.¹²

Ἀλλὰ διὰ ποίου λόγον ὠνομάζει ὁ εὐαγγελιστὴς τὸ Εὐαγγέλιόν του «Κατάλογον γενεαλογικὸν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ», μολοντὶ δὲν περιλαμβάνει μόνον τὴν γέννησιν, ἀλλ' ὀλοκλήρου τὴν βίαν οἰκονομῶν;¹³ Ἀπλούστατα, διότι ὀλοκλήρου τοῦ μυστηρίου τῆς βίαις οἰκονομίας αὐτὸ εἶναι τὸ κεφάλαιον, καθὼς καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ρίζα ὄλων τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια προέκυψαν δι' ἡμᾶς. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς ὁ Μωϋσῆς ὠνομάζει τὴν συγγραφὴν του βιβλίου τῆς δημιουργίας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς¹⁴, ἔστω καὶ ἂν δὲν κἀνὴν λόγον μόνον διὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ δι' ἅλα δσα εὐρίσκονται μεταξὺ αὐτῶν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐπέγραψε τὸ βιβλίον του ἀπὸ τὸ βασικότερον σημεῖον τῶν ἀγαθῶν. Πραγματικὰ, τὸ γεγονός τὸ ὅποιον προκαλεῖ μεγαλύτεραν κατὰπληξιν καὶ ὑπερβαίνει κάθε ἐπιβὰ καὶ προσδοκίαν εἶναι τὸ ὅτι ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος. Ἀφοῦ συνέβη αὐτὸ, ἅλα τὰ ἄλλα γεγονότα γενικῶς ἀκολουθοῦν κατὰ λογικὴν σειρὰν καὶ τάξιν.

Διατί, ὁμῶς, δὲν εἶπε πρῶτα «υἱοῦ τοῦ Ἀβραάμ» καὶ ἔπειτα νὰ προσθέσῃ «υἱοῦ τοῦ Δαυὶδ»; Ὅχι, θέβαια, καθὼς νομίζουσι, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ παρουσιάσῃ τὴν γενεαλογίαν ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, διότι τότε θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἐργασθῆ ὅπως ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς¹⁵. Τώρα, ὁμῶς,

11. Ματθ. 1, 1.

12. Ἐκ τῆς ἐπιλῆς τοῦ Ἑβραίου.

13. Ὅπως ὠνομάζεται εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην τὸ σχέδιον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐν γενεῇ.

14. Περὶ. Γεν. 2, 4.

15. Ὡς γνωστὸν ἐκ τῶν δύο Εὐαγγελιστῶν, Ματθαίου καὶ Λουκᾶ, οἱ ἀπὸ τοῦ παλαιότερου γενεαλογίαν τοῦ Ἰησοῦ, ὁ μὲν Ματθαῖος ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀφῆμενον τὸν προγόνον τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ καὶ καταλήγει εἰς τὸν Ἰωσήφ, ἐνῶ ὁ Λουκᾶς, ἐπιλοκῶν ἀντίθετον φέρων, ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Ἀδάμ. Δηλαδή, ὁ μὲν ἐκ τοῦ παλαιότερου ἔρχεται εἰς τὸ τότε παρὸν, ἐνῶ ὁ δὲ ἐκ τοῦ παλιόντος κατελεύθεται εἰς τὸ ἀπώτατον παρελθόν.

κάνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Διατί, λοιπόν, ἀνέφερε κατὰ πρῶτον τὸν Δαυὶδ; Διότι ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι ἀνέφερον καὶ ἐπιθυμοῦντο διαρκῶς τὸν Δαυὶδ, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς δόξης του, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τοῦ μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος, διότι δὲν εἶχε βέβαια, ἀποθάνει ἀπὸ πολὺ παλαιά, ὅπως ὁ Ἀβραάμ¹⁶. Β εἶναι δὲ γεγονός ὅτι καὶ εἰς τοὺς δύο εἶχε βῶσαι τὴν ὑπόσχεσιν ὁ Θεός, ἀλλ' ἢ πρὸς τὸν Ἀβραάμ, ὡς παλαιότερα, ἐλησμονεῖτο, ἐνῶ ἢ πρὸς τὸν Δαυὶδ, ὡς πρόσφατος καὶ νεωτέρα, διεπίδεδτο ἀπὸ ὄλους. Οἱ ἴδιοι ἐξ ἄλλου οἱ Ἰουδαῖοι λέγουσι: «... μήπως ὁ Χριστὸς δὲν ἔρχεται ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Δαυὶδ καὶ ἀπὸ τὴν κωμόπολιν Βηθλεέμ, ὅπου ἦτο ὁ Δαυὶδ;»¹⁷. Καὶ κανένας δὲν ὠνόμαζε τὸν Ἰησοῦν υἱὸν τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλ' ὅλοι τὸν ἔλεγαν υἱὸν τοῦ Δαυὶδ, διότι, ὅπως προανέφερα, ὁ Δαυὶδ διητηρεῖτο καλλίτερα εἰς τὴν μνήμην ὄλων καὶ λόγῳ τοῦ χρόνου καὶ λόγῳ τῆς ἐνδόξου βασιλείας του¹⁸.

Ἔτσι, καὶ ὄλους τοὺς μετ' αὐτὸν βασιλεῖς, τοὺς ὁποίους ἐπέδοντο, τοὺς ὠνόμαζαν ἀπ' αὐτὸν καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ Θεός. Πραγματικὰ, καὶ ὁ Ἰεζεκιήλ, Ὁ ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι προφήται, προτρέπουν τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ πλησιάσουν τὸν Δαυὶδ καὶ νὰ ἀναγεννῶνται. Βέβαια, δὲν ἐννοοῦν τὸν ἀποθανόντα πρὸ πολλοῦ Δαυὶδ, ἀλλὰ τοὺς μιμητὰς τῆς ἀρετῆς του. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεὸς λέγει εἰς τὸν βασιλέα Ἐζεκιάν «Θὰ ὑπερασπίσω τὴν πόλιν αὐτὴν διὰ τὸν ἑαυτὸν μου καὶ χάριν τοῦ δούλου μου Δαυὶδ»¹⁹. Καὶ εἰς τὸν Σολομῶνα, ἐπίσης ἔλεγεν, ἐπὶ χάριν τοῦ Δαυὶδ δὲν διήρεσε τὴν βασιλείαν ἐνῶ ἔζη αὐτός²⁰.

Συνεπῶς, μεγάλη ἦτο ἡ δόξα τοῦ Δαυὶδ καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, Ἐξ δι' αὐτὸ (καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς) ἀρχίζει τὴν διηγήσιν του ἀμέσως ἀπὸ τὸ πᾶν γνωστὸν πρόσωπον καὶ ὕστερα ἀνατρέχει πρὸς τὸν πα-

16. Ὁ Ἀβραάμ τοποθετεῖται περὶ τὸ 1750 π.Χ., ὁ δὲ Δαυὶδ βασιλεύει ἀπὸ τοῦ 1006 - 956 π.Χ. Ὁμοσθέντως, πλησιέστερος πρὸς τὴν γενεὴν καὶ Εὐαγγελιστοῦ ἦτο ὁ Δαυὶδ, παρὰ ὁ Ἀβραάμ.

17. Ἰωάν. 7, 42.

18. Ἰηρὸλ. σημειῶσιν 16 τῆς παρῴστης.

19. Ἄ' Ησαϊ. 19, 34.

20. Ἰηρὸλ. Ἰ' Βασιλ. 11, 34.

λαιότερον πρόγονον (τὸν Ἀβραάμ), θεωρῶν περὶ τὸν ἀπὸ προχωρήσει τὴν γενεαλογίαν πέραν αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ἀποδεικνύεται πρὸς τοὺς Ἰουδαίους.²¹ Διότι αὐτοὶ οἱ δύο ἐθαυμάζοντο περισσότερο. Ὁ μὲν (Δαυὶδ) ὡς προφήτης καὶ βασιλεὺς, ὁ δὲ (Ἀβραάμ) ὡς πατριάρχης καὶ προφήτης.

Ἰσως κάποιος νὰ ἐρωτήσῃ: Πῶς ἀποδεικνύεται, ὁ μὲν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατὰ γένος ἀπὸ τὸν Δαυὶδ; Διότι, ἐὰν ἐγεννήθη μόνον ἀπὸ τὴν γυναῖκα, χωρὶς τὴν συνεργασίαν ἀνδρός, πῶς θὰ δεδαικωθῶμεν ὅτι εἶναι ἀπόγονος τοῦ Δαυὶδ, ἀφοῦ ἡ Παρθένος δὲν γενεαλογεῖται;

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τίθενται δύο προβλήματα πρὸς λύσιν. Τὸ πρῶτον, διὰ ποῖον λόγον δὲν γενεαλογεῖται ἡ μητέρα. Καὶ τὸ δεύτερον, διὰ ποῖον μνημονεύεται ἀπὸ τοῦ εὐαγγελιστᾶς ὁ Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος κανένα ρόλον δὲν παίζει εἰς τὴν γέννησιν. Τὸ δεύτερον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται περὶ τὸν, ἐνῶ τὸ πρῶτον φαίνεται ὡς ἑλλειψίς. Β Λοιπὸν, ποῖον πρόβλημα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐρευνησῶμεν κατὰ πρῶτον; Τὸ πῶς ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ παρθένος κατὰ γένος ἀπὸ τὸν Δαυὶδ. Πῶς, ὁ μὲν, θὰ μάθωμεν ὅτι εἶναι ἀπόγονος τοῦ Δαυὶδ; Ἄκουσε, λοιπὸν, ποῖαν ἐντολὴν δίδει ὁ Θεὸς εἰς τὸν Γαβριήλ, νὰ ὑπάγῃ δηλαδὴ, «πρὸς παρθένον, ἢ ὅποια ἦτο μνηστευμένη μὲν ἀνδρα ὀνομαζόμενον Ἰωσήφ, καὶ αὐτὴ κατήγετο ἀπὸ τὸ γένος καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαυὶδ».²² Ποῖαν ὀφειστέραν ἀπόδειξιν ζητεῖς ἀπ' αὐτὴν, ὅταν ἀκούῃς ὅτι ἡ Παρθένος κατὰ γένος ἀπὸ τὸ γένος καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαυὶδ;

Συνεπῶς, εἶναι φανερόν ὅτι καὶ ὁ Ἰωσήφ ἔχει τὴν ἴδιαν καταγωγὴν, διότι, ὡς γνωστὸν, ὑπῆρχε νόμος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπέτρεπε νὰ λαμβάνῃ κανεὶς σύζυγον ἀπὸ ἄλλου, παρὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του φυλὴν. Ἀλλὰ καὶ ὁ πατριάρχης Ἰσακῶς προεφήτευσεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς θὰ κατὰ γένος ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα, ὁμιλῶν ὡς ἑξῆς: Ὁ «Δὲν θὰ ἐκλείψῃ ἀρχὴν ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα καὶ ἀρχηγὸς ἐκ τῆς γενεᾶς του, μέχρις ὅτου ἐκπληρωθῶν τὰ ἀποταμιευμένα εἰς Κάποιον. Αὐτὸς δὲ ὁ Κάποιος θὰ εἶναι ἡ ἀναμονὴ τῶν λαῶν».²³

21. Περὶ τὸ σημεῖον 26 τῆς παραοίσεως.

22. Λοῦκα 1, 27.

23. Γεν. 49, 10.

Ἡ προφητεία αὕτη, βέβαια, φανερώνει ὅτι κατὰ γένος ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα, ἀλλὰ δὲν ἀποδεικνύει ἀκόμη ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ γένος τοῦ Δαυὶδ. Μά, μήπως εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα ὑπῆρχεν ἕνα μόνον γένος, δηλαδὴ, τὸ γένος τοῦ Δαυὶδ; Ὁχι, βέβαια. Ἀντίθετα, ὑπῆρχον καὶ πολλὰ ἄλλα γένη. Καὶ συνέβαινε κάποιος νὰ κατὰ γένος ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα, χωρὶς ὁ μὲν ἀνήκει εἰς τὸ γένος τοῦ Δαυὶδ; Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ὑποστηρίξῃς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, σοὺ ἀφῆρσεν αὐτὴν τὴν ὑποψίαν ὁ εὐαγγελιστῆς, ὅταν εἶπεν, ὅτι κατὰ γένος καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαυὶδ.

Τώρα, ἐὰν θέλῃς νὰ πεισθῇς περὶ αὐτοῦ μὲ διαφορτικὸν συλλογισμόν, δὲν θὰ εὐρεθῶ εἰς ἀπορίαν νὰ σοὺ παρουσιάσω καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν. Λοιπὸν, ἐὰν ἀπληροῦρετο μόνον νὰ λάβουσι σύζυγον ἀπὸ ἄλλην φυλὴν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλην οἰκογένειαν, μὴ συγγενικὴν δηλαδὴ. Συνεπῶς, ἐὰν τὴν φράσιν «ἀπὸ τὸ γένος καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαυὶδ» τὴν ἀποδώσωμεν εἰς τὴν Παρθένον, εὐσταθεῖ ἡ ἔκφρασις, ἐὰν, ὁ μὲν, τὴν ἀποδώσωμεν εἰς τὸν Ἰωσήφ, πάλιν, τὸ ἴδιον ἐπιτυχάνομεν. Πραγματικὰ, ἐὰν ὁ Ἰωσήφ κατήγετο ἀπὸ τὸ γένος καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαυὶδ, δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ λάβῃ σύζυγον ἀπὸ ἄλλο γένος, παρὰ ἀπὸ ἐκεῖνου τοῦ καὶ ὁ ἴδιος κατήγετο.

Ναί, ἀλλὰ ἐὰν δὲν συνημορφῶθῃ πρὸς τὸν νόμον αὐτόν; Ἰσως ἐρωτήσῃς κάποιος. Μά, εἰ αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπρόφρασε καὶ διεδεδαίωσεν ὁ εὐαγγελιστῆς ὅτι ὁ Ἰωσήφ ἦτο δίκαιος,²⁴ ὥστε νὰ μὴ ὑποστηρίξῃς τὴν ὑποψίαν αὐτὴν, β ἀλλὰ, ἀφοῦ πληροφορηθῆς τὴν ἀρετὴν του, νὰ καταλάβῃς καὶ αὐτὸ, ὅτι, δηλαδὴ, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραβῇ τὸν νόμον. Διότι πᾶς ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ παραβάτης τοῦ νόμου χάριν τῆς ἡθουῆς αὐτῆς, ποὺ διεκρίνετο διὰ τὴν μεγάλην του φιλαυθροσίαν καὶ ἦτο ἀπληροῦρος ἀπὸ κάθε πάθος, ἐὰν δὲν ἠθέλησε νὰ τιμωρῆσῃ τὴν παρθένον, μολοντότι ἡ ὑποψία τὸν παρωθοῦσεν εἰς αὐτό; Ἐπίσης, αὐτὸς ποὺ ἐσκέφθη ἄνωτέρα ἀπὸ τὸν νόμον, (διότι τὸ νὰ τὴν ἀφήσῃ ἐλευθέρην, καὶ μάλιστα νὰ τὴν ἀπελευθερώσῃ κρυφά, εἶναι; γνώρισμα ἀνθρώπου σκεπτομένου ἄνωτερα

24. Περὶ τὸ Ματθ. 1, 19.

ἀπὸ τὸν νόμον), πῶς ἴτο δυνατόν νὰ διαπρήξῃ κατὰ παράνομον, ὅταν, ἔβδαια, δὲν τὸν ὑποχρῆνε καμμία αἰτία;

Ἄρα, ὅτι ἡ Παρθένος κατήγετο ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Δαυὶδ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ παραπάνω. Εἶναι, ὁμῶς, ἀνάγκη νὰ ἐπισημῶν ἐν συνεχείᾳ διατὶ δὲν παρέθεσε τὴν γενεαλογίαν τῆς Παρθένου, ἀλλὰ ἐγενεαλόγησε τὸν Ἰωσήφ μόνον. Διὰ ποῖον λόγον, λοιπόν; **Σ** Διότι δὲν ὑπῆρχε νόμος εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ γενεαλογοῦνται αἱ γυναῖκες. Διὰ νὰ συμμορφωθῇ ὁμῶς πρὸς τὴν συνήθειαν καὶ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀπὸ τὸ προοίμιον ἀκόμη τὴν παραβαίνει, ἀλλὰ συγχρόνως διὰ νὰ μᾶς καταστήσῃ γνωστὴν τὴν κόρην, δι' αὐτὸ ἀπεισιώπησε τοὺς προγόνους τῆς καὶ ἔδωσε τὴν γενεαλογίαν τοῦ Ἰωσήφ. Ἄν, ὁμῶς, ἔκανε αὐτὸ διὰ τὴν Παρθένον, θὰ ἔβριδε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι καινοτομεῖ. Ἐάν, πάλιν, ἠγνοεῖ τὸν Ἰωσήφ, δὲν θὰ εἰμεθα εἰς θέσιν νὰ πληροφρονηθῶμεν τοὺς προγόνους αὐτῆς. Συνεπῶς, μὲ σκοπὸν νὰ μάθωμεν ποία ἴτο ἡ Μαρία καὶ ἀπὸ ποίους κατήγετο, **Σ** ἀλλὰ συγχρόνως νὰ παραμείνῃ ἀμετακίνητος καὶ ἡ ἐπιταγὴ τοῦ νόμου, ἐγενεαλόγησε τὸν μνηστήρα καὶ μᾶς ἀπέδειξεν ὅτι κατὰγεται ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Δαυὶδ. Ἄφοῦ, ὁμῶς, ἀπεδείχθη αὐτὸ, ἀπεδείχθη συγχρόνως καὶ ἐκεῖνο, ὅτι, δηλαδή, καὶ ἡ Παρθένος κατήγετο ἀπὸ τὸ ἴδιον γένος, καθ' ὅσον, ὅπως παραπάνω ἀνέφερα, ὁ δίκαιος Ἰωσήφ δὲν θὰ ἔδδεχοτο νὰ λάβῃ σύζυγον ἀπὸ διαφορετικὴν οἰκογένειαν.

Ἦμπορῶ, ἔβδαια, νὰ σᾶς ἐκθέσω καὶ ἄλλον μυστικώτερον λόγον, διὰ τὸν ὅποιον ἀπεισιωπήθησαν οἱ πρόγονοι τῆς Παρθένου, ἀλλὰ δὲν εἶναι τώρα ἡ κατάλληλος στιγμή νὰ σᾶς τὸν ἀποκαλύψω, διότι ὅσα ἐλέγχθησιν εἶναι ἀρκετὰ. Συνεπῶς, ἄς σταματήσωμεν ἐδῶ τὸν λόγον διὰ τὰ προβλήματα αὐτὰ καὶ ἐς ἐνθυμήσῃ με ἀκρίβειαν ὅσα προηγουμένως ἐτέθησαν ὅτι ἔβην σας, ὅπως εἶναι ἐπὶ παραδείγματι. **Σ** Διὰτὶ ἀνέφερε πρῶτον τὸν Δαυὶδ. Διὰτὶ τὸ διδόνον τοῦ ὀνόματος «κατάλογον γενεαλογικόν». Διὰτὶ εἶπεν «Ἰησοῦ Χριστοῦ». Κατὰ ποῖαν λογικὴν ἡ γέννησις εἶναι συνήθης καὶ συγχρόνως δὲν εἶναι τοιαύτη. Μὲ ποῖον τρόπον ἀπεδείχθη ὅτι ἡ Μαρία κατήγετο ἀπὸ τὸν Δαυὶδ καὶ διὰτὶ ἐγενεαλόγησεν ὁ Ἰωσήφ, ἐνῶ ἀπεισιωπήθησαν οἱ πρόγονοι ἐκείνης.

Ἐάν, λοιπόν, ἐνθυμήσῃ αὐτὰ, θὰ μὲ καταστήσετε πρὸ

πρόθυμον καὶ διὰ ἐπόμενα ζητήματα. Ἐάν, ὁμῶς, τὰ ἀπορρίψετε καὶ τὰ διώξετε ἀπὸ τὴν ψυχὴν σας, θὰ αισθάνωμαι διαταγμὸν νὰ συνεχίσω. Διότι, χωρὶς ἀμφιβολίαν, κανένας γεωργὸς δὲν θὰ ἤθελε νὰ καλλιεργῇ γῆν, ἡ ὅποια καταστρέφει τοὺς σπόρους ποῦ προηγουμένως ἐσπάρησαν εἰς αὐτήν. Δι' αὐτὸ, σᾶς παρακαλῶ νὰ ἔχετε εἰς τὸ μισθὸν σας διαρκῶς τὰ ζητήματα αὐτὰ, διότι ἀπὸ τὴν ἐνασχόλησιν μὲ τὰ θέματα αὐτὰ τοῦ εἶδος κάποιο μεγάλο καὶ σωτήριον ἀγαθὸν προκύπτει διὰ τὴν ψυχὴν.

Σ Πραγματικὰ, καὶ εἰς τὸν Θεὸν θὰ κατορθώσωμεν νὰ γίνωμεν ἀρεστοί, ὅταν ἐνδιαφερόμεθα δι' αὐτὰ, καὶ τὰ στόματά μας θὰ διατηρήσωμεν καθαρὰ ἀπὸ ὕδρες, ἀσχρολογίας καὶ λοιδορίας, ἀφοῦ θὰ μελετοῦν λόγους μὲ πνευματικὸν περιεχόμενον, καὶ εἰς τοὺς δαίμονας θὰ καταστῶμεν φοβεροί, ὅταν θὰ καθοπλιώσωμεν τὴν γλῶσσάν μας μὲ αὐτοῦ τοῦ εἶδος τὰ νοήματα, καὶ θὰ προσελκύσωμεν περισσότερο τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἡ ποία θὰ κἀνῃ τὰ μάτια πρὸ ὀφθαλμοῦ. Διότι ὁ Θεὸς δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν μᾶς ἔδωσε τὰ μάτια, τὸ στόμα καὶ τὰ αὐτιά, διὰ νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὅλου τὰ μέλη τοῦ σώματός μας. **Σ** Δηλαδή, διὰ νὰ λέγωμεν τὰ ἴδικά του, νὰ ἐκτελώμεν τὰς ἐντολάς του, νὰ ψάλλωμεν συνεχῶς ὁμῶς πρὸς αὐτὸν, νὰ ἀναπέμπωμεν εὐχαριστίας καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ νὰ καθαρῶμεν τελείως τὴν συνειδήσιν μας. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς τὸ σῶμα θὰ καταστῇ ὑγιέστερον, ὅταν ἀναπνέῃ καθαρὸν ἀέρα, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ γίνεται σωφέτερα, ὅταν τρέφεται μὲ παρομοίας μελέτας.

Δὲν βλέπετε ὅτι οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ εἶναι συνεχῶς θακρυσμένοι, ὅταν εὐρίσκωνται μέσα εἰς τὸν καπνὸν, ἐνῶ ἀντίθετα γίνονται πρὸ παρατηρητικοὶ καὶ πρὸ υγιεῖς, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς τὴν καθαρὴν ἀτμόσφαιραν, εἰς τὰς πηγὰς καὶ εἰς τοὺς κήπους; Παρόμοιος εἶναι καὶ ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς. Δηλαδή, ὅταν βόσκη μέσα εἰς τὸ λαθεῖν τὸν πνευματικὸν διδαγμάτων, **Σ** ἀποβαίνει καθαρὸς, διαυγὴς καὶ ἀξυβερκῆς, ἐνῶ ὅταν ἐμπλακῇ εἰς τὸν καπνὸν τῶν σαρκικῶν πραγμάτων, θὰ θακρυσθῇ καὶ θὰ κλαυθῇ πολὺ καὶ εἰς τὴν παρουσίαν ζωῆν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν. Ὅπως θῆποτε, τὰ ἀνθρώπινα πράγματα ὁμοιάζουν μὲ καπνόν. Δι' αὐτὸ καὶ κάποιος ἔλεγεν· «Σὺν καπνῷ ἔ-

χάθησαν αἱ ἡμέραι μου»²⁵. Καὶ ἐκεῖνος μὲν εἶπεν αὐτά, ἄφου ἔλαθεν ὅτ' ἔφιν του τὴν μικρὰν διάρκειαν καὶ τὴν ἀσάθειαν τῶν ἀνθρώπινων πραγμάτων, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἀποθλέπω μόνον εἰς αὐτό, μὰ θὰ ἔλεγα, ὅτι πρέπει νὰ προσθέσωμεν εἰς τὰ λυθέντα καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὰ ἀνθρώπινα πράγματα εἶναι πολὺ συγκεχυμένα καὶ παραγμένα. Ἀναμφισβήτητα, τίποτε δὲν λυτεῖ καὶ δὲν συσκοτίζει τόσον τὸν ἀβαλμὸν τῆς ψυχῆς, ὅσον τὸ θάρος, τὸ ὅποιον πηγάζει ἀπὸ τὰς βιοτικὰς φροντίδας καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιθυμιῶν.

Αὐτὰ, λοιπόν, εἶναι τὰ ξύλα ποὺ θιάζουσι τὸν καπνὸν αὐτῶν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ φωτιά δημιουργεῖ περισσότερον καπνὸν, ὁσάκις τροφοδοτεῖται μὲ ὑγρὰν καὶ πολὺ δρεγμένην καύσιμον ὕλην, Ὡςτοί καὶ ἡ σφοδρὰ καὶ φλογισμένη αὐτὴ ἐπιθυμία, ὅταν συναντήσῃ ἀσάθει καὶ χωρὶς συγκράτησιν πνευματικὴν ψυχὴν, δημιουργεῖ καὶ αὐτὴ πολὺν καπνόν²⁶. Ὡστε, εἰ' αὐτὸ χρειάζομεθα τὴν δροσίαν τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου καὶ τὴν αἰδραν ἐκείνην, διὰ νὰ στήσῃ, δηλαδὴ, τὴν φωτιάν, νὰ διασκορπίσῃ τὸν καπνὸν καὶ νὰ δώσῃ πτερά εἰς τὸν λόγιμόν μας. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅπως ὁπότε δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ πτερουγίσῃ κανεὶς πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅταν εἶναι φορτωμένος μὲ τόσα ἰσθλά κακά.²⁷ Εἶναι, βέβαια, ἱκανοποιητικὸν νὰ εἰμεθα ὀπτηλαγμένοι ἀπὸ θάρη, ὥστε νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ βαδίσωμεν αὐτὸν τὸν δρόμον. Μᾶλλον, ὅμως, ὅτε ἔτσι εἶναι δυνατόν αὐτό, ἐάν δὲν ἐφοδιασθῶμεν μὲ τὸ πτερόν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Λοιπόν, ἀφοῦ πρέπει νὰ ἔχωμεν ἐλαφρὰν τὴν διάνοιάν μας καὶ χρειάζομεθα τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος διὰ νὰ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, τότε πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ πετάξωμεν ὅταν παρασυρόμεθα πρὸς τὰ κάτω ἀπὸ τὸ τόσον μεγάλον θάρος, ἐφ' ὅσον δὲν διαβέτωμεν τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ προσελκύομεν τὰ ἀντίθετα αὐτῶν καὶ προσθέτομεν ἐπάνω μας σατανικὸν φορτίον; Πραγματικά, ἐάν κάποιος ἐπιχαρήσῃ νὰ ζυγίσῃ τοὺς λο-

25. Ψαλμ. 101, 4.

26. Μεταφορικῶς: ὁμοίως ἐνεαθεῖ ὁ Χρυσόστομος, ἀναφερόμενος εἰς τὴν κενωματικὴν σύγχυσιν καὶ συσκοτίαν ποὺ προκαλοῦν αἱ σφοδρὰ βίαια ἐπιθυμίαι.

γισμούς μας, εὖν νὰ ὑπῆρχε ζυγιάρι τοῦ δικαίου, μετὰ βίας θὰ εἴρη ἑκατὸν δηνάρια²⁸ πνευματικῶν λόγων μέσα εἰς ἀναρίθμητα τάλαντα²⁹ λέξεων, ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὰ ἐπιήγεια πράγματα. Μᾶλλον, ὅμως, δὲν θὰ εὑρίσκεν ὅτε βέκα ὀβολούς³⁰. Β. Μήπως, ὅμως, δὲν εἶναι ἐντροπὴ καὶ ἐσχάτη γελοιοποίησις, ὅταν, ἐνῶ ἔχομεν ὑπέρβλην διὰ νὰ τὸν χρησιμοποιοῦμεν εἰς τὰ περισσότερον ἀναγκαῖα πράγματα, ἡμεῖς, ἔχοντες τὸ στόμα, δὲν χρησιμοποιοῦμεν τὸ μέλος τοῦτο τοῦ σώματός μας οὔτε οὖν ὑπέρβλην, ἀλλ' ἀντίθετως τὸν χρησιμοποιοῦμεν εἰς πράγματα ἀχρηστά καὶ περιττά. Μακάρι, ὅμως, νὰ τὸ ἐκρησιμοποιώσαμεν μόνον εἰς περιττά πράγματα. Μὰ, τώρα, τὸν χρησιμοποιοῦμεν εἰς ἐχθρικά, ἐπιβλαβὴ καὶ καθόλου ὠφέλιμα πράγματα. Βέβαια, ἐάν, ὅσα λέγομεν, ἦσαν χρήσιμα εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας, τότε ὅπως ὁπότε θὰ ἦσαν καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἀρεστά τὰ λεγόμενα. Τώρα, ὅμως, λέγομεν ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια μᾶς ὑπαγορεύει ὁ διάβολος. Ἄλλοτε μὲν γελῶντες καὶ ἀστερίζομενοι, ἄλλοτε δὲ καταρώμενοι καὶ ὑβρίζοντες, Ὡς ἄλλοτε πάλιν ἀρκιζόμενοι καὶ ψευδόμενοι ἢ ἐπιπορευόμενοι καὶ ἄλλοτε ἀποβαρυνόμενοι, ἄλλοτε φλυαροῦντες καὶ μωρολογοῦντες περισσότερο ἀπὸ τὰ γραβία, ἀναφέροντες πράγματα ἀσχετα πρὸς ἡμᾶς.

Διότι, πῆς μου σὲ παρακαλῶ, ποῖος ἀπὸ ἐσῆς ποὺ εὐδοκίσητε ἐδῶ, εἶναι εἰς θέσιν, ὅταν τοῦ ζητηθῇ, νὰ εἴπῃ ἀπὸ στήθους ἕνα ψαλμὸν ἢ κάποιον ἄλλο χωρίον ἀπὸ τὰς **Θείας Γραφάς**; Ἀσφαλῶς, δὲν ὑπάρχει κανένας. Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ φοβερόν, παρὰ τὸ ὅτι, ἐνῶ διὰ τὰ πνευματικὰ ζητήματα δεκνύετε ἀδιοφορίαν, διὰ τὰ σατανικὰ παρουσιάζεσθε καὶ τοῦ πυρὸς ἀκομή ὀρμητικώτεροι. Πραγματικά, ἐάν κάποιος θελήσῃ νὰ ἐξετάσῃ τὰς γνώσεις **Θεῶς** εἰς τὰ διαβολικὰ ἄσματα καὶ τὰς πορικὰς καὶ ἀσελγεῖς μελωδίας, θὰ εὑρῃ πολλοὺς νὰ γνωρίζουν αὐτὰ μὲ

27. Ἀναγίνων Νόμισμα ρωμαϊκὸν Ἰσὺν πρὸς 10 ἀσηάκια. Δηλαδὴ ὀβολοὺς δέκα.

28. Τάλαντον Κοιμηματικὴ καὶ σταθμικὴ μονὰς γενικῆς ἄμεας.

29. Ὀβολός: Ἀρχαῖον αἰτῶν νόμισμα ἰσχυροῦσιν πρὸς τὰ 1/8 τῆς ἀσσηνικῆς δρακμῆς.

κάθε λεπτομέρειαν **30** και μάλιστα να τα απαγγέλλουν με μεγάλην ευχαρίστησιν.

Ποία είναι, όμως, η δικαιολογία αὐτῶν τῶν ἁμαρτημάτων; Δὲν ἀνίκα, λέγει, εἰς τὴν τάξιν τῶν μοναχῶν, ἀλλ' ἔχω γυναῖκα καὶ παιδιὰ καὶ φροντίζω διὰ τὸ σπιτί μου. Αὐτὴ ἡ ἀντιλήψις, όμως, εἶναι πού κατέστρεψε τὰ πάντα, τὸ ὅτι, δηλαδή, πιστεύετε ὅτι ἡ μελέτη τῶν θεῶν γραφῶν ταιριάζει μόνον εἰς τοὺς μοναχοὺς, ἐνῶ πολὺ περισσότερο ἀπ' αὐταὺς εἰσεὶ χρειάζεσθε αὐτάς. Διότι ἐκεῖνοι, κυρίως, οἱ ποιοὶ ζοῦν μέσα εἰς τὸν κόσμον καὶ καθημερινῶς ὑφίστανται τραύματα ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ φάρμακα. Συνεπῶς, εἶναι πολὺ χειρότερον τὸ νὰ θεωρῆς τὴν μελέτην τῶν Γραφῶν περιττὴν ἀπασχόλησιν ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ τὰς μελετᾷς μόνον. Ὅποσοδήποτε, αἱ σκέψεις αὐταὶ προέρχονται ἀπὸ σατανικὴν ἐμπνευσιν.

Μὰ δὲν ἀκούετε τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι: ὅλα αὐτὰ ἐγράψαν διὰ νὰ μᾶς νοθευτοῦν;³⁰ Σὺ λοιπόν, ἐὰν ἴη ἀνάγκη νὰ πιάσῃς τὸ Εὐαγγέλιον μὲ χεῖρα ἀκάθαρτα, ἀσφαλῶς, θὰ προτιμούσῃς νὰ τὸ κάνῃς αὐτό. Β' Ἀλλὰ δὲν νομίζεις ὅτι καὶ τὸ περιεχόμενον του εἶναι πάρα πολὺ ἀναγκαῖον; Δι' αὐτόν, λοιπόν, τὸν λόγον τὰ πάντα ἔχουν γίνεαι ἔνω κάτω. Ἐάν, δέδομαι, θέλῃς νὰ ἀντιληφθῆς ποῖα ὠφέλεια προέρχεται ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς, νὰ ἐρευνήσῃς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν σου, πῶς εἶσαι, δηλαδή, ὅταν ἀκούῃς ἕνα ψαλμὸν καὶ πῶς, ὅταν ἀκούῃς ἕνα διδασκαλικὸν τραγοῦδι καὶ ἀκούῃ, πῶς αἰσθάνεσαι, ὅταν εὐρίσκῃς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πῶς, ὅταν κάθῃσαι εἰς τὸ βῆματρον. Καὶ τότε θὰ εὕρῃς μεγάλην διαφορὰν μεταξὺ αὐτῆς καὶ ἐκείνης τῆς ψυχικῆς καταστάσεως, μολοντί ἡ ψυχὴ εἶναι ἡ ἴδια. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Αἱ κακαὶ συναναστροφῆαι διαφθείρουν τὰ καλά ἤθη»³¹. Ὡστε διὰ τὴν αἰτίαν αὐτὴν μᾶς χρειάζονται πάντοτε τὰ ὄργανα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὴν ἐμπνευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. C' Ἐξ ἄλλου, αὐτὸ εἶναι τὸ γινώριμα ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὁποῖον ὑπερέχομεν ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα, ἀφοῦ κατὰ τὰ ἄλ-

30. Πράξ. Α' Κορινθ. 10, 11.

31. Α' Κορινθ. 15, 33.

λα πάρα πολὺ ὑστεροῦμεν αὐτῶν. Αὐτὸ³² εἶναι ἡ τραφὴ, τὸ στέλισμα καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς ψυχῆς, ὅπως ἀκριδῶς καὶ τὸ νὰ μὴ ἀκούῃς τὰς Γραφὰς ἰσοδυναμεῖ μὲ πείναν (πνευματικὴν) καὶ καταστροφὴν. Διότι λέγει· «Θὰ δώσω εἰς αὐτοὺς ἔχει πείναν ἄρτου, αὐτεὶ θίψαν ὕδατος, ἀλλὰ πείναν νὰ ἀκούσῃς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου»³³. Ἀλλὰ ποῖον πρᾶγμα δύναται νὰ θεωρηθῆ ἁλωτέρον ἀπὸ αὐτὸ, ὅταν ἐκείνο τὸ κακόν, τὸ ποῖον ὁ Θεὸς ταυτίζει μὲ τὴν τιμωρίαν, **32** τὸ προσελκύῃς αὐτομάτως εἰς τὸ κεφάλι σου, εἰσάγων κάποιαν φοβερὰν πείναν εἰς τὴν ψυχὴν σου καὶ ἐξασθενῶν αὐτὴν ἀπὸ κάθε πλευρᾶν;

Συνεπῶς, εἶναι φυσικόν ὅτι ἀπὸ τοὺς λόγους καὶ καταστροφῆσαι καὶ σώσειςαι. Πραγματικὰ, ὁ λόγος ἐξοργίζει τὴν ψυχὴν καὶ συγχρόνως αὐτὸς ὁ ἴδιος τὴν καταπραίνει πάλιν, ἐπίσης ἕνας λόγος αἰσχρὸς παρώθησεν εἰς ἐπιθυμίαν κακὴν, ἐνῶ ὁ λόγος, πού εἶναι γεμάτος σεμνότητι, ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐγκράτειαν. Ἀφοῦ, λοιπόν, ἕνας ἄπλῶς λόγος διαδέχεται τὴν μεγάλην δύναμιν, πῆς μου, διατὶ περιφρονεῖς τὴν Ἁγίαν Γραφήν; Ὅταν μία ἀπλή συμβουλή ἤμπορεῖ νὰ φέρῃ τόσο μεγάλα ἀποτελέσματα, ἀσφαλῶς, τὰ ἀποτελέσματα θὰ εἶναι πολὺ μεγαλύτερα, ὅταν αἱ συμβουλαὶ συνοδεύωνται ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Β' Πραγματικὰ, ὁ λόγος πού ἐμπνέεται ἀπὸ τὰς θείας Γραφὰς ἤμπορεῖ νὰ μαλακώσῃ μίαν πεπωρωμένην ψυχὴν περισσότερο ἀπὸ τὴν φωτιὰ καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ κατάλληλον διὰ νὰ ἐκτελέσῃ ὅλα τὰ καλά ἐν γένει. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Παῦλος, ὅν καὶ ἤρεε τοὺς Κορινθίους νὰ κατέχωνται ἀπὸ ὑπερφουρικὸν ἐγωϊσμόν καὶ ὑπερηφάνειαν, κατάρθρωσε νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν τάξιν καὶ νὰ τοὺς κάνῃ πῶς συνεισφέρουσιν καὶ μετριοφρονεῖς. Διότι, δι' ὅσα ἔπρεπε νὰ αἰσθάνωνται ἐντροπὴν καὶ νὰ κρούπωνται, δι' αὐτὰ ὑπερηφάνωνται. Ἄκουσε, όμως, τὴν ἀλλαγὴν των, τὴν ὅποιαν ἐθεθεύσαν ὁ ἴδιος ὁ διδάσκαλος, ὅταν ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν, λέγων τὰ ἐξῆς· «Τὸ ὅτι ἐλυπηθῆκατε ὅπως θέλει ὁ Θεός, πόσῃ προθυμίαν ἔχει παραγάγει μέσα σας, πόσῃ ἀνάγκην ἀπολογίας, πόσῃ ἀνανάκτησιν, πόσῃ φόβον, C' πόσῃν

32. Ἀηλεθὴ, ἡ μελέτη καὶ ἡ ἀκούσις τῶν θεῶν Γραφῶν.

33. Ἄμ. 8, 11.

πόδον, πόσον ζήλον, πόσην ἐπιθυμίαν τιμωρίας τοῦ κακοῦ»⁵⁴. Ἔτσι συμβουλευόμενους τοὺς δούλους, τὰ παιδιά, τὰς γυναῖκας, τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐχθρούς μας μεταβάλλομεν εἰς φίλους. Ἔτσι, καὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες, τοὺς ὁποίους ἠγάπα ὁ Θεός, ἔγιναν καλλίτεροι. Πραγματικά, ὁ Δαυὶδ, μετὰ τὴν διάπραξιν τῆς ἀμαρτίας, ὅταν ἤκουσε τοὺς λόγους τοῦ προφήτου, κατέληξεν εἰς τὴν ἀρίστην ἐκείνην μετάνοιαν⁵⁵. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀπόστολοι μὲ τὸν ἴδιον τρόπον ἔγιναν δεῖτι ἔγιναν καὶ ἐπῆραν μὲ τὸ μέρος των τὴν οικουμένην δόλοκλήρον.

Ἀλλὰ ποῖον εἶναι τὸ κέρδος, λέγει, ὅταν κάποιος ἀκούῃ, χωρὶς νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ λεγόμενα; **ΣΣ** Μάλιστα, δὲν εἶναι μικρὸν τὸ κέρδος, τὸ ὁποῖον προέχεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀκράσιον μόνον. Διότι, ὅπωςδήποτε, θὰ κατηγορησῇ τὸν ἑαυτὸν του καὶ θὰ στενάξῃ καὶ, πιθανόν, κάποτε νὰ λάθῃ τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ λεγόμενα. Ἐνῶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζει ὅτι ἡμάρτησε, πότε θὰ παύσῃ νὰ ἀμαρτάνῃ; Πότε θὰ ἀποθανῇ τὴν ἐνοχὴν του; Συνεπῶς, ἂς μαρτάνῃ; Πότε θὰ ἀποθανῇ τὴν ἐνοχὴν του; Συνεπῶς, ἂς μὴ περιφρονῶμεν τὴν ἀκράσιον τῶν θείων Γραφῶν. Διότι αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἐμπνευσιν τοῦ σατανᾶ, ποῦ δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ διακρίνωμεν τὸν θησαυρόν, διὰ νὰ μὴ κερδίσωμεν τὸν πλοῦτον, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει εἰς τὴν Γραφήν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὑποστηρίζει ὅτι εἶναι χωρὶς ἐξίαν ἡ ἀκράσις τῶν θείων νόμων, διὰ νὰ μὴ ἴδῃ ὅτι ἀπὸ τὴν ἀκράσιον ὠδηγηθήκαμεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν.

Συνεπῶς, ἀφοῦ ἐγνωρίσαμεν καλὰ τὴν ποιηρὰν του τέχνην, **Β** ἂς ὀχυρώνομεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ κάθε πλευρᾶν, ὥστε ὀπλισμένοι μὲ τὰ ὄπλα αὐτὰ, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ καταστῶμεν καὶ οἱ ἴδιοι ἀκατανίκητοι, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ συντρίβωμεν τὴν κεφαλὴν του καὶ ἔτσι ἐσπεφωμένοι μὲ τὰ σύμβολα τῆς νίκης, νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

54 Ἡ' Κορινθ. 7, 11.

55 Πρὸς Ἡ' Παυλ. 12, 18.

ΟΜΙΛΙΑ Γ'

(Κεφ. α', 1-16)

«Κατάλογος γενεαλογικὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Δαυὶδ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀβραάμ»¹.

C Νά, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν τρίτην ὁμιλίαν χωρὶς ἀκόμη νὰ δώσωμεν ἀπάντησιν εἰς τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα περιέχονται εἰς τὸ προῖμιον. Συνεπῶς, δὲν ὑπεστήριξα ἀσκοπο, ὅτι ἡ φύσις τῶν νοσημάτων αὐτῶν κρύπτεται μεγάλο βάθος. Ἐλάτε, λοιπόν, νὰ συνεχίσωμεν σήμερον μὲ τὰ ὑπόλοιπα ζητήματα. Ποῖον εἶναι, ὅμως, τώρα τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρευνῆς μας; Τὸ ἐξῆς: Διὰ ποῖον λόγον γενεαλογεῖται ὁ Ἰωσήφ, ἀφοῦ κανένα ρόλον δὲν παίζει εἰς τὴν γέννησιν. Ἀνέφερα ἤδη μίαν αἰτίαν². Εἶναι, ὅμως, ἀπερίεργον νὰ σᾶς ἐκθέσω καὶ τὴν ἄλλην, ἡ ὁποία εἶναι περισσότερο μυστικὴ καὶ ἀπόρητος τῆς προηγουμένης. Ποῖα εἶναι αὕτη; Τὸ ὅτι (ὁ εὐαγγελιστῆς) δὲν ἤθελε **ΣΣ** νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Ἐκκλησία εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰδρύσεώς της, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ἐκ παρθένου. Μὴ ταράσσεσθε, ὅμως, διὰ τὸ παράδοξον τοῦ λεγομένου. Διότι δὲν εἶναι ἰδική μου γνώμη, ἀλλὰ τῶν πατέρων μας, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν θαυμαστοὶ καὶ περίφημοι ἄνδρες. Πραγματικά, ἔαν πολλὰ γεγονότα (ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς) τὰ παρουσίας συνεκτικμένα ἐπ' ἀρχῆς, ὅπως ὅταν ὠνόμαζε τὸν ἑαυτὸν του «Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου», καὶ δὲν μᾶς ἐφάνερσε καθαρὰ εἰς κάθε περιπτώσιν τὴν ἰσότητά Του πρὸς τὸν Πατέρα, διὰτι παραξενύσσει, ἔαν καὶ τότε τὸ ἀπέκρυψεν αὐτὸ, οικονομῶν κάποιο θαυμαστόν καὶ μέγα γεγονός; Καὶ ποῖον ἦτο τὸ δῆλον θαυμαστόν; ἔρωτᾷ κάποιος Ἰωσ. Τὸ νὰ σωθῇ ἡ παρ-

1. Ματθ. 1, 1.

2. Πρὸς Ἡ' Ἀυλίαν.

θένος και να απαλλαγῆ ἀπὸ τὴν πονηρὰν ὑπόψιν.

Διότι, ἐὰν ἀπεκαλύπτετο αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, Ἐ θαυμάσιος, θὰ ἐφόνευον διὰ λιθοβολισμοῦ τὴν Παρθένον, κακοποιούντες αὐτὴν ἐξ αἰτίας τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῆς, καὶ θὰ τὴν κατεδίκαζαν διὰ μοιχείαν. Ἐὰν διὰ τὰς ἄλλας πράξεις τοῦ Κυρίου, διὰ τὰς ὁποίας πολλὰς φορές εἶχαν ἀντίστοιχα παραδείγματα ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, συμπεριφέροντο φανερὰ μὲ ἀναδεικνύοντες (Δηλαδή, ἐπειδὴ ἐξεδίωκε τοὺς δαίμονας τὸν ἀνόμιον δαιμονισμένον καὶ ἐπειδὴ ἐβράπτει κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, τὸν ἐβάρουν ἄθεον, μολονάτι βέβαια πολυλάκις κατὰ τὸ παρελθόν εἶχε καταλύθῃ ἡ ἀγία τοῦ Σαββάτου), ἀκόψου τί ὑπάρχει, τὸ ὅποιον θὲν θὰ τὸ ὑπεστήριζαν, ἐὰν καὶ αὐτὸ ἀπεκαλύπτετο;.

Εἶχαν, βέβαια, ὡς συμπαράστατὴν εἰς τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν ὀλοκλήρων τὸ παρελθόν, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου θὲν εἶχε παρουσιασθῆ παρόμοιον γεγονός πρὶν ἀπὸ αὐτοῦ. Ἀφοῦ, λοιπόν, θαυτερα ἀπὸ τόσα πολλὰ εἶδηματα ἐβάρουν ἀκόμη τὸν Ἰησοῦ ὡς υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ πιστεύουν πρὸ τῶν θαυμάτων ὅτι ἐγεννήθη ἐκ Παρθένου; Ἐ Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ γενεολογεῖται ὁ Ἰωσήφ καὶ μνηστεύεται τὴν Παρθένον. Ὅταν, ὅμως, ὁ Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος ἦτο δίκαιος καὶ ἀξιοθαύμαστος ἄνθρωπος, ἐχρηάσθη πολλὰ, δηλαδή, καὶ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀγγέλου καὶ τὴν ἀποκάλυψιν μέσω τῶν ὀνείρων καθὼς καὶ τὴν μαρτυρίαν τῶν προφητῶν διὰ νὰ παραδεχθῆ τὸ σμῦδάν, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ παραδεχθοῦν τὴν ἰδέαν αὐτὴν οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πονηροὶ καὶ διεφθαρμένοι καὶ διέκεντο τόσον ἐχθρικός πρὸς τὸν Ἰησοῦν; Ὅπως οὐδέποτε, θὰ τοὺς ἔφερε μεγάλην ἀσγχυσίαν τὸ παράδοξον καὶ πρωτοφανές αὐτὸ γεγονός καὶ ἀκόμη τὸ ὅτι θὲν εἶχαν, ἔστω καὶ προφορικῆν, μαρτυρίαν ἀπὸ τοὺς προγόνους τῶν ὅτι συνέβη κάτι παρόμοιον εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν.

Ἐκεῖνος, ὅμως, ὁ ὁποῖος ἀπαεθὰ ἐπίστευεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, θὲν θὰ διετύπωνε πλέον ἀμφιβολίας διὰ τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως. 23-4 Ὅποιοι, ὅμως, θεωρεῖ αὐτὸν πλάνον καὶ ἀσεβῆ, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ

β. Δηλαδή, ἡ ἐκ Παρθένου γέννησις.

σκανδαλισθῆ περισσότερο ἀπὸ τὴν γέννησιν καὶ νὰ μὴ ὀδηγηθῆ πρὸς ἐκείνην τὴν ὑπόψιν; Ὅστε, δι' αὐτὸ καὶ οἱ ὀπάστολοι θὲν διακηρύσσουν ἡμέας τὸ γεγονός αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ κυρίως ἡμιλοῦν συνεχῶς καὶ ἀναφέρουν πολλὰ διὰ τὴν ἀνάστασιν, ἐπειδὴ ὄψηχαν πολλὰ παραδείγματα δι' αὐτὴν ἀπὸ τὸ παρελθόν, μολονάτι, βέβαια, θὲν ἦσαν ἀπολύτως ὅμοια μὲ αὐτὴν. Τὸ ὅτι, ὅμως, ἐγεννήθη ἐκ Παρθένου θὲν τὸ ἀναφέρουν συνεχῶς. Μὰ, ὅτε καὶ ἡ Ἰδία ἡ Μητέρα ἐτόλμησε νὰ δώσῃ δημοσιότητα εἰς αὐτὸ τὸ γεγονός. Κύτταξε, λοιπόν, τί λέγει ἡ Παρθένος καὶ πρὸς τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦν «Ὁ πατέρας σου καὶ ἐγὼ εἰ ἐζητοῦσαμεν μὲ μεγάλην ἀνησυχίαν». Ἐ Συνεπῶς, ἐὰν ὑπωπτεύοντο τὴν γέννησιν, θὲν θὰ τὸν ἐβάρουν υἱὸν τοῦ Δαυὶδ. Ἐὰν, πάλιν, θὲν ἐγένετο πιστευτὸν αὐτὸ, θὰ προέκυπτον ἐν συνεχείᾳ καὶ πολλὰ ἄλλα κακά. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον, ὅτε καὶ οἱ ἄγγελοι ἀνακοινῶνουν εἰς ἄλλους αὐτό, παρὰ μόνον εἰς τὴν Μαρίαν καὶ τὸν Ἰωσήφ τὸ ἀποκαλύπτουν, ἐνῶ, ὅταν ἐγνωστοποιῶν τὴν γέννησιν εἰς τοὺς ποιμένας, θὲν προσέθεσαν καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν αὐτό.

Ἀλλὰ διὰ ποῖαν αἰτίαν, ἀφοῦ ἐμνημόνευσε τὸν Ἀβραάμ καὶ ἀνέφερεν ὅτι ἀπέκτησε τὸν Ἰσαάκ, ὁ δὲ Ἰσαάκ τὸν Ἰακώβ, καὶ χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τὸν ἀδελφὸν του, ὅταν ἐθάσασεν εἰς τὸν Ἰακώβ, ἐμνημόνευσε καὶ τὸν Ἰούδα καὶ τοὺς ἀδελφούς του; Ἐ Μερικοί, λοιπόν, ὑποστηρίζουν ὅτι ἀπεσιώπησε τὸν Ἰωσήφ ἐξ αἰτίας τοῦ κακοῦ του χαρακτήρος καὶ τῶν προηγουμένων πονηρῶν ἐνεργειῶν του. Ἐγὼ, ὅμως, θὲν θὰ δεχθῶ τὴν ἔψιν αὐτῆν. Διότι ἐὰν συνέβαιεν αὐτὸ, τότε διὰ τὸ ὀλίγον παρακάτω ἀνέφερε τὰς κακὰς γυναῖκας; Πραγματικά, ἀπὸ τὰ ἀντίθετα ἀποδεικνύεται ἔθω ἡ βία τοῦ Ἰησοῦ, δηλαδή, θὲν δοξάζεται ἐπειδὴ εἶχε μεγάλους προγόνους, ἀλλ' ἐπειδὴ κατήγετο ἀπὸ μικροὺς καὶ ἀφανείς. Διότι εἰς τὸν δίσσημον προσέβη μεγάλην δόξαν τὸ νὰ κατορθῶσῃ νὰ ταπεινωθῆ πάρα παλῶ.

Μὰ, διὰ τί θὲν τοὺς ἐμνημόνευσεν; Ἐπειδὴ ἐκεῖνοι θὲν εἶχαν τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὸ γένος τῶν Ἰσραηλιτῶν, δηλ. οἱ Σαρακηνοὶ, οἱ Ἰσραηλιταὶ καὶ οἱ Ἀραβες καὶ ὅσοι κα-

4. Λουκ. 2. 48.

5. Ματθ. 1. 1 - 2.

τήγοντο από τούς προγόνους ατούς. **28** "Νατε δι' ατό τούς άπειώπησε, διότι ένδιερέροτο διά τούς προγόνους του 'Ιησού και διά τόν 'Ιουδαϊκόν λαόν. Δι' ατό λέγει: «'Ο 'Ιακώβ έγέννησε τόν 'Ιουδαν και τούς άδελφούς ατούς». Είς τό σημείον ατό λοιπόν χαρακτηρίζεται τό όπόλοιπον γένος τών 'Ιουδαίων. «'Ο δέ 'Ιούδας έγέννησε τόν Φαρές⁶ και τόν Ζαρά⁷ από τήν Θάμαρ⁸. Τί επιδιώκει, άνθρωπε, ύπενθυμίζαν Ιστορίαν, ή όποια περιέχει παράνομον συνουσίαν; Και διατί τό λέγει ατό; 'Ασφαλώς, εάν κάποιος κατέγραφε τήν γενεαλογίαν ανθρώπου καταγομένου από άσήμεναιον γένος, ήτο φυσικόν να άπέκρυπτεν ατά τά γεγονότα. Τώρα, όμως πού γενεαλογεί τόν σαρκωθέντα Θεόν, όχι μόνον δέν πρέπει να άποσιωπῆ ατά, άλλ' αντίθετως, πρέπει να τά φέρη εις τήν δημοσιότητα. **29** Διά να άποδείξη τήν πρόνοιαν και τήν δύναμιν αούτου. Διότι δι' ατόν άκριβώς τόν σκοπόν κατήλθεν ό Κύριος εις τήν γήν, όχι, θέβαια, διά να άποφύγῃ τās Ιδικά μας άμαρτίας, αλλά διά να τās εξαφανισῃ. "Όπως άκριβώς προκαλεί τόν θαυμασμόν, όχι επειδή άπέθανεν, άλλ' επειδή ύπέστη σταιρικόν θάνατον. (Είβαι, θέβαια, έπονείδιτος αούτος ό θάνατος, άλλ' όσον πού έπονείδιτος είναι, τόσο πού φιλόνηθρον άποδεικνύει τόν 'Ιησούν). Τό 'Ισιον είναι δυνατόν να λεχθῃ και διά τήν γέννησιν. Δέν είναι, δηλ., δικαίον να θαυμάζωμεν ατόν μόνον επειδή περιεδηλήθη τό σώμα και έγινε άνθρωπος, αλλά και επειδή κατεδέχθη να έχη αούτου τό είδος τούς συγγενείς, χωρίς εις ούδεμίαν περίπτωσιν να αισθανθῃ έντροπήν διά τά Ιδικά μας κακά. **30** Καί ατό τό διεκήρυσεν από αούτην τήν άρχήν τής γεννήσεως, ότι, δηλαδή, διά κανένα από τά Ιδικά μας δέν έντρέπεται, διδάσκων και ήμῶς με τό παράδειγμά του να μη νοιώθωμεν έντροπήν διά τήν κακίαν τών προγόνων μας, αλλά ένα μόνον να επιθυμώμεν διακαώς, τήν άρετήν. 'Αναμφίβολως, ό άνθρωπος αούτου τού είδους, έστω και άν καταγεται από άλλόφυλον πρόγονον ή έγεννήθη από πόρνην μητέρα, ή ό,τιδήποτε άλλο ήμπορούσε να είναι ατή, δέν είναι δυ-

6. Πρωτ. Γεν. 28, 1 έξ.

7. Πρωτ. Γεν. 28, 30.

8. Ματθ. 1, 2.

νάον να ύποση κάμψιν φθοράν. Πραγματικά, αφού τόν 'Ισιον τόν πόρνον δέν ήμπορεί καθόλου να έντροπιάζη ό προηγούμενος θίος του, όταν πλέον άλλάξη διαγωγήν, πολύ περισσότερο δέν ήμπορεί εις ούδεμίαν περίπτωσιν ή κακία τών προγόνων να ρίψη εις τήν κατασχύνην εκείνον, ό ποίος καταγεται από πόρνην και μοιχαλίδα μητέρα, όταν ό ίδιος είναι έναρέτος.

31 Δέν έκανε, όμως, ατά ό ευαγγελιστής, αποβλέπων εις τόν 'Ισικόν μας παραδειγματισμόν μόνον, αλλά συγχρόνως έταπέυκνε και τών 'Ιουδαίων τόν εγκώσιμόν. Δηλαδή, επειδή εκείνοι παρημέλουν κάθε τι πού συνετέλει εις τήν πρόδον τής ψυχικής άρετής και συνεχώς επέκαλούντο τήν καταγωγήν των από τόν 'Αβραάμ, πιστεύοντες ότι θα έχουσι ως ύπεραριστήν τήν άρετήν τών προγόνων των, τούς ύποδεικνύει από ατό τό προοίμιον ότι δέν επιτρέπεται να ύπερφηρανούνται δι' ατά τά πράγματα, αλλά διά τά Ιδικά των κατορθώματα.

"Όστερα άπ' ατό και κάτι άλλο επιδιώκει, τό να άποδείξη, δηλαδή, ότι δλοι είναι ένοχοι διά κάποιο άμάρτημα, άκόμη και οι πρόγονοι των. 'Ο πατριάρχης, λοιπόν, και συνώνυμος αούτών⁹ δέν φαίνεται να διέπραξεν άσήμεναιον άμαρτίαν, καθ' όσον ένεφανίσθη ή Θάμαρ και τόν κατηγορήσε διά τήν πορνείαν του¹⁰. 'Επίσης, ό Δαυίδ από τήν γυναικα¹¹, με τήν όποίαν περιέπεσεν εις τήν πορνείαν, απέκτησε τόν Σολομώντα. **32** Λοιπόν, αφού οι σπουδαίοι άνθρωποι δέν έτήρησαν τόν νόμον, πολύ περισσότερο δέν έφήρυσαν ατόν οι άσήμεναι. 'Εάν, όμως, δέν τόν έτήρησαν, τότε δλοι ήμάρτησαν και κατά συνέπειαν κατέστη άναγκαία ή παρουσία του Χριστού. "Νατε, δι' ατόν τόν λόγον έμνημόνευσε τούς δώδεκα πατράρχας, διά να ταπεινώση και από έδω τόν εγκώσιμόν τών 'Ιουδαίων διά τήν ευγενικήν των καταγωγήν. Πραγματικά, πολλοί από αούτους ήσαν τέκνα γυναικών δούλων, χωρίς, όμως, ή διαφορά τών γονέων να προξενήση διαφο-

9. 'Ο 'Ιακώβ.

10. Πρωτ. Γεν. 28, 24 έξ.

11. Πόρνη και διά τήν Βηρσαβεά, πόρνη σύζυγον του Ουρίου.

Πρωτ. Β' Βασίλ. κερ. 11 - 12.

ράν εις τὰ παιδιά, διότι ὅλοι τους ἦσαν ἐξ Ἰσού καὶ πατρι-
 ἀρχαί καὶ φύλαρχοι. Διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ἐκ-
 κλησίας. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς εὐγενείας, ποῦ ἰσχύει με-
 ταξὺ μας. Ἐκ τῶν οὐρανῶν παίρνει παράδειγμα. Ὁ Συ-
 νεπῶς, εἴτε ὅσοι δοῦλος εἴτε ἐλευθέρου δὲν προκύπτει ἀπὸ
 ἐκεῖ κανένα πλεονέκτημα ἢ μειονέκτημα δι' ἐσέ. Ἐνα εἶ-
 ναι τὸ ζιγτούμενον ἀπὸ ἐσέ, ἢ σύνευς καὶ ὁ χαρακτὴρ τῆς
 ψυχῆς σου.

Ἐκτὸς αὐτῶν, ὑπάρχει καὶ κάποιος ἄλλος λόγος, διὰ
 τὸν ὁποῖον ἀνέφερε τὰ γεγονότα αὐτὰ ὁ εὐαγγελιστὴς.
 Δηλαδή, δὲν προσετέθη χωρὶς αἰτία κοντὰ εἰς τὸν Φαρές
 καὶ ὁ Ζαρά. Πραγματικά, καὶ ἀνώφελον καὶ περιττὸν ἦτο,
 ἀφοῦ ἀνέφερε τὸν Φαρές, μὲ τὸν ὁποῖον ἐσκόπευε νὰ συ-
 νεχίσῃ τὴν γενεαλογίαν τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἐνθυμηθῇ πάλιν
 τὸν Ζαρά. Διὰ τὴν ἄμω, τὸν ἐμνημόνευσεν; 27 Ὄταν, λοι-
 πόν, ἐπράκειτο νὰ γεννήσῃ αὐτὸς ἡ Θάμαρ καὶ ἤρχισαν
 οἱ πόνοι τοῦ τοκετοῦ, ἐβγαλε πρῶτος τὸ χερί του ὁ Ζα-
 ρά. Τότε ἡ μαία, ὅταν εἶδεν αὐτό, ἔδρασε εἰς τὸ χερί μίαν
 κοκκίνη κλωστήν, διὰ νὰ ξεχωρίσῃ τὸν πρωτότοκον. Μό-
 λις, ὁμως, ἐδέθη, ἐπράθηξεν τὸ χερί του τὸ παιδί καὶ, ἀφοῦ
 ὑπεχώρησεν, ἐγεννήθη πρῶτα ὁ Φαρές καὶ ὀστερα ὁ Ζα-
 ρά. Ὄταν εἶδεν αὐτὰ ἡ μαία λέγει: «Διὰ τὴν ἐκόπη ὁ φρα-
 γμὸς τοῦ προηγουμένου ἀδελφοῦ καὶ ἦνοιξε διὰ σέ ὁ δρό-
 μος;»¹²

Βλέπει τὰς δυσκολίας τῶν μυστηρίων; Ὅπως εἰπώ-
 τε, δὲν ἐγράφησαν αὐτὰ χωρὶς σκοπὸν. Ὅτε ἤξιζε νὰ πε-
 ριληφθῇ εἰς τὴν ἱστορίαν τὸ τί εἶπε τότε ἡ μαία, ὅτε νὰ
 ἀποτελέσῃ μέρος τῆς διηγήσεως τὸ γεγονὸς διὰ τὴν ἐν-
 ἠθὴν δευτέρου αὐτοῦ πρῶτος ἠπλώσε πρὸς τὰ ἔξω τὸ
 χερί του. Β Ποία ἡ λύσις τοῦ αἰνύματος αὐτοῦ; Κατὰ πρῶ-
 τον, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ παιδιοῦ ἀντιλαμβάνομεθα τὴν ἀ-
 πάντησιν, διότι τὸ ὄνομα Φαρές σημαίνει διαίρεσιν καὶ δια-
 κοπήν. Ἐπειτα, ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὄνομα τὸ γεγονὸς. Πραγματι-
 κά, δὲν ἦτο σύμφωνον μὲ τὴν φυσικὴν τάξιν, τὰ νὰ ἀπλω-
 σῃ τὸ χερί του καὶ νὰ τὸ ἀποσύρῃ πάλιν, ἀφοῦ ἐδέθη.
 Ὅτε εἶναι χαρακτηριστικὸν λογικῆς κινήσεως αὐτὰ ὅτε

¹² Γεν. 38, 28 - 29.

προήλθαν ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἀναγκαιότητα. Πιθανὸν νὰ ἦ-
 το φυσικὸν τὸ νὰ ἐξέλθῃ τὸ χερί τοῦ ἐνὸς καὶ νὰ γεννηθῇ
 πρῶτος ὁ ἄλλος, ἀλλὰ τὸ νὰ ἀποσύρῃ αὐτὸ καὶ νὰ παρα-
 χωρήσῃ εἰς τὸν ἄλλον τὴν ἔξοδον, μὲ κανένα τρόπον δὲν
 συμφωνεῖ πρὸς τὸν νόμον, ποῦ ἰσχύει κατὰ τὴν γεννήσιν
 τῶν παιδιῶν. Ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἦτο ἐκεῖ παρούσα,
 ἢ ὅποια καὶ διηθροῦεν αὐτὰ ποῦ συνέδραμον εἰς τὰ παιδιά,
 καὶ συγχρόνως εἶδεν εἰς ἡμᾶς μίαν οικιαγραφίαν τῶν μελ-
 λοντικῶν γεγονότων.

Ὁ Τί λοιπόν; Λέγουν μερικοὶ ποῦ ἠρώτησαν αὐτὰ
 λεπτομερῶς διὰ τὰ παιδιά εἶναι τύπος τῶν δύο λαῶν¹³.
 Ἐπειτα, διὰ νὰ ἀντιληφθῆς ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ δευτέρου λαοῦ
 ἤκμασε πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πρώτου, ἀπλώνει, τὸ
 παιδί τὸ χερί του, χωρὶς νὰ παρουσιάζεται ὀλόκληρον, ἀλ-
 λά καὶ αὐτὸ τὸ ἀποσύρει ἐκ νέου. Ὄταν, ὁμως, ἐγεννήθη
 ὁ ἀδελφός του, τότε ἐμφανίζεται ὀλόκληρον. Τὸ ἴδιον συ-
 νιέθη καὶ εἰς τοὺς δύο λαούς. 28 Δηλαδή, ἐνῷ ἡ ζωὴ τῆς
 Ἐκκλησίας ἐνεφανίσθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀβραάμ καὶ
 ἐν συνεχείᾳ περιέπεσεν εἰς τὴν ἀφάνειαν, ἦλθεν ἐν τῷ με-
 ταξὺ ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς καὶ ἡ νομικὴ πολιτεία καὶ τότε
 παρουσιάσθη ὁ νέος λαὸς μὲ τοὺς νόμους του. Συνε-
 πῶς, δι' αὐτὸ λέγει καὶ ἡ μαία: «Διὰ τὴν ἐκόπη ὁ φραγμὸς
 τοῦ προηγουμένου ἀδελφοῦ καὶ ἦνοιξε διὰ σέ ὁ δρόμος;».
 Διότι ὁ νόμος μὲ τὴν ἐμφάνισιν του διέκοψε τὴν ἐλευθερίαν
 τοῦ βίου. Πραγματικά, ἡ Γραφὴ συνθίξει νὰ ὀνομάξῃ τὸν
 νόμον φραγμὸν. Ἔτσι, ὁ προφήτης λέγει: «Κατέστρεψες
 τὸν φραγμὸν αὐτῆς καὶ τρυγῶν αὐτὴν ὅλοι οἱ περσαστικοὶ
 ἀπὸ τὸν δρόμον»¹⁴. Καὶ ὁ Παῦλος προσθέτει: «Ἀφοῦ κατέρ-
 ρηψε τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ»¹⁵. Β Ἄλλαι, ὁμως, ἐρμη-
 νευτικὰ ὑποστηρίζουν διὰ τὴν φράσιν «διὰ τὴν ἐκόπη ὁ φραγμὸς
 τοῦ προηγουμένου ἀδελφοῦ καὶ ἦνοιξε διὰ σέ ὁ δρόμος;»
 ἐλέγη διὰ τὸν νέον λαόν¹⁶. Διότι, ὅταν ἦλθεν αὐτός, κα-

¹³ Τοῦ Ἰουδαϊκοῦ καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ.

¹⁴ Ψαλμ. 73, 18.

¹⁵ Ἰ Κορ. 3, 2.

¹⁶ Ἰερεμ. 2, 14.

¹⁷ Τὸν χριστιανικόν, θεολογικόν.

τήρησε τὴν ἰσχὺν τοῦ νόμου. Βλέπεις ὅτι δὲν διηγίθη δολικῆρον τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰουδα διὰ μικρὰ καὶ ὀσμάντα ζητήματα;

Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτὸ ἀνέφερε τὴν Ρουθ καὶ τὴν Ραάβ, μολοῦντι ἢ πρώτη ἢτο ἀλλάφυλος καὶ ἡ δευτέρα πόρνη, διὰ τὴν ἀντιληφθεὶς δηλαδὴ, ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν γῆν διὰ τὴν ἐξαφανίσαι τὰς ἰδικὰς μας κακίας. Συνεπῶς, μᾶς ἐπιηλοιοῦσεν ὡς ἱατρός καὶ ὄχι ὡς δικαστής. Ὅπως, λοιπόν, ἐκεῖνοι ἐνυμπεύθησαν γυναίκας πόρνας, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς περιεβλήθη τὴν διεφθαρμένην (ἀνθρωπίνην) φύσιν. Τὸ ἴδιον ἀπὸ παλαιὰ προλέγουσιν καὶ οἱ προφῆται ὅτι συνέδη καὶ μετὰ τὴν συναγωγὴν. Ὁ ἄλλ' ἐκείνη συμπεριφέρθη μετὰ ἀγνωμοσύνην πρὸς τὸν συνοικήσαντα. Ἡ Ἐκκλησία, ὁμῶς, ἀφοῦ ἀπηλλάγη τῶν πατρικῶν κακῶν, ἔμεινε προσκεκολλημένη εἰς τὸν νυμφίον. Τώρα, πρόσεξε ὅτι καὶ ἐπὶ συνέδη μετὰ τὴν Ρουθ, ὁμοιάζει μετὰ τὴν περίπτωσίν μας. Δηλαδὴ, καὶ αὐτὴ ἦτο ἀλλάφυλος καὶ εἶχε περιπέσει εἰς μεγάλην πέναν. Παρὰ ταῦτα, ὅταν τὴν εἶδεν ὁ Βοῦδ, δὲν καταφρόνησεν αὐτὴν τὴν πέναν τὴν οὕτε τὴν ταπεινὴν τὴν καταγωγὴν. Ἐποὶ καὶ ὁ Χριστὸς, λοιπόν, μολοῦντι ἐδέχθη τὴν Ἐκκλησίαν ἀλλογενῆ καὶ ἐσθημένην τελείως τῶν μεγάλων ἀγαθῶν, ἐν ταῦτοις τὴν ἔκανε συντροφὸν του. Ἄλλ' ὅπως ἀκριθῶς ἡ Ρουθ δὲν θὰ ἐπιτύγχανεν αὐτὸν τὸν γάμον, **38** ἐάν, προηγουμένως, δὲν ἐγκατέλιπε τὸν πατέρα τῆς καὶ δὲν προσέβαλε τὸ σπῆτι τῆς, τὸ γένος, τὴν πατρίδα καὶ τοὺς συγγενεῖς τῆς, ἔτσι καὶ ἡ Ἐκκλησία, ὅταν ἐγκατέλειπε τὰς πατρικὰς συνηθείας, τότε ἠγοπήθη ὑπερβολικὰ ἀπὸ τὸν Νυμφίον. Αὐτὸ, λοιπόν, ἔλεγε καὶ ὁ προφήτης ἀπειθυνόμενος πρὸς αὐτὴν· «Νὰ ξεχώσῃς τὸν λόγον σου καὶ τὸ σπῆτι τοῦ πατρὸς σου καὶ θὰ ἐπιθυμήσῃ ὁ βασιλεὺς τὸ κάλλος σου»¹⁸ Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ἡ Ρουθ. Δι' αὐτὸ καὶ ἐγέννησε βασιλεῖς, ὅπως βέβαια, καὶ ἡ Ἐκκλησία. Πραγματικὰ ἀπὸ τὴν Ρουθ κατήγετο ὁ Δαυὶδ.

Συνεπῶς, ὁ Εὐαγγελιστὴς συνέθεσε τὴν γενεαλογίαν καὶ ἔφερε τὰς γυναίκας αὐτὰς εἰς τὴν δημοσιότητα, διότι, μετὰ αὐτὰ ἤθελε νὰ τοὺς κἀνῃ νὰ νοιώσουν ἐντροπὴν καὶ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ μὴ θριαμβολογοῦν. Πραγματικὰ, ἡ

18. Βαλ. 44. 11 - 12.

Ρουθ μετὰ τοὺς ἐνδιαμέσους ἀπογόνους τῆς ἐγέννησε τὸν μέγα βασιλεῖα, Ἐ χωρὶς ὁ Δαυὶδ νὰ αἰσθάνεται ἐντροπὴν δι' αὐτὰ. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ὅπως ὅποτε δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ γίνῃ κόποιος σπουδαῖος ἢ ἀσήμενος, ἀφανὴς ἢ ἐνδοξος ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ἢ τὴν κακίαν τῶν προγόνων του. Ἀλλὰ, ἐάν πρέπει νὰ εἴπω καὶ κάτι παράξενον, ἐκείνος δοξάζεται περισσότερο, ὁ ὁποῖος, μολοῦντι, δὲν προέρχεται ἀπὸ σπουδαίους προγόνους, κατορθώνει ἐν ταῦτοις νὰ γίνῃ ἀγαθός.

Συνεπῶς, κανένας ἂς μὴ ὑπερφηανεῖται δι' αὐτὰ, ἀλλ' ἀφοῦ ἐγνώρισεν τοὺς προγόνους τοῦ Κυρίου, ἂς ἀπαθῆλῃ τελείως τὸν ἐγωισμόν καὶ μόνον διὰ τὰ ἰδικὰ του κατορθώματα ἂς μεγαλοφρονῇ. Μᾶλλον, ὁμῶς, οὕτε καὶ δι' αὐτὰ ἡμπορεῖ νὰ ὑπερφηανεῖται, διότι ἔτσι ὁ Φαρισαῖος ἀπεδείχθη κατώτερος τοῦ Τελώνου. Ὅταν, ὁμῶς, θέλῃς νὰ ἀποδείξῃς μεγάλο τὸ κατόρθωμα, νὰ μὴ ὑπερφηανῆσαι δι' αὐτὸ καὶ τότε θὰ τὸ καταστήσῃς σπουδαῖον. Νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ἔκανες κάτι καὶ τότε τὸ πᾶν θὰ ἐπιτύχῃς. Ὁ Πραγματικὰ, ἀφοῦ, ὅταν εὐρισκόμεθα μέσα εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ νοιώσωμεν ὅτι ἀληθινὰ εἴμεθα ἁμαρτωλοὶ, γινόμεθα δικαιοί¹⁹, ὅπως ἀκριθῶς καὶ ὁ Τελώνης, πόσον περισσότερο ἐξαγνίζόμεθα, ὅταν, ἐνῶ εἴμεθα δικαιοὶ, θεωρῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἁμαρτωλοὺς; Ὅποτε, ἡ ταπεινοφροσύνη ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μεταβάλλῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς δικαιοὺς, (μολοῦντι πρόκειται διὰ ἐγνωμοσύνην, παρὰ διὰ ταπεινοφροσύνην). Ἀφοῦ, λοιπόν, ἡ ἐγνωμοσύνη ἔχει τὴν μεγάλην δύναμιν εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, **40** σκέψου τί εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἡμπαροῦσε νὰ ἐπιτύχῃ ἡ ταπεινοφροσύνη εἰς τοὺς δικαιοὺς;

Κατὰ συνέπειαν, μὴ καταστέφῃς τοὺς κόπους σου, οὕτε νὰ ἀφανίσῃς τοὺς ἰδρώτας σου, οὕτε νὰ τρέξῃς ἀσκοπι, καθιστῶν χωρὶς ἄξίαν τὸν κόπον τοῦ προῆλθεν ἀπὸ τὸ τρέξιμον ἀναριθμητῶν διαδρομῶν. Ἀσφαλῶς, γνωρίζεις ὅτι Κύριος πολὺ καλλίτερα ἀπὸ οἷνα τὰ κατορθώματά σου. Ἄν παραδέλῃται, οὕτε καὶ ἂν προσφέρῃς ἕκτω καὶ ἕνα ποτήρι κρύο νερό, ἀκόμη, εἴτε δώσῃς ἕνα ὄβολον εἴτε ἀπλῶς

19. Ἀπλῶς ἡ ἐγνωσις τῆς ἁμαρτίας ὁδηγεῖ εἰς τὴν εὐκωνὴν μετάνοιαν, ἢ ἂν χωρὶς τὴν δικαιοσύνην.

ἀναστεινάζεις, τὰ δέχεται ὅλα μὲ καλὴν διάθεσιν καὶ τὰ ἐνθυμείται καὶ μεγάλας ἀμοιβὰς ὀρίζει δι' αὐτά. Διὰ ποῖον, λοιπόν, λόγον ἐξετάσεις συνεχῶς τὰ ἰδικά σου κατορθώματα καὶ τὰ φέρεις εἰς τὴν δημοσιότητα; Δὲν γνωρίζεις, ὅτι, ἐὰν ἐπαινεῖς ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν σου, δὲν θὰ σὲ ἐπαινεῖ ὁ Θεός; Β' Ὅπως, πάλιν, ἐὰν βεωρήσης τὸν ἑαυτὸν σου ἀμαρτωλὸν, ἐὰν θὰ πάσῃ νὰ σὲ δοξάζῃ ἐνώπιον ὄλων; Βέβαια, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ μειωθῶν οἱ κόποι σου. Μά, διατὶ λέγω νὰ μειωθῶν; Ἀντίθετα, κάνει τὸ πᾶν καὶ χρησιμποιεῖ κάθε μέσον διὰ νὰ στεφθῆς νικητῆς, ἔστω καὶ δι' ἀσημαντα κατορθώματα. Ἐπίσης, ἐρευνᾷ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, θηρεύων εὐκαιρίας, μὲ τὰς ὁποίας θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὴν γένηται²⁰. Ἐπίσης, σοῦ καταβάλλει ὀλοκλήρον τὴν ἀμοιβήν, ἔστω καὶ ἂν προσῆλθες εἰς τὴν ἐργασίαν τὴν ἐνδεκάτην ὥραν. «Καὶ ὅταν ἄκόμη δὲν προσφέρῃς καμμίαν ἀφορμὴν σωτηρίας», λέγει, ἐπὶ κόμων διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν βεβήλωσιν τοῦ ὀνόματός μου»²¹. Δηλαδή, εἴτε στενάζεις μόνον εἴτε δακρύεις (διὰ τὰς ἀμαρτίας σου), ἀμέσως ἀρπάζει ὅλα αὐτὰ ὁ Θεὸς καὶ τὰ χρησιμοποιοῖ σὺν ἀφορμῇ τῆς σωτηρίας σου.

Συνεπῶς, ἂς μὴ ὑπερφανευώμεθα, ἀλλ' ἐπὶ πλεόν ἂς θεωρῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀχρήστους, διὰ νὰ ἀποδώμεν χρήσιμοι. Ἐ Διότι, ἐὰν ὁ ἴδιος θεωρήσῃ τὸν ἑαυτὸν σου ἄξιον ἐπαινοῦ, κατήχησες ἀχρηστος, ἔστω καὶ ἂν εἶσαι χρήσιμος. Ἀντίθετα, ἐὰν τὸν ὀνομάσῃς ἀχρηστος, θὰ γίνῃς χρήσιμος, ἔστω καὶ ἂν εἶσαι ἀκατάλληλος πρὸς τοῦτο. Ἐπομένως, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐσχυνώμεν τὰ κατορθώματά μας. Μά, πῶς εἶναι δυνατόν αὐτό, λέγει κάποιος, νὰ μὴ γνωρίζωμεν, δηλαδή, ἐκεῖνα, τὰ ὁποία καλὰ γνωρίζομεν; Τί λέγεις, τώρα; Ἐκὼ συνέχεια ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν μὲ τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου, ἀργιάζει καὶ ἐκτρέπε-

20. Γέννην: Ἔστα ἀνομιλῆτα μία καλῶς νοσηθευθῆς τῆς Ἰερουσαλῆμ, εἰς τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν ἐσχῆν τοῦ Σαλωμῶντος καὶ ἄλλων βασιλέων, ὑπῆρχον εἰδωλοὶ τοῦ θεοῦ Μολῶν καὶ προσεβήσαντο ἀνθρώπων θύσια. Ἀργότερον ἀπέβη κάποιος ἀποστρέφον καὶ κατέσχευε τὴν σκηνὰν διὸν καὶ σὺγὰ - σὺγὰ ἐθεωρήθη ἄς εὐκὴν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Ἄδου.

21. Ἰακ. 28, 22 καὶ 28.

σαι εἰς γέλωτας, καὶ δὲν γνωρίζεις ὅτι ἀμαρτάνεις, ἀλλ' ὅλα αὐτὰ τὰ λησμονεῖς, χωρὶς νὰ ἠμπορῆς νὰ ἐσχάσῃς τὰ κατορθώματά σου; Α' Βέβαια, ὁ φόβος εἶναι ἰσχυρότατον πνευματικόν. Ἡμεῖς, ὁμῶς, κάνομεν τὸ ἀντίθετον. Δηλαδή, ἐνῷ κάθε ἡμέραν ἐρχόμεθα εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν Θεόν, οὐν τὸ λαμβάνομεν καθόλου σοφὰ ὑπ' ὄψιν, ὅταν, ὁμῶς, δώσωμεν ἓνα μικρὸν νόμισμα εἰς κάποιον πτωχόν, τὸ στριψογυρίζομεν ἐπάνω καὶ κάτω, πρᾶγμα ποῦ εἶναι δείγμα ἐσχάτης ανοησίας καὶ μεγίστη ἰζημία διὰ τὸν συλλέγοντα. Καί, ὁμῶς, αἰγύριον θησαυροφυλάκιον τῶν κατορθωμάτων εἶναι ἡ λήθη τῶν κατορθωμάτων. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς προκαλοῦμεν τοὺς κλέπτας, ὅταν ἐκθέτομεν τὰ ἐνδύματά μας καὶ τὰ χρήματά μας εἰς τὴν ἀγοράν, ἐνῷ, ὅταν τὰ τακτοποιήσωμεν καὶ τὰ κρύψωμεν καλὰ εἰς τὸ σπίτι μας, θὰ τὰ ἔχωμεν εἰς ἠσφαλισμένον μέρος, ἔτσι, λοιπόν, συμβαίνει καὶ μὲ τὰ κατορθώματά μας. Δηλαδή, ὅταν τὰ ἐνθυμούμεθα συνεχῶς, ἐξοργίζομεν τὸν Κύριον, Β' ὀπλιζομεν τὸν ἔχθρον καὶ προκαλοῦμεν τὴν κλοπὴν, ἐνῷ ὅταν δὲν τὰ γνωρίζῃ κανένας, παρὰ μόνον Ἐκεῖνος ποῦ πρέπει νὰ τὰ γνωρίζῃ, τότε εἶναι ἠσφαλισμένα.

Λοιπὸν, μὴ τὰ ἐπιδεικνύεις διαρκῶς, διὰ νὰ μὴ σοῦ τὰ ἀφαιρήσῃ κανένας καὶ πάθῃς, ὅτι ἔπαθε ὁ Φαρισαῖος μὲ τὸ νὰ τὰ ἀναφέρῃ συνεχῶς. Δι' αὐτὸ τοῦ τὰ ἤρπασεν ὁ διάβολος, μοιλονότι τὰ ἀνέφερε μὲ αἰσθημα εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεόν καὶ προσέφερε πᾶ πάντα εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ οὔτε αὐτὸ ἦτο ἀρκετὸν δι' αὐτόν. Διότι δὲν εἶναι ἀπόδειξις εὐχαριστηρίου προσευχῆς νὰ ἀνεδίξῃς τοὺς ἄλλους, νὰ ἐπιζητῆς τὴν ὄξαν ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ νὰ ἐπιτίθεσαι ἐναντίον τῶν ἀμαρτωλῶν. Ὅταν εὐχαριστῆς τὸν Θεόν, νὰ ἔρχῃσαι μόνον εἰς αὐτόν, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃς ἄλλα πρόσωπα καὶ νὰ καταδικάζῃς τὸν πλησίον σου. Ἐ Διότι αὐτὸ δὲν φέρμαζι εἰς τὴν ἔκδοσιν εὐχαριστίας.

Ἐπιθυμῶ νὰ μάθῃς τὰ περιεχόμενον τῆς εὐχαριστίας; Ἄκουσε τὴν προσευχὴν τῶν τριῶν παιδῶν: «Ἡμαρτήσαμεν, παρέδωκεν τὰς ἐντολάς σου, σὺ, ὁμῶς, Κύριε, συμπεριφέρθης μὲ δικαιοσύνην πρὸς ἡμᾶς, διότι ὅλα τὰ κρίσεις μὲ ἀληθινὴν κρίσιν»²². Ὅστε, εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεόν

22. Λευ. 18 (Περικοπὴ τριῶν Παίδων), 3, 8, 7.

είναι να ὁμολογήσῃς τὰ ἁμαρτήματά σου, πρῶγμα τὸ ὁποῖον ἐμφανίζει αὐτὸν ἔνοχον ἀναριθμήτων ἁμαρτιῶν, χωρὶς νὰ τοῦ ζητήται ἰσαξία τιμωρίας. Αὐτὸς εἶναι πρὸ πάντων πού εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν.

428 Συνεπῶς, ὡς ἀποφεύγουμεν τὴν περιαιτιολογίαν, καθ' ὅσον αὐτὴ μᾶς καθιστᾷ μισητοῦς εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ βδελυροῦς εἰς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ, ὅσον μεγαλύτερα κατορθώματα ἐπιτελοῦμεν, τόσο ὀλιγώτερα νὰ λέγωμεν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας. Διότι ἔτσι θὰ λάβωμεν μεγαλύτεραν δόξαν καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Μᾶλλον, ὄχι μόνον δόξαν, ἀλλὰ καὶ μισθὸν καὶ ἀμοιβὴν μεγάλην. Νὰ παραδέξῃσαι ὅτι ἡ σωτηρία ἀπορρέει ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ὁμολογήσῃς ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ὅτι σοὺ εἶναι ὀφειλέτης ὄχι μόνον διὰ τὰ κατορθώματά σου, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἐγνωμοσύνην σου. Λοιπόν, ὅταν ἐπιτελοῦμεν διάφορα κατορθώματα, ἔχομεν τὸν Θεὸν ὀφειλέτην διὰ τὰ κατορθώματά μας αὐτὰ μόνον. Ὅταν, ὅμως, πιστεύωμεν ὅτι δὲν ἐκάναμε τίποτε τὸ σπουδαῖον ἢ τότε ὁ Θεὸς εἶναι ὀφειλέτης μας καὶ δι' αὐτὸ τὸ συναισθημᾶ μας καὶ μάλιστα πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὅτι ἦτο διὰ τὰ κατορθώματά μας. Ὅστε, αὐτὸ εἶναι ἰσοτίμον πρὸς τὰ κατορθώματα. Διότι, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ αὐτὸ, ὅτε καὶ ἐκεῖνα θὰ φανοῦν σπουδαία. Καὶ ἡμεῖς, ἐξ ἄλλου, ὅταν ἔχωμεν ὑπερήματα, τότε τοὺς ἐκτιμῶμεν περισσότερο, ὅταν, ἐνῶ ἐκτελοῦν ὅλας τὰς ἐργασίας μὲ καλὴν διάθεσιν, πιστεύουν ὅτι δὲν ἔχουν κάνει τίποτε τὸ ἀξιόλογον.

Συνεπῶς, ἐὰν ἐπιθυμῆς νὰ φανοῦν μεγάλα τὰ κατορθώματά σου, νὰ μὴ τὰ θεωρῆς μεγάλα, καὶ τότε θὰ γίνωνται μεγάλα. Ἐπεὶ ἔλεγε καὶ ὁ ἐκατόνταρχος: «Δὲν εἶμαι ἄξιος διὰ νὰ εἰσελθῆς εἰς τὸ σπῆτι μου»²⁸, δι' αὐτὸ καὶ ἀπεδείχθη ἄξιος C καὶ ἐθαυμάζετο περισσότερο ἀπὸ ἄλλους τοὺς Ἰουδαίους. Ὁμοιωτρόπως, ἠμίλει καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ: «Δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ ὀνομάζωμαι ἀπόστολος»²⁹, δι' αὐτὸ καὶ ἔγινε πρῶτος ἀπὸ ἄλλους. Τὸ ἴδιον ἔλεγε καὶ ὁ Ἰωάννης: «Δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ λῶσω τὰ λουρία ἀπὸ τὰ ὑποδή-

28. Ματθ. 8, 8.

29. Α' Κορινθ. 15, 9.

ματά του»³⁰, δι' αὐτὸ καὶ ἦτο φίλος τοῦ Νυμφίου καὶ τὸ χεῖρ, διὰ τὸ ὁποῖον εἶπεν ὅτι ἦτο ἀνάξιον νὰ ἐγγίσῃ τὰ ὑποδήματά του, τὸ προσελκυσεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κεφαλὴν του. Ὁμοίως καὶ ὁ Πέτρος ἔλεγεν: «Φύγε ἀπ' ἐδῶ, Κύριε, διότι εἶμαι ἄνθρωπος ἁμαρτωλός»³¹, δι' αὐτὸ καὶ ἔγινε τὸ θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας. Πραγματικά, τίποτε δὲν εὐχαριστεῖ τόσο τὸν Θεόν, ὅσον τὸ νὰ συγκαταριθμῆ κανεὶς τὸν ἑαυτὸν τοῦ μεταθῆ τῶν χειροτέρων ἁμαρτωλῶν. 429 Αὐτὸ εἶναι ἡ ἀρχὴ κάθε εὐσεβείας. Διότι ἐκεῖνος πού κατέχεται ἀπὸ ταπεινῶν καὶ συντριβῆν, δὲν θὰ κενοδοξήσῃ, δὲν θὰ ὀργισθῆ, δὲν θὰ φθονήσῃ τὸν πλησίον του, δὲν θὰ κυριευθῆ ἀπὸ κανένα ἄλλο πάθος. Δὲν ἠμποροῦμεν, πραγματικά, νὰ σηκώσωμεν ἕνα χεῖρ σπασμένον, ἔσω καὶ ἂν φιλονικήσωμεν πολλὰς φορές. Συνεπῶς, ἐὰν συντρίψωμεν τοιοῦτοτρόπως καὶ τὴν ψυχὴν, δὲν θὰ ἠμπορέσῃ καθόλου νὰ ὑπερηφανευθῆ, ἔσω καὶ ἂν τὰ πάθη ἐμψυσοῦν εἰς αὐτὴν μὲ δύναμιν διὰ τὴν ἀνυψώσουσιν. Ἄφοῦ, λοιπόν, ὅποιος θρηνηῖ διὰ τὰ ἐπίγεια πράγματα, ἀπελάσσει τὴν ψυχὴν του ἀπὸ ὅλα τὰ νοσήματα, πολὺ περισσότερο θὰ καταστῆ εὐσεβής, ὅποιος κάνει τὸ ἴδιον διὰ τὰς ἁμαρτίας του.

Ποῖος, ὅμως, θὰ ἠμπορέσῃ νὰ συντρίψῃ τόσο πολὺ τὴν καρδίαν του; ἐρωτᾷ κάποιος. Β' Ἄκουσε τὸν Δαυὶδ, ὁ ὁποῖος μάλιστα δι' αὐτὸ ἐδοξόσθη καὶ πρόσεξε τὴν συντριβὴν τῆς ψυχῆς του. Ὅταν, δηλαδή, ὕστερα ἀπὸ ἀναριθμητὰ κατορθώματα, ἐπρόκειτο νὰ χάσῃ τὴν πατρίδα του, τὴν οἰκογενεάν του καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του, εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς συμφορᾶς του, εἶδε κάποιον στρατιώτην, ἀσημαντὸν καὶ ταπεινὸν νὰ ἐπωφεληθῆται τὴν εὐκαιρίαν καὶ νὰ τοῦ ἐπιτίθεται καὶ νὰ τὸν ἐμπαίξῃ, ὄχι μόνον δὲν ἀνταπέδωσε τὰς ὕβρεις, ἀλλὰ καὶ ἠμπόδιεσεν ἄλλοις ἀπὸ τοὺς στρατιώτους του, ὁ ὁποῖος ἠθέλησεν νὰ τὸν φονεύσῃ, λέγων: «Ἀφήσατε αὐτόν, διότι ὁ Κύριος τὸν διέταξεν»³². Καὶ πάλιν, ὅταν οἱ ἱερεῖς εἶχαν τὴν ἀξίωσιν νὰ περιφέρῃ μαζί του τὴν κιβωτὸν, δὲν τὸ ἐδέχθη. C Ἄλλὰ τί ἀπαντᾷ; «Θὰ τὴν ἐγ-

30. Ματθ. 1, 7. Μαρκ. 5, 11.

31. Λουκ. 5, 8.

32. 11. Πιστ. 16, 10.

καταστήσω εἰς τὸν ναόν. Ἐάν μὲ ἀπαλλάξῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὰ θεῖνά ποῦ μὲ ἔχουν εὖρει, τότε θὰ ἀντικρῶσω τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτῆς. Ἐάν δὲ μοῦ εἴπῃ, δὲν σὲ θέλω, Ἰδοὺ ἐγώ, ἅς γίνῃ ὅτι ἀρέσει εἰς αὐτόν»²⁸. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνέθη μὲ τὸν Σαούλ, ὄχι μία ἢ δύο, ἀλλὰ πολλὰς φορές, πόσον μεγάλην εὐσέβειαν δὲν φανερώνει; Πραγματικά, ὑπεσκέλισε τὸν παλαιὸν νόμον καὶ ἐπλησίασε τὰς ἀποστολικὰς ἐντολάς. «**Δ**ι' αὐτὸ καὶ ἦτο εὐχαριστημένος μὲ ἅλα ἅσα προήρχυτο ἀπὸ τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ κρίνῃ τὰ συμβαίνοντα, παρὰ ἕνα μόνον ἐπιθυμῶν, εἰς κάθε περίπτωσιν νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ ἐφαρμόξῃ τοὺς νόμους, ποῦ εἶχαν θεσπισθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅταν, μετὰ τὴν ἐπιτέλειον τῶσαν μεγάλων ἐναρέτων ἔργων, ἐβλεπε τὸν τύραννον, τὸν φονέα τοῦ πατρὸς ται, τὸν ἀδελφοκτόνον, τὸν παράφροντα ὑδριστὴν νὰ κατέχῃ ἀντ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν, οὔτε καὶ ὅπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας ἐσκανδαλιζέτο. Ἀλλ' ἔλεγεν· Ἐάν ἔτσι φαίνεται καλὸν εἰς τὸν Θεόν, ἐγὼ μὲν νὰ περιφέρωμαι, νὰ περιπλανῶμαι καὶ νὰ καταδιώκωμαι, ἐκεῖνος δὲ νὰ τιμᾶται, τότε, μοῦ εἶναι ἱκανοποιητικὸν καὶ τὸ δέχομαι καὶ ἐπὶ πλέον χρεωστῶ εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν Θεόν διὰ τὰ πολλὰ θάσνά μου. Δὲν συμπεριφέρῃ ὅπως πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνοιδεῖς καὶ τοὺς ἀθάβεις, οἱ ὅποιοι, χωρὶς νὰ ἐπιτελέσουν οὔτε τὸ ἐλάχιστον τῶν δαῶν κατώρθωσεν ἐκεῖνος, **Β** ὅταν ἴδουν ἄλλους νὰ εὐτυχοῦν, ἐνῶ οἱ ἴδιοι περνοῦν μίαν μικρὰν στενοχωρίαν, καταστρέφουν τὰς ψυχὰς τῶν μὲ ἀναριθμήτους βλασφημίας. Μὰ, ὁ Δαυὶδ δὲν ἦτο ὁμοιος μὲ αὐτούς, ἀλλὰ συμπεριφέρετο μὲ κάθε εὐσέβειαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἔλεγεν· «Εὐρήκα τὸν Δαυὶδ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰεσοῦ νὰ ἐκτελέῃ τὸ θέλημα τῆς καρδίας μου»²⁹.

Ὅθεν, καὶ ἡμεῖς ἅς ἀποκτήσωμεν παρομοίαν ψυχὴν καὶ ἅς ὑποφέρωμεν μὲ εὐκολίαν ὅ,τι καὶ ἂν πάθωμεν, καὶ τότε, πρὶν ἀπὸ τὴν μελλοντικὴν βασιλείαν, θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ὠφέλειαν τῆς ταπεινοφροσύνης. Διότι ὁ Κύριος λέγει· «Μάθετε ἀπὸ ἐμένα, ὅτι εἰμαι πρῶτος καὶ ταπεινὸς εἰς τὴν καρδίαν καὶ θὰ εὕρετε ἀνάπαυσιν εἰς τὰς ψυχὰς

28. Ἡ' Βασιλ. 16. 25 - 26.

29. Ψαλμ. 88. 21.

σας»³⁰. Διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ἀνάπαυσιν καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἅς φυτεύσωμεν εἰς τὰς ψυχὰς μας μὲ κάθε προθυμίαν τὴν μητέρα ἄλων τῶν αγαθῶν, Ἐ δηλοσῶ, τὴν ταπεινοφροσύνην.

Διότι ἔτσι θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ διαπλεύσωμεν, χωρὶς κύματα, καὶ τὸ πέλαγος τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ νὰ καταπλεύσωμεν εἰς τὸ ἤσυχον ἐκεῖνο λιμᾶνι, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

30. Ματθ. 11. 29.

ΟΜΙΛΙΑ Δ'
(Κεφ. α', 17-21)

48 * Ὅλοι, λοιπόν, αἱ γενεαὶ ἀπὸ τῶν Ἀβραάμ μέχρι τῶν Δαυὶδ εἶναι γενεαὶ δεκατέσσαρες¹ καὶ αἱ γενεαὶ ἀπὸ τοῦ Δαυὶδ μέχρι τῆς ἐποχῆς ποῦ οἱ Ἰουδαῖοι μετώκησαν ὡς αἰχμάλωτοι εἰς τὴν Βαβυλῶνα εἶναι γενεαὶ δεκατέσσαρες² καὶ αἱ γενεαὶ ποῦ ἔζησαν ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Χριστοῦ εἶναι γενεαὶ δεκατέσσαρες³.

Εἰς τρία μέρη⁴ διήρπεν (ὁ εὐαγγελιστὴς) ὅλας τὰς γενεάς, ἐπιθυμῶν νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι δὲν ἔγιναν πῶς ἐνάρετοι, οὔτε ὅταν μετεβλήθῃ ὁ τρόπος τῆς διακυβερνήσεως τῶν, ἀλλὰ εἴτε εἶχαν ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα εἴτε εἶχαν βασιλείαν εἴτε ἀλιγαρχίαν, συνεχῶς εὐρίσκοντο καὶ ἔζων μέσα εἰς τὰ ἴδια κακά. Ἐξωρὶς νὰ ἀποκτήσουν τίποτε περισσότερον εἰς λόγον ἀρετῆς οὔτε ὅταν τοὺς διῆθον ἀρχόντες ἢ ἱερεῖς ἢ βασιλεῖς.

Ἄλλα διὰ ποῖον λόγον εἰς μὲν τὸ μεσαῖον τμήμα³ ἀπεκρίθησε τρεῖς βασιλεῖς, εἰς δὲ τὸ τελευταῖον⁴, μολον-

1. Μαθ. 1, 17.

2. Ἡ διάρκεις αὕτῃ ἀναποδοκίμαται εἰς τὰ τρία περιπτώματα ἐν ἧ ὅσας τῶν ἀποίων ἐκυβερνήθησαν οἱ Ἰουδαῖοι. Δηλαδή ἀπὸ τῶν Ἀβραάμ μέχρι τῶν Δαυὶδ, Βαβετα, Ἑβραία, ἀπὸ τῶν Μωυσῆ καὶ τῶν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, τοὺς ἐπεβίβαν οἱ Κερίται. Ἀπὸ τῶν Δαυὶδ μέχρι τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος τοὺς κατήθον οἱ βασιλεῖς. Ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος μέχρι τοῦ Χριστοῦ εὐρίσκοντο ἀπὸ τοὺς ἀρχόντες.

3. Πρβλ. Μαθ. 1, 8 - 11.

4. Πρβλ. Μαθ. 12 - 16.

τι συμπεριέλαβε δώδεκα γενεάς, εἶπεν ὅτι εἶναι δεκατέσσαρες;

Τὸ πρῶτον πρόβλημα θὰ τὸ ἀφήσω νὰ τὸ ἐρευνήσετε εἰσεῖς, διότι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σὰς διδῶ ὅλας τὰς ἀπαντήσεις, διὰ νὰ μὴ περιπέσετε εἰς ἀδιαφορίαν⁵. 846° Ἀ Μᾶλλον, ὅμως, θὰ σὰς δώσω τὴν ἀπάντησιν καὶ εἰς τὸ πρῶτον πρόβλημα, ὅτε νὰ μὴ συναντᾶτε δυσκολίας κατὰ τὴν ἐρευναν, διότι ἡ ἐρευνα ἔχει νὰ μᾶς ἀποδείξῃ κατὰ τὴν ἀσθ. Διὰ τὴν, λοιπόν, ἀφοῦ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Δαυὶδ μέχρι τοὺς χρόνους τοῦ Ἰεραίου καὶ τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας ἐβασίλευσαν δεκαεπτὰ βασιλεῖς, ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι εἶναι δεκατέσσαρες γενεαὶ! Ἐάν, ἔβραια, εἶχεν ὡς ἔργον του νὰ ἀναγράψῃ τὰς διαδοχὰς τῶν βασιλέων, ἴσως δικαιολογημένα θὰ τὸν κατηγορεῖ κανεὶς ὅτι παραποιεῖ τὴν σειρὰν τῶν βασιλέων. Διότι ἐνῶ σύμφωνα μὲ τὰ βιβλία τῶν Βασιλείων καὶ τῶν Παραλειπομένων ὕστερα ἀπὸ Ἰωρὰμ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσαφάτ, ἐβασίλευσαν τρία πρόσωπα. Ἐ ὁ Ὀχοζίας, ὁ Ἰωάκ καὶ ὁ Ἀμασίας, καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτοὺς ὁ Ὀζίας, ὁ Ἰωάθαμ καὶ ὁ Ἀχαζ, ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅμως, ἀφοῦ παρέλειψε τοὺς τρεῖς πρώτους, ποῦ

5. Εἰς τὴν ἔκδοσιν H. de Montfaucon, μετὰ τὸ τέλος τῆς τελευταίας ἑμβλίας τοῦ εἰς τὸν Ἐὐαγγελιστὴν Ματθαῖον ἀπονήματος τοῦ ἱεροῦ Χριστοσώμου, παρατίθεται ἑταῖνος ἀπόσπασμα ποιεῖον τὴν περιλαμβανόμενῃ εἰς τὴν παροῦσαν ἑμβλήτη ἀπάντησιν εἰς τὸ πρῶτον πρόβλημα. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο ἐντάσσεται ἐνταῦθα εἰς τὸ οἰκίον μέρος, διότι ἀπ' ἐνὸς μὲν φαίνεται γήνησον ἐπιθετὴ συμφορὰν πρὸς τὸ ἔργον καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ Χριστοσώμου καὶ ἀπενεῖ εἰς πολλοὺς πῶδας, ἀπ' ἑτέρου δὲ δι' αὐτοῦ καλύπτεται τὸ ἐναπομένον κενὸν καὶ δευτερεύον καὶ συμπληρωματικὸν καὶ ἡ ἀπάντησιν τοῦ δευτέρου προβλήματος. Διακρίνεται ὅτι εἰς πρὸς τὸ ἀπόσπασμα ἀνακεφαλαιῶμεν τὴν ἀπόφασιν τῶν σπηλῶν τῆς ἐκδόσεως B. de Montfaucon καὶ ὅτι τὸ ἀρχαῖον κείμενον δύναται νὰ τὸ εἴρη ὁ ἀναγνώστης εἴθε μὲτὰ τὸ κείμενον τῆς τελευταίας ἑμβλίας τοῦ παρόντος τόμου.

6. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος καθὼς καὶ οἱ συνεχόμενοι 847 καὶ 848 καταπέμνον εἰς τὸ παρεμβλλόμενον κείμενον (βλ. τὴν ἀντιπρὸς 5 σημείωσιν).

εβασίλευσαν μετά τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσαφάτ Ἰωράμ, συνδέει πρὸς αὐτὸν τὸν Ὀζιαν, τὸν Ἰωάθαμ καὶ τὸν Ἀχαά, ἀποσιωπήσας τοὺς τρεῖς ἀναφερθέντας ἐνδιαμέσους. Αὐτὸ τὸ ἔκανε, ἐπειδὴ δὲν εἶχε ὡς σκοπὸν νὰ ἐκθέσῃ τὴν σειράν τῶν βασιλέων. Διότι τότε θὰ ἔπρεπε νὰ κατηγορήσωμεν τὸ εὐαγγέλιόν του ὡς ἐσφαλμένον. Ἄλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ παρουσιάσῃ τὴν διαδοχὴν τῶν βασιλέων, ἀλλὰ νὰ ἀριθμῆσῃ τοὺς προγόνους. Διότι αὐτὸ θέλει, ὅταν λέγῃ: «Ὁλοι, λοιπὸν, αἱ γενεαὶ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ μέχρι τοῦ Δαυὶδ εἶναι γενεαὶ δεκατέσσαρες C καὶ, πάλιν, ἀπὸ τοῦ Δαυὶδ (μέχρι τοῦ Ἰεχονίου) καὶ τῆς αἰχμαλωσίας εἰς τὴν Βαβυλώνα εἶναι γενεαὶ δεκατέσσαρες» (Ματθ. 1, 17). Ἄλλὰ δὲν εἶναι δεκατέσσαρες διαδοχικοὶ βασιλεῖς. Συνεπῶς, δίκαια ἀπαλλάσσεται ἀπὸ κάθε κατηγορίαν. Ἐπειδὴ, ὁμῶς, μερικοὶ νομίζουν ὅτι ἠμποροῦσε νὰ τὰς ὀνομάσῃ καὶ διαδοχὰς καὶ νὰ γράψῃ ὡς ἑξῆς: Ὁλοι, λοιπὸν, αἱ γενεαὶ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ μέχρι τοῦ Δαυὶδ εἶναι διαδοχαὶ δεκατέσσαρες καὶ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν εἰς τὴν Βαβυλώνα γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἐάν, θέσθαι, τὸ ἔλεγεν αὐτὸ, τότε, τὸ κάθε τι θὰ ἐλέγετο δικαιολογημένα. Ἄλλὰ θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐλεγχθῆ ὅτι παραχαράσσει τὴν ἱστορίαν. Τώρα, ὁμῶς, ὅπως προεῖπα, ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ παρουσιάσῃ τὰς γενεὰς καὶ ὄχι τὰς διαδοχὰς. D Ἐνῶ, λοιπὸν, εἰς τὰ βιβλία τῶν Βασιλείων καὶ τῶν Παραλειπομένων ἱστοροῦνται αἱ διαδοχαὶ τῶν βασιλέων καὶ ὄχι αἱ γενεαὶ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἀντίθεσις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ.

Γενεὰν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν τὸν χρόνον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειδὴ πολλὰς φορές συμβαίνει μερικοὶ νὰ ζήσουν ὀλίγον χρόνον καὶ νὰ ἀποθάνουν πρὶν ὅπῃ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Ἄλλοι πάλιν φθάνουν μέχρι τὴν ἡλικίαν τοῦ παιδιοῦ, ἄλλοι εἰς τὴν ἐφηδικὴν ἡλικίαν καὶ ἄλλοι γίνονται ἄνδρες. Τέλος, ἄλλοι φθάνουν εἰς θαυρ γῆρας. 847 A Πόταν, λοιπὸν, θὰ θεωρήσῃ κανεὶς ὡς γενεάν, ὅταν ὁ ἕνα, ἐπὶ παραδείγματι, φθάσῃ μέχρι τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἄλλος μέχρι τὸ εἰκοστὸν, ἄλλος μέχρι τὸ πενήτηκστὸν ἄλλος μέχρι τὸ ἑβδομηκστὸν καὶ ἄλλος ὑπερβαίνει καὶ τὸ ἑκατοστὸν; Καὶ αὐτὸ δὲν παροτρύνεται μόνον εἰς τοὺς παλαιούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Πῶς, λοιπὸν, εἶναι δυνατόν νὰ ὀνομάζωμεν τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου γενεάν;

Ἄλλὰ δὲν ἠμποροῦμεν, πάλιν, νὰ ὀνομάσωμεν γενεάν τὸ χρονικὸν διάστημα ποῦ φθάσει μέχρι τῆς ἀποκτήσεως τέκνων, διότι ἄλλοι μὲν ἐνυμφεῦθησαν καὶ ἀπέκτησαν τέκνα προτοῦ νὰ γίνουσι ἐκοσιν ἐτῶν, ἐνῶ ἄλλοι, ὅταν ὑπερέβησαν τὰ τριάντα. Καὶ μεταξὺ τῶν συνομλικῶν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἴδῃ ὅτι ἄλλοι μὲν ἀπέκτησαν μόνον ἓνα παιδί, ἄλλοι πάλιν ἀπέκτησαν τέσσαρα, ὥστε νὰ ἴδουσι τοὺς ἐγγονοὺς των εἰς τὰ πενήντα ἐτῆ των, B ἐνῶ ἄλλοι εἰς τὰ ἑβδομήντα των δὲν εἶδαν κανένα παιδί.

Πῶς πρέπει, συνεπῶς, νὰ ἀριθμῶσωμεν τὰς γενεὰς; Μὲ βάσιν τοὺς μακροβίους ἢ τοὺς ὀλιγοβίους; Ἀπὸ τοὺς ἀποκτύντας ἀμέσως παιδιὰ ἢ ἀπὸ τοὺς θραδύνοντας; Ἀπὸ ἐκείνους ποῦ βλέπουσι μόνον τὰ πρώτα παιδιὰ ἢ ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἀντικρούουσι πολλὰς γενεὰς;

Ὅταν, λοιπὸν, ἐξετασθῶσι αὐτὰ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, βλέπομεν ὅτι ὁ θεὸς εὐαγγελιστὴς, ἐπειδὴ δὲν ἐκόπευε νὰ ἐκθέσῃ τὰς διαδοχὰς τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἔβασε μεγάλῃν σημασίαν εἰς τὴν σειράν τῶν βασιλέων, ὅπως ὑπάρχει εἰς τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ, ἀριθμῶν ὅπως αὐτὸς γνωρίζει, ποίρκει τὸσους βασιλεῖς, C ὅσοι τοῦ ἦσαν ἀρκετοὶ διὰ νὰ συμπληρωθῇ τὰς δεκατέσσαρας γενεὰς. Ἔτσι, διατηρεῖται πλήρως ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν καὶ καθόλου δὲν ἀντιφάσκει πρὸς τὰς εἰδηρεῖς τῆς ἱστορίας. Ἡ πρώτη ἀπορία ἐλύθη πλέον.

Πρέπει, ὁμῶς, νὰ ὀμιλήσω καὶ περὶ τοῦ δευτέρου προβλήματος. Διὰ τὴν ἐνῶ οἱ ἀναφερόμενοι ἀπὸ τὸν Ἰεχονίαν μέχρι τὸν Ἰωσήφ εἶναι δώδεκα, λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι εἶναι γενεαὶ δεκατέσσαρες; Διὰ τὴν ἰδίαν αἰτίαν. Διότι, ὅπως εἶπα, δὲν ἠβηλε νὰ ἀναγράψῃ διαδοχὰς, ἀλλὰ γενεὰς. D Συμβαίνει, ὁμῶς, πολλὰς φορές εἰς τοὺς μακροβίους καὶ τοὺς πολυχρόνιους ἀνθρώπους νὰ γίνονται ὀλίγα διαδοχαὶ ἀνδρῶν, ἐνῶ αἱ γενεαὶ εἶναι πλήρεις. Σύμφωνα, λοιπὸν, μὲ τὴν σκέψιν αὐτὴν, ἐνῶ ἀπὸ τὸν Δαυὶδ μέχρι τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς Βαβυλώνας ἀναφέρονται περισσότεροι εἰς τὰς διαδοχὰς, αἱ γενεαὶ, ὁμῶς, ἦσαν ὀλιγώτεροι. Διότι εἰς δεκαεπτὰ διαδοχὰς ἀνδρῶν ἀναφέρθησαν δεκατέσσαρες γενεαί. Κατὰ τὸν ἴδιον συλλογισμόν, συνεπῶς, καὶ τώρα εἰς δώδεκα γενεὰς ἀνδρῶν συμπληροῦνται αἱ δεκατέσσαρες γενεαί, ἐπειδὴ, ὅπως εἶναι φυσικόν, οἱ δώδεκα ἦσαν πῶς μακρόβιοι καὶ πολυχρόνιοι E καὶ ἦσαν ἀρκετὰ

διά να συμπληρωθούν αἱ δεκατέσσαρες γενεαί. Μία ἀπάν-
τησις, λοιπόν, εἰς τὸ πρόβλημα αὐτὸ εἶναι αὕτη.

Ἄλλὰ καὶ σύμφωνα μετ' ἄλλων συλλογιῶν θὰ ἡμπο-
ροῦσαι ἐὰν ἐρευνηθῆς καὶ ἐδῶ νὰ εὕρῃς δεκατέσσαρας ἀν-
δρας ἀναφερομένους καὶ εἰς τὴν παρούσαν διαδοχὴν, σύμ-
φωνα μετ' τὴν ἱστορίαν, ἐὰν εἰς τοὺς δώδεκα συναριθμηθῆς
καὶ τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐθεωρήθη υἱὸς
τοῦ Ἰωσήφ. Θὰ ἡμποροῦσαι, ἀκόμη, νὰ προσθήῃς εἰς αὐ-
τοὺς καὶ τὸν Ἰεχονίαν, ὁ ὁποῖος γεννήθη εἰς τὴν Βαβυ-
λώνα, καὶ διὰ τὸν βασιλεύσαντα εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ πρὸ
τῆς αἰχμαλωσίας. 848 Α Διότι ὑπῆρξαν δύο ὀνόματα Ἰω-
ακείμ μετὰ τὸν Ἰωσὴφ, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωσίου, ὁ ὁποῖος τὸν
διεδέχθη εἰς τὴν βασιλείαν τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ὁ υἱὸς αὐ-
τοῦ δεύτερος Ἰωακείμ. Αὐτοὶ δὲ ἀνομάσθησαν καὶ Ἰεχονί-
αι, ὅταν ἐξελληνίσθη τὸ ὄνομα των. Ὁ πρῶτος, λοιπόν,
Ἰωακείμ, ποῦ ἐλέγετο καὶ Ἰεχονίας, ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωσίου,
ὃς ὑπολογισθῆ εἰς τὰς γενεὰς τὰς πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας,
ἐνῷ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωακείμ, ποῦ καὶ αὐτὸς ἐλέγετο καὶ Ἰε-
χονίας, ἦτο υἱὸς τοῦ πρώτου Ἰεχονίου καὶ ἔγγονος τοῦ
Ἰωσίου, ἐὰν ὑπολογισθῆ εἰς τοὺς γενεαλογουμένους μετὰ
τὴν αἰχμαλωσίαν μέχρι τοῦ Χριστοῦ, τότε, θὰ μᾶς δώσῃ
πλήρη τὸν ἀριθμὸν τῶν δεκατέσσαρων γενεῶν.

Β Τὸ ὅτι δὲ ὑπῆρξαν δύο Ἰωακείμ θὰ τὸ μαρτυρήσῃ
τὸ διβλίον τῶν Βασιλειῶν, τὸ ὅποιον λέγει τὰ ἑξῆς: «Καὶ
ὁ Φαραὼ τῆς Αἰγύπτου Νεχάω ἔθεσεν εἰς τοὺς Ἰσραηλι-
τας ὡς βασιλεὺς τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσίου Ἐλιακείμ, τὸν ὁποῖον
μετωνόμασεν εἰς Ἰωακείμ» (Δ' Βασιλ., 23, 34). Εἰς τὴν
συνέχαιαν λέγει ὅτι αὐτὸς ἀπέθανε καὶ ἐτάφη μετὰ τοὺς πα-
τέρας του. Ἐπειτα, λέγει, ὅτι ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ
Ἰωακείμ. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας του ἐπέτεθῃ
ὁ Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς τῆς Βαβυλώνας εἰς τὴν Ἱε-
ρουσαλὴμ καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτήν καί, ἀφου τὴν ἐκυρίευ-
σεν, μετέφερε καὶ τὸν Ἰωακείμ καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν Βα-
βυλώνα. Γ Αὐτὸς, λοιπόν, ὁ δεύτερος Ἰωακείμ, ποῦ ἀπὸ
τὸν προφήτην Ἰεραμίαν ἔχει ὀνομασθῆ Ἰεχονίας, ἦτο ἔγγο-
νος καὶ διὰ υἱὸς τοῦ Ἰωσίου. Δι' αὐτὸ δικαιολογημένα ἄς
ὑπολογισθῆ εἰς τὴν τρίτην γενεαλογίαν τῶν δεκατέσσαρων
γενεῶν ἀπὸ τοῦ Ἰεχονίου μέχρι τοῦ Χριστοῦ, ἐνῷ ὁ πατέ-
ρας του, ἐπεὶ ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωσίου, ἄς ἀριθμηθῆ εἰς τὰς
προηγούμενας γενεάς. Ἔτσι, συμπληρῶνται ὁ ἀριθμὸς

τῶν δεκατέσσαρων τελευταίων γενεῶν. Διότι εἰς αὐτάς, νο-
μίζω, ὅτι ὑπολογίζεαι καὶ τὸν χρόνον τῆς αἰχμαλωσίας.

Τὸ δεύτερον, ὅμως, θὰ σᾶς τὸ ἐξηγήσω. Λοιπόν, μοῦ
φαίνεται ὅτι εἰς τὴν θέσιν μιᾶς γενεᾶς ὑπελόγησε τὸ διά-
στημα τῆς αἰχμαλωσίας εἰς τὴν Βαβυλώνα, ἢ τὴν δὲν ἄλ-
λην γενεάν καλύπτει ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς, τὸν ὁποῖον συν-
δέει μετ' ἡμᾶς ἀπὸ πάσης πλευρᾶς. Σωστὰ δὲ ὑπενθυμίζει
τὴν αἰχμαλωσίαν ἐκείνην, διότι ἔτσι καθιστᾷ φανερόν ὅτι,
μολοντί μετεφέρθησαν ἐκεῖ ὡς αἰχμάλωτοι, ἐν τούτοις δὲν
ἔγιναν συνετώτεροι.

Ἦστε, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀποδεικνύεται ὅτι ἦτο ἀ-
ναγκαία ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου.

Διατὶ, ὅμως, ὁ Μάρκος δὲν κάνει τὸ ἴδιον, ἐρωτᾷ κά-
ποιος, ὅτε γενεαλογεῖ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ διηγείται τὰ
πάντα περιληπτικῶς; 849 Νομίζω ὅτι ὁ Ματθαῖος ἔγραψε
τὸ Εὐαγγέλιόν του πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους εὐαγγελιστάς,
διὰ τούτου καὶ παραθέτει τὴν γενεαλογίαν λεπτομερῶς καὶ
ἐπιμένει περισσότερο εἰς τὰ σπουδαιότερα σημεῖα. Ὁ
Μάρκος, ὅμως, ἔγραψεν ὕστερα ἀπὸ τὸν Ματθαῖον καὶ δι'
αὐτὸ χρησιμοποίησε τὸν περιληπτικὸν τρόπον ἀφηγήσεως,
καθ' ὅσον ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξιστορήσῃ πράγματα, τὰ ὁποῖα
ἔχον ἥδη λεχθῆ καὶ ἦσαν γνωστά.

Τότε, διατὶ ὁ Λουκᾶς παραθέτει τὴν γενεαλογίαν καὶ
μάλιστα μετὰ περισσότερα στοιχεία; Ἀφου ὁ Ματθαῖος προ-
ηγοίμασε τὸν δρόμον, ἐπιθυμεῖ καὶ ὁ Λουκᾶς νὰ μᾶς διδά-
ξῃ κάτι περισσότερον.

Πέραν αὐτῶν, ὁ κάθε εὐαγγελιστὴς ἐμιμήθη τὸν διδά-
σκαλόν του. Δηλαδή, ὁ μὲν Λουκᾶς ἐμιμήθη τὸν Παῦλον,
τοῦ ὁποῖου ὁ λόγος ἔρρεεν πλοσιώτερος καὶ ταχύτερος
τῶν ποταμῶν, ὁ δὲ Μάρκος τὸν Πέτρον, ὁ ὁποῖος ἠγάπα
τὴν δραχυλοῖαν⁶.

6. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Παῦλος ἔγραψε δεκα-
τέσσαρες ἐπιστολάς, ἐνῷ ὁ Πέτρος μόνον δύο. Ἐπίσης ἡ εἰς τὸ θεῖον
μέρος τῶν Παράξων τῶν Ἀποστόλων (κεφ. 13 ἔξ.) περιουμένη
θεσις τοῦ Παύλου, πιστοποιεῖ τὸ ὅτι τοῦ Χριστοσώμου λεγόμενον ὄν-
ταῦθα. Ἐπίσης ἐπιβλ. τὰ εἰς τὴν κρήνην ὀμίλιαν λεγόμενα περὶ τοῦ
ἴδιου θέματος.

Ἄλλα διὰ ποῖον λόγον ὁ Ματθαῖος δὲν προσέθεσεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀφηγήσεώς του, ὅπως ὁ προφήτης, τὴν φράσιν· Ἐ «δράμα, τὸ ὅποιον εἶδαν», ἢ «λόγος, ὁ ὁποῖος ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Θεόν», ὅπως ἔκανον οἱ προφῆται; Διότι ἔγραφε πρὸς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι κατεῖχοντο ἀπὸ αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεόν⁷ καὶ τὸν ἐπρόσεχαν υπερβολικά. Ἐξ ἄλλου, καὶ τὰ περιεχόμενα εἰς τὸ Εὐαγγέλιον θαύματα ἐμαρτυροῦν τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων του καὶ οἱ ἀναγνώσται ἦσαν πολὺ σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν. Ἀντίθετα, εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν προφητῶν δὲν ἐπραγματοποιούντο τόσο πολλὰ θαύματα, διὰ τὰ ἀποδεικνύουν τὴν ἀξιοπιστίαν των καὶ εἰς μεγάλου θαυμῶν ἤκμασεν ἡ τάξις τῶν ψευδοπροφητῶν, τοὺς ὁποῖους καὶ ἐπρόσεχε περισσότερο ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός. Συνεπῶς, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἦσαν ἀναγκαῖα τὰ προσίμια αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἰς τοὺς προφήτας. Βέβαια, μερικὰς φορές, ἔγινον καὶ θαύματα, ἀλλ' αὐτὰ συνέδησαν ἄν τούς βαρβάρους, διὰ τὰ πολλαπλασιασθῶν οἱ προσήλυτοι· ἢ καὶ τὰ ἀποδείχθη ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ. Ὅσαίς, δηλαδὴ, ἠγμάλωθίσθησαν καὶ ἐπίστευσαν οἱ ἀντίπαλοί των ὅτι τοὺς ἐνίκησαν, ἐπειδὴ οἱ θεοὶ των ἦσαν ἰσχυροί, ὅπως συνέδη εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀνεχώρησε πολλὸς λαὸς ἀνάμεικτος⁸, καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν Βαβυλῶνα μὲ τὰ περιστατικά τῆς καμίνου καὶ τῶν ὀνειρῶν⁹. Ἐπίσης, ἔγινον θαύματα καὶ εἰς τὴν ἔρημον ὅταν ἦσαν μόνοι των, ἀλλὰ καὶ εἰς ἡμᾶς πολλὰ θαυμαστά γεγονότα, μαρτυροῦνται ὅτι συνέδησαν καθ' ὅν χρόνον ἀφήναμεν τὴν πλάνην¹⁰. * * * Εἰς τὴν συνέχειαν, ὅμως, ὅταν ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεὸν ἐφυτεύθη εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς γῆς, ἔπαυσαν τὰ θαύματα. Τώρα, ἐὰν καὶ ὕστερα ἀπὸ

7. Πράξ. Ἰστο. 1, 1.

8. Ἄμ. 3, 1.

9. Περὶ τῆς ἰστορίας τῆς εὐγνωμοσύνης ταύτης βλέπε εἰς τὴν ταύτην ἑκδοκίαν.

10. Τὰ θαύματα, τὰ ὅποια ἐπετέλεσεν ὁ Μωϋσῆς, μὲ τὴν θαύθειαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔγινον ἀφορμὴ νὰ πιστεύσιν πολλοὶ καὶ Ἰουδαῖοι καὶ νὰ ἀρτρωθῇ ἡ ἀναχώρησις ἐκ τῆς χώρας ταύτης.

11. Βλέπε εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Δανιὴλ.

12. Δηλαδὴ, ὅταν ἀπὸ πλειοψηφίας ἐγένοντο Χριστιανοί.

αὐτὰ συνέδησαν καὶ ἄλλα θαύματα, αὐτὰ ἦσαν ὀλίγα καὶ σποραδικά. Ὅπως, ὅταν ὁ ἥλιος ἐσταμάτησε τὴν πορείαν του καὶ ἐγένισεν ὀπίσω¹¹. Θὰ ἤμπορούσεν, ὅμως, κανεὶς νὰ ἰδῇ τὰ ἴδια καὶ εἰς ἡμᾶς. Πραγματικά, καὶ εἰς τὸν καιρὸν μας, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ υπερβάτος εἰς τὴν ἀπίστιαν ἄλλους, Ἰουλιανῶν¹², συνέδησαν πολλὰ καὶ παράδοξα. Δηλαδὴ, ὅταν οἱ Ἰουδαῖοι ἐπεχείρησαν νὰ καταστρέψουν τὸν ναὸν τῶν Ἱεροσολύμων, φωτιὰ ἐξεπήδησεν ἀπὸ τὰ θεμέλια καὶ τοὺς ἀπεμάκρυνεν ἄλλους. Καὶ ὅταν ὁ Ἰουλιανὸς ἐδεθῆλωνε τὰ ἱερά σκευῆ, ἀποδεικνύων τὴν ἀσεδειάν του, καὶ ὁ ταμίαις του ἐγένισσε σκουληκία καὶ ἀπέθανε καὶ ὁ συνώνυμος αὐτοῦ θεὸς του διεπράγγα κατὰ τὸ μέσον τοῦ σώματος του¹³. Ἄλλὰ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐστέρησαν αἱ πηγαί, ὅταν ἐτελέθησαν εἰδωλολατρικαὶ θυσίαι εἰς αὐτὸς Β καὶ τὸ ὅτι ἤρχισεν ἡ πείνα εἰς τὰς πόλεις μὲ τὴν εἰσοδὸν τοῦ βασιλέως¹⁴ ὑπῆρξε μέγιστον θαῦμα.

Συνηθίζει, βέβαια, ὁ Θεὸς νὰ κἀν παρομοίας πράξεις. Δηλαδὴ, ὅταν ἡ κακία αὐξήθη καὶ ἰδῇ, ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ κατοικοῦνται οἱ ὄπαδοί του, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ μεθοῦν ἀπὸ τὴν δυνάμιν των οἱ ἀπίστοι, τότε ἀποδεικνύει τὴν ἰδικὴν

12. Πράξ. Ἰστο. Ν, 10, 11 - 14.

13. Ἰουλιανὸς Φιλίππος - Κλαύδιος, ὁ ἀπεκληθεὶς Παροβάτης ἢ Ἰαποσάτης (331 - 363). Ἀποκατόρθω τοῦ Βιζαντίου (361 - 368). Σαγγοφρέτης, θεωρούμενος ὡς μὴ τῶν κλῆρον ἀντιπροσωπευτικῶν φρονημάτων τοῦ ἠθροῦτος ἐθνισμοῦ. Παρὰ τὴν χριστιανικὴν ἀγωγήν, τὴν ὁποῖαν ἔλαβεν, ἐστράφη πρὸς τὸν ἐθνισμὸν. Ὅταν ἔγενετο αὐτοκράτωρ ἀπέταξε τὸ ἀνεῖμα τῶν εἰδωλολατρῶν ναῶν καὶ τὴν ἐκκατοφίαν τῆς ἀπυρομακτικῆς ἀρχαίας λατρείας. Πρὸς τὸν ναὸν αὐτὸν ἠνωσάθη τὸν ἐθνικὸν κλῆρον διὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως ἱερατικῆς τάξεως κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, καθιερούσης τελετουργικῶν, ἱερῶν τε καὶ εὐχαριστικῶν καταστάσεων κ.τ.λ. Τὴν ὀπισθοκαταστάσιν του προσέπεισαν ἐβέλησαν μὲ ἐπιτυχίαν καὶ οἱ ἔθνοι οἱ ἐθνικοὶ. Λέγεται ὅτι ἀποθνήσκων κατὰ τὴν διάρκειαν ἐπισκοπίας ἐκνήκων τῶν Ἱεροσὼν ἀνεμαρτε ὅστων εἶπα ἐκ τοῦ πρῆμιστός του πρὸς τὸν οὐρανὸν «Νενόθηκας με, Χριστέ, καθόσθητι, Ναζαρετικέ. Ἐκ τῶν διαποθέντων ἔργων τοῦ Ἰουλιανῶς χαρακτηρηματώτερον εἶναι αἱ ἐπιστολαί.

14. Πράξ. διὰ τὴν ἐκκέρσιν ταύτην εἰς Πράξ. 1, 18.

15. Δηλαδὴ, τοῦ Ἰουλιανῶ.

δι, δηλαδή, ἐγεννήθη ἐκ παρθένου, προτοῦ νὰ ὑπαλογοῖσθαι τὸν χρόνον, συσκιάζει τὸ γεγονός, λέγων· «τὸν ἄνδρα τῆς Μαρίας» καὶ μάλλον συντομῶσι τὴν διήγησιν τῆς γεννήσεως. Ὡστε, ἀριθμῶ καὶ τὰ ἔτη, διὰ τὴν ὑπενθυμῆσιν εἰς τὸν ἀκρατήν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, διὰ τὸν ὅποιον ὁ πατριάρχης Ἰακώβ εἶπεν ὅτι θὰ ἔλθῃ, ὅταν θὰ ἐκλείψουν οἱ ἀρχόντες τῶν Ἰουδαίων²⁴. Β' Ἐκεῖνος, διὰ τὸν ὅποιον ὁ προφήτης Δαυιδῆ προσέειπεν ὅτι θὰ ἔλθῃ μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν πολλῶν ἐκείνων ἑβδομάδων²⁵. Τώρα, ἐὰν θελήσῃ κανεὶς νὰ μετρήσῃ τὰ ἔτη αὐτὰ, τὰ ὅποια ἐλάχθησαν ἀπὸ τὸν ἄγγελον εἰς τὸν Δαυιδῆ μέσα εἰς ἓνα ἄριστον ἀριθμὸν ἑβδομάδων, συγκρίνων αὐτὰ μὲ ἐκεῖνα ποῦ μεσολαβοῦν ἀπὸ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς πόλεως τῶν Ἱεροσολύμων μέχρις οὗτο νὰ φθάσῃ εἰς τὴν γέννησιν αὐτοῦ, θὰ καταλάβῃ, τότε, ὅτι συμπήνουν μὲ ἐκεῖνα.

Πές μου, λοιπὸν, πῶς ἐγεννήθη; «Ὅταν ἡ μητέρα του Μαρία ἠραβωνίσθη»²⁶. Δὲν εἶπε «Παρθένου», ἀλλὰ μόνον «Μητρός», διὰ τὴν εὐκόλου πιστευτὸς ὁ λόγος. «Ὅθεν, ἀφοῦ προηγουμένως προετοίμασε τὸν ἀκρατὴν νὰ περιμένη νὰ ἀκούσῃ κάτι τὸ συνηθισμένον, καὶ τὸ ἐπέτυχεν αὐτὸ, τότε προκαλεῖ κατὰπληξιν μὲ τὴν συνέχειαν τοῦ παραδόξου συμβάντος, C μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ ὅτι «προτοῦ νὰ συγκαιρικῶσιν ὡς σύζυγοι, εὐρέθη ἡ Μαρία ἔγκυος διὰ δημιουργικῆς ἐπετεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»²⁷. Δὲν εἶπεν, προτοῦ νὰ ὀδηγηθῇ εἰς τὸ σπῆτι τοῦ συζύγου, διότι εὐρίσκειτο πλεον ἐκεῖ, καθ' ὅσον ὄπηρχε συνήθεια εἰς τοὺς

24. Πρὸβλ. Γεν. 49, 10

25. Δαν. 9, 26 - 27.

26. Ματθ. 1, 18. — Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἔμειλε διὰ τὴν Μαρίαν ὡς μητέρα, ὡς σύζυγον καὶ ὡς γυναῖκα, συμφωνῶν ἀναλόγως πρὸς τὸ γαμινὸν δίκαιον τῶν Ἰουδαίων. Ἡ μητέρα κατὰ τὸν ἀρχαῖον Ἰουδαϊκὸν νόμον ἦεν οὐκὼδες ἀποικτωρικῶν τῶν γάμου καὶ ἐπιμαρτυρητικῶν ἀποικτωρικῶν ἀποχρῶσεως μεταξὺ τῶν μητρωτικῶν, μέγχι τοῦ σημείου, ἐὰν ὁ μητὴρ ἀπέθνησκε ἀπὸ τοῦ γάμου, ἡ μητὴρ σταμένη νὰ διακρίνῃ χρεῖα αἰσῶσι. Μὲτὰ τὴν μητρίαν καὶ ἀπὸ τοῦ γάμου ὁ ἄνθρωπος ἦτο ὁ κατὰ νόμον σύζυγος (Πρὸβλ. Γεν. 28, 21, Δαν. 22, 23) καὶ ὁ θεοῦς ἠδύνατο νὰ ληθῇ μόνον διὰ κανονικῶν διαζυγίων.

27. Ματθ. 1, 18.

ἀρχαίους ὡς ἐπὶ τὰ πλείστον νὰ ἔχουν τὴν μητρίαν τῶν εἰς τὸ σπῆτι τῶν, πράγμα τὸ ὅποιον καὶ σήμερα ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ εἶθῃ ὅτι συμβαίνει. Ἔτσι, καὶ οἱ γαμβροὶ τοῦ Λῶτ ἔμεναν μαζί του²⁸. Καὶ ἡ Μαρία, λοιπὸν, ἔμενεν εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Ἰωσήφ.

Β' Ἀλλὰ διατί δὲν ἔμενεν ἔγκυος προτοῦ νὰ μητρωθῇ; Διὰ τὴν παραμείνην ἐπ' ἄλιγον κρυφὸν τὸ γεγονός, ὅπως προανέφερα, καὶ διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ κάθε πονηρᾶν ὑποψίας ἢ Γαρθένος. Διότι, ὅταν ἐκεῖνος, ποῦ ἔπρεπε νὰ ζηλεύσῃ περισσότερο ἀπὸ ἅλους, ἐμφανίζεται ὅχι μόνον νὰ μὴ προδαινῇ εἰς τὴν διαπόμπειαν καὶ τὴν ἀτίμωσιν τῆς Παρθένου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλεον νὰ τὴν κρατῇ κοντὰ του καὶ νὰ τὴν ὀπηρετῇ μετὰ τὴν κήσιν, καθίσταται φανερόν, ὅτι οὔτε θὰ τὴν ἐδέχτο κοντὰ του οὔτε θὰ προσέφερε τὰς ἄλλας ὀπηρεσίας του, ἐὰν δὲν εἶχε πιστεύσει ἀπολύτως ὅτι τὸ συμβᾶν προήρχετο ἐκ τῆς ἐπετεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Πολλὸ αὐστὰ δὲ προσέθετε ὅτι «εὐρέθη ἔγκυος», τὸ ὅποιον λέγεται συνήθως διὰ παράδοξα γεγονότα, τὰ ὅποια ὑπερβαίνουσι κάθε προσδοκίαν καὶ δὲν τὰ περιμένει κανένας.

Β' Συνεπῶς, μὴ προχωρῆς περισσότερο, οὔτε νὰ ζητῆς τίποτε παραπάνω ἀπὸ ὅ,τι ἐλάχθη, οὔτε νὰ ἐρωτῆς πῶς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἔκανε αὐτὸ ἐκ τῆς Παρθένου; Διότι, ἀφοῦ δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἐξηγήσωμεν τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον ἡ φύσις ἐργάζεται καὶ διαπλάθει τὰ διάφορα πράγματα, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐρμηνεύσωμεν αὐτὰ, ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὴν θαυματουργικὴν ἐπετεργείαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Δι' αὐτὸ, διὰ τὴν μὴ ἐμπειρίαν τὸν εὐαγγελιστῆν, οὔτε νὰ τὸν ἐνοχλῆς μὲ τὸ νὰ ἐρωτᾷς συνεχῶς τὰ ἴδια, ἐτελείωσε, ἀφοῦ ἀνέφερε τὸν δημιουργὸν τοῦ θαύματος. Δὲν γνωρίζω, λέγει, τίποτε περισσότερο, παρὰ ὅτι τὸ γεγονός προέρχεται ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἄς νοιώσωμεν ἐντροπὴν ὅσοι ἐρευνοῦσι τὴν αὐράνιον γέννησιν. C Διότι, ἐὰν δὲν ἡμπορῇ κανένας νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ἐπίγειον γέννησιν, ἢ ὅποια ἔχει τόσους πολλοὺς μάρτυρας καὶ ἐπροφητεύθη πρὸ πολλῶν ἔτων, ἔγινεν ὀρατὴ καὶ ἐρηλατήθη, ποῖαν ἐκδήλωσιν ὑπερμέτρου μανίας ἀ-

28. Πρὸβλ. 1'κ. 19 ἐξ.

ποφεύγουν εκείνοι που περιεργάζονται και έρευνούν λεπτομερώς την άποψη του εκείνου γέννησι; Πραγματικά, ούτε ο (άγγελος) Γραβριήλ ούτε ο (εὐαγγελιστής) Ματθαίος, ήμπούσαν να ειπουν τίποτε περισσότερο, παρά ότι ή γέννησις προήρχετο από τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μόνον. Κανένας, όμως, δὲν ἐξήγησε τὸ πῶς και με ποῖον τρόπον ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι, ἔδειξαι, δὲν ἦτο δυνατόν αὐτό.

§ 1 Ἀλλά, πάλιν, νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ἐμαθες τὸ πᾶν, ὅταν ἀκούσης ὅτι ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι, και μετὰ τὴν πληροφορίαν αὐτήν, ἀγνοοῦμεν πολλά ἀκόμη. Ὅπως εἶναι, τὸ πῶς ὁ ἀπειρος χωρεῖται εἰς τὴν μήτραν, πῶς ὁ συκρατῶν τὰ πάντα γεννᾶται ἐκ γυναίκας, πῶς ἡ Παρθένος γεννᾷ και παραμένει παρθένος. Ἀκόμη, πῶς μου, πῶς ἐπίσασε τὸν υἱὸν ἐκείνου τὸ Ἅγιον Πνεῦμα; Πῶς δὲν ἐπῆρεν ἀπὸ αὐτῆς και ἐν συχεῖται ἐμαγάλωσαι και ἔλαβε τὴν τελειάν διαμόρφωσίν του. Διότι τὸ ὅτι ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Παρθένου τὸ ἐφανέρωσαν ὁ εὐαγγελιστής, ὅταν εἶπεν «διότι ἐκεῖνο που ἐγεννήθη μέσα της»²⁹, και ὁ Παῦλος, ὅταν γράφῃ «ὁ ὁποῖος ἐγένεν ἄνθρωπος ἀπὸ γυναίκας»³⁰, κλείων τὰ στόματα ἐκείνων που ὑποστράφησαν ὅτι ὁ Χριστὸς (ἐγεννήθη ἐκ τῆς Παρθένου) ὡς νὰ ἐπέρασε μέσα ἀπὸ κάποιοι σάλινα³¹. Ἐάν, όμως, ἔτι ἀρῆ ἡ ἀποψις αὐτῆ, τί ἐχρηάζετο ἡ μήτρα; Β. Ἐάν ἔτι ἐγένεν ἡ γέννησις δὲν ἔχει πᾶσι τίποτε τὸ καινὸ με ἡμᾶς, (ὁ Ἰησοῦς), ἀλλ' εἶναι διαφερετικόν τὸ σῶμα του και δὲν ἀνοιάζει με τὰ ἰδικόν μας σῶμα. Τότε, όμως, κατὰ ποῖον τρόπον προήρχεται ἀπὸ τὴν αἶσαν τοῦ Ἰεσοῦ; Διατί ἠνομάζεται ράβδος; Διατί λέγεται Ἰῶς ἀνθρώπου; Κατὰ ποῖον ἔγνωσαν ἡ Μαριάμ εἶναι μητέρα; Πῶς καταγγέται ὁ τὸ γένος τοῦ Δαυὶδ; Πῶς ἐπῆρε τὴν μορφήν δούλου; Πῶς «ὁ λόγος ἐγένεν ἄνθρωπος»;³² Πῶς ὁ Παῦλος λέγει εἰς τὰς Ρωμαίους, «Ἄπὸ τούτων ὁποῖους καταγγέται ὁ Χρι-

29. Ματθ. 1, 20.

30. Γαλ. 4, 4.

31. Πρόκειται διὰ διδασκαλίαν τοῦ αἰρετικοῦ Βυλιανίου.

32. Ἰωάν. 1, 14.

στὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὁ ὁποῖος εἶναι Θεὸς ἐξουσιαστής δλων»³³.

Συνεπῶς, ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω και πολλά ἄλλα εἶναι φανερόν ὅτι καταγγέται ἀπὸ ἡμᾶς και ὅτι ἔλαβε τὸ ἰδικόν μας σῶμα και, ἀκόμη, ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν παρθενικὴν μήτραν, ἀλλ' ὁ τρόπος σύμφωνα με τὸν ὁποῖον ἐπραγματοποιήθησαν ὅλα αὐτὰ παραμένει ἀγνωστος. Ὁ Δι' αὐτὸ μὴ ἐρευφῆς πλέον και σὺ περισσότερο, ἀλλὰ νὰ δέχεσαι ὅτι ἀπεκαλύφθη, χωρὶς νὰ περιεργάζεσαι ὅτι ἐκρατήθη μυστικόν.

«Ὁ Ἰωσήφ δὲ ὁ μνηστὴρ αὐτῆς, ὅταν ἀντελήφθη τὴν ἐγκυμοσύνην, ἐπειδὴ ἦτο ἐνάρετος και ἀγαθὸς και δὲν ἤθελε νὰ τὴν διαπομπέσῃ πρὸς δημόσιον παραδειγματισμόν, ἐσκέφθη νὰ τῆς δώσῃ διαζύγιον³⁴ μυστικόν»³⁵.

Ἀφοῦ ἀνέφερον ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐγεννήθη ἐκ Πνεύματος Ἁγίου και χωρὶς νὰ λάβῃ χάριν σαρκικῆ ἐνώσις, ἀποκλιτρῶναι τὴν διήγησίν του και ἀπὸ ἄλλης σκοπιᾶς. Διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὸ δικαίωμα εἰς τὸν ὁποιοῦδήποτε νὰ ἐρωτῆ: Πῶς ἀποδεικνύεται αὐτό; Ποῖος εἶπε ἡ ἤκουσε ὅτι συνέθη ποτὲ κάποιο παρόμοιον γεγονός; § 2 Ἐπίσης, διὰ νὰ μὴ ὑποπτεθῆς ὅτι ὁ μωθητὴς ἀπὸ εὐνοίαν πρὸς τὸν διδάσκαλον ἐπινοεῖ ὅλα αὐτὰ, ἐμφανίζει τὸν Ἰωσήφ νὰ συνγαρῆ, με ὅσα ἔπαθεν, εἰς τὸ νὰ γίνου πιστευτὰ τὰ λεχθέντα, σάν νὰ λέγῃ σχεδὸν με αὐτὰ που γράφει ὅτι, ἐάν δὲν πιστεύῃς εἰς ἐμένα και θεωρῆς ὁπισπῶν τὴν μαρτυρίαν μου, νὰ πιστεύῃς εἰς τὸν μνηστῆρα.

«Ὁ Ἰωσήφ δὲν, λέγει, «ὁ μνηστὴρ αὐτῆς ἐπειδὴ ἦτο δίκαιος...». Δίκαιον ἐδὼ ἠνομάζει τὸν ἐνάρετον ἐν

33. Ρωμ. 9, 5.

34. Τὸ διαζύγιον αὐτὸ ἠθέλησε νὰ πραγματοποιηθῆ, ἐφ' ὅσον ὁ οὐρανὸς προκίμα, και κατ' ἴκον ἐπὶ παρουσίᾳ δύο μνηστῶν. Ἄλλ' ἡ ἀποπέμνη διὰ τοῦ Ἰωσήφ ἀπέβη τῆς Μαρίας ἀπεκείναι Ἐγγλημα, διὰ τὸ ὁποῖον ἐδικαιώθη ὁσπὶς νὰ ἐκονάγῃ αὐτῆ εἰς δημοσιότητα. Σύμφωνα με τὸν Ἰουδαϊκὸν νόμον ἡ μνηστὴρ αὐτῆν, ἀλληλεθρία ὡς ἀπαιτο, ἀπέλυτο εἰς ἐκδοτικῶν (Περδλ. Δευτερ. 22, 23) καίτοι ὁ νόμος αὐτὸς δὲν ἐπῆρετο ἐκχωρητικῶς, διὰ ἡ κακοῦ διζύγιον εἶχε θύσει αὐτὸν εἰς ἀφροσύνην.

35. Ματθ. 1, 19.

γένει. Βέβαια, δικαιοσύνη είναι τὸ νὰ ἀποφεύγῃ κανένας τὴν πλεονεξίαν, ἀλλὰ δικαιοσύνη ὀνομάζεται καὶ ἡ ἀρετὴ εἰς τὸ σύνολόν τῆς. Καὶ μάλιστα ἡ Γραφὴ χρησιμοποιοῖ μετ' αὐτὴν τὴν σημασίαν τὴν ἑνωσίαν τῆς δικαιοσύνης, ὅπως ὅταν λέγῃ: «Ἄνθρωπος δίκαιος, ἀληθινός»⁵⁴ ἢ καὶ ἄλλοῦ: «Ἦσαν δὲ καὶ οἱ δύο δίκαιοι»⁵⁵.

Ἦσθε «ἐπειδὴ ἦτο δίκαιος», δηλαδὴ, καλοκάγαθος καὶ ἐπιεικῆς, «ἐοκέφθῃ νὰ τῆς δώσῃ διαζύγιον μυστικά». Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀναφέρει τὸ γεγονός πρό τῆς γνώσεως, διὰ νὰ μὴ δεῖξῃ ἀπιστίαν πρὸς ὅσα συνέβησαν ὕστερα ἀπὸ τὴν γνώσιν. Βέβαια, μία παρομοία γυναῖκα δὲν ἦτο ἀξία νὰ ὑποστῇ τὴν διαπόμπειαν μόνον, ἀλλ' ὁ νόμος διέτασσε νὰ τιμωρηθῇ ἐπίσης. Μὰ, ὁ Ἰωσήφ ὄχι μόνον τὴν μεγαλύτερον ἐκείνην τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μικροτέραν συνεχώρησεν, δηλαδὴ, τὴν διαπόμπειον. Διότι ὄχι μόνον νὰ τὴν τιμωρήσῃ δὲν ἠθέλην, ἀλλ' οὕτε καὶ νὰ τὴν διαπομπέυσῃ πρὸς παραδειγματισμὸν. Βλέπετε, λοιπόν, ἄνθρωπον εὐσεβῆ καὶ ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὸ τυραννικώτατον πάθος (τῆς ζηλείας); Ὁ Γνωρίζετε, βέβαια, πόσον μεγάλο πάθος εἶναι ἡ ζηλία. Δι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐγνωρίζε καλὰ αὐτὰ τὰ θέματα λέγει: «εἶναι γαμὰτ' ἀπὸ ζηλία ἡ καρδιά τοῦ ἀνδρός. Δὲν θὰ δεῖξῃ ἔλεος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δικῆς»⁵⁶, καὶ ἡ «ζηλία εἶναι σκληρὴ σὰν τὸν ἀση»⁵⁷.

Καὶ ἡμεῖς, ὅμως, γνωρίζομεν πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι θὰ ἐπροτίμων νὰ χάσουν τὴν ζωὴν των, παρὰ νὰ γίνωσι ἀντικείμενον ζηλοτυπίας, ἔστω καὶ ἀπὸ ἀπλήν ὑποψίαν. Ἐδῶ, βέβαια, δὲν ἐπρόκειτο περὶ ὑποψίας, ἐφ' ὅσον ἐγένεν ἀντιληπτὸς ὁ θυγὸς τῆς κοιλίας. Ἦτο, ὅμως, τότε σὸν πολὺ ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὴν ζηλία ὁ Ἰωσήφ, ὥστε δὲν ἠθέλησε⁵⁸ νὰ προσενηση λύπην εἰς τὴν Παρθένον, οὕτε καὶ μετ' αὐτὴν πλεόν ἀσημαντοῦ τιμωρίαν. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἦτο ἀπόδειξις ὅτι παραβαίνει τὸν νόμον, ἐάν τὴν ἐκράτει εἰς τὸ σπῆτι του, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ νὰ τὴν δια-

54. Ἰδιὸς 1, 1.

55. Λουκ. 1, 16.

56. Παιρσι. 8, 84.

57. Ἄμφ. 8, 6.

πομπέυσῃ καὶ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς τὸ δικαστήριον ἐσήμαινε σὰν νὰ τὴν ἠνάγκαζε νὰ ὑποστῇ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, δι' αὐτὸ δὲν ἔκανε τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ συμπεριφέρεται πλέον κατὰ τρόπον ἀνώτερον ἀπὸ ἐκεῖνον πού ὀρίζει ὁ νόμος. Ἐπρεπε, βέβαια, νὰ ὑπάρχουν πολλὰ δείγματα τῆς ὑψηλῆς πολιτείας εἰς τὸ ἔθνος, ἀφοῦ ἦλθεν ἡ χάρις. Δηλαδὴ, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἥλιος, χωρὶς ἀκόμη, νὰ ἀνατελῇ, καταυάξει μετ' ὃ φῶς του τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς γῆς, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Χριστὸς, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀνατελῇ ἀπὸ τὴν μήτραν ἐκείνην καὶ προτοῦ νὰ γεννηθῇ, ἐφώτισεν ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον οἱ προφῆται ἐσκήρτων ἀπὸ χαρὰν πρὶν νὰ γεννηθῇ, αἱ γυναῖκες προέλεγον τὰ μέλλοντα ἢ καὶ ὁ Ἰωάννης πρὶν νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν κοιλίαν ἀνεπήδησεν⁵⁹. Ἐταί καὶ ὁ Ἰωσήφ συμπεριεφέρθη μετ' ἐπιείκειαν εὐλαβείαν, ἀφοῦ οὕτε τὴν κατήγγειλεν, οὕτε τὴν διαπόμπεισεν, παρὰ ἀπεπειράθη μόνον νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸ σπῆτι του.

Ἐνῶ, λοιπόν, τὰ πράγματα εἶχαν φθάσει εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον καὶ ὅλοι εὐρίσκοντο εἰς ἀμηχανίαν, ἐμφανίζεται ὁ ἄγγελος διὰ νὰ λύσῃ ὅλας τὰς ἀπορίας. Ἄξιζέι, ὅμως, νὰ ἐξετάσωμεν διότι δὲν ὤμιλησε προηγουμένως ὁ ἄγγελος, δηλαδὴ, προτοῦ νὰ σκεφθῇ αὐτὸ ὁ Ἰωσήφ, ἀλλὰ, ὅταν τὸ ἐοκέφθῃ, τότε ἐμφανίζεται. «Ὅταν, λοιπόν, ἐσυλλογίσθη αὐτὸς»⁶⁰, λέγει ὁ εὐαγγελιστής, ἔρχεται ὁ ἄγγελος. Βέβαια, ὁ ἴδιος ἀνήγγειλε τὴν εὐχάριστον εἰδησιν πρὸς τὴν Θεοτόκον, πρὶν ἀκόμη συλλαβῇ. Τὸ γεγονός, ὅμως, αὐτὸ ἐπισημαίνει νέαν ἀπορίαν. Ὁ Δηλαδὴ, ἐάν ὁ ἄγγελος δὲν τὰ ἐγνωστοποίησεν εἰς τὸν Ἰωσήφ, διὰ ποῖον λόγον τὸ ἀπεσιώπησεν ἡ Παρθένος, ὅταν τὸ ἐπληροφωρήθη ἀπὸ τὸν ἄγγελον καί, ἐνῶ ἔβλεπε τὸν μνηστῆρα νὰ κατέχεται ἀπὸ σύγχυσιν, δὲν τοῦ ἔλυσε τὴν ἀπορίαν; Ἀκόμη, διὰ ποῖον λόγον δὲν ὤμιλησεν ὁ ἄγγελος προτοῦ νὰ θορυβηθῇ ὁ Ἰωσήφ; Διότι ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπιλοσῇ πρῶτα τὴν προγενεστέραν ἀπορίαν. Διὰτ', ὅμως, δὲν ὤμιλησεν; Διὰ νὰ μὴ δεῖξῃ ἀπιστίαν καὶ πάθη ὅ,τι ἔπαθεν ὁ Ζαχαρίας⁶¹. Πρα-

40. Περὶ Λουκ. 1, 44.

41. Ματθ. 1, 20.

42. Περὶ Λουκ. 18 - 20.

σα του, εις τὴν προσπάθειάν του νὰ κρύψῃ τὴν αἰτίαν καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν Παρθένον. Πραγματικά, δὲν εἶπεν (ὁ εὐαγγελιστής) ὅτι ἤθελε νὰ τὴν ἐκείνωσιν βία ἀπὸ τὸ σπῆτι του, παρὰ ὅτι ἤθελε νὰ τῆς δώσῃ κρυφὰ διαζύγιον. Τόσον πολὺ γενναϊώδωρος καὶ φιλόδωρος ἦτο ὁ ἄνθρωπος.

«Ὅταν ἐαυτολογισθῇ αὐτὰ ὁ Ἰωσήφ, ἕνας ἄγγελος ἐφάνη εἰς τὸ ὄνειρόν του». Ἄλλὰ διατὶ δὲν ἐρχεται φανερά ὁ ἄγγελος, ὅπως εἰς τοὺς ποιμένας, τὸν Ζαχαρίαν καὶ τὴν Παρθένον; Ἦτο τόσον πολὺ πιστὸς ὁ Ἰωσήφ, ὥστε δὲν ἐχρειάζετο τὴν ἐμφάνισιν αὐτῆν.

Ἀντίθετα, ἡ Παρθένος, ἐπειδὴ ἐπιπροφανεῖτο πολὺ σπουδαιότερα διὰ τὸν ἑαυτὸν τῆς εἰδῆσιν⁴⁶ καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμη πού ἤκουσεν ὁ Ζαχαρίας, ἐχρειάζετο καὶ πρὸ τοῦ γεγονότος παράδοξον ἐμφάνισιν. Ἐπίσης, οἱ ποιμένες εὐρισκόντο εἰς περισσότερον ἀπολίτιστον κατάστασιν (καὶ δι' αὐτὸ εἶχαν ἀνάγκην ἀπὸ ἐντονωτέραν ἐμφάνισιν).

Ὁ Ἰωσήφ, ὁμῶς, δέχεται τὴν ἀποκάλυψιν μετὰ τὴν γέννησιν καὶ ἐνῶ ἡ ψυχὴ του εἶχε, πλέον, κυριευθῆ ἀπὸ τὴν πονηρὰν ὑποψίαν, ἀλλ' ἦτο καὶ ἐτοιμὴ νὰ δεχθῆ τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας, **28** ὅπῃ τὴν προεπόθεον ὅτι θὰ ἐνεφανίζετο κάποιος πού θὰ τὸν ὀδηγίει μὲ εὐκολίαν πρὸς αὐτάς.⁴⁷ Δι' αὐτὸ καὶ μαθαίνει τὴν εὐχάριστον πληροφορίαν μετὰ τὴν ὑποψίαν, διὰ νὰ τοῦ χρησιμώσῃ τὸ γεγονός αὐτὸ ὡς ἀπόδειξις τῶν λεγομένων. Πραγματικά, ἐνῶ τὰ ἐσκέφθη κατ' ἴδιον ὅλα αὐτὰ, χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε εἰς κανένα ἄλλον, καὶ ἤκουσε τὸν ἄγγελον νὰ τοῦ ὁμιλῇ διὰ τὰς ἀκρίβειας του αὐτάς, τοῦ προσέφερε, πλέον, μίαν ἀδιάσειστον ἀπόδειξιν ὅτι εἶχεν ἔλθει ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι μόνον ὁ Θεὸς ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ γνωρίσῃ τὰς ἀποκρύφους ἐπιθυμίας τῆς καρδίας. Κύτταξτε, λοιπόν, πάσα πράγματα λαμβάνουν χώραν καὶ ἄφ' ἑνὸς μὲν ἀποδεικνύεται ἡ εὐσέβεια τοῦ Ἰωσήφ, ἄφ' ἑτέρου δὲ ἐνισχύει τὴν πίστιν του τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀναγγελία ἐγένετο εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν, ἀλλ' ἐπὶ πλέον καὶ τὸ ὅλον περιστατικὸν δὲν γυνῆ

46. Τὸ γεγονός ὅτι ἐνῶ ἦτο παρθένος θὰ ἐγέννη ἰόν, ἀποτελεῖ τὴν σημαντικωτέραν εἰδήσιν.

47. Ὅτι, δηλαδή, κριτικῶς περὶ ὑπερφυσικοῦ γεγονότος, τὸ ὅσον ἀντιτίθετο εἰς τὴν βίαν τοῦ κρηδοσασμένου Μεσσία.

ὑποψίας ἀνοληθείας, διότι φανερώνει ὅτι ἔπαθεν, ὅ,τι ἦτο φυσικὸν νὰ πάθῃ ἕνας ἄνδρας⁴⁸.

Β Μὲ ποῖον τρόπον, ὁμῶς, τὸν ὀδηγεῖ πρὸς τὴν πίστιν ὁ ἄγγελος; Ἄκουσε καὶ θαύμασε τὴν σοφίαν τῆς ἀφηγήσεως. Ὅταν ἦλθεν, λοιπόν, ὁ ἄγγελος λέγει: «Ἰωσήφ, ἀπάγομε τοῦ Δαυὶδ, μὴ δοκιμάσῃς κανένα φόβον διὰ νὰ παραλάβῃς εἰς τὸ σπῆτι σου τὴν Μαριάμ τὴν μηστὴν σου»⁴⁹. Ἀμέως, δηλαδή, τοῦ ὑπενθύμισε τὸν Δαυὶδ, ἀπὸ τὸ γένος τοῦ ὁποῖου ἐμελλε νὰ προέλθῃ ὁ Χριστός, καὶ δὲν τὸν ἀφήνει νὰ ταραχθῇ, ἀφοῦ τοῦ ὑπενθύμισε τὴν ὑπόσχεσιν, ἡ ὁποία εἶχε δοθῆ πρὸς δάκλῃρον τὸ γένος, μὲ τὸ νὰ τὸν προσφωνήσῃ ἀπὸ τοὺς προγόνους του⁵⁰. Διότι διὰ ποῖον ἄλλον λόγον τὸν ὠνόμασε «κύριον τοῦ Δαυὶδ»;

«Νὰ μὴ δοκιμάσῃς κανένα φόβον», λέγει. Βέβαια, ὁ Θεὸς εἰς ἄλλας περιπτώσεις δὲν κάνει τὸ ἴδιον, ἀλλ' ὅταν κάποιος ἔκεαν ἀπρεπεῖς ἀκρίβειαι διὰ τὴν γυναικᾶ (τοῦ Ἀβραάμ), ἐχρησιμοποίησεν αὐστηροτέρας λέξεις καὶ τὰς συνώδευσεν ἀπὸ ἀπειλῆν, ὅ μολοντοὶ καὶ ἐκεῖ ἡ συμπεριφορὰ ἦτο ἀποτελεσματῆς ἄγνοιας. Δηλαδή, καὶ ἐκεῖνος, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίσῃ, ἔλαθε τὴν Σάρραν, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα τὸν ἐπέπληξεν ὁ Θεός⁵¹. Εἰς τὴν προκειμένην, ὁμῶς, περιπτώσει ὁ Θεὸς φέρεται μὲ μεγαλυτέραν ἐπιεικειαν, διότι εἶναι μεγίστη ἡ σπουδαιότης τῶν γεγονότων πού ἐπιτελοῦνται, ἀλλὰ καὶ ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν διαφορὰ, ὥστε δὲν θεωρεῖται ἀπαραίτητος ἡ ἐπίπληξις.

Μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «μὴ δοκιμάσῃς κανένα φόβον», ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Ἰωσήφ εἶχε κυριευθῆ ἀπὸ φόβον μήπως ἐλάβῃ ἀντιμέτωπος πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐὰν τὴν ἐξελάβανεν ὡς μοιχαλίδα. **29** Διότι, διαφορητικά, δὲν θὰ ἐσχεδίαζε νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸ σπῆτι του. Μὲ ὅλα αὐτὰ, λοιπόν, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἄγγελος ἦλθεν ἐκ μέρους

48. Δηλαδή, ἡ φυσικότης τῆς διηγήσεως καὶ ἡ σίμωσις πρὸς τὰ ἀνθρώπινα δεδομένα ἀντιτίθεται τοῦ Ἰωσήφ πιστοῦσθαι τὴν αἰτήσιν τῶν λεγομένων.

49. Ματθ. 1, 20.

50. Μὲ τὸ νὰ τὸν ἀναμείβῃ, δηλαδή, ἐπαύσαντο τοῦ Δαυὶδ.

51. Πρὸς Γεν. 12, 10 - 20 καὶ 20, 1 - 18.

τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ τοῦ ἀποκαλύπτῃ καὶ τοῦ φανερώσῃ τὰς ἀκρίβεις καὶ τὰ συναισθηματα, τὰ ὅποια ἐδοκίμασεν.

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἀνέφερε τὸ ὄνομα τῆς Παρθένου, δὲν ἐσταμάτησεν ἐκεῖ, ἀλλὰ προσέθεσεν· «τὴν γυναῖκά σου»⁵². Βέβαια, δὲν θὰ τὴν ἀπεκάλεϊ τοιοῦτοτρόπως, ἐὰν εἶχε διαφθαρή. Ὅταν δὲ λέγῃ γυναῖκα, ἐννοεῖ τὴν μηνητὴν, ὅπως ἀκριβῶς συνηθίζει ἡ Γραφή νὰ ὀνομάζῃ γαμβροὺς τοὺς μηνητήρας καὶ πρὸ τοῦ γάμου.

Τὶ σημαίνει, ὁμως, ἡ λέξις «παραλαβεῖν»⁵³. Νὰ τὴν κρατήσῃ εἰς τὸ σπίτι του, ἐπειδὴ μὲ τὴν ἀκρίβη του τῆς εἶχε δώσει, πλέον, εἰσζύγιον. Συνεπῶς, αὐτὴν, τὴν ὅποιαν εἶχε ἀπομακρύνει, λέγει, νὰ τὴν κρατήσῃ κοντὰ σου. Σοῦ τὴν παραδίδει ὁ Θεός, ὅχι οἱ γονεῖς τῆς. Ἐ Σοῦ τὴν παραδίδει, ὁμως, ὅχι ὡς σύζυγον, ἀλλ' ἀπλῶς διὰ νὰ κατοικήσῃ μαζί τῆς, καὶ σοῦ τὴν παραδίδει διὰ μέσου τῆς ἰδικῆς μου φωνῆς. Ὅπως, δηλαδή, ἀργότερα, ὁ Χριστὸς παρέδωκε τὴν Μητέρα του εἰς τὸν μαθητὴν⁵⁴, ἔτσι καὶ τώρα τὴν παραδίδει εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Ἰωσήφ.

Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ εἶθε τὸ θέμα τῆς γεννήσεως, δὲν ἀνέφερε τὴν ποιητὴν ὑπόψιν, ἀλλὰ κατὰ τρόπον περισσύτερον σεμνὸν καὶ εὐπρεπῆ ἐξηγήσασεν αὐτὴν, μὲ τὸ νὰ δώσῃ τὴν ἐξηγήσιν τοῦ τοκετοῦ. Ἔτσι, ἀπεδείκνυεν ὅτι ἐκεῖνη ἡ αἰτία, ἡ ὅποια τὸν ἔκανε νὰ νοιώσῃ φόβον καὶ ἠέλει νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν Θεοτόκον ἀπὸ τὸ σπίτι του, αὐτὴ ἀκριβῶς ἦτο πρὸ τοῦ θά τὸν ἔκανε νὰ ἐνεργήσῃ σωστά, ἐὰν ἐπαίρειν τὴν Θεοτόκον κοντὰ του καὶ τῆς προσέφερε τὴν προστασίαν του κάτω ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ σπιτιοῦ του. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον διέλυσε τὴν ἀγωνίαν τοῦ Ἰωσήφ, μὲ τὴν ἀσθονίαν τῆς πειστικότητος τῶν λόγων του. Διότι δὲν λέγει μόνον ὅτι ἡ Παρθένος εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὴν ὑπόψιν τῆς παρανομίου συνουσίας, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἐξηγεῖ ὅτι κωφορεῖ κατὰ τρόπον ὑπερβαίνοντα τοὺς φυσικοὺς νόμους. Συνεπῶς, ὅχι μόνον νὰ διώξῃς τελειῶς τὸν φόβον σου, ἀλλὰ καὶ νὰ χαίρεσαι ὑπερβολικῶς.

C «Διότι ἐκεῖνο πού ἐγεννήθη μέσα τῆς προέρχεται

52. Ματθ. 1, 20.

53. Ματθ. 1, 20.

54. Πέτρ. Ἰωάν. 19, 26 - 27.

ἐκ τῆς δημιουργικῆς ἐπενεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Παράφορὸν ἦν νὰ ἀπομακρύνοντο τὸν λέγων ἀπὸ τῆς ἀσπίδος τῆς φωνῆς. Πῶς, λοιπὸν, ἠμπαρθεύσε νὰ τὸ πιστεύσῃ ὁ ἄνθρωπος σφτάς, ὁ ὅποιος δὲν εἶχε πέραν ἀπὸ τὸ κρεῖττοῦ μοῦς λόγους; Μὰ, φυσικῶς, ἀπὸ τὴν ἀπεκάλυψιν τῶν προηγουμένων γεγονότων, λέγει· Διότι δὲ ἀπὸ τὸν ἀκριβῶς τὴν ἀκατοῦ τοῦ ἐφανερώσαν ὁ ἄγγελος ὅλας γενικῶς τὰς ἀκρίβεις του, δηλαδή, τὰ συναισθηματὰ του, τοὺς φόβους του καὶ ὅτι διανοήθη νὰ πράξῃ, εἰὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ πιστεύσῃ καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὰς ἀποκαλύψεως αὐτάς. 55 Καὶ ὅχι μόνον ἀπὸ τὰ γεγονότα τοῦ παρελθόντος τὸν ὀδηγεῖ πρὸς τὴν πίστιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ τὰ μέλλουτα νὰ ἀκολουθήσῃ. «Θὰ γεννηθῇ», λέγει· μὴν καὶ εὐθὺς καλέσῃς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ». 56. Ὅστε, νὰ μὴ ἔχη τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ἀποχρέωσιν νὰ προσφέρῃ τὰς ἀπαιτήσεις σου εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν ζητημάτων, τὰ ὅποια σχετίζονται μὲ τὸ υιογεννηθῆναι, ἐπειδὴ ἡ γεννήσις του, ἔχει ὡς αἰτίαν τὴν ἐπενεργείαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι, μολοντί δὲν ἔπαυεις κανένα ρόλον εἰς τὴν γέννησιν καὶ παρέμεινεν ἀνεπαρκὴς ἡ Παρθένος, ἐν τούτοις σοῦ ἀναθέτω τὸ ἔξῃς καθήκον, τὸ ὅποιο ἀποτελεῖ γνώμη σου τοῦ πατρός, χωρὶς, βέβαια, νὰ καταστρέψῃ τὴν ἰδιότητα τῆς παρθενίας; ἀκριβῆ, νὰ δώσῃς τὸ ὄνομα εἰς τὸ παιδί. Σὺ, λοιπόν, θὰ τὸ ὀνομάσῃς. Ἔστω καὶ ἐν δὲν εἶναι ἰδικόν σου τὸ παιδί, θὰ ἐκτελέσῃς χάριν αὐτοῦ τὰ καθήκοντα πού ἀνήκουν εἰς τὸν πατέρα. Δι' αὐτὸ ἀκόσμως σοῦ δίδοι τὴν θέσιν τοῦ πατρός διὰ τὸ γεννώμενον; μὲ τὸ νὰ σοῦ ἀναθέσω νὰ δώσῃς τὸ ὄνομα εἰς αὐτό. B. Ἐπειτα, εὐὰ νὰ μὴ δημιουργηθῇ ἡ ὑποψία εἰς τὸν οἰουδύποισι ὅτι εἶναι πραγματικῶς πατέρας, ἔθηκε με πῶσιν προσοχῆν ὁμιλεῖ εἰς τὴν συνέχισιν· «Θὰ γεννηθῇ», λέγει, αὐδὸν». 57. Δὲν εἶπεν· Θὰ σοῦ γεννηθῇ υἱόν, ἀλλ' ἀπλῶς «θὰ γεννηθῇ», χωρὶς νὰ προσδιορῇ τὴν φράσιν. Διότι δὲν ἄγενα τὸν Ἰησοῦν χάριν τοῦ Ἰωσήφ, ἀλλὰ τὸν ἐχαρίζεν εἰς τὴν

55. Ματθ. 1, 20.

56. Ματθ. 1, 21.

57. Ματθ. 1, 21.

οικουμένην δλόκληρον.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἦλθεν ὁ ἄγγελος ἀπὸ τῶν οὐρανῶν φέρων τὸ ὄνομα, διὰ τὸ ἀποδείξει καὶ μὲ τὸ γεγονός αὐτὸ ὅτι ἡ γέννησις ἦτο ἀξία θαυμασμοῦ, διότι ὁ Θεὸς ἀπὸ ὕψους ἐστειλε μὲ τὸν ἄγγελο τὸ ὄνομα εἰς τὸν Ἰωσήφ. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιον τὸ ὄνομα δὲν ἐσπερίτω περιεχομένου. Ἀντίθετα, περιέκλειεν ἕνα θησαυρὸν, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐπήγαγον ἀναριθμητά καλά. C Δι' αὐτὸ καὶ ἐρμηνεύει αὐτὸ ὁ ἄγγελος καὶ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ δημιουργηθοῦν ἀγαθαὶ ἐλπίδες. *Ἐταί ὁδηγεῖ τὸν Ἰωσήφ πρὸς τὴν πίστιν. Βέβαια, συνηθίζομεν νὰ δεικνύωμεν μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον δι' αὐτὰ τὰ θέματα, δε' αὐτὸ καὶ πιστεύομεν εὐκολώτερα εἰς τὰ εὐχάριστα.

*Ἄφου, λοιπόν, δι' ἄλων αὐτῶν ὠδήγησε τὸν Ἰωσήφ πρὸς τὴν πίστιν, δηλαδή, μὲ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν γεγονότων τοῦ παρελθόντος, τὴν ἐξαγγελίαν τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν, τὴν περιγραφὴν τῆς παρουσίας καταστάσεως καὶ τὴν γνωστοποίησιν τῆς τιμῆς ποῦ ἀπεδίδοτο εἰς τὸν μέλονται νὰ γεννηθῇ, εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν ἐμφανίζει καὶ τὸν προφήτην νὰ διακηρύττῃ ὅλα αὐτὰ γενικῶς⁵⁸. Πρῶτον, ὁμῶς, νὰ ἐπικαλεσθῇ ὁ εὐαγγελιστὴς τὴν μαρτυρίαν τοῦ προφήτου, προλέγει ὁ ἄγγελος τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα θὰ προέλθουν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. 59 Ποῖα εἶναι δὲ αὐτά; Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας του καὶ ἡ τελεία ἀπάλειψις αὐτῶν. «Διότι αὐτὸς, λέγει, ἐβὰ σῶσιν τὸν λαόν του ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας του»⁶⁰.

Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀποδεικνύεται ὁ παράδοξος χαρακτήρ τῆς σωτηρίας αὐτῆς. Διότι δὲν ὑπόκειται τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ αἰσθητοῦς πολέμου ἢ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ σαρκάρους λαοῦς, ἀλλὰ κάτι ποῦ εἶναι πολὺ σπουδαιότερον ἀπὸ αὐτὰ, δηλαδή, τὴν λύτρωσιν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, πράγμα τὸ ὅποιον δὲν ἠμῶρες κανεὶς νὰ κἀνῃ εἰς τὸ παρελθόν. Θὰ ἐρωτήσῃ, βέβαια, κάποιος: Καὶ διὰ ποῖου λόγου εἶπε «τὸν λαόν αὐτοῦ» καὶ δὲν προσέθεσε καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη; Διὰ τὸ μὴ προσεγγίσῃ ἀμέσως ῥόδου εἰς

58. Πέδλ. Ματθ. 1, 20 - 23.

59. Ματθ. 1, 21.

τὸν ἀκροατὴν του. Ἀλλ' εἰς ἐκείνῳ ποῦ μὲ προσοχὴν ἤκουε τοὺς λόγους, ὑπέδειξεν ὅτι συμπεριέλαβε καὶ τοὺς ἄλλους λαοὺς. Διότι λαὸς τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἦσαν μόνον οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ὅλοι ὅσοι ἐπήγαγον νὰ μαθητεύσουν κοντὰ του καὶ ἐδέχοντο τὴν σωτηριώδη γνῶσιν ποῦ ἐπήγαζεν ἀπὸ αὐτῶν.

B Πρόσεξε, ἀκόμη, μὲ ποῖον τρόπον παρουσίασε καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἰησοῦ, ὅταν ὠνόμασε «λαόν αὐτοῦ» τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν. Διότι αὐτὸ δὲν ὑποδεικνύει τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι εἶναι τοῦ Θεοῦ Υἱὸς ὁ γεννώμενος καὶ ὅτι ἐδῶ ὁ ἄγγελος ὁμῶς διὰ τὸν βασιλεῖα τοῦ οὐρανοῦ, δεδομένου ὅτι καμμια ἄλλη δύναμις δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ συγχωρῇ τὰς ἁμαρτίας, παρὰ μόνον ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ.

Συνεπῶς, ἀφ' οὗ μᾶς προσεφέρθη ἀπὸ τὸν Θεόν μία τόσο μεγάλη δωρεά, ἅς πράττωμεν τὸ πᾶν διὰ τὴν μὴ ἀτιμᾶσθαι τὸ μέγα αὐτὸ εὐεργέτημα. Διότι, ἐνῶ καὶ προτοῦ νὰ μᾶς δοθῇ ἡ τιμὴ αὐτὴ ἦσαν ἀξία τιμωρίας αἱ διαπραττόμεναι ἁμαρτίαι, πολὺ περισσότερον θὰ εἶναι μετὰ τὴν προσφορὰν τῆς ἀνεκράστου αὐτῆς δωρεᾶς. Καὶ τὴν σκέψιν αὐτὴν δὲν τὴν λέγω τυχαία τώρα, ἀλλ' ὁδηγοῦμαι πρὸς αὐτὴν, ἐπειδὴ ἄλλοι πολλοὺς νὰ περνοῦν τὸν καιρὸν των, C μετὰ τὸ βάπτισμα, μὲ μεγαλύτερον ἀμεριμνησίαν ἀπὸ αὐτοῦ ποῦ δὲν ἔχουν γνωρίσει ἀκόμη τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν καὶ δὲν διαθέτουν κανένα χαρακτηριστικὸν γνώριμα τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς των. Εἰς τὴν αἰτίαν αὐτὴν ὀφείλεται τὸ γεγονός ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκχωρήσῃ εὐκόλα κάποιος, οὔτε εἰς τὴν ἀγορὰν οὔτε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ποῖος εἶναι ὁ πιστὸς καὶ ποῖος ὁ ἄπιστος, ἐκτός ἐὰν παρευρίσκειται κανένας κατὰ τὴν στιγμήν τῆς τελέσεως τῶν μυστηρίων καὶ ἰβῆ φλῶς μὲν νὰ ἐξέρχωνται, ἄλλους δὲ νὰ παραμένουν ἐντὸς τοῦ ναοῦ⁶¹. Ἐπρεπε, βέβαια, νὰ διακρινώμεθα ὄχι ἀπὸ τὸν τόπον, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας. Πραγματικῶς, ἐνῶ τὰ ἀξιώματα τῶν εὐρισκομένων ἐκτός τῆς πίστεως μας διακρίνον-

60. Πρόκειται διὰ τὴν ἀπαρτοδοσίαν κατὰ τοὺς ἀφότους χριστιανικοὺς πόντους συνήθειαν νὰ παρεκρίσονται εἰς τὴν τέλειαν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Ἐγγυμῆσε μόνον αἱ βαπτισμένοι, ἐνῶ οἱ καταχόμενοι διακρίθουν μετὰ τὴν ἀναγνωστικὰ ἀναγνώσασα.

ταυτοσημεία, φασκόν από τα άσπλογα εξωτερικά γνωρίσματα, πάλι τα ίδια μας πρέπει να ξεχωρίσουμε από την ψυχική μας δυνατότητα. Διότι, αν πιστός θεοσεβέτης να ξεχωρίσει μόνο από το άσπλο, αλλά και από το πνεύμα του κόσμου. Όταν όμως δεν είσαι εις θέαν να φαίνεται στον κόσμο σου και να συγκρατείται, τότε από ποιά δύναμη να σε συγκρατήσωμεν; Μήπως, επειδή εσαυτοί; Όταν όμως δεν ξηραίνονται ανάλογον ζώην, το εσπλογα είναι ένα έφθερόν, το οποίο εδωγεί εις την τήρησιν. Διότι το μέγεθος της τιμής ουκ εστι εις την αόριστον της ημερας εκείνον, οι οποίοι δεν έχουν την διάθεσιν να ζουν άντρία, πρός την τιμήν σου, τους προσφέρθη, Αφού, ο πιστός δεν είναι δικαίον να διακρίνεται μόνον από όλα τα έθνη, αλλά και από όλα ό ιαίς προσέλασται. Έπίσης, πρέπει να ξεχωρίση από πάσης απόλασ, δηλαδή, B από τον τρόπον του καθήκοντος από το έλεγμα του, από την ενδομυσία του και από την δουλία του. Αλλά, βέβαια, δεν τα έπτα διά να ρυθμίσωμεν την ζώην μας αποδελαιγμένη εις την επίδειξιν, αλλά τα έπτα διά την άφελειαν αυτών, οι οποίοι προσέχου τον εαυτόν τους.

Τότε, όμως, από όπου και αν επικριθώμεν, να σε γνωρίσω θέλω να έχης πάντοτε τα άσπλογα γνωρίσματα. Έάν, δηλαδή, θέλω να σε σπουδάσω με όσον τον τρόπον, θέλω ότι περυσ, τον καρμόν σου με τους λεπτοφρονίας, με τα θέατρα, με τις παρανομίας, με τους παθητός εμπλήγους της άνομιης και με τους αναντιστοφούς με διαφωρμένους ανθρώπους. Έάν, πάλιν, θέλω ως όσον τον τρόπον που σου θέλω, σε θέλω συνεχώς να γελάς με καγκασμόν και να κατέχεις από διάφοριαν, και ομοιάσεις με μίαν διαφωρμένην και επαισχύντον πόρνην. Έάν δε άβελόγητος, όμως, με όσον την ενδομυσία σου, B τότε δεν εύρισκω να ενδύσαι καθόλου καλύτερα από τους ανθρώπους του θεάτρου. Έάν σε χαρακτηρίσω από τους συντρόφους σου, θέλω ότι σε ακολουθούν άνθρωποι, που ζούν παρασιτικά, και κώλικες. Έάν σε εξετάσω σπριζόμενος εις τους λόγους σου, δεν σε άκούω να λέγης τίποτε το άγιές ή αναγκαίον ή κατί που να συγκρατή την ζώην

μας. Τέλος, αν σε εξετάσω από το τραπέζι σου, μεγαλύτερα θα φανή και από έβω ή κατηγορία.

Όποτε, πές μου, από ποία χαρακτηριστικά θα ήμπορέσω να γνωρίσω έσένα τον πιστόν χριστιανόν, όταν όλα γενικώς τα άνωτέρω αποδεικνύουν το αντίθετον; Μά, διατί λέγω τον πιστόν; **6.1** Έφού δεν ήμπορώ να καταλάβω καθαρά, αν είσαι άκόμη άνθρωπος. Διότι, όταν λακτίσης σαν όνος, αναπηδάς σαν ταύρος, χροετίσης σαν ήπτος, κάθε φορά που βλέπεις γυναίκας, είσαι λαίμαργος σαν άρκτος, παχαινής το σώμα σου σαν ήμίονος, μησικακής σαν καμήλα, άρπακτής σαν λύκος, όργίσεις σαν φίδι, κεντρίσης σαν σκορπιός, είσαι ύπουλος σαν την άλεπού, κρατής δε το δηλητήριον της πονηρίας σαν το φίδι, που λέγεται άσπίδα, και την όχία και διεξάγης πόλεμον εναντίον των άδελφών σου σαν τον πονηρόν δαίμονα, πώς ήμπορώ να σε κατατάξω μεταξύ των ανθρώπων, B άφού δεν διακρίνω σε όνα τα γνωρίσματα της διαφορίνης φύσεως; Ένώ, λοιπόν, ζητώ να ανέρω ποία διαφορά υπάρχει ανάμεσα εις ένα κατηχούμενον και ένα πιστόν, κινδυνεύω να μη εύρω ούτε την διαφοράν που υπάρχει μεταξύ του ανθρώπου και του θηρίου. Συνεπώς, ποίον όνομα να σου δώσω; Νά σε όνομάσω θηρίον; Έλλά τα θηρία έχουν ένα μόνον έλάττωμα από αυτά. Σύ, όμως, τα συνεκέντρωσες όλα μαζί και μάάλιστα προχωρείς πολύ περισσότερο από την άλογιαν εκείνον. Νά σε όνομάσω δαίμονα; Έλλά ό δαίμων δεν είναι όηρήτης εις τας όπατήσεις της κοιλίας, ούτε άγαπή τα χρήματα. Όταν, λοιπόν, έχης περισσότερα έλαττώματα και από τα θηρία και από τους δαίμονας, πές μου, πώς ήμπορώ να σε όνομάσω άνθρωπον; Έάν, όμως, δεν είναι δυνατόν να σε επω άνθρωπον, πώς θα σε χαρακτηρίσω πιστόν;

Και το άκόμη χειρότερον είναι ότι, εύρισκόμενοι μέσα εις την άμαρτιαν, δεν έννοούμε την άσχημιαν της ψυχής μας, ούτε αντιλαμβάνομεθα την δυσμορφιαν της. B Αντίθετα, όταν εύρισκεσαι εις το Κουρείον και περιποιήσαι την κόμην σου, παίρνεις τον κενότροπον και εξετάσεις με προσοχήν τον τρόπον του κενότροπου και έρωτάς τους παρευρισκομένους και τον ίδιον τον κούρεα, εάν έχη κτενίσση με κομφοτήτα το μέρος της κεφαλής που είναι προς το μέτωπον. Έλλά και πολλές φορές, ενώ εύρισκεσαι εις

γεροντική ηλικία, δεν εντρέπεται να παραφέρεισει εις τὴν προσπάθειαν σου νὰ δώσης τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶσαι νέος. Ἐνῶ, ὁμως, ἡ ψυχὴ μας παρουσιάζει ὄχι μόνον πνευματικὴν δυσμορφίαν, ἀλλ' ἔχει καταστῆ θηριόμορφος ⁶¹ καὶ ὁμοιάζει σὰν τὴν Σκύλλα⁶² ἢ τὴν Χίμαιρα⁶³, διὰ τὰς ὁποίας ὁμιλοῦν οἱ ἐξωχριστιανικοὶ μῦθοι, δὲν τὸ αἰσθανόμεθα καθάλου, μολοντί καὶ ἐδῶ ὑπάρχει πνευματικὸς καθρέπτης, πολὺ καλλίτερος καὶ χρησιμώτερος ἀπὸ ἐκείνου, διότι δὲν ἀποκαλύπτει τὴν δυσμορφίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν μεταμορφώσει εἰς ἀνεκφραστον ὑπαισιότητα, ὅταν τὸ θελήσωμεν.

Ὁ καθρέπτης αὐτὸς εἶναι ἡ ἀνάμνησις τῶν αγαθῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς τῶν, ἢ ἀνάγνωσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐὰν θελήσης νὰ κοιτάξης, ἔστω καὶ μίαν φορὰν, εἰς τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων ἐκείνων ἀνδρῶν, τότε θὰ ἴδῃς τὴν δυσμορφίαν τοῦ ψυχικοῦ σου κόσμου, καὶ, ἀφοῦ τὴν ἴδῃς, ἅ τότε πλέον δὲν θὰ χρειασθῆς καμμίαν ἄλλην παρώθησιν διὰ νὰ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὴν ἀναοικονομίαν αὐτῆν. Πραγματικὰ, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ εἶναι χρήσιμος ὁ καθρέπτης αὐτὸς καὶ καθιστᾷ εὐκόλῃ τὴν ἀλλαγὴν.

Συνεπῶς, κανένας ἂς μὴ παραμένῃ εἰς τὴν κατάστασιν τῶν ἀλόγων θηρίων. Διότι ὅταν ὁ δούλος δὲν εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς πῶς θὰ ἠμπορήσῃ ἐσὺ νὰ περάσῃς τὰ πρόβυρα ⁶⁴ ἐκεῖνα, ἐὰν ἔχῃς μεταβλήθῃ εἰς ἄγριον θηρίον; Καὶ βιατὶ λέγου θηρίον; Ἀσφαλῶς, ὁ ἄνθρωπος αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι φοβερώτερος ἀπὸ κάθε εἶδος θηρίου. Διότι ἐκεῖνα, μολοντί ἐκ φύσεως εἶναι ἄγρια, ἐν ταῦταις πολλὰς φορὰς ἐξημερώνονται, ἐὰν δεχθῶν τὴν ἀνθρωπίνην φροντίδα. Σὺ, ὁμως, ὁ ὁποῖος ἠμπόρῃσες νὰ μεταβάλλῃς τὴν σύμφωνον πρὸς τὴν φυσικὴν τάξιν ἀγριότητα τῶν θηρίων εἰς μίαν ἀφύσικον ἡμερότητα, μὲ ποῖαν

61. Σκύλλα: Ἀπαχθὴ θαλάσσιον τέρας, τένον τοῦ Φάρβαντος καὶ τῆς Ἑκάτης. ἔχον δόδεκα πύδας καὶ ἑξ κεφαλὰς. Ἡ ναυασία του ἤτο εἰς πῆλκον πρὸς τὸ Γιβραλτάρ ἢ τὸν κρημὸν τῆς Μεσοτήρας καὶ ἐκρίετο μὲ ἰχθὺς, δελφίνα καὶ ἀνθρώπους.

62. Χίμαιρα: Τεράσιον τέρας, θεωροῦμενον ὡς τένον τῆς Ἑρμιόνης καὶ τοῦ Τιταῆνος.

63. Πόδη, καὶ αὐτῶν τὰ εἰς τὴν κρημὸν ὀμίαν λεγόμενα.

ἀπολογίαν θὰ δικαιολογήσῃς τὴν ἀλλαγὴν τῆς φυσικῆς σου πράξιτος εἰς ἀφύσικον θηριότητα; Ἐ Καὶ τὸ μὲν ἐκ φύσεως ἄγριον τὸ παρουσιάζεις ἡμερον, ἐνῶ τὸν ἐκ φύσεως ἡμερον ἐαυτὸν σου τὸν καθιστᾷς ἄγριον; Καὶ τὸν μὲν λέοντα τὸν ὑποτάσσεις καὶ τὸν κάνεις παιθῆριον ὄργανόν σου, ὁ ἴδιος, ὁμως, ἐξοργίζεις καὶ τὸν παλὺ ἀπὸ τὸν λέοντα; Ἐξέδαια, εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν θηρίων ὑπάρχουν δύο ἐμπόδια, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἑλλείψις τοῦ λογικοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ γεγονός ὅτι τὰ θηρία ἐξάπτονται εὐκόλα. Παρὰ ταῦτα, μὲ τὸ χάρισμα τῆς σοφίας, τὸ ὁποῖον σοῦ ἔδωσεν ὁ Θεός, ὑποτάσσεις καὶ τὴν φύσιν.

Διατὶ, λοιπόν, ἐσὺ ὁ ὁποῖος, καθ' ὃ μέρος ἀφορᾷ εἰς τὰ θηρία, νικᾷς καὶ τὴν φύσιν, προκειμένου περὶ τοῦ ἐαυτοῦ σου, μολοντί ἔχεις τὴν φύσιν σύμμοχον, προδίδεις τὸ καλὸν τοῦ πηγάζει ἀπὸ τὴν διάθεσιν σου;

Καὶ ἐὰν μὲν σοῦ ἔδωκα ἐντολὴν νὰ καταστήσῃς πρᾶον κάποιον ἄλλον ἄνθρωπον, ⁶⁵ ἴσως νὰ μὴ ἐφαινόμην ὅτι διέτασσα τὸσον ἀπραγματοποιήτῃ πράγματι. Ἄν καὶ ἠμποροῦσες νὰ προβάλλῃς ὡς δικαιολογίαν τὸ γεγονός ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξουσιάζῃ κανεὶς τὴν γνῶμην τοῦ ἄλλου καὶ, ἀκόμη, ὅτι δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ σένα τὸ πᾶν. Τώρα, ὁμως, πρόκειται διὰ τὸ θηρίον, τὸ ὁποῖον ἔχεις μέσα σου καὶ τοῦ ὁποῖου δὲν εἶσαι, ὅπως εἴπῃς, κύριος ⁶⁶.

Συνεπῶς, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ ἔχῃς, ποῖαν δὲ εὐσχημὸν δικαιολογίαν θὰ ἠμπορήσῃς νὰ παρουσιάσῃς, ὅταν, ἐνῶ εἶσαι εἰς θέσιν νὰ μεταβάλλῃς τὸν λέοντα εἰς ἄνθρωπον, ἀδιαφορῆς διὰ τὸν ἐαυτὸν σου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἀνθρώπου γίνεται λέων, καὶ εἰς τὸ ζῶον μὲν προσθέτεις προτερήματα, ποῦ ὑπερβαίνουν τὴν φυσικὴν του κατάστασιν, ὁ ἴδιος δὲ δὲν ἠμπορεῖς νὰ σταθῆς εἰς τὰ πλαίσια τοῦ φυσικοῦ σου προσρισμοῦ; Ἐ Ἄλλ' ἔχεις μὲν τὴν φιλοδοξίαν νὰ ὀδηγήσῃς τὰ ἄγρια θηρία εἰς τὴν ἱσικὴν (ἀνθρωπίνην) εὐγένειαν, ρήπτες ὁμως, τὸν ἐαυτὸν σου ἀπὸ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας καὶ τὸν παρωθεῖς εἰς τὴν μανιώδη συμπεριφορὰν τῶν θηρίων; Πίστεψε, ἐὰν θελήσῃς, ὅτι καὶ ὁ θυμὸς εἶναι θηρίον

64. Ἄντὶ τῆς ὡς ἄνω προτάσεως βιάσθη καὶ ἡ γραφὴ καὶ τὸ ὁποῖον ὑποσέθενται, ἐξουσιάζεις, ἢ ἀπὸ καὶ συμπερινοεῖ περιοστέτερον πρὸς τὸ εἶναι νόημα τῶν ἐνεσθῶ λεγομένων.

καὶ ὅσον φροντίζουν οἱ ἄλλοι διὰ τοὺς λέοντας, τόσον νὰ φροντίζης καὶ ἐσὺ διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, ὅστε νὰ καταστήσης ἡμέρον καὶ πρὸς τὴν τοιαύτην ψυχικὴν ἐκδήλωσιν, διότι καὶ αὕτη ἔχει φοβερά δόντια καὶ νύχια καὶ, ἐὰν δὲν τὴν ἡμερεύσης, καταστρέφει τὰ πάντα. Πραγματικά, δὲν ἔμπορουν τόσον νὰ οὐχίσουν τὰ σπλάγχνα ὁ λέων καὶ ἡ ἔχιδνα, ὅσον ὁ θυμὸς μὲ τὰ σιδηρὰ νύχια του, ποὺ συνεχῶς κάνει τὸ ἔργον αὐτό. **Γ** Διότι δὲν καταστρέφει τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ φθείρει καὶ τὴν υγείαν τῆς ἰδίας τῆς ψυχῆς, μὲ τὸ νὰ κατατρώγῃ, νὰ κατασπαράσῃ καὶ νὰ ἀφαιρῇ ὅλην ἐν γένει τὴν δύναμιν τῆς, ὥστε νὰ τὴν καθιστᾷ ἀχρηστον πρὸς πᾶσαν δραστηριότητα. Πραγματικά, ἀφοῦ δὲν ἔμπορεῖ ὅτε νὰ ἀναπνεύσῃ ἐκείνος ὁ ὁποῖος μέσα εἰς τὰ ἔντερά του τρέφει σκώληκας, ἐπειδὴ τοῦ ἀπορροφῶν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ἐσωτερικὴν του ἰκμάδα, πῶς θὰ ἔμπορεύωμεν ἡμεῖς νὰ δημιουργήσωμεν κάτι τὸ ἔξωτον λόγου, ὅταν ἔχωμεν μέσα μας ἕνα τόσον μεγάλου ὄφιν, ἐννοῶ τὸν θυμὸν, ὁ ὁποῖος κατατρώγει ὅλας τὰς ἐσωτερικάς μας δυνάμεις; Πῶς θὰ ἔμπορεύωμεν, λοιπὸν, νὰ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τὸν βλεθρον αὐτόν; Φυσικά, ἐὰν πίνωμεν κάποιο ποτόν, **Δ** τὸ ὁποῖον θὰ ἔχη τὴν δύναμιν νὰ φονεύσῃ τοὺς σκώληκας καὶ τοὺς ὄφεις ποὺ ἔχωμεν μέσα μας. Καὶ ποῖον ποτόν ἔμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ, ἐρωτᾷ κάποιος, τὸ ὁποῖον θὰ ἔχη τὴν δύναμιν αὐτήν; Βέβαια, τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἐὰν τὸ λάβωμεν μὲ τὴν προσήκουσαν πίστιν, διότι ταῦτο θὰ ἔμπορέσῃ νὰ οἰσῆσιν καθεὶ νόσον, καὶ μαζί μὲ αὐτὸ ἡ προσηκτικὴ ἀκράσας τῶν Γραφῶν καὶ ἡ ἐλεημοσύνη, ὅταν προστίθεται εἰς τὴν ἀκράσασιν. Διὰ μέσου ὧλων αὐτῶν θὰ καταστῆ δυνατόν νὰ νεκρωθῶν τὰ πάθη ποὺ λυμαινόμεθα τὴν ψυχὴν μας. Καὶ τότε μόνον θὰ ζήσωμεν, πραγματικά. Διότι, ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας, δὲν εἴμεθα καθόλου καλλίτερα ἀπὸ τοὺς νεκρούς, ἀφοῦ δὲν εἶναι δυνατόν, ὅταν τὰ πάθη μας εἶναι ζωντανά, νὰ ζῶμεν καὶ ἡμεῖς, ὡλλὰ κατὰ ἀναπότρεπτον ἀνάγκην θὰ χαθῶμεν (πνευματικῶς). Πραγματικά, ἐὰν δὲν προφθάσωμεν νὰ φονεύσωμεν τὰ πάθη μας εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, θὰ μᾶς φονεύσουν αὐτά, ὅπως οὐδέποτε, εἰς τὴν μελλοντικὴν καὶ μάλλον, προτοῦ ἀπὸ τὸν θάνατον ἐκείνου, καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν θὰ μᾶς ἐπιβάλλουν τὴν μεγαλύτεραν τιμωρίαν. **Β** Διότι, τὸ καθένα ἀπὸ τὰ πάθη αὐτοῦ τοῦ εἰδούς εἶναι σκληρόν, τυραννικόν καὶ ἀκόρεστον καὶ ποτὲ

δὲν παύει νὰ μᾶς κατατρώγῃ καθημερινά, ἀφοῦ τὰ δόντια των εἶναι σὰν τοῦ λέοντος καὶ μάλιστα φοβερώτερα ἐκείνου, διότι, ἐνθ' ὁ λέων, μάλισθὰ χορτάσῃ, ἐγκαταλείπει τὸ θήραμα ποὺ συνέλαβε, τὰ πάθη αὐτὰ ὅτε χορταίνουσι ποτὲ ὅτε ἀποχωροῦν, μέχρις ὅτου νὰ παροδώσουν τὸν εὐθραπον, ποὺ ἔχουν κυριεύσει, εἰς τὴν ἐβουσίαν τοῦ διαδόλου. Τόσο μεγάλη εἶναι, λοιπὸν, ἡ δύναμις αὐτῶν τῶν παθῶν, ὥστε ἀπὸ ἐκείνους ποὺ κυριεύονται ἀπὸ αὐτὰ ἀπαιτοῦν τὴν ἰδίαν ὑποταγήν μὲ ἐκείνην, **Γ** τὴν ὁποῖαν ὁ Παῦλος εἰδείκνυε πρὸς τὸν Χριστόν, ὥστε χάριν Αὐτοῦ νὰ περικροῖν καὶ τὴν γένναν καὶ τὴν βασιλείαν. Πραγματικά, ὅταν κάποιος δουλεῖ εἰς τὰς σαρκικάς ἐπιθυμίας ἢ κυριεύεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας ἢ τῆς φιλοδοξίας τότε πλέον καὶ τὴν γένναν περιπαίζει καὶ τὴν βασιλείαν περιφρονεῖ, διὰ νὰ ἐκπληρῶσῃ τὸ θέλημα τῶν παθῶν αὐτῶν. Συνεπῶς, ὅς μὴ δυσπιστώμεν εἰς τὸν Παῦλον, ὅταν λέγῃ ὅτι ἠγάπησεν τόσον πολὺ τὸν Χριστόν. Διότι, ὅταν ὑπάρχουν μερικά, οἱ ὁποῖοι δουλεύουν τόσο πολὺ εἰς τὰ πάθη των, πῶς εἶναι δυνατόν, λοιπὸν, νὰ θεωρηθῇ ὁπίστευτον αὐτό; Πραγματικά, εἰ' αὐτὸν τὸν λόγον εἶναι τόσο ἀναμικτὴ ἡ ἀγάπη μας πρὸς τὸν Χριστόν, ἐπειδὴ ὀλοκλήρως ἡ δύναμις μας καταναλίσκεται εἰς αὐτὸν τὸν ἔρωτα, δηλαδὴ, εἰς τὸ νὰ ἀρπάζωμεν, νὰ πλεονεκτώμεν καὶ νὰ εἴμεθα βούλοι τῆς ματαιοδοξίας, τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει εὐτελέστερον πρᾶγμα. **ΒΒ** Διότι καὶ ἂν ἀκόμη πολλὰς φορές γίνῃς ἀντικείμενον θαυμασμοῦ, δὲν θὰ εἶσαι καθόλου καλλίτερος ἀπὸ τοὺς ἀνυπαλήπτους, καὶ δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον θὰ εἶσαι εἰς χειρότερον μίρῃαν ἀπὸ αὐτούς. Καθ' ὅσον, ὅταν αὐτοί, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ σὲ δοξάσουν καὶ νὰ σὲ καταστήσουν ἑξακουστόν, σὲ περιγελοῦν δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἐπιδιώκεις τὴν ἐκ μέρους των δόξαν, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ καταλήξῃ εἰς τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα ἡ φροντίδα σου; Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικόν τῶν κατηγορουμένων. Πραγματικά, ὅπως ἀκριβῶς, ὅταν κάποιος ἐπαινῇ καὶ κολακεύῃ τὸν κατεχόμενον ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μοιχεύῃ ἢ νὰ πορνεύῃ, καθίσταται μάλλον κατηγορος αὐτοῦ τοῦ ἰδίου παρὰ ἐπαινέτης τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος κατέχεται ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ τοῦ εἶδους, **Β** εἶται καὶ ὅταν ὀλοι μας γενικῶς ἐπαινώμεν αὐτὸν ποὺ ἐπιθυμεῖ τὴν δόξαν, γινόμεθα

μᾶλλον κατήγοροι παρά ἐπιαινέται δῶν κατέχονται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς δόξης. Τότε, διατὶ ἐπιδικῶκες ἐκεῖνο τὸ πρῶγμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον συλλήθως θὰ προέλθῃ διὰ λεγαρισμὸν σου ἀντίθετον ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὸ ἐπιδικώμενον; Ἐάν, λοιπόν, ἐπιθυμῆς νὰ δοξασθῆς, νὰ περιφρονῆς τὴν δόξαν καὶ τότε θὰ καταστῆς πῶ ἐνδοξος ἀπὸ θλους.

Διατὶ, ὁμῶς, παθαίνεις ὅτι ἐπαθεῖν ὁ Ναβουχοδονόσορ; Διότι καὶ ἐκεῖνος ἔστησε μίαν ξυλίνην εἰκόνα καὶ, ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι ἀπὸ τὴν ἀναλοσθῆτον ἐκείνην μορφήν θὰ προσέφερε μεγαλύτεραν δόξαν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἐπεθύμει αὐτὸς ὁ ζωντανὸς νὰ καταστῆ ἐνδοξότερος ἀπὸ τὸ ἀψυχον ἐκεῖνον κατασκευάσμα. Βλέπεις τὴν ὑπερβολὴν τῆς μανίας; Ἐνῶ εἶχε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τιμᾷ τὸν ἑαυτὸν του, τὸν ἐταπεινώσε περισσότερον. C Διότι, θταν ἀποδεικνύεται ὅτι ἔχει μεγαλύτεραν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ ἀψυχον δημιουργημα παρά εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν ζῶσαν ψυχὴν, πῶ ὑπάρχει μέσα του, καὶ δι' αὐτὸ δίδει τὸσον τιμητικὴν θέσιν εἰς τὸ ἔυλον, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ καταστῆ καταγέλαστος, ἀφοῦ ἐπιδικῶκε νὰ τιμηθῆ ἀπὸ τὰς σαίνιδας καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν του; Ὁμοιάζει, δηλ. σάν ἐκεῖνον πῶ ὑπερηφανεύεται περισσότερον, ἐπειδὴ ἔσαν δάπεδον εἰς τὸ σπῆτι του ἡ ῥαίρα σκάλα, παρά διὰ τὸ ὅτι εἶναι ἀνθρώπος.

Τώρα, λοιπόν, πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς μιμοῦνται τὸν Ναβουχοδονόσορα. Διότι, ὅπως ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν εἰκόνα, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἔχουν τὴν ἀξίωσιν νὰ θαυμάζωνται διὰ τὰ ἐνδύματά των, 45 διὰ τὰς οἰκίας των, τὰ ἀλογά των, τὰ ἀμάξιά των, τοὺς κίονας τῶν οἰκῶν των. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἔχασαν ἐκεῖνο τὸ χαρακτηριστικόν, τὸ ὁποῖον τοὺς ἔβιδε τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀνθρώπου, περιφέρονται προσπαθοῦντες νὰ συγκεντρώσουν ἀπὸ ἄλλας πηγὰς δόξαν, ἡ ὁποία τοὺς γελιοποιεῖ. Ἀντίθετα, οἱ γενναῖοι καὶ ἐνδοξοὶ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ δὲν ἐδοξάζοντο ἀπὸ παρόμοια πράγματα, ἀλλ' ἠντλαυν τὴν λαμπρότητα των ἀπὸ ἐκεῖνα πῶ πρὸ πάντων ἔπρεπε νὰ τὴν ἀντλαοῦν. Διότι μολοντί ἦσαν αἰχμάλωτοι καὶ δοῦλοι καὶ ξένοι καὶ ἐστερημένοι θλων τῶν οἰκείων ἀγαθῶν, ἐν τούτοις ἀπεδείχθησαν μεγαλοπρεπέστεροι ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος διέθετεν θλα τὰ ἀνωτέρω. Καὶ τὴν μὲν ἐπιθυμίαν τοῦ Ναβουχοδονόσορος νὰ ἀποδειχθῆ μέγας δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὴν ἰκονοποιήσουν ὅτε ἡ μεγαλοπρεπῆς

εἰκὼν ὅτε οἱ ἀξιωματικοὶ B ὅτε οἱ στρατηγοὶ ὅτε τὰ ἀναριθμητὰ στρατεύματα ὅτε ἡ ἀφθονία τοῦ χρυσοῦ ὅτε ὅποιαδήποτε ἄλλη ἐπιπόνησι, ἐνῶ δι' αὐτοῦ 46, μολοντί δὲν εἶχαν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἐφάνη ἀρκετὴ ἡ εὐσέβεια μόνον, ἡ ὁποία ἔκανε νὰ διαφέρουν ὡς πρὸς τὴν λαμπρότητα μεταξὺ των, ἐκεῖνος πῶ ἔφερε τὸ στέμμα, τὸν βασιλικὸν μανδύαν καὶ ἐνεδύετο μὲ παρόμοια πολυτελεῖ ἐνδύματα ἀπὸ ἐκεῖνους πῶ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶχαν, τὸσον δῶν ὁ ἦλιος εἶναι λαμπρότερος ἀπὸ τὸ μαργαριτάρι.

Πραγμαστικά, ἐνῶ ἦσαν νέοι καὶ αἰχμάλωτοι, καὶ δοῦλοι, ἀδωγαῶντο ἐνώπιον τῆς μεγάλης συγκεντρώσεως τοῦ πλήθους καὶ ὁ βασιλεὺς, μόλις ἐνεφανίσθησαν, τοὺς ἐκύνταξε μὲ μάτια πῶ ἔδγαζαν φλόγες, καὶ τοὺς περιέβαλλαν οἱ στρατηγοὶ, οἱ τοπάρχαι, οἱ ὄπαρχοι καὶ ἀλόκληροι ἡ διαβολικὴ συνάθροισις, καὶ ἐδοῦίζεν εἰς τὰ αὐτὰ των ὁ ἦχος πῶ ἄφηναν τὰ σοῦράθλια ἀπὸ κάθε πλευρὰ καὶ αἱ ἀσάλτιγγες καὶ ἡ κάθε εἰδους μουσική πῶ ἀνέβαιναν πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἡ κάμινος ἐθερμαίνετο C καὶ αἱ φλόγες τῆς ἔφθανον μέχρι τὰ σῦνεφα, καὶ ἡ δημιουργηθεῖσα ἀτμόσφαιρα ἐν γένει ἦτο γεμάτη φόβον καὶ φρίκην. Ἀλλ' αὐτοὺς δὲν τοὺς ἐτρόμαξε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Ἀντίθετα, ἀφοῦ τοὺς περιεφρόνησαν σάν νὰ ἦσαν μικρὰ παιδιὰ πῶ ἐπαιζαν, ἀπέδειξαν τὴν γενναϊότητα των καὶ τὴν πραότητα των καὶ μὲ πῶ ἰσχυρὰν φωνὴν ἀπὸ τὴν φωνὴν τῶν σαλπίνγων ἔλεγαν «Μάθε, βασιλεῦ» 47. 48 Δὲν ἤθελαν, θέβαια, νὰ προσβάλουν τὸν τύραννον ὅτε καὶ μὲ τοὺς λόγους, παρά μόνον νὰ ἀποδείξουν τὴν ἰδικὴν των πίστιν πρὸς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ δὲν ἐκφωσῶν μακροὺς λόγους, ἀλλὰ μὲ συντομίαν φανερώουν τὰ πάντα. «Ἐπάρχει, λέγουσ, «Θεὸς εἰς τὸν οὐρανόν, ὁ ὁποῖος ἠμπορεῖ νὰ μᾶς σώσῃ» 49. Συνεπῶς, διατὶ μᾶς προβάλλεις ἐπιδεικτικά τὸ πλήθος τῶν ἀνθρώπων, τὴν κάμινον, τὰ κοπτερά ἔλιφ καὶ τοὺς φοβεροὺς στρατιώτας σου; Ὁ ἰδικὸς μᾶς Θεὸς εἶναι ἀνώτερος καὶ δυνατώτερος ἀπὸ ἄλα αὐτὰ. Ὑστερα, ὁμῶς, ἐπειδὴ ἐοκέφθησαν ὅτι πῆσαν αὐτὸ νὰ ἦτο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ

45. Τούτς τρεῖς παύλας. Ἡμιχθῶ.

65. Ἀποκ. 3, 14.

47. Δαν. 3, 17.

και να τους δοξημε να καθω και δια να μη δώσω την εντύπωσιν, εάν συμβή αυτά, ότι ψεύδονται, προσθέτουσιν και το ακόλουθον· «Εάν, πάλιν, δέν συμβή αυτά»⁶⁸. Βέβαια, ότι δέν θα λατρεύσωμεν τους Ιδικούς σου θεούς»⁶⁹. Βέβαια, εάν ελεγαν ότι ο Θεός δέν θα τους έσωξεν εξ αιτίας των αμαρτιών των, εάν δε τους έσωξεν, δέν θα έγινοντο πιστευτοί. Δι' αυτό και εδώ δέν κάνουν λόγον περι αυτού. Τό λέγουσιν, όμως, μέσα εις την κάμινον ένθυμούμενοι διαρκώς τά αμαρτήματά των⁷⁰. Προς τόν βασιλέα, λοιπόν, δέν λέγουσιν τίποτε τό σχετικόν με τά αμαρτήματά των, παρά μόνον ότι δέν θα προδώσωσιν την πίστιν των προς τόν Θεόν, έστω και άν πρόκειται να καθω. Διότι ότι έκαναν τό έκαναν χωρίς να αποδέχονται εις την άμοιδήν και την ανταπόδοσιν, αλλά μόνον κίνητρον είχαν την αγάπην, μολονότι ήσαν αιχμάλωτοι και δουλοί και κανένα καλόν δέν είχαν άπολαύσει. Πραγματικά, είχαν στερηθή και την πατρίδα και την ελευθερίαν και όλα τά αγαθά των. Ο Μη μου αναφέρης, όμως, τάς τιμάς, τάς οποίας είχαν εις την αλήην του βασιλέως. Διότι αυτοί ήσαν πιστοί προς τόν Θεόν και δικαιοί εναντι των ανθρώπων και μυριάκις θα προετίμων να είναι ζητιάνοι εις την πατρίδα των και να απολαμβάνουν τά πνευματικά αγαθά που προσέφεραν ο ναός. «Διότι θα προετίμων», λέγει ο ψαλμωδός, «νά είμαι περιφρονημένος μάλλον εις τόν οίκον του Θεού, παρά να κατοικώ εις τάς οικίας των αμαρτωλών, διότι μια ημέρα εις τάς αυλάς σου είναι ανωτέρα από χιλιάς άλλας ημέρας»⁷¹. Συνεπώς, πολύ περισσότερο θα ήθελαν να είναι δσημάντοι εις την πατρίδα των, παρά να βασιλεύσωσιν εις την Βαβυλώνα. Και αυτό τό φανερώνομεν⁷² με όσα λέγουσιν εντάς της καμίνου, ότι, δηλαδή, δέν ήσαν ευχαριστιμένοι από την ζωή των εις την Βαβυλώνα. Διότι, μολονότι οι Ιδιοί έτιμούντο υπερβολικά, όταν έδλεπαν τά θάσσανα των άλλων ανθρώπων, υπέφεραν πάρα πολύ. Και αυτό προ πάντων είναι τό χαρακτηριστικόν γνώρισμα των άγιών, να μη θεωρούσιν, δη-

68. Δηλαδή, εάν δέν τους σώση ο Θεός από την κάμινον.

69. Δευ. α. 18.

70. Πρωτ. Προσεχή του Άζωμιου στ. 4 - 6.

71. Ψαλμ. 88, 11.

λαδή, ανώτερον από την σωτηρίαν του πλησίον των, ούτε την δόξαν ούτε την τιμήν ούτε τίποτε άλλο σχετικόν προς αυτάς. Κύτταξε, λοιπόν, ενώ εύρίσκονται μέσα εις την κάμινον, πώς προσεύχονται δι' δλόκληρον τόν λαόν, αντίθετα με ήμάς, οι οποίοι και όταν εύρισκόμεθα εν πλήρει άνεσει, δέν ένθυμούμεθα τους συνανθρώπους μας. Ακόμη, και όταν ήρμήνευσαν τά όνειρα δέν έπέδειξαν τό Ιδικόν των συμφέρον, αλλά τό συμφέρον των πολλών. Τό ότι δε περιφερόνουσιν τόν θάνατον τό απέδειξαν με πολλούς τρόπους έστερα από αυτά. Δηλαδή, εις όλας τάς περιπτώσεις έκρίβουν τους έαυτούς των εις κίνδυνον, επιθυμούντες να έξευμενίσουν τόν Θεόν, Β εν συνεχείς, όμως, επειδή θεωρούσιν τους έαυτούς των ανεπαρκείς προσφεύγουσιν εις την βοήθειαν των πατέρων. Οι Ιδιοί, όμως, δέν πιστεύουσιν ότι προσφέρουσιν τίποτε περισσότερο εις τόν Θεόν, παρά τό ταπεινόν φρόνημά των.

Αυτούς, λοιπόν, άς μιμηθώμεν και ήμείς. Διότι και εις την εποχήν μας έχει στηθή χρυσή εκών, δηλαδή, ή τυραννία του χρήματος. Αλλά άς μη δίδωμε σημασίαν εις τόν θόρυβον, που δημιουργούσιν τά τύμπανα και οι αύλοί, οι κιθάροι και ή έν γένει μεγαλοπρέπεια του πλούτου. Αντίθετα, και άν ακόμη είναι ανάγκη να ρηθώμεν εις την κάμινον της πενίας άς μη διατάσωμεν, άσκει να μη προσκυνησωμεν τό χρήμα, και τότε θα άκουσθί ο ήχος της δρόσου μέσα εις την κάμινον. Ας μη αισθανώμεθα, βέβαια, φρίκην διά την πενίαν, επειδή την παρέβαλα προς την κάμινον. Διότι και τότε όσοι έρρίφθησαν εις την κάμινον Ο έπεδείχθησαν ανώτεροι, ενώ όσοι προσεκύνησαν την εκώνά έχάθησαν. Βέβαια, τότε έγιναν και τά δύο ταυτόχρονα, ενώ τώρα, άλλα μόν θα συμβούσιν εις την παρούσαν ζωήν, άλλα δε εις την μέλλουσαν, ενώ άλλα και εδώ και εκεί θα πραγματοποιηθούν. Εκείνοι, δηλαδή, οι οποίοι προτιμούν την πενίαν αντί να προσκυνήσωσιν τό χρήμα, θα δοξασθούσιν περισσότερο και έξω και εις τόν ουρανόν. **73** Αντίθετα, όσοι αποκτούν πλούτη εις την γήν με άδικον τρόπον, θα υποστούν τότε την ασυμμετρίαν τιμωρίαν. Από την Ιδίαν κάμινον έξήλθε και ο Λάζαρος⁷⁴, χωρίς να

72. Πρωτ. Ανωκ. 16, 20 έξ.

υστερή καθόλου εις δόξαν τῶν τριῶν ἐκείνων παιδῶν, ἐνῶ ὁ πλοῦσις, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν προσκυνησάντων τὴν εἰκόνα, κατεδικάσθη εἰς τὴν γέενναν.

Διότι, ὅσα ἐλέχθησαν παραπάνω, ἦσαν τύπος τῶν μελλόντων. Δηλ., ὅπως ἀκριθῶς εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὅσοι ἐρίφησαν εἰς τὴν κάμινον δὲν ἔπασαν τίποτε ἀπολύτως, ἐνῶ ὅσοι ἐκάθητο ἐκτός ἠρπάγησαν μὲ μεγάλην σφοδρότητα, ἔτσι καὶ τότε θὰ συμβῆ, οἱ μὲν ἅγιοι, πορευόμενοι διὰ μέσου τοῦ πυρὸς ποταμοῦ, δὲν θὰ παθαίνουν τίποτε τὸ δυσάρεστον, ἀλλ' ἀντιθέτως, θὰ φαίνονται χαρούμενοι, ἐνῶ αὐτοὶ ποῦ προσεκύνησαν τὴν εἰκόνα Ἐ θὰ ἴδουν τὸ πῦρ νὰ ἀναπηδᾷ φοβερώτερα ἀπὸ κάθε θηρίον καὶ νὰ τοὺς παρασύρῃ.

Κατὰ συνέπειαν, ἐὰν κανένας ἀμφιδόλλῃ διὰ τὴν ὕπαρξιν τῆς γέννησιν, μολονότι εἶδεν αὐτὴν τὴν κάμινον τῶν τριῶν παιδῶν, ὅς πιστεύσῃ εἰς τὰ πράγματα τῆς μελλούσης ζωῆς, θαυσιζόμενος εἰς τὰ παρόντα, καὶ ὡς μὴ φοβῆται τὴν κάμινον τῆς πενίας, ἀλλὰ τὴν κάμινον τῆς ἁμαρτίας, διότι εἰς αὐτὴν ὑπάρχει πῦρ καὶ πόνος, ἐνῶ εἰς τὴν ἄλλην δροσιά καὶ ἀνεσις. Εἰς ἐκείνην μὲν τὴν κάμινον παρευρίσκειτο ὁ διάβολος, ἐνῶ εἰς αὐτὴν οἱ ἄγγελοι ἀποδιώκοντες τὴν φλόγα.

Ἐς τὰ ἀκούον αὐτὰ ὅσοι ἀποκτοῦν πλοῦτι, ὅσοι ἀνάπτουν τὴν κάμινον τῆς πενίας.⁷³ Βέβαια, τοὺς πτωχοὺς δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ τοὺς ἐλάψουν καθόλου, ἀφοῦ ἡ δροσιά τοῦ ἁγίου Πνεύματος θὰ εἶναι κοντὰ τοὺς, ἀλλὰ θὰ γίνονται οἱ ἴδιοι εὐκολα αἰχμάλωτοι τῆς φωτιᾶς, τὴν ὁποῖαν μὲ τὰ ἴδια τὰ χέρια τῶν ἡναψαν.

Τότε, λοιπόν, κατῆλθεν ὁ ἄγγελος διὰ νὰ δοθῆσθαι τοὺς τρεῖς παῖδας, Ἐ τῶρα, ὁμοῦ, ὡς καταδῶμεν ἡμεῖς διὰ νὰ προσφέρωμεν τὴν βοήθειάν μας εἰς ἐκείνους ποῦ εὐρίσκονται εἰς τὴν κάμινον τῆς πενίας, νὰ δημιουργήσωμεν δροσίαν μὲ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ νὰ διασκορπίσωμεν τὴν φλόγα, διὰ νὰ γίνωμεν, μέτοχοι καὶ τῶν στεφάνων ἐκείνων, τοὺς ὁποῖους θὰ λάβουν αὐτοὶ καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ νὰ ἀφανίσῃ πρὸς χάριν μας τὴν φλόγα τῆς γέννησιν, λέ-

73. Ἐφ' ὅτι νὰ φῶμεν τοὺς συνειδητῶν τῶν εἰς τὴν πενίαν, ἀποκτώντες οἱ ἴδιοι συνεχῶς καὶ περισσότερα χροῖματα.

γοῦσα· «Μὲ εἶδατε νὰ πινῶ καὶ μὲ ἐθρέψατε»⁷⁴. Διότι αὐτὴ ἡ φωνὴ θὰ μᾶς δοθῆσθαι τότε, κατὰ τὴν μελλούσαν κρίσιν, ἀπὸ τῆς δροσιάς, καὶ θὰ μᾶς προσφέρῃ ἀναψυχὴν διὰ μέσου τῶν φλογῶν.

Συνεπῶς, ὡς κατέλθωμεν μὲ τὴν ἐλεημοσύνην εἰς τὴν κάμινον τῆς πτωχείας, **74** ὡς παρατηρήσωμεν τοὺς πιστοὺς νὰ θεοδίζουν εἰς αὐτὴν καὶ νὰ πατοῦν ἐπάνω εἰς τὰ κάρδουσα, ὡς προσείζωμεν τὸ νέον καὶ παράδοξον θαῦμα, ἀνδρωπὸν νὰ φάλλῃ μέσα εἰς τὴν κάμινον, ἄνδρωπὸν μέσα εἰς τὴν φωτιάν νὰ ἀναπέμπῃ εὐχαριστήριον προσευχῆν, νὰ εἶναι καθηλωμένος εἰς τὴν ἐσχάτην πενίαν καὶ, ὁμοῦ, νὰ δοξάζῃ συνεχῶς τὸν Χριστόν. Διότι, ἀναμφιδόλως, ὅσοι ὑποφέρουν τὴν πενίαν μὲ εὐχαρίστησιν, ἐξομολογοῦνται μὲ ἐκείνους τοὺς τρεῖς παῖδας. Πραγματικῶς, ἡ πτωχεία εἶναι πιὸ φοβερά ἀπὸ τὴν φωτιάν καὶ, συνήθως, καίε περισσότερον. Ἡ φωτιὰ, τότε, δὲν ἔκαυσε τοὺς τρεῖς παῖδας, ἀλλὰ, ἐπειδὴ πύχαισθη τὸν Θεόν, τοὺς ἔλυσε ἀμέσως τὰ δεσμά. Ἐτσι καὶ τῶρα, ἐὰν, ὅταν περιπέσης εἰς τὴν πενίαν, εὐχαριστήσης τὸν Θεόν, καὶ τὰ δεσμά λυθῶνται καὶ ἡ φλόγα σθῆναι. Ἐκαὶ ἐν δὲν δόξη, μεταβάλλεται εἰς (δροσιτικήν) πηγήν, πράγμα ποῦ εἶναι ὄχιον μεγαλύτερου θαυμασμοῦ. Αὐτό, ἄλλωστε, συνέβη καὶ τότε. Δηλαδή, ἐν καὶ εὐρίσκοντο εἰς τὸ μέσον τῆς κάμινου, ἐν τούτοις ἀπελάμβανον καθαρὰν δροσίαν. Δὲν ἔσθαι μὲν τὴν φωτιάν, ἀλλ' ἠμποδίσαι νὰ καοῦν οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν κάμινον. Τὸ ἴδιον πράγμα δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν καὶ εἰς τοὺς πιστοὺς, οἱ ὁποῖοι, ἐν καὶ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὴν πενίαν, ἐν τούτοις αἰσθάνονται μεγαλύτεραν ἄνεσιν ἀπὸ τοὺς πλοῦσιους.

Δι' αὐτό, ὡς μὴ παραμένωμεν ἔξω ἀπὸ τὴν κάμινον, φερόμενοι μὲ σκληρότητα πρὸς τοὺς πτωχοὺς, διὰ νὰ μὴ κάθωμεν ὅτι ἐκεῖνοι ἔπασαν τότε. Ἐν, λοιπόν, καταβῆς κοντὰ τοὺς, θὰ σταθῆς μαζί μὲ τοὺς τρεῖς παῖδας καὶ δὲν θὰ σοῦ προσεβῆσθαι πλὴν κανένα κακὸν ἢ φωτιάν. Ἐὰν, ὁμοῦ, κάθῃς ἐπάνω καὶ περιφορήσης αὐτοὺς ποῦ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὴν φλόγα τῆς πενίας, Ἐ τότε, θὰ αἰ κατακούσῃ καὶ οὐρα ἡ φωτιὰ. Κατέβα, λοιπόν, εἰς τὴν φω-

74. Ματθ. 23, 35 καὶ 37.

τιάν, διὰ τὴν μὴ κατακοῆς ἀπὸ τὴν φωτιάν. Νὰ μὴ καθίσῃς ἐξω ἀπὸ τὴν φωτιάν, διὰ τὴν μὴ σὲ ἀρπάξῃ ἡ φλόγα. Πραγματικὰ, ἐὰν σὲ ἴδῃ νὰ εὐρίσκεισαι μαζί με τοὺς πτωχοὺς, θὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ κοντὰ σου. Ἐν, ὁμως, σὲ ἴδῃ νὰ ἀποξενώνεσαι ἀπὸ αὐτοὺς, θὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον σου ἀμέσως καὶ θὰ σὲ αἰχμαλωτίσῃ. Λοιπόν, ἄς μὴ ἀπομακρυνθῆς ἀπὸ αὐτοὺς, ἀφοῦ ριφθοῦν εἰς τὴν κάμινον, ἀλλ' ἔτσι θὰ διατάσῃ ὁ διάβολος νὰ ριφθοῦν εἰς τὴν κάμινον τῆς πείνης, ὅσοι δὲν προσεκύνησαν τὸ χρῆμα, ἄλλ' ἔτσι θὰ πρὸς εἰς τοὺς ρίπτοντας, ἀλλ' εἰς τοὺς ριπτομένους, διὰ τὴν ἀνίκτης εἰς τοὺς σωζόμενους καὶ ὄχι εἰς τοὺς καιμένους.

Ἄσφαλῶς, εἶναι μεγάλη δροσιά τὸ νὰ μὴ κατέχεσαι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλοῦτου καὶ νὰ συναστρέφῃσαι με τοὺς πτωχοὺς. Ἐκεῖνοι εἶναι πλουσιώτεροι ἀπὸ ἄλλους, οἱ ὅποιοι ἔχουν καταπιῆσει τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλοῦτου. Διότι καὶ οἱ τρεῖς παῖδες, με τὸ νὰ περιφρονήσῃσαν τότε τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως, ἔγιναν ἐνδοξότεροι τοῦ βασιλέως.

Καὶ σὺ, λοιπόν, ἐὰν περιφρονήσῃς τὸν κίνδυνον ποὺ περιλαμβάνει ἡ κάμινος, ἔθ' θὰ καταστῇς τιμιώτερος, ὅπως οἱ ἄλλοι ἐκεῖνοι, ἐπὶ τοὺς ὁποίους δὲν ἦτο ἀντάξιός ὁ κόσμος¹⁷.

Συνεπῶς, διὰ τὴν καταστῆς ἄξιος τῶν ἀνθρώπων δωρεῶν, νὰ περιφρονήσῃς τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς. Ἐτσι, καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν θὰ εἶσαι πρὸ ἐνδοξας καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν θὰ ἀπολαύσῃς τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνίκτη ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ε'

(Κεφ. ε'. 22-25)

«Ὅλα δὲ αὐτὰ ἔγιναν διὰ τὴν ἐκπληρωθῆν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐλέχθη ἀπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου, ὁ ὁποῖος εἶπεν. Ἰδοὺ ἡ Παρθένος¹ θὰ συλλάβῃ καὶ θὰ γεννήσῃ υἱὸν καὶ θὰ τὸν ἀνομάσῃσαν Ἐμμανουήλ²».

Ἀκούω πολλοὺς χριστιανοὺς νὰ λέγουν ὅτι ὅσον χρόνον εὐρισκόμεθα ἐδῶ εἰς τὸν ναὸν καὶ εὐρισκόμεθα ὑπὸ τὴν ἐπίβρασιν τῶν λεχθέντων, αἰσθανόμεθα κάποιαν συστολίην. Ὅταν ὁμως, ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὸν ναὸν, γινόμεθα,

1 Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος προοίσιον καὶ σχετὸν τοὺς προφήτας, διὰ τὴν ἐκπληρωθῆν τὴν συμφωνίαν μεταξὺ τῶν προφητειῶν καὶ τῶν ἰδεῶν, εἰς τὰς ἁγίας ἐπιγράθησαν αὐτὰ.

2 Σχετικῶς, με τὴν σχέσιν τῆς προφητείας πρὸς τὸ γεγονός, κρέται καὶ πρὸς τὴν ἀποστολήν διὰ τὸν Ματθαῖον παραδέχεται τὴν ὑποφωτισμένην ἀπόφασιν ὡς γεγονός καὶ δὲν ἀπελθῆν εἰς αὐτὸν ἡ ἰδέα τῆς ἀπεφωτισμένης ἀπόφασιν διὰ τὸν κείμενον καὶ Ἰησοῦ. Ἀφοῦ τὸ γεγονός ἔγινε θεοῦ, ὁ Ματθαῖος εἶδεν αὐτὸ προφητευόμενον εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ, καὶ δὲ ὁμοίως, δίδει ὁ Ἰησοῦς ὁμοίως ἀσφαλῶς περὶ τοῦ ἀποστόλου, καθὼς καὶ ὁ Ματθαῖος (3, 2 - 3) ἰσχυρίσθη τὴν ἰδίαν πίστην.

3 Τὸ ἔθρονον κείμενον ἔχει τὴν λέξιν ἀλλάξ = νὰ γινῇ καὶ ἔτι τὴν λέξιν ἀποδοῦν = ἀποδοῦν εἰς τὴν ἀποδοῦν καὶ ἰδέα γίνωσκαι. Πάντως οἱ Ὁ μασέφωσαν τὴν λέξιν διὰ τὸ «Παρθένος», καὶ δὲ ἄλλη γομφὴ ἀσφαλῶς εἰς ἀναχριστιανικὴν πολιτικὴν. Παρ. Ἰουστίνου πρὸς Τρόφονα XLIII, I, XVII.

4 Ματθ. 1, 28 καὶ Ἰω. 1, 14. — Τὸ ὄνομα Ἐμμανουήλ ἰσχυρίσθησαν σημαίνει δὲν καὶ τὸ θεοῦ ὄνομα, ἡλικιὰ, ἡλικιὰ δὲ αὐτοῦ ἡ ἀποστολικὴ ἔνστασις τῆς θεῶν καὶ ἀνθρώπων πίστεως ἐν τῷ Χριστῷ.

πάλιν διαφορετικοί, διότι σθίνει ή φλόγα του άρχικου ένθουσιασμού.

Ποία μέτρα θα ήτο δυνατόν να ληφθούν, διά να μη παρτηρήται το φαινόμενον αυτό;

Ἄς έρευνήσωμεν τήν αίτιαν, έκ τής οποίας προέρχεται τούτο. Λοιπόν, πόθεν προέρχεται ή τόσο εύκολος μεταβολή εις τον εαυτόν μας; Μά, άσφαλώς, από τον άνάρμοστον τρόπον τής ζωής μας και από την συναστροφήν μας με τους πονηρούς ανθρώπους. * * Διότι δεν επιτρέπεται, αφού άναχωρήσωμεν από την συγκέντρωσίν μας, να στρέψωμεν τό ενδιαφέρον μας εις άπασχολήσεις, οι όποιαί δεν άρμόζουν εις τό πνεύμα τής συνάξεώς μας, αλλά, αντίθετα, μόλις φθάσωμεν εις τό σπύτι μας, πρέπει να πάρωμεν τήν Ἁγίαν Γραφήν εις τά χέρια μας και να κάλεσωμεν κοντά μας τήν σύζυγον και τά παιδιά μας, διά να άνακεφαλαιώσωμεν όσα έλέχθησαν εις τήν Ἐκκλησίαν, και ύστερα να άσχοληθώμεν με τά αναγκαία διά τήν ζωήν μας πράγματα. Πραγματικά, όπως δεν θα ήθελες να υπάγγης εις τήν αγοράν, μετά τό λουτρόν, διά να μη χάσης τήν άπόλαυσιν, που σου έδωσεν αυτό, με τά πράγματα τής αγοράς, πολύ περισσότερο δεν πρέπει να κάνης τό ίδιον, όταν φεύγης από τήν συγκέντρωσίν μας.

Τώρα, όμως, κάνομεν τό αντίθετον. Δι' αυτό τά χάνομεν όλα. Διότι, ενώ ακόμη δεν έχει σταθεροποιηθή καλά ή ώφέλεια από τά λεχθέντα εις τό κήρυγμα, B ή μεγάλη όρμή των πραγμάτων του κόσμου πίπτει επάνω μας, παρσούρει τά πάντα και φεύγει. Συνεπώς, διά να μη συμβαίη αυτό, όταν άποχωρής από τήν συναξιν, να μη θεωρής τίποτε άλλο αναγκαιότερον από τήν άνακεφαλαίωσιν και τήν μελέτην των όσων έλέχθησαν εις τήν όμιλίαν. Διότι, πραγματικά, θα ήτο ενδείξις εσχάτης άγνωμοσύνης να άφιερώσωμεν μόν πέντε και έξ ημέρας τής έβδομάδος εις τά υλικά πράγματα, ενώ εις τά πνευματικά να μη άφιερώσωμεν ούτε μίαν ήμέραν, ή μάλλον ούτε ένα μικρόν μέρος τής ήμέρας. Δεν βλέπετε ότι τά παιδιά μας μελετούν καθ' όλην τήν ήμέραν τά μαθήματα που τους παραδίδονται; Τό ίδιον, λοιπόν, άς κάνωμεν και ήμείς. Διότι, διαφορετικά, δεν θα προκύψη καμμία ώφέλεια δι' ήμάς από τήν εδώ φοίτησίν μας, όταν κάθε ήμέραν προσπαθώμεν να γεμίσωμεν ένα πιθάρι τρύπιο, C χωρίς να φροντίζωμεν τόσο διά τήν

διατήρησιν των λεγομένων, όσων ένδιαφερόμεθα διά τον χρυσόν και τον άργυρον. Ἐνψ, δηλαδή, όταν κάποιος άποκτήσῃ όλίγα δηνάρια^δ τά τοποθετεί εις τό χρηματοφυλάκιον και τά σφραγίζει διά να έξασφαλίση τήν φύλαξίν των, ήμείς, όμως, μολονότι άκούομεν λόγους με μεγαλύτεραν άξίαν από τον χρυσόν και τους πολιτίμους λίθους και δεχόμεθα τους θησαυρούς του Πνεύματος, δεν τά έναποθέτομεν εις τό θησαυροφυλάκιον τής ψυχής μας, άλλ' άδοκα και τυχαία τά άφήνομεν να φεύγουν από τό μυαλό μας. * * Συνεπώς, ποίος θα μάς έλεήσει, όταν οι ίδιοι προξενούμεν κακόν εις τους εαυτούς μας και περιτίπτωμεν εις τόσο μεγάλην πνευματικήν πενίαν;

Διά να μη συμβαίη όμως αυτό, άς όρίσωμεν κανόνα άμετακίνητον, διά τον εαυτόν μας, τήν σύζυγον και τά παιδιά μας, να άφιερώνωμεν μίαν όλόκληρον ήμέραν τής έβδομάδος εις τήν ακρόασιν των κηρυγμάτων και τήν άνακεφαλαίωσιν και τήν μελέτην των όσων άκούομεν εις αυτά. Ἐτσι, θα μαθαίνομεν εύκολώτερα όσα πρόκειται να λεχθούν και εγώ θα κοπιάζω όλιγότερον, ενώ τό κέρδος τό ίδικόν σας θα είναι μεγαλύτερον, όταν συγκρατήτε εις τήν μήμην σας εκείνα που έλέχθησαν εις προηγουμένους όμιλίαις και άκούετε τά έπόμενα με αυτήν τήν πνευματικήν συγκρότησιν.

Πραγματικά, δεν είναι καθόλου μικρά ή βοήθεια που προσφέρει και αυτό διά τήν καταύθησιν των λεγομένων, τό να γνωρίζετε, δηλαδή, B με ακρίβειαν τήν φυσικήν συνέχειαν των νοημάτων που ύφαίνομεν ενώπιόν σας. Διότι, έπειδή δεν είναι δυνατόν να σας προσφέρωμεν τά πάντα εις μίαν μόνον ήμέραν, αφού σχηματίζετε κατά κάποιον τρόπον μίαν σειράν με τήν άπομνημόνευσιν των όσων σας παραδίδομεν κατά τήν διάρκειαν πολλών ήμερών, έτσι να τά φυλάττετε εις τήν ψυχήν σας, ώστε σιγά - σιγά να άποκαλύπτεται όλόκληρον τό περιεχόμενον των Γραφών.

Ἐφού, λοιπόν, σας άνεκάλεσα εις τήν μήμην σας όσα έλέχθησαν προσφάτως, έτσι και σήμερα άς προχωρήσωμεν εις τά έπόμενα θέματα.

δ. Ἀρνάρια· Πάρεται δι' άργύρον ομοιωθέν νόμισμα του άποίου οο ή αξία ήτο ίση προς μίαν δραχμήν κερσάν.

Ποία είναι, όμως, τὰ πρὸς ἐξέτασιν σήμερα;
 «Ὅλα δὲ αὐτὰ ἔγιναν διὰ τὴν ἐκπληρωθῆναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Κύριον διὰ τοῦ προφήτου, ὁ ὁποῖος εἶπεν».

Κατὰ τρόπον ἀντάξειον πρὸς τὸ θαῦμα, ὅσον, βέβαια, ἦτο δυνατόν εἰς αὐτόν, ὠμίλησεν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅταν εἶπε: «Ὅλα δὲ αὐτὰ ἔγιναν». Ὅταν, δηλαδή, εὐρέθη ἔμπρὸς εἰς τὸ πέλαγος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ καὶ εἶδε τὴν ἐκπληρωθῆναι ἐκεῖνο, ἢ τὸ ὁποῖον οὐδέποτε οὐδεὶς ἠλπίσεν, τὴν καταλύσασθαι οἱ νόμοι τῆς φύσεως, τὴν συμφιλῶνται ὁ Θεὸς μετὰ τὸν ἄνθρωπον, τὴν κατέρχεται ὁ ἀνώτερος βίον πρὸς τὸν κατώτερον τῶν πάντων, τὴν καταπίπτει ὁ διαχωριστικὸς τοίχος, τὴν ἀφαιροῦνται τὰ ἐμπόδια καὶ ἄλλα πρὸς ἀξιοθαύμαστα ἀπὸ αὐτὰ τὰ συμβαίνουσι, μετὰ μίαν φράσιν ἀπεικόνισεν τὸ θαῦμα, ὅταν εἶπεν: «Ὅλα δὲ αὐτὰ ἔγιναν διὰ τὴν ἐκπληρωθῆναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Κύριον...». Νὰ μὴ σοῦ δημιουργηθῆ ἡ ἐντύπωσις, λέγει, ὅτι αὐτὰ τὰ πράγματα ἀπεφασίσθησαν τώρα. Ἀντίθετα, ἀπὸ παλαιὰ ἔχουν καθαρῶς καὶ προεκκινηθῆ. 7^α Τὸ ἴδιον προσεπάθησε τὸ ἀποδείξει καὶ ὁ Παῦλος ποιητικῶς.

Λοιπὸν, ὁ ἄγγελος παραπέμπει τὸν Ἰωσήφ εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν μὲ ἀκοπὴν, καὶ ἂν ἀκόμη λησμονήσῃ τοὺς λόγους τοῦ, ὅταν ἐγερθῆ, ἐπειδὴ ἔχουν πρόσφατα λεχθῆ, τὴν ἐνθυμηθῆ, ἀπωσθήσεται, τοὺς λόγους τοῦ προφήτου, τοὺς ὁποῖους συνεχῶς ἐμελέτα, καὶ ἔτσι τὴν συγκρατήσῃ καὶ ὅσα ἀπὸ αὐτὸν ἐλέχθησαν. Καὶ εἰς μὲν τὴν Παρθένον δὲν ἀνέφερον τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἐπειδὴ ἦτο νεαρὰ κόρη καὶ δὲν τὰ ἐγνώριζεν, εἰς τὸν Ἰωσήφ, ὅμως, ὁ ὁποῖος ἦτο δίκαιος καὶ ἐμελέτα τοὺς προφήτας, ὁμιλεῖ σπρηζόμενος εἰς αὐτούς. Βέβαια, προτὸν τὴν ἀναφέρει τὸν Ἡσαΐαν λέγει: «Μαριὰμ τῆ γυναῖκά σου». Ἐδῶ, ὅμως, ἀφοῦ πλέον ἐφέρειν εἰς τὸ μέσον τὸν προφήτην, Β ἐμπιστεύεται εἰς αὐτόν καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθενίας. Διότι ἦτο φυσικὸν τὸ μὴ ἀποφύγει τὴν σύγχυσιν ὁ Ἰωσήφ, ὅταν θὰ ἦκουεν ἀπὸ τὸν ἄγγελον διὰ τὴν Παρθένον, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἦ-

6. Ματθ. 1, 22.
 7. Ματθ. 1, 20.

κουεν τὸ ἴδιον καὶ ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν, καθ' ὅσον δὲν ἐπρόκειτο τὸ νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ τὸν προφήτην τίποτε τὸ παράξενον, ἀλλὰ κατὰ τὸ γνωστόν, τὸ ὁποῖον εἶχε γίνοι ἀντικείμενον μελέτης κατὰ τὴν διάρκειαν πολλῶν ἐτῶν. Διὰ τὴν γίνῃ λοιπὸν, εὐκολώτερα πιστευτὸν τὸ λεγόμενον, ὁ ἄγγελος φέρει εἰς τὸ μέσον τὸν προφήτην. Καὶ δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς αὐτὸ, ἀλλ' ἐξαρτῶ τὸν λόγον ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι λέγει ὅτι τὸ λεγόμενον δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν προφήτην, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεόν τοῦ παντός. Δι' αὐτὸ δὲν εἶπεν διὰ τὴν ἐκπληρωθῆναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν, ἀλλὰ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Κύριον. Πραγματικῶς, τὸ μὲν στόμα ἀνήκεν εἰς τὸν προφήτην, ἀλλ' ἡ προφητεία προήρχετο ἀπὸ τὸν οὐρανόν.

Ἐποῖον ἦτο, ὅμως, τὸ περιεχόμενον τῆς προφητείας αὐτῆς;

«Ἰδοὺ ἡ Παρθένος θὰ συλλάβῃ καὶ θὰ γεννήσῃ υἱόν καὶ θὰ τὸν ὀνομάσῃ Ἐμμανουὴλ»⁸.

Διατί, ὅμως, ἐρωτῶ κάποιος, δὲν ὀνομάσῃ Ἐμμανουὴλ, ἀλλὰ Ἰησοῦς Χριστός; Διότι δὲν εἶπε θὰ ὀνομάσῃ, ἀλλὰ «θὰ ὀνομάσῃ», δηλαδή, τὰ πλήρη τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἐκδοσις τῶν γεγονότων. Ἐδῶ, λοιπὸν, ἀπὸ τὸ γεγονός διδεται τὸ ὄνομα. Διότι ἡ Γραφὴ συνηθίζει τὴν ταπεινὴν τὰ γεγονότα εἰς τὴν θέσιν τῶν ὀνομάτων. Συνεπῶς, τίποτε ἄλλο δὲν φανερώνει τὸ «θὰ τὸν ὀνομάσῃ Ἐμμανουὴλ», 9^α παρὰ τὸ ὅτι θὰ ἴδουσι τὸν Θεόν μαζί με τοὺς ἄνθρώπους. Βέβαια, ὁ Θεὸς πάντοτε ἦτο κόντα εἰς τοὺς ἄνθρώπους, καμμία, ὅμως, φορά δὲν ἦτο τόσο φανερά κοντὰ μας⁹. Ἐάν, λοιπὸν, ἀντιλέγουσι μετὰ ἀναιδέειαν οἱ Ἰουδαῖοι, θὰ τοὺς ἐρωτήσωμεν τὸ ἐξῆς: Πότε ὀνομάσῃ τὸ παιδί «ταχῶς λαφυραγωγῆσαι, πλήρως λεηλάτησαι»;¹⁰ Μὰ, δὲν θὰ ἔχουν τίποτε τὸ ἀπαντήσῃ. Τότε, διατί ἔλεγε ὁ προφήτης: «ὀνόμασε αὐτόν, ταχῶς λαφυραγωγῆσαι; Διότι, ὅταν ἐγεννήθῃ τὸ παιδί, αὐτὸ ἔγινε διαπραγῆ καὶ διανομὴ λαφύρων καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ εἶπει ὡς ὄνομα τὸ γεγονός, τὸ ὁποῖον συνέτεκε μετὰ τὴν γέννησίν του.

8. Ἡσ. 7, 14.

9. Περὶ καὶ σημειώσεων 4 τῆς παρουσίας.

10. Ἡσ. 8, 2.

«Και ἡ πόλις θὰ ὀνομασθῆ πόλις δικαιοσύνης», λέγει, «μητρόπολις πιστῆ Σιών»¹¹, ἀλλὰ πούθενά δὲν ἴδωμεν ὅτι ἐκλήθη ἡ πόλις δικαιοσύνη, ἀλλὰ διετήρησε τὸ ὄνομα Ἱερουσόλυμα. Ἐπειδὴ, ὁμως, συνέβη νὰ βελτιωθῆ ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων, δι' αὐτὸ καὶ εἶπεν ὅτι θὰ ὀνομασθῆ τοιοῦτοτρόπως. Πραγματικά, ὅταν συμβῆ κάποιο γεγονός, B μὲ τὴν ὀνομασίαν τοῦ ὁποῦ καθίσταται πᾶς γνωστός ὁ δημιουργὸς αὐτοῦ ἢ αὐτὸς τοῦ τὸ ἀπολαμβάνει, τότε, λέγει, ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀποδίδει τὴν ἀλήθειαν τοῦ γεγονότος.

Ἐάν, ὁμως, ἀφοῦ ἀποστομωθῶν ἀπὸ αὐτά, ἐξετάζωμεν ἄλλο ζήτημα, δηλαδή, τὸ λεχθὲν περὶ τῆς παρθενίας, καὶ προσάλλωμεν εἰς ἡμᾶς ἄλλους ἐρμηνευτάς, οἱ ὅποιοι δὲν ἐγράψαν παρθένον, ἀλλὰ νεανίαν, θὰ τοὺς ἀπαντήσωμεν τὸ ἐξῆς κατὰ πρότερον, ὅτι ἀπὸ δόλου ἐν γένει τοὺς ἐρμηνευτάς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δικαίως οἱ ἐβδομήκοντα ἡμποροῦν νὰ θεωρηθῶν περισσότερον ἀξιόπιστοι. Διότι οἱ ἄλλοι ἤρμηνευσαν μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, παραμένοντες Ἰουδαῖοι, καὶ κατὰ συνέπειαν δικαιολογημένα θεωροῦνται ὑποψεῖται, C θεομένου ὅτι ὠμίλησαν μὲ ἐκθρότητα διὰ τὸν Χριστὸν καὶ σκόπημα συνεκόμισαν τὰς προφητείας¹². Ἀντίθετα, οἱ ἐβδομήκοντα ἡσχολήθησαν μὲ τὴν μετάφρασιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐκατὸν ἢ καὶ περισσότερα ἔτη πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ἴσως τόσοι πολλοί, ὥστε ἀπαλλάσσονται ἀπὸ κάθε παρομοίαν ὑποψίαν. Συνεπῶς, εἶναι ἄξιοι μεγαλύτερας πίστεως καὶ διὰ τὸν χρόνον τῆς μεταφράσεως¹³ B καὶ διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν μεταφραστῶν καὶ διὰ τὴν ὁμοφωνίαν τῶν.

Ἐάν, ὁμως, ἀπαρρῆξωμεν¹⁴ καὶ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἐβδομήκοντα, ἡ νίκη καὶ ἔτσι εἶναι μὲ τὸ μέρος μας. Ὡς γνωστόν, ἡ Γραφὴ συνηθίζει νὰ χρησιμοποιοῖ τὸ ὄνομα τῆς νεότητος, διὰ νὰ ἀποδώσῃ τὴν ἔννοιαν τῆς παρθενίας, ὅχι μόνον διὰ τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἄνδρας. Λέγει, λοιπὸν «Νεανίσκοι καὶ παρθένοι, περισσότεροι μαζί μὲ τοὺς νεωτέρους»¹⁵. Ἐπίσης, ὅταν ὁμιλῆ διὰ νεάνιδα, ἢ ὅποια ἐ-

11. Πρα. 1, 26.

12. Π βόλ. σημείων 3 τῆς παραοίσεως.

13. Οἱ Ἰουδαῖοι.

14. Ψαλμ. 148, 18.

κινδύνει νὰ διαφθαρή, λέγει· «Ἐάν φωνάξῃ ἡ νεάνις»¹⁶, δηλαδή, ἡ παρθένος.

Μὰ, καὶ ὅσα ἐλέχθησαν πρὸ τῆς προφητείας αὐτῆν τὴν ἔννοιαν φανερώουσι. Δὲν εἶπεν, δηλαδή, ἀπλῶς· «Ἰσοῦ ἢ Παρθένος θὰ συλλάβῃ», ἀλλὰ, ἀφοῦ προηγουμένως εἶπεν· B «Ἰσοῦ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος θὰ εἶδ' ὁδοῖν θαυμαστὸν γεγονός»¹⁷, ὅστερα προσέθεσεν· «Ἰσοῦ ἢ Παρθένος θὰ συλλάβῃ». Τώρα, ἐάν δὲν παρέμενε Παρθένος ἡ μέλλουσα νὰ γεννησῇ, ἀλλὰ ἐγένετο αὐτὸ σύμφωνα μὲ ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὸν φυσικὸν γάμον, τότε ποῖον θὰ ἦτο τὸ παράδοξον καὶ θαυμαστὸν γεγονός, τὸ ὁποῖον θὰ συνέβαινε; Διότι τὸ θαῦμα δὲν πρέπει νὰ πραγματοποιηθῆ σύμφωνα μὲ τὴν τάξιν τῶν συνηθισμένων γεγονότων, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι παράδοξον καὶ ἀσυνήθιστον, καθ' ὅσον, διαφορετικά, πῶς θὰ ἡμπορούσε νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς θαῦμα;

«Ὅταν ὁ Ἰωσήφ ἐξύπνησεν, ἔκανεν ὅπως τὸν διέταξεν ὁ ἄγγελος»¹⁸.

Εἶδες ὅποια καὶ μυαλὰ, τὸ ὁποῖον ἀκόλα πείθεται; Εἶδες ψυχὴν ἀγρυπνοῦν καὶ προσεκτικὴν, τὴν ὁποῖαν τίποτε δὲν δειλιάζει; Δηλαδή, οὔτε ἠνείχετο νὰ κρατήσῃ κοντὰ τοῦ τῆν Παρθένου, ὅταν ὑπωπτεύετο ὅτι εἶχε συμβῆ κάτι τὸ δυσάρεστον καὶ τὸ παράνομον, οὔτε πάλιν, ὅταν ἀππλήγη ἀπὸ τὴν ὑποψίαν αὐτῆν, ἡμπούσε νὰ τὴν ἐκδιώξῃ, ἀλλ' ἀντίθετα, C τὴν κρατεῖ κοντὰ τοῦ καὶ προσφέρει τὴν βοήθειάν του εἰς τὸ θαῦμα τῆς βίας σαρκώσεως.

«Καὶ ἐπήρε τὴν γυναῖκά του Μαριάμ μαζί του»¹⁹. Εἶδες ὅτι ὁ εὐαγγελιστὴς χρησιμοποιοῖ τὴν ὀνομασίαν αὐτῆν, ἐπειδὴ δὲν θέλει νὰ ἀποκαλυφθῇ ἀκόμη τὸ μυστήριον ἐκεῖνο ἀφ' ἑνὸς μὲν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξαφανίζων τὴν πουηρὰν ἐκείνην ὑποψίαν;

Ἀφοῦ λοιπὸν τὴν ἐπῆρεν εἰς τὸ σπῆτι τοῦ εἰδὲν εἶχε καμμίαν σχέσιν μαζί της μέχρις ὅτου ἐγέννησε τὸν υἱὸν τῆς τὸν πρωτότοκον»²⁰. B Ἔως ὅτου ἐγέννησε τὸν υἱὸν τῆς τὸν πρωτότοκον»²⁰. Τὸ «μέχρις ὅτου»²⁰ τὸ ἔθεσεν

15. Δευτ. 22, 27.

16. Ἦο. 1, 14.

17. Ματθ. 1, 24.

18. Ματθ. 1, 24.

19. Ματθ. 1, 25.

20. Τὸ «Ἔως» τοῦ καμμένου.

εις τὸ σημεῖον αὐτό, ὅχι διὰ τὸ σοῦ δημιουργηθῆ ἢ ὑπόνοια ὅτι μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ἦλθεν εἰς συζυγικὴν σχέσιν μαζί της, ἀλλὰ διὰ τὴν πληροφορηθῆς ὅτι πρὸ τῆς γεννήσεως ἡ Παρθένος ἦτο καθολοκληρίαν ἀνέπαφος. Τότε, διὰ τὴν, λέγει, ἔθεσε τὸ «μέχρις ἔθους»; Διότι ὑπάρχει συνήθεια νὰ γίνεται αὐτὸ πολλὰς φορές εἰς τὴν Γραφὴν καὶ νὰ μὴ χρησιμοποιῆται ἡ λέξις αὐτὴ διὰ καθωρισμένον χρονικὸν διάστημα. Πραγματικὰ καὶ διὰ τὴν κιθῶτον τοῦ Νῶε λέγει: «καὶ ὁ κόραξ δὲν ἐπανήλθε μέχρις ἔθους ἐξηράνθη ἡ γῆ»²¹ Καί, ὅμως, εἶναι βέβαιον ὅτι οὐτε καὶ μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῆς γῆς ἐπανήλθεν ὁ κόραξ. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁμιλῆ διὰ τὸν Θεὸν λέγει: «Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος μέχρι τοῦ αἰῶνος οὐ ὑπάρχεις»²², χωρὶς καὶ ἐδῶ νὰ θέσῃ χρονικοὺς περιορισμοὺς. Καί, πάλιν, ὅταν εὐαγγελίζεται τὰ ἀγαθὰ, λέγουσα: «ἅ ἀνατελλῆ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ ἡ δικαιοσύνη καὶ θά ἐπικρατήσῃ μεγάλη εἰρήνη, μέχρις ἔθους νὰ καταστραφῆ ἡ σελήνη»²³, δὲν καθορίζει τὸ τέλος τοῦ ὄραίου αὐτοῦ ἀστέρος.

Ἐπει, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἔθεσε τὸ «μέχρις ἔθους» μὲ σκοπὸν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ἀδιάβλητον τῆς Θεοτόκου διὰ τὸ πρὸ τῆς γεννήσεως διάστημα, ἐνῶ τὰ ὅσα συνέβησαν μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὰ ἄφησε νὰ τὰ σκεφθῆς μόνος σου. Διότι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἦτο ἀναγκαῖον νὰ πληροφορηθῆς ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴν, αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ εἶπεν, ὅτι δηλαδὴ ἡ Παρθένος ἦτο ἀνέπαφος μέχρι τῆς γεννήσεως. Ἐκεῖνο, ὅμως, τὸ ὅποιον ἤρξατο ὡς φυσικὴ συνέπεια τῶν λεχθέντων καὶ εἶχε γίνῃ παραδεκτὸν, αὐτὸ, λοιπόν, τὸ ἄφησε νὰ τὸ ἀντιλήθῃς μόνος σου. Ὅτι, δηλαδὴ, ὁ Ἰωσήφ, ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ, δίκαια δὲν θά ἤμπορεῖτο νὰ εἶχῃ ὁποιαδήποτε συζυγικὴν σχέσιν μὲ Ἐκεῖνην, ἡ ὁποία ἐγίνε μητέρα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἡξιώθη νὰ γεννησῇ κατὰ τρόπον θαυμαστὸν καὶ νὰ ἀποκτήσῃ παραδόξως τέκνον. Πραγματικὰ, ἐὰν ὁ Ἰωσήφ εἶχε σαρκικὴν ἐπαφὴν καὶ εἶχεν ὡς συζυγὸν τὴν Παρθένον, διὰ ποῖον λόγον τὴν ποραδίσει: ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν μαθητῶν τοῦ ἀπροσάτετου

21. Γεν. 8, 7.

22. Ψαλμ. 89, 2.

23. Ψαλμ. 72, 7.

καὶ μόνον εἰς τὸν κόσμον C καὶ προτρέπει αὐτὸν νὰ τὴν πάρῃ εἰς τὸ σπίτι του;²⁴

Μὰ τότε, διατί ἀναμύζονται ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ ὁ Ἰάκωβος καὶ οἱ ἄλλοι; Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, κατὰ τὸν ἑποῖον καὶ ὁ Ἰωσήφ ἐθεωρεῖτο συζυγὸς τῆς Μαρίας. Δηλαδὴ, κατ' ἀρχὰς ἐλήφθησαν πολλὰ προστατευτικὰ μέτρα, διὰ νὰ συσκιασθῇ ἐπ' ὀλίγον ὁ θαυμαστὸς τρόπος τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τοὺς ἀνόμαζεν ἔτσι, ὅταν ἔλεγεν: «Διότι οὐτε καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ δὲν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν»²⁵. Καί, ὅμως, αὐτοὶ ποῦ δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἀρχὴν ἐγίνον ἐν συνεχείᾳ ἀξιοθαύμαστοι καὶ ἐνδοξοί. Πραγματικὰ, ὅταν ὁ Παῦλος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν μετέβησαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα διὰ τὴν ἐπιλυσιν δογματικῶν ζητημάτων, ἀμέσως προσέφυγον εἰς τὸν Ἰάκωβον.²⁶ Διότι ἦτο τὸσόν θαυμαστός, ὥστε καὶ πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ἀνεδείχθη. Διηγούνται λοιπόν, ὅτι ὁ Ἰάκωβος ἐξῆ τὸσόν σκληρὸν ζῶν, ὥστε τὰ μέλη τοῦ σώματός του ἐνεκρώθησαν καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν συνεχῆ προσευχὴν καὶ τὴν ἀδικασίαν πρὸς τὸ ἔδαφος κλίον τὸσόν πολὺ ἐσκληρύνθη τὸ μέτωπόν του, ὥστε δὲν ἦτο εἰς καθόλου καλλίτερον κατὰστασιν ἀπὸ τὰ γόνατα τῆς καμήλου, ἐξ αἰτίας τῆς ἐπαφῆς του μὲ τὸ σκληρὸν ἔδαφος. Αὐτὸς προσφώνει τὸν Παῦλον ὡς ἐξῆς, ὅταν ἦλθεν ἐκ νέου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα: «Βλέπεις, ἀδελφέ, πόσα χιλιάδες ἔχουν πιστέψει;»²⁷ Τόσων μεγάλῃ ἦτο, λοιπόν, ἡ σύνεσις καὶ ὁ ζήλος του, ἢ μᾶλλον τὸσόν θαυμαστὴ ἦτο ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ.

Συνεπῶς, ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι τὸν δίδουσαν, Ἐ ὅταν ἐδρίκετο εἰς τὴν ζωὴν, ἐξεπλάγησαν τὸσόν πολὺ μετὰ τὸν θάνατόν του, ὥστε μὲ μεγάλην προθυμίαν ἀπέβησαν χέριν αὐτοῦ. Αὐτὰ ἀκριβῶς ἀποδεικνύουσιν κατ' ἐξοχὴν τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως. Δι' αὐτὸ, βέβαια, τὰ μᾶλλον θαυμαστά γεγονότα ἐφύλασσοντο δι' ἀργότερα, ὥστε νὰ εἶναι ἀδιάσειστος ἡ ἀπόδειξις αὐτῆ. Πραγματικὰ, ὅταν λησμο-

24. Πράξ. 19, 26 - 27.

25. Ἰωάν. 7, 5.

26. Πράξ. Πράξ. 15, 13 ἐβ. Γαλ. 2, 1 ἐβ.

27. Πράξ. 21, 20.

νώμεν, μόλις ἀποθάνουν, τὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια ζῶντα προεκάλου τὸν θαυμασμόν μας, πᾶς ἦτο δυνατόν αὐτοί, οἱ ὅποιοι ζῶντα τὸν ἐχλεύαζαν, νὰ τὸν πιστεύσουν ἔπειτα ὡς Θεόν, ἐὰν ὁ Ἰησοῦς ἦτο ἕνας κοινὸς ἄνθρωπος; Κατὰ ποίαν λογικὴν ἐθυσιάσθησαν χάριν αὐτοῦ, ἐὰν δὲν εἶχαν σαφῆ ἀπόδειξιν τῆς ἀναστόσεως; C Αὐτὰ, βέβαια, δὲν τὰ λέγω ἀπλῶς διὰ νὰ αὐξήσετε τὰς γνώσεις σας, ἀλλὰ διὰ νὰ μιμηθῆτε τὴν ἀνδρείαν, τὴν τόλμην καὶ τὴν ἐν γένει δικαιοσύνην αὐτοῦ. Ἄκομη, διὰ νὰ μὴ ἀτελιῖζεται κανένας διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἔστω καὶ ἂν μέχρι τώρα ὑπῆρξε ρόθιμος πνευματικῶς, καί, ἐπὶ πλέον, διὰ νὰ μὴ στηρίξῃ τὰς ἐλπίδας εἰς κανένα ἄλλον παράγοντα, ὕστερα ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, παρὰ εἰς τὴν προσωπικὴν του ἀρετὴν. Πραγματικὰ, **79** ἐὰν αὐτοὶ δὲν ὠφελήθησαν καθόλου ἀπὸ τὴν συγγένειαν αὐτοῦ τοῦ εἰδούς, μολοντί, δηλαδή, ἀνῆκαν εἰς τὴν ἴδιαν οἰκογένειαν καὶ τὸ ἴδιον γένος μὲ τὸν Χριστόν, μέχρις ὅτου ἀπέδειξαν τὴν ἀρετὴν των, ποίαν συγχώρησιν θὰ ἠμπαρέσωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν ἡμεῖς μὲ τὸ νὰ προσβάλλωμεν συγγενεῖς καὶ ἀδελφοὺς μας δικαίους, ἐὰν οἱ ἴδιοι δὲν εἴμεθα πολὺ συνετοὶ καὶ δὲν ζῶμεν ἐνάρετον θίον; Καὶ ὁ προφήτης αὐτὸ ἀκριβῶς ἠνῆκε, ὅταν ἔλεγεν «ὁ ἀδελφός δὲν ἠμπορεῖ νὰ σώσῃ τὸν ἀδελφόν του, θὰ σώσῃ ὁ ξένος ἄνθρωπος;» **80**, εἴτε εἶναι ὁ Μωϋσῆς, εἴτε ὁ Σαμουὴλ, εἴτε ὁ Ἰερεμίας. Ἄκουσε, λοιπόν, τί λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· «Μὴ προσεύχεσαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, διότι δὲν θὰ σὲ εἰσκακούσω» **81**. Καὶ διατὶ παραξενεύομαι, ἐπειδὴ δὲν σὲ εἰσκακούω; Ἄκομη, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μωϋσῆς, λέγει, ἐὰν ἦτο παρών, καὶ ὁ Σαμουὴλ, καὶ πάλιν δὲν θὰ ἐδεχόμεθα τὴν προσευχὴν των διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ **82**. B Καὶ ἂν ἀκόμη ὁ Ἰεζεκὴλ παρακαλῆ, θὰ ἀκούσῃ ὡς ἀπάντησιν ὅτι καὶ ἂν ὁ Νῆε καὶ ὁ Ἰώθ καὶ Δανιὴλ μὲ παρακαλέουσιν, δὲν θὰ λυτρώσωσιν τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας των **83**. Μὰ, καὶ ἂν ὁ πατριάρχης Ἀβραὰμ προσεύχεται δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀσθενοῦ

80. Ψαλμ. 48, 7.

81. Ἰερ. 11, 14.

82. Περδ. Ἰερ. 16, 1.

83. Περδ. Ἰερ. 14, 14 καὶ 16.

ἀθεκρέπυτα λόγῳ τῶν ἁμαρτιῶν των, χωρὶς οἱ ἴδιοι νὰ μετανοοῦν δι' αὐτὰς, ὁ Θεὸς θὰ φύγῃ καὶ θὰ τὸν ἀφήσῃ, διὰ νὰ μὴ ἀκούσῃ τὴν προσευχὴν του ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐπίσης, ἐὰν ὁ Σαμουὴλ κἀνὴ τὸ ἴδιον, θὰ τοῦ εἶπῃ νὰ μὴ πειθῆς διὰ τὸν Σαοὺλ **84**. Καὶ ἂν κανένας προσεύχεται ἀναρμοδίως ὑπὲρ τῆς ἀδελφῆς του, θὰ ἀκούσῃ, πάλιν, ὅτι ἀκριβῶς ἠκούσε καὶ ὁ Μωϋσῆς· «Ἐὰν τὴν ἔπιεν ὁ πατὴρ εἰς τὸ πρόσωπόν της» **85**. Συνεπῶς, ὡς μὴ ἐπαναπαυώμεθα στηριζόμενοι εἰς τὰς προσευχὰς τῶν ἄλλων. C Βέβαια, ἔχουν μεγάλην δύναμιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, ὑπὸ τὴν προῖπόθεσιν, ὅμως, ὅτι καὶ ἡμεῖς θὰ μετανοήσωμεν καὶ θὰ γίνωμεν καλλίτεροι. Ἄλλωστε καὶ ὁ Μωϋσῆς, ὁ ὁποῖος ἠμπόρεσε νὰ σώσῃ τὸν ἀδελφόν του καὶ ἐξακοσίας χιλιάδας λαοῦ ἀπὸ τὴν θεήλατον ὀργὴν, δὲν κατώρθωσεν ἐν τούτοις νὰ σώσῃ τὴν ἀδελφὴν του, μολοντί τὸ ἁμάρτημά της δὲν ἦτο ἰσότημον. Διότι ἐκείνη μὲν ὕβρισε τὸν Μωϋσῆ, ἐνῶ ἐκεῖνοι ἐδείξαν ἀπιστίαν πρὸς τὸν Θεόν. Ἄλλ' αὐτὸ τὸ ζήτημα τὸ ἀφήνω εἰς τὴν ἰδικὴν σας ἐρευναν.

Θὰ προσπαθῆσω, ὅμως, νὰ δώσω ἀπάντησιν εἰς ἕνα πρόβλημα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀκόμη φοβερώτερον. Δηλαδή, διατὶ πρέπει νὰ ὀμώλωμεν διὰ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Μωϋσέως; Ἀφοῦ αὐτός, ὁ ὁποῖος κατηύθυνε τόσον πολλὸν λαόν, **86** δὲν ἠμπόρεσε νὰ βοηθήσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ ἀναριθμήτους κότους καὶ ταλαιπωρίας καὶ ἀραῦ ἐπὶ σάραντα χρόνια ἐκράτησε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ λαοῦ, ἠμπούζετο νὰ πατήσῃ τὴν χώραν ἐκείνην, διὰ τὴν ὁποῖαν τόσον μεγάλα ἐπαγγελία καὶ ὀπασχίσεις εἶχαν δοθῆ ἀπὸ τὸν Θεόν. Ποία ἦτο, λοιπόν, ἡ αἰτία; Ἀσφαλῶς, δὲν ἦτο καθόλου ἀφέλιμος ἡ χάρις αὐτῆ **87** διὰ τὸν ἴδιον τὸν Μωϋσῆ, ἀλλὰ, συγχρόνως, περιέκλειε μεγάλους κινδύνους καὶ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους θὰ παρέσυρον εἰς τὴν ὄσθειαν. Διότι, ἐὰν ὅταν τοὺς ἀπηλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς Αἰγύπτου μόνον, ἐγκατέλειψαν τὸν Θεόν καὶ ἐστράφησαν πρὸς τὸν Μωϋσῆ καὶ εἰς αὐτὸν ἐστήριζαν κάθε ἐλπίδα των,

82. Περδ. Α' Βασιλ. 16, 1.

83. Ἄρπη. 12, 14.

84. Ἀποκ. νὰ εἰσέλθῃ ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τὴν Παλαιστίνην.

πῶς δὲν θὰ παρεξηρέποντο εἰς μεγάλην ἀσέβειαν, ἐὰν ἔδλεπαν ὅτι τοὺς ᾤδηγσε μέσα εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας; Δι' αὐτὸν, θέβαια, τὸν λόγον δὲν ἔγινε γνωστός οὔτε ὁ τόπος ὅπου εὗρίσκετο ὁ τάφος του.²⁵

Καὶ ὁ Σαμουὴλ, ὁμῶς, δὲν ἠμπόρεσε μὲ τὴν δύναμιν του ἢ νὰ προφυλάξῃ τὸν Σαοὺλ ἀπὸ τὴν ἐξ οὐρανοῦ ἐρχομένην ἀργίην, ἀλλ' ἔσωσε πολλὰς φορές τοὺς Ἰσραηλίτας.²⁶ Ἐπίσης καὶ ὁ Ἱερειμίας δὲν ἐστάθη ἀρκετὸς νὰ σώσῃ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ κάποιον ἄλλον τὸν ἐπροστάτευσε μὲ τὴν προφητείαν του. Μά, καὶ ὁ Δανιὴλ τοὺς μὲν θαρβάρους ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὴν σφαγὴν, ἐνῶ τοὺς Ἰουδαίους δὲν τοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν.²⁷

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ Ευαγγέλια θὰ εὕρωμεν παρόμοια γεγονότα, εἰς τὰ ὁποῖα παρατηροῦνται καὶ αἱ δύο περιπτώσεις, ὅχι εἰς διαφορητικὰ πρόσωπα, ἀλλὰ εἰς τὸ ἴδιον ἀκριβῶς. Δηλαδή, τὸ ἴδιον πρόσωπον εἶναι δυνατὸν τὴν μίαν στιγμήν νὰ ἠμπορῇ νὰ δοθῆσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ἐνῶ τὴν ἄλλην νὰ αἰσθάνεται χωρὶς δυνάμεις. Ὅπως, ἐπὶ παραδείγματι, ὁ ὀφειλέτης τῶν δέκα χιλιάδων τάλάντων, ὅφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὰς παρακλήσεις του ἔσωσε τὸν ἑαυτὸν του, ὅφ' ἑτέρου δέ, εἰς τὴν συνέχειαν, δὲν ἐστάθη ἱκανὸς νὰ σωθῇ.²⁸ Ἀντίθετα, ἄλλος, ὁ ὁποῖος κατ' ἀρχὰς ἐπρέδωσε τὸν ἑαυτὸν του, ὅστερα ἠμπόρεσε νὰ τὸν δοθῆσῃ εἰς μέγιστον βαθμὸν. Ποῖος εἶναι αὐτός; Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατέγραψε τὴν πατρικὴν του περιουσίαν.²⁹ Συνεπῶς, ἐὰν οἱ ἴδιοι εἰμεθα ἀμελεῖς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σωθῶμεν οὔτε μὲ τὴν μεσολάβησιν ἄλλων, ἐὰν, ὁμῶς, εἰμεθα προσεκτικοὶ καὶ ἀγρυπνοὶ, θὰ τὸ κατορθώσωμεν αὐτὸ μὲ τὰς ἰδικὰς μας δυνάμεις καὶ μάλιστα μὲ αὐτὰς κυρίως, παρὰ διὰ μέσου ἄλλων ἀνθρώπων. Πραγματικά, ὁ Θεὸς ἐπιθυμεῖ νὰ προσφέρῃ τὴν βοήθειάν του εἰς ἡμᾶς τοὺς ἴδιους κατ' εὐθείαν καὶ ὄχι εἰς ἄλλους διὰ λογαριασμὸν μας, διὰ νὰ ἔχωμεν τὴν τόλμην νὰ ἀπευθυνώμεθα πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νὰ γίνωμεν περισσότερο ἐνάρετοι εἰς τὴν προσπάθειάν μας νὰ καταπραυνώμεν οἱ ἴδιοι τὴν ἀργίην τοῦ Θεοῦ. Ὑπ' αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις ἠλέησε τὴν Χαναανίαν, **31** ἔτσι ἔσωσε τὴν πόρνην, ἔτσι καὶ τὸν ληστήν, χωρὶς νὰ ὑπάρξῃ κανένας μεσίτης ἢ προστάτης.

Αὐτὰ, θέβαια, τὰ λέγω, ὄχι διὰ νὰ μὴ ἐπικαλούμεθα τὴν βοήθειαν τῶν ἁγίων, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ εἰμεθα ἀμελεῖς καὶ οὔτε, ἐνῶ οἱ ἴδιοι ἀδιαφοροῦμεν καὶ εὐριοκόμεθα εἰς κατὰστασιν ὄπνου, νὰ ἀναθῶμεν τὰς ἰδικὰς μας ὑποθέσεις μόνον εἰς τοὺς ἄλλους. Διότι ὅταν ὁ Κύριος εἶπεν «κάνετε φίλους διὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας, δὲν ἐσταμάτησε μέχρις ἐδῶ, ἀλλὰ προσέθεσε «χρησιμοποιήστε τὸν δίκον μαμωνᾶν»⁴⁰, ὥστε τὸ κατόρθωμα νὰ εἶναι ἰδικὸν σου πάλιν. Ἀσφαλῶς ἐδῶ δὲν ἠνῶει τίποτε ἄλλο, παρὰ τὴν ἐλεημοσύνην. Καὶ τὸ περισσότερο θαυμαστὸν εἶναι ὅτι δὲν λεπτολογεῖ τὰς πράξεις μας, **32** ὅταν παύσωμεν νὰ εἰμεθα ἀδίκαι. Δηλαδή, αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶπεν ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν. Ἀπέκτησε τὰ πλοῦτι σου μὲ δίκον τρόπον; Νὰ τὰ ἐξοδεύσῃς μὲ καλωσύνην. Συνεκέντρωσε τὰ χρήματά σου μὲ ἀδικίας; Νὰ τὰ σκορπίσῃς μὲ δικαιοσύνην.

Μά, ποῖου εἶδους ἀρετὴ εἶναι τὸ νὰ προσφέρῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ χρήματα ποὺ ἀπέκτησε τοιοῦτοτρόπως; Καὶ ὁμῶς, ὁ Θεὸς, ἐπειδὴ εἶναι φιλάνθρωπος, κάνει καὶ αὐτὴν τὴν συγκατάθεσιν καὶ ὅταν πράττωμεν τὸ καλόν, ἔστω καὶ ἔτσι, μᾶς ὑπόσχεται πολλὰ ἀγαθὰ. Ἡμεῖς, ὁμῶς, ἔχομεν φθάσει εἰς τόσον μεγάλην ἀναισθησίαν, ὥστε δὲν προσφερομεν οὔτε καὶ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἀδίκως ἀπεκτήσαμεν. Ἐνῶ, δηλαδή, ἀρπάζομεν ἀμέτρητα ποσά, ὅταν δίδωμεν ἕνα ἐλάχιστον μέρος ἀπὸ αὐτά, ἔχομεν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐχάρομεν τὸ πᾶν. Δὲν ἤκουσε τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ, ὅτι σέ-κεινος ποὺ σπεῖρει μὲ οικονομίαν, θὰ θερίσῃ καὶ μὲ οικονο-

25. Περὶ Δαν. 34, 5 - 6. Δι' ἑσὸν λέγει ἐνταῦθα ὁ ἱερὸς Χριστοτομὸς τινάξει ὅτι θεὸς ἐούλησεν δὲν εἰσῆλθεν ἡ Μωυσῆς εἰς τὴν Παλαιστίνην, οὔτε καὶ ἐβόηθ ὁ τάφος αὐτοῦ, ἵνα ἀπογευθῆ ἡ θρησκεία καὶ ἡ λατρεία αὐτοῦ, ἕνεκα τῶν μεγάλων τῶν προσκορῶν πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας, καὶ ἕνεκα τὸ ἕκαστον δὲν σπέρσεν οὔτε εἰς τὸν ἴδιον, ἀλλ' οὔτε καὶ τοὺς Ἰουδαίους.

26. Περὶ Α' Βασίλ. 16, 1.

27. Περὶ Δαν. 2, 1 ἔξ.

28. Περὶ Ματθ. 18, 21 - 26.

29. Περὶ Ματθ. 13, 12 - 13.

40. Λουκ. 16, 9.

μίαν;⁴³ Διατί τοι γουνεύεσαι, λοιπόν; Μήπως ἡ ἐνέργειά σου νὰ δώσης κάτι εἶναι ἔξοδος; Ἐ Μήπως εἶναι δαπάνη; Ἀντίθετα εἶναι ἔσοδος καὶ ἐμπόριον. Ὅπου δὲ ὑπάρχει ἐμπόριον, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ πλοῦτος, ὅπου γίνεται σπορά, ἐκεῖ πραγματοποιεῖται καὶ συγκομιδή.

Σὺ, λοιπόν, ἐν ἐσκόπευες νὰ καλλιεργήσης κτήματα μὲ παχὺ χῶμα καὶ εὐφορία ποῦ ἦσαν ἱκανὰ νὰ δεχθοῦν πολλὸν σπέρμα, ἀναμφιδόλως, καὶ ὅσον σπέρμα εἶχες θὰ ἐσπερες, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλους θὰ ἐδανείζεσαι, ἐπειδὴ θὰ ἐπίστευες ὅτι εἶναι ζημία ἡ τοι γουνιάς εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῆν. Τώρα, ὅμως, ποῦ πρόκειται νὰ καλλιεργήσης τὸν οὐρανόν, ὁ ὅποιος δὲν διατρέχει κανένα κίνδυνον ἀπὸ τὰς καιρικὰς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ θὰ σοῦ ἀποδώσῃ, ὅπως εἴπωτε, πολλαπλάσια τὰ ὅσα θὰ καταβάλῃς, διστάζεις καὶ ἀναβάλλεις, χωρὶς νὰ ἀντιλαμβάνεσαι ὅτι εἶναι δυνατόν, ὅταν τοι γουνεύεσαι νὰ χάσῃς τὰ πάντα, καὶ ὅταν δὲν τοι γουνεύεσαι, νὰ κερδίσῃς πολλά; **§§** Συνεπῶς, σκόρπισε, διὰ νὰ μὴ χάνῃς, μὴ τὰ κρατῆς, διὰ νὰ τὰ φυλάξῃς, ἔσδευε, διὰ νὰ κερδίσῃς. Καὶ ὅταν εἶναι ἀνάγκη νὰ διαφυλάξῃς αὐτά, νὰ μὴ τὰ φυλάττῃς μόνος σου, διότι θὰ χάσῃς τὰ πάντα, ἀλλὰ νὰ τὰ ἐμπιστεύεσαι εἰς τὸν Θεόν, ἐπειδὴ κανένας δὲν τὰ ἀρπάζει ἀπὸ ἐκεῖ. Νὰ μὴ ἐμπορεύεσαι σὺ ὁ ἴδιος, διότι δὲν γνωρίζεις νὰ κερδίξῃς, ἀλλὰ νὰ τὰ δανείξῃς εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος δίδει τόκον μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ κεφάλαιον. Δάνεισε ἐκεῖ ποῦ δὲν ὑπάρχει κανένας ὀθόνος, καμμία κατηγορία, καμμία ἐπιβουλὴ, κανένας φθόνος. Δάνεισε εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος δὲν χρειάζεται τὴν δοῆθειαν κανενός, ἀλλ' ἐξ αἰτίας σου εὐρέθῃ εἰς ἀδυναμίαν, εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος διατρέφει τοὺς πάντας, ἀλλὰ πεινᾷ, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃς ἐσὺ ἀπὸ τὴν πείναν, εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἐπὶ πώχευσε, διὰ νὰ πλουτήσῃς ἐσὺ. Δάνεισε ἐκεῖ, ἀπὸ ἴσου δὲν ὑπάρχει περίπτωσις νὰ λάθῃς ὡς κέρδος τὸν θάνατον. **Β** ἀλλ' ἀντὶ τοῦ θανάτου τὴν ζωὴν θὰ κερδίσῃς. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους οἱ τόκοι προσφέρουν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐνῶ οἱ κατὰ κόσμον σὲ ρίπτουν εἰς τὴν γένναν. Οἱ μὲν εἶναι ἀπόδειξις φιλαργυρίας, ἐνῶ οἱ ἄλλοι εὐσεβείας, ἐκεῖνοι μὲν φανερώνουν σκληρότητα, αὐτοὶ δὲ φιλανθρωπίαν.

41. Β' Κορινθ. 8, 6.

Λοιπόν, ποῖαν ἀπολογίαὶν θὰ ἔχωμεν, ὅταν, ἐνῶ ἦτο δυνατόν νὰ λάβωμεν περισσότερα καὶ μάλιστα μὲ ἀσφάλειαν καὶ εἰς τὸν κατάλληλον καιρὸν καὶ μὲ μεγάλην ἀσφάλειαν, ἀπηλλαγμένα ἐντροπίας, φόβου καὶ κινδύνου, ἀφήσαμεν τὸ κέρδος αὐτὸ καὶ ἐπιδιώκωμεν ἐκεῖνα τὰ αἰσχρά, τὰ ταπεινά, τὰ δόλια, τὰ ἀνοσηφάλη, τὰ ὅποια μᾶς ἐτοιμάζουσι φλογερὰν κάμινον; Διότι τίποτε, πραγματικὰ τίποτε, δὲν εἶναι πῶ αἰσχρὸν καὶ σκληρὸν ἀπὸ τοὺς τόκους πολὺ ὀσποκτώνται μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν. Χωρὶς, ἀμφιβολίαν, ὁ τόκος αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἐμπορεύεται τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων Ἐ καὶ μεταβάλλει εἰς κέρδος ἰδικόν σου τὴν ἀτυχίαν τοῦ ἄλλου καὶ ἐπὶ πλέον ζητεῖ μισθὸν διὰ τὴν φιλανθρωπίαν, φοβούμενος μήπως τυχὸν χαρακτηρησθῇ ἐλεήμων ⁴⁴, ὑπὸ τὰ πρόσημα τῆς φιλανθρωπίας σκάπτει σαθώτερα τὸν λάκκον τοῦ ἄλλου, μὲ τὸ νὰ αἰσάνῃ τὴν πείναν ἐνῶ προσφέρει βοήθειαν, νὰ πιέσῃ, ἐνῶ ἀπλώνει τὸ χεῖρ τοῦ διὰ νὰ συγκρατήσῃ τὸν ἔχοντα ἀνάγκην καὶ νὰ περιβάλλῃ μὲ οὐντρίμματα, ὡς νὰ προσέκρουσεν εἰς σκόπελον ἢ ὄφalon ἢ ἀπόκρημον ἀκτῆν, τὸν ἀδύνατον, ἐνῶ τὸν δέχεται ὡς ἦσουν λιμᾶν.

§§ Μὰ, τί μᾶς συμβουλεύεις, λοιπόν; ἐρωτᾷ κάποιος. Τὰ χρήματα, τὰ ὅποια συγκεντρώσασαι ἐγὼ καὶ μοῦ εἶναι χρήσιμα, νὰ τὰ δώσω εἰς τὸν ἄλλον νὰ τὰ ἐκμεταλλεύεται, χωρὶς νὰ ζητῶ κανένα κέρδος; Ἀφῆσέ τα αὐτά. Δὲν ὑποστηρίζω αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐγὼ, ἀλλ' ἀντίθετα, θέλω νὰ κερδίσῃς πάρα πολὺ, ὅχι, θέθαια, ἀσημαίντων καὶ μικρὸν κέρδος, ἀλλὰ πολὺ μεγαλύτερον. Δηλαδή, ἀντὶ τῶν χρημάτων ἐπιθυμῶ νὰ λάθῃς ὡς τόκον τὸν οὐρανόν. Διατί, λοιπόν, καταδικάζεις τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὴν πείναν, μὲ τὸ νὰ σῦρεσαι ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ ζητῆς τὰ μικρὰ ἀντὶ τῶν μεγάλων; Ἡ ἀντιλήψις αὐτῆ εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐκεῖνου, ὁ ὅποιος δὲν γνωρίζει νὰ ἀποκτᾷ πλοῦτη. Διότι, ὅταν ὁ Θεὸς σοῦ ὑπόσχηται νὰ σοῦ χορίσῃ τὰ οὐράνια ἀγαθὰ ἀντὶ ἁλίγων χρημάτων, καὶ σὺ λέγῃς: μὴ μοῦ δίδεις τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ ἀντ' αὐτοῦ δός μου τὰ χρήματα, τὰ

43. Ἡ φράσις ἀπενεχθῆ καὶ ὡς ἔξῃ: ἀφοβοῦμενος μήπως χαρακτηρησθῆ ἀνελεήμων. Ἀμφότεραι αἱ μορφαὶ εὐσεβῶν καὶ εὐδοκῶντα ἀπὸ τὰ συμφορᾶν.

ὅποια χάνονται, αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι γνώρισμα ἀνθρώπου ἐπιθυμοῦντος νὰ παραμῆνι εἰς τὴν πένιν.

Β Συνεπῶς, ὅποιος ἐπιθυμεῖ πλοῦτον καὶ εὐπορίαν θὰ προτιμήσῃ τὰ σταθερὰ ἀντὶ τῶν ἀσταθῶν, τὰ μὴ δαπανώμενα ἀντὶ τῶν δαπανωμένων, τὰ πολλὰ ἀντὶ τῶν ὀλίγων, τὰ θέσια ἀντὶ τῶν φθειρομένων, διότι ἔτσι θὰ ἀκολουθήσῃ καὶ ἐκεῖνα. Ὅποιος, ὁμῶς, ἐπιδιώκει τὴν γῆν ἀντὶ τοῦ οὐρανοῦ, αὐτὸς θὰ χάσῃ καὶ αὐτὴν, ὅπως ἄλλοτε, ἐν ᾧ ὁποῖος τοποθετεῖ τὸν αὐρανὸν εἰς ἀνωτέραν μοῖραν τῆς γῆς, θὰ ἀπολαύσῃ καὶ τὰ δύο πλουσιοπάροχα.

Διὰ νὰ γίνῃ, λοιπὸν, Ἐ καὶ εἰς ἡμᾶς τὸ ἴδιον, ἅς περιφρονήσωμεν ὅλα τὰ ἐπίγεια πράγματα καὶ ἅς στρέψωμεν τὴν προτιμήσιν μας εἰς τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ. Διότι ἔτσι θὰ ἀποκτήσωμεν καὶ αὐτὰ καὶ ἐκεῖνα, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΣΤ'

(Κεφ. Β', 1-3)

Ἐ 4 «Ὁταν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐγεννήθη εἰς τὴν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ βασιλέως Ἡρώδου, ἔφθασαν μάγοι ἀπὸ τὰ μέρη τῆς ἀνατολῆς εἰς τὸ Ἱεροσόλυμα καὶ εἶπαν Ποῦ εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ποῦ τὴν ὥρα τελευταία ἐγεννήθη; Διότι εἶδαμεν τὸ ἄστρον τοῦ νὰ ἀνατέλλῃ καὶ ἠλθσαμεν νὰ τὸν προσκυνήσωμεν».

1. Τὸ ὄνομα Βηθλεὲμ σημαίνει εὐνοῖα ἔρτου. Τίτῳ καὶ ἄλλῳ Βηθλεὲμ εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

2. Ὁ Ἡρώδης Α' ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀντιόχου καὶ διετέλεσε κατὰ σκῆν Ἡγεμόνος τῆς Γαλιλαίας, Τετραρχῆς τῆς Ἰουδαίας καὶ βασιλεὺς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 40 π.Χ., χάρις εἰς τὴν εὐνοίαν τοῦ Ἀντωνίου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ὀκταβιανοῦ.

3. Ἡ λέξις μάγοι εἶναι ἰνδογεωμαντικῆς προέλευσης καὶ διὰ ταύτης σημαίνει Βαβυλωνίους, Μήδους, Πέρσας καὶ ἄλλους λαοὺς ἐκ τῆς ἀνατολῆς, διδάσκαλοι, ἱερεῖς, λατρεῖς, ἀστρολόγοι, μάντιες, τῶν ἀνείρων ὁρμηνοὶ, τῶν ματικῶν τεχνῶν ἑταῖροι κ.λ.κ. Ἐν προκειμένῳ ἐκαλεῖτο σοφοὶ ἀνακλιτικὸν ἀστρολόγοι, οἱ ὅσιοι ἔκ τῆς ἀνακλιτικῆς ἀποστολῆς διεκρίσθησαν τὴν ἀπόφασον γέννησιν τοῦ Μεσσία.

4. Ἡ ματρὶς τῶν μάγων ἀνακλιτικῶν ἐπὶ δόξιας καὶ τοῦτε ἀνεκλίθησαν εἰς τὴν δημογραφίαν ἀβελόγητος κατὰ τοῦ νόμου ἀποκλιτικῶν αὐτῶν, θεωροῦμενοι ὡς τοιοῦτοι εἰς τῆς Περαίας, αἵτε τῆς Ἀραβίας.

5. Ἐργοντι εἰς τὴν ἀνακλιτικῶν, διότι ἐκεῖ ἀνακλιτικῶν ἔκ τῆς ἀνακλιτικῆς ἀποστολῆς ἀνακλιτικῶν ἡ ματρὶς ὅτι ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ βασιλεὺς.

6. Ἐκείνη τὴν βόσκειν διὰ τὴν γέννησιν καὶ τὸν χρόνον ταύτης, ὅστε ἐρεῖται μόνον τὸ ποῦ ἐγεννήθη.

Ἔχομεν ἀνάγκη ἀπὸ μεγάλης ἀγρυπνίας καὶ πολλὰς προσευχάς, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ παρόντος χωρίου καὶ νὰ ἀντιληφθῶμεν ποιοὶ εἶναι οἱ μάγοι αὐτοί, ἢ ἀπὸ τοῦ Ἰλθαι, πῶς ἦλθαν καὶ ποίως τοὺς ἔπεισε νὰ ἐπιχειρήσουν τὸ ταξίδι αὐτό, καθὼς καὶ τί εἶδους εἶναι ὁ ἀστήρ αὐτός.

Καὶ μάλιστα, ἐὰν θέλετε, δεῖ ἐξετάσκειν κατὰ πρῶτον ὅσα ὑποστηρίζουν οἱ ἔχθροι τῆς ἀληθείας. Διότι τόσοσὺν πολὺ τοὺς ἔχει κυριεύσει ὁ διάβολος, ὥστε καὶ ἀπὸ τὸ ὑπὸ μελέτην κείμενον προσπαθεῖ νὰ τοὺς δώσῃ ὅπλα διὰ νὰ στραφοῦν ἐναντίον τῶν λόγων τῆς ἀληθείας.

Τὶ ὑποστηρίζουν, λοιπόν; Νά, λέγουσιν, καὶ ὅταν ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς, ἐνεφανίσθη ἀστήρ, γεγονός τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ μίαν ἀπόδειξιν ὅτι ἡ ἀστρολογία¹³ προσφέρει πραγματικὴν γνώσιν. Μά, τότε, μὲ ποῖον τρόπον, ἐὰν ἐγεννήθη σύμφωνα μὲ τὸν νόμον τῶν ἀστέρων, κατήγγησε τὴν ἀστρολογίαν, ἐξηφάνισε τὴν εἰσαρμένην¹⁴, ἀπεστόμωσε τοὺς δαίμονας, ἐξεδίωξε τὴν πλάνην καὶ ἀνέτρεψε κάθε

7. Βεβαίον ἐστὶ ὅ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του εἶναι βασιλεὺς.

8. Δὲν λέγουσιν ὁ βασιλεὺς ἦναι, ἀλλὰ τῶν Ἰουδαίων, ἐσπένοντες ὅπως ἐστὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι Ἰουδαῖοι.

9. Τὸ φῶμα τῆς φύσεως τοῦ ἀστέρος ἡ διαπραγματίζεται ἀπὸ μακρῶν ὁ Χρυσόστομος εἰς τὴν παρούσαν ὁμιλίαν.

10. Δηλαδή, τὸν ἀστέρα μὲ τὸν ὁποῖον οἱ ἀστρονομικοὶ ἐπαλογνοῦνται νὰ συνεδέσων τὴν γέννησιν τοῦ ἀνεμενομένου βασιλέως.

11. Κατὰ τὴν ἀστρολογίαν τῆς ἀνατολῆς τοῦ, δεῖτε οἱ ἀστρολόγοι ὁπέδον μεγάλην σημεῖαν εἰς τὸ σημεῖον αὐτό.

12. Ματθ. 2 1 - 2.

13. Ἀστρολογία φρεθὴς ἐπιστήμη τῆς ἀρχαῖότερας καὶ τοῦ μέσου αἰῶνος, ἀνομοίμη καὶ σήμερον ἀπὸ ἀγύγας, ἀνάγνοσα προσφύσας διὰ τὴν τυχὴν γένησιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ζωῆς ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων. Ἐν γένει αὕτη ἐκ τῆς παρακρήσεως τῶν ἀστέρων κολέγια τὰ μέλλοντα. Ἀνάθετα, ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀστρονομία μὲ τὴν μελέτην τῶν οὐρανίων σφαιρῶν καλεῖται Ἀστρονομία.

14. Εἰσαρμένη ἢ μάρα, τὸ εἶδος, τὸ κινεῖται. Εἰς τοὺς Ἰλλυριοὺς καὶ τοὺς Ρωμαίους ἐσημαίνε τὴν κρυπτοφρομένην ἐκ βίαιων ἁποστομῶν τῶν, καθὼς καὶ τὴν προσκολλημένην ἀσπιδόσιν ὄντασιν, ἢ ἄποια ἄρχε εἰς τὸν κόσμον καὶ δεῖται τὰς ἀνθρωπίνους καὶ θεϊκὰς ἀνάμνη πράξεις.

παρομοίαν μαγείαν; Ὁ ΤΙ πληροφοροῦνται δὲ οἱ μάγοι ἀπὸ τῶν ἀστέρων αὐτῶν; Ὅτι ἦτο βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ὁ γεννηθείς; Καὶ ὅμως, δὲν ἦτο βασιλεὺς τῆς ἐπιγείου βασιλείας, ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸν Πλάτων «Ἡ ἰδική μου βασιλεία δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον»¹⁵. Ὅστε, δέβαια, ἀπέδειξε κάτι παρόμοιον, ἀφοῦ οὔτε σωματοφύλακας οὔτε ὑποσιπτάς οὔτε ἵππους, οὔτε ζεύγος ἡμιόνων οὔτε τίποτε ἄλλο σχετικῶν δὲν τὸν περιβάλλη, ἀλλὰ ἐξῆ μίαν ἀστρον καὶ πτωχὴν ζωὴν, ἔχων μαζί του εἰς τὰς μετακινήσεις του δώδεκα ἀσημέντους ἀνθρώπους.

Ἐπειτα, ἐὰν (οἱ μάγοι) ἐγνώριζαν ὅτι ἦτο βασιλεὺς, διατί ἔρχονται κοντὰ του; ἢ Διότι, ἀσφαλῶς, δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ ἔργον τῆς ἀστρονομίας¹⁶, τὸ νὰ ἀναγνωρίζῃ, δηλαδή, τοὺς γεννωμένους ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῶν ἀστέρων, ἀλλὰ νὰ προλέγῃ τὰ ὅσα πρόκειται νὰ συμβοῦν εἰς τὸ μέλλον μὲ βάσιν τὴν στιγμὴν τῆς γεννήσεως ἐκάστου, ὅπως λέγουσιν. Οἱ μάγοι, ὅμως, δὲν ἦσαν πλησίον τῆς μητρὸς κατὰ τὴν ὥραν τῆς γεννήσεως, οὔτε ἐγνώριζαν τὸν χρόνον τοῦ ἐγεννήθη (ὁ Ἰησοῦς), διὰ νὰ βασιθεοῦν εἰς αὐτὸν καὶ νὰ καθορίσουν τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν ἐκ τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων. Ἄλλ' ἀντιθέτως, ἀφοῦ ἀπὸ πολλῶν χρόνων ἔβδον ὅτι εἰς τὴν χώραν των ἐνεφανίσθη κάποιος ἀστήρ, ἐρχονται, τώρα, διὰ νὰ γνωρίσουν τὸν γεννηθέντα, πρῶτον τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς δημιουργεῖ πολὺ μεγαλυτέρας ἀπορίας ἀπὸ τὴν προηγουμένην.

Ποῖος λόγος, ὅμως, ἔπεισε τοὺς μάγους, ποῖα ἀγαθὰ ἤλπιζαν νὰ ἀποκτήσουν μὲ τὸ νὰ προσκυνήσουν τὸν τόσοσὺν ἀπομαμακρωμένον βασιλέα; ἢ Καὶ ἐὰν, ἀκόμη, ἐπρόκειτο νὰ βασιλεύσῃ εἰς αὐτοὺς, καὶ, πάλιν, δὲν δικαιολογεῖται ἡ τόσοσὺν μακρὰ ἀποδημία. Πραγματικὰ, ἐὰν ἐγεννῆτο μέσα εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ παρευρίσκετο ἐκεῖ ὁ βασιλεὺς Πατὴρ, δίκαια θὰ ἠμποροῦσε κάποιος νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ μάγοι προσεκύνησαν τὸ παιδί, ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ κολακεύσουν τὸν πατέρα καὶ ἔτσι ἐκ τῶν προτέρων νὰ δημιουργήσουν διὰ τὸν ἑαυτῶν τους μίαν κατὰστασιν βασιλικῆς εὐνοίας. Τώρα, ὅμως, ἀφοῦ δὲν εἶχαν τὴν ἐλπίδα νὰ καταστή ἰδικὸς

15. Ἰωάν. 18, 36.

16. Ὁ Χρυσόστομος χρησιμοποιεῖ ἐν ἀποκειμένῳ τὴν λέξιν μὲ τὴν ἔννοαν τῆς ἀστρολογίας. Περθ. καὶ σημειῶσιν 18 τῆς παρούσης.

των βασιλεῦς, ἀλλὰ κάποιου ἄλλου περιέργου ἔθνους, τὸ ὁποῖον πολὺ ἀπέχεν ἀπὸ τῆν χώραν των, καὶ ἐνῷ ἐλέπουν ὅτι δὲν ἔχει μεγαλῶσαι ἀκόμη, ὥστε νὰ γίνῃ ἄνδρας, διὰ ποῖον λόγον ὑποβάλλονται εἰς ἓνα τόσον μεγάλο ταξίδι καὶ προσφέρουν δῶρα Ἐ καὶ, μάλιστα, ὅταν ἡ πραγματοποίησις ὄλων αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν περικλείῃ κινδύνους εἰ' αὐτούς; Πραγματικά, καὶ ὁ Ἡρώδης ἐταράχθη, ὅταν ἐπληροφορήθη τὸ γεγονός, καὶ ὁλος ὁ λαὸς ἐν γένει ἐυρέθη εἰς σύγχυσιν, ὅταν ἤκουσε τὰ διατρέξαντα ἀπὸ τοὺς μάγους. Ἄλλ' αὐτοὶ δὲν τὰ ἐγνώριζαν αὐτὰ ἐκ τῶν προτέρων. Ἡ ἀντίρρησης δὲν ἔχει λογικὴν ἑσάν. Διὰ τὴν, καὶ ἂν ἀκόμη ἦσαν πάρα πολὺ ἀνόητοι, ἀσφαλῶς, δὲν θὰ ἠγνόουν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ὅτι, δηλαδὴ, θὰ ἐκινδύνευον πολλὰς φορές νὰ θανατωθοῦν, ἐφ' ὅσον ἦλθαν εἰς πόλιν, ἡ ὁποία εἶχε βασιλέα, καὶ προέβησαν εἰς τὰς ἀνακαινώσεις αὐτοῦ τοῦ ε.δους καὶ ὑπέδειξαν ἄλλον βασιλέα ἀπὸ τοῦ ὑπάρχοντα. 123 Διὰ τὴν, ὁμοίως, παρὰ ταῦτα, προσεκύνησαν αὐτόν, ἂν καὶ εὐρίσκετο εἰς τὰ σπάργανα; Πραγματικά, ἐὰν ἦτο μέγας ἄνδρας, θὰ ἠμποροῦσε κανένας νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἔκρισαν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς αὐτὸν τὸν ὀλοφάνερον κίνδυνον, ἐπειδὴ ἀπέβλεπαν εἰς τὴν δοξασίαν του. Μὰ, καὶ ἡ σκέψις αὐτὴ θὰ ἦτο ἀποδείξει μεγάλης ἀνοησίας, νὰ ἐπιθυμῇ ὁ Πέρσης, ὁ δάρθερος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν πρὸς τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος, νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τῆν χώραν του καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα, τοὺς συγγενεῖς καὶ τὴν οἰκογενεῖάν του καὶ νὰ καταστήσῃ τὸν ἑαυτόν του ὑπήκουον ἄλλης βασιλείας.

Ἐάν, λοιπόν, ἡ ἐνέργεια αὐτὴ ἦτο ἀνόητος, ἵκεῖνο παρὰ συνέθη εἰς τὴν συνέθειαν εἶναι πῶς πολὺ ἀνόητον. Ποῖον εἶναι αὐτὸ, λοιπόν; Τὸ γεγονός, ὅτι, ἐνῷ ἐπεχείρησαν ἓνα τόσον μεγάλο ταξίδι καὶ προσεκύνησαν καὶ ἔκρισαν τοὺς πάντας εἰς ἀνησυχίαν, ἀνεχώρησαν ὁμίως. Β Γενικῶς, ποῖον σύμβολον τῆς βασιλείας εἶδαν, ὅταν ἀντίκρουσαν τὴν καλύθην, τὴν φάτνην, τὸ παιδί εἰς τὰ σπάργανα καὶ τὴν πτωχὴν μητέρα; Εἰς ποῖον δὲ προσέφεραν τὰ δῶρα καὶ διὰ ποῖον λόγον; Μήπως, ὁμοίως, ὑπῆρχε νόμος καὶ συνήθεια νὰ προσκυνοῦν τοιοῦτοτρόπως τοὺς βασιλεῖς ποὺ ἐγεννῶντο εἰς κάθε μέρος; Μήπως περιήρχοντο συνεχῶς ἀλέκτρην τὴν οἰκουμένην καὶ προσεκύνητον, προτοῦ ἀκόμη νὰ ἀναβῶν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ὅσους ἐγνώριζαν ὅτι ἀπὸ

μικροὶ καὶ ἄσημοι θὰ ἐγίνοντο βασιλεῖς; Δὲν θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς, βέβαια, νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα.

Τότε διὰ ποῖον λόγον τὸν προσεκύνησαν; Ἐάν μὲν προέβησαν εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν, στηριζόμενοι εἰς τὴν παρούσαν κατάστασιν, Ἐ τί ἤλπιζαν νὰ κερδίσουν ἀπὸ ἓνα παιδί καὶ μίαν ἀσημαντὸν μητέρα; Ἐάν, πάλιν, ἀπέβλεπαν εἰς τὰ μελλόντικα ἀγαθὰ, πῶς ἐγνώριζαν ὅτι θὰ συγκρατήσῃ εἰς τὴν μήμηρον του, ὅσα ἀνεκδήσαν τότε, ἓνα παιδί ποὺ εὐρίσκετο εἰς τὰ σπάργανα, ὅταν ἐπροσκυνήθῃ; Ἐάν δὲ ἐπρόκειτο νὰ ποῦ τὰ ὑπενθυμίση ἡ μέτερα του, καὶ τότε δὲν θὰ ἦσαν ἄξιοι τιμῆς, ἀλλὰ τιμωρίας, ἀφοῦ μὲ τὴν πράξιν των αὐτὴν τὸν ἐξέθεσαν εἰς καταφανῆ κίνδυνον. Πραγματικά, ἐξ αἰτίας των ἐταράχθη ὁ Ἡρώδης καὶ τὸν ἀνεζητήει καὶ ἠρέυνα διὰ νὰ τὸν ἀνακαλύψῃ καὶ προσεπάθει νὰ τὸν φονεύσῃ. 124 Ἐν γένει, ὅπως ἀποκαλύπτει τὸν μελλόντα βασιλέα, ἐνῷ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν εἶναι ἓνας ἀπλὸς πολίτης, δὲν κάνει τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸν παραδίδει εἰς τὴν σφαγὴν καὶ τοῦ ἀνάπτει ἀναριθμήτους πολέμους.

Ἐλέπεις, λοιπόν, εἰς πόσα παράλογα συμπεράσματα καταλήγομεν, ἐὰν ἐξετάσωμεν τὰ προβλήματα αὐτὰ σύμφωνα μὲ τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν καὶ τὴν καθιερωμένην τάξιν;

Βέβαια, ὄχι μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ πολὺ περισσότερα εἶναι δυνατόν νὰ λεχθοῦν, τὰ ὁποῖα προκαλοῦν μεγαλυτέρας ἀπορίας ἀπὸ τὰ λεχθέντα ἀνωτέρω. Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ σῆς κάνω νὰ αισθάνεσθε ἰλιγγον μὲ τὸ νὰ προσθέτω ἀπορίας ἐπάνω εἰς τὰς ἀπορίας, ἔλατε, πλὴρον, νὰ δώσωμεν ἀπαντήσιν εἰς τὰ ὑπὸ ἐρευνας ζητήματα, ἀρχίζοντες τὰς ἀπαντήσεις ἀπὸ τὸν ἀστέρα. Πραγματικά, ἐὰν μάθωμεν ποῖος εἶναι ὁ ἀστὴρ καὶ ἀπὸ ποῦ προήρχετο, καὶ, ἀκόμη, ἐὰν εἶναι ἓνας ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀστέρας, ἡ εἶναι διαφορετικὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα. Β καὶ ἐὰν ἐκ φύσεως εἶναι ἀστὴρ, ἡ μόνον κατὰ τὴν ἐμφάνισιν, τότε εὐκόλως θὰ ἀντιληθῶμεν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα. Λοιπόν, ἀπὸ ποῦ θὰ γίνον φανερά αὐτὰ; Μὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ κείμενον. Ὅτι, δηλαδὴ, ὁ ἀστὴρ δὲν ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς συνηθισμένους ἀστέρας, ἡ μᾶλλον οὐτε καν ἀστὴρ, ὅπως νομίζω, ἀλλὰ κάποια δύναμις ἀόρατος, ἡ ὁποία ἔλαβεν αὐτὴν τὴν ἔψιν, εἶναι φανερόν κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὴν πορείαν του. Διὰ τὴν

δὲν ὑπάρχει, πραγματικά δὲν ὑπάρχει κανένας ἀστὴρ, ποὺ νὰ ἀκολουθῇ αὐτὴν τὴν πορείαν. Καθ' ὅσον, εἴτε τὸν ἥλιον ἀναφέροις, εἴτε τὴν σελήνην, εἴτε δλοὺς τοὺς ἄλλους ἀστέρας ἐν γένει, τοὺς ἐλέτουμεν νὰ κινούνται ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν πρὸς τὴν δύσιν. Ἀντίθετα, αὐτὸς ὁ ἀστὴρ ἐκινεῖτο ἀπὸ τὸν βορρᾶν πρὸς τὸν νότον, διότι, ὡς γνωστὸν, αὐτὴν τὴν θέσιν κατέχει ἡ Παλαιστίνη ἐν σχέσει πρὸς τὴν Περσίαν. Δεύτερον, καὶ ἀπὸ τὸν χρόνον εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιληφθῶμεν αὐτὸ ¹⁷. Ἐ Διηλαθῆ, δὲν φαίνεται μόνον κατὰ τὴν νύκτα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἡμέρας, ὅταν ὁ ἥλιος λάμπῃ, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἀνήκει εἰς τὴν δύναμιν κανενὸς ἀστέρος, ἀλλ' οὔτε καὶ τῆς σελήνης, ἡ ὁποία, ἂν καὶ ὑπερέχῃ κατὰ τὴν φωτιστικὴν δύναμιν ὄλων τῶν ἄλλων ἀστέρων, ἐν ταῦτοις χάνεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, μόλις θὰ φανῇ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Οὗτος, ὁ ἀστὴρ μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἰδικῆς του λαμπρότητος ἐνίκησε καὶ τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, ἀφοῦ ἀπεδείχθη πῶς Φωτεινὸς ἀπὸ αὐτὰς καὶ ἔλαμψε περισσότερο μῆσα τὸσον ἄφθονον φῶς.

●● Τρίτον, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἄλλοτε ἐφαίνετο καὶ ἄλλοτε ἐκρύπτετο. Δηλαδή, ἐνῶ κατ' ἀρχὰς ἐφαίνετο καὶ ἐδείκνυε τὸν δρόμον πρὸς τὴν Παλαιστίνην εἰς τοὺς μάγους, μόλις ἐφθασαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐκρύβη. Ἐπειτα, ὁμοίως, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσουν, ἀφοῦ κατέστησαν γνωστὸν εἰς τὸν Ἡρώδη τὸν σκοπὸν τοῦ ταξιδίου των καὶ ὀπμακρύνθησαν ἀπὸ αὐτὸν, ἐμφανίζεται πάλιν ¹⁸, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν κανονικὴν κίνησιν ἐνὸς ἀστέρος, ἀλλὰ ἀπὸ κάποιοιαν πάρα πολὺ λογικὴν δύναμιν. Ἐπίσης, ὁ ἀστὴρ αὐτὸς δὲν εἶχε ἰδικὴν του πορείαν, ἀλλ' ἐθάδιζεν, ὅταν ἐπρεπε νὰ προχωρήσουν οἱ μάγοι, καὶ παρεμνευ ἀκίνητος, ὅταν ἐκείνοι ἐστάθμευσαν, ρυθμίζων τὰ πάντα σύμφωνα μὲ τὴν ὑπάρχουσαν ἀνάγκην, ὅπως ἀκρι-

17. Ὅσι, δηλαδή, δὲν ἦτο συνηθισμένος ἀστὴρ.

18. Τὰ ἐνεαθαῖα λεγόμενα ἀπὸ τοῦ Χρυσοστόμου περὶ τῆς ἐμφανίσεως καὶ ἐξαφανίσεως τοῦ ἀστέρος, δέον νὰ νοηθῶν ὡς ἐξῆς: ὁ ἀστὴρ ἀδήγησε τοὺς μάγους εἰς τὴν Παλαιστίνην, καὶ ἐστάθη καὶ τὸν ἀναμνευον. μετὰ τὴν ἀναμνευον τὸν ἀπὸ τὸν Ἡρώδη. Ἐ ὅσοι ἀστὴρ δὲν κινεῖται σιμῶς ἐκ τῶν ὅσων λέγει ὁ Ματθαῖος (2, 2, 10), ἀλλὰ δὲν δύναται καὶ νὰ ἀποκλεισθῇ, καθ' ὅσον δὲν εἰσάγει τίποτε τὸ ὁμοίωρον, ἀλλὰ καὶ τὸ πληρέστερον.

δῶς ὁ σῦλος τῆς νεφέλης ἔκανε τοὺς Ἰουδαίους νὰ σταθμεύουν ἢ νὰ βαδίζουσι, ὅταν ἐπρεπευ ¹⁹.

● Τέταρτον, θὰ ἤμποροῦσε κανεὶς καθαρὰ νὰ τὸ καταλάβῃ αὐτὸ ἀπὸ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἔκανε τὴν ὑπόδειξιν. Δηλαδή, δὲν ἐδείκνυε τὸν τόπον τῆς γεννήσεως παραμνευον εἰς τὸν οὐρανόν, διότι ἔτσι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὸν ἀντιληφθοῦν οἱ μάγοι, ἀλλ' ἔκανε τὴν ὑπόδειξιν, ἀφοῦ κατῆλε χαμηλά. Γνωρίζετε, θεάδια, καλὰ, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γνωρίζῃ ὁ ἀστὴρ ἕνα τὸσον μικρὸν τόπον, ὅσον, δηλαδή, εἶναι φυσικὸν νὰ κατέχῃ μῆσα καλύθη, ἡ μᾶλλον ὅσον εἶναι φυσικὸν νὰ καταλάβῃ τὸ σῶμα ἐνὸς μικροῦ παιδιοῦ. Συνεπᾶς, ἐπειδὴ τὸ ὄψος ἦτο ἄπειρον, δὲν ἤμποροῦσε νὰ ἐπισημάνῃ καὶ νὰ καταστήσῃ γνωστὸν εἰς αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐπέδεικταν νὰ τὸν γνωρίζουσι, ἕνα τὸσον τὸσον μικρὸν. Καὶ αὐτὸ δύναται νὰ τὸ ἀντιληφθῇ ὁ καθένας ἀπὸ ὅ,τι συμβαίνει μὲ τὴν σελήνην, ἡ ὁποία, ἂν καὶ ὑπερέχῃ κατὰ τὴν φωτιστικὴν δύναμιν ὄλων τῶν ἄλλων ἀστέρων, δίδει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εὐρίσκειται πλησίον ὄλων τῶν κατοικίων τῆς οἰκουμένης, μολοντί αὐτοὶ εἶναι διεσκαρπισμένοι εἰς ὀλόκληρον τὴν γῆν. Ἐ Πῆς μου, λοιπὸν, μὲ ποῖον τρόπον θὰ ὑπεδείκνυεν ὁ ἀστὴρ ἕνα τὸσον στενὸν τόπον, ὅσοι εἶναι ἡ φάτιν καὶ ἡ καλύθη, ἐὰν δὲν ἄρνηε τὸ ὄψος του ἐκείνου καὶ δὲν κατέβαινε χαμηλά, καὶ μάλιστα δὲν ἴστατο ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ παιδιοῦ; Αὐτὸ δὲ λῶστε ὁπνευδι καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς, ὅταν ἔλεγεν ἄκαλ νὰ ὁ ἀστὴρ προηγέτο αὐτῶν, μέχρις ὅτου ἦλθε καὶ ἐστάθη ἐπάνω εἰς τὸ μέρος, ὅπου εὐρίσκετο τὸ παιδίον ²⁰.

● Βλέπεις, λοιπὸν, μὲ πόσα ἐπιχειρήματα ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ ἀστὴρ αὐτὸς δὲν ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους ἀστέρας ²¹ καὶ ὅτι δὲν ἐνεφανίσθη σύμφωνα μὲ ὅσα συνηθίζουσι εἰς τὰς ἄλλας γεννήσεις ²¹.

Ἄλλὰ, τότε, διατὶ ἐνεφανίσθη; Μά, διὰ νὰ ἐλέγξῃ τὴν ἀναιοθησίαν τῶν Ἰουδαίων καὶ νὰ τοὺς ἀφαιρέσῃ κατὰ ἐσκαρίαν ἀπολογία διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην των. Πραγματικά, ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς ἐπρόκειτο νὰ καταργήσῃ τὸν παλαιὸν τρόπον ζωῆς καὶ νὰ προσκαλέσῃ ὀλόκληρον τὴν οἰκου-

19. Πῆλ. Ἐβρ. 12, 21 - 22, Ἀριθμ. 9, 15 ἐξ.

20. Ματθ. 2, 2.

21. Ὅπως ἐπίστευαν, δηλαδή, οἱ ἀστρολόγοι.

μένην διὰ τὸν προσκυνησῆ, ὥστε νὰ λατρεύεται εἰς κάθε σημεῖον τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνανθρωπήσεώς του ἀνοίγει τὴν θύραν τῆς εὐαγγελίας εἰς τοὺς ἔθνικοις²³, ἐπειδὴ θέλει νὰ παραδειγματίσῃ τοὺς ὁμοεθνεῖς του²⁴ διὰ μέσου τῶν ἀλλοφύλων. Ἐπειδὴ, βηλαδῆ, οἱ Ἰουδαῖοι ἤκουον τοὺς προφήτας νὰ ὁμιλοῦν συνεχῶς διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Ἰησοῦ, Ἐ χωρὶς νὰ δίδουν μεγάλην σημασίαν εἰς τοὺς λόγους των, ἐρρυθμίσαν ἢ Θεὸς τὰ πράγματα τοιοῦτοτρόπως, ὥστε καὶ βάρβαροι²⁵ νὰ ἔλθουν ἀπὸ χώραν μακρινήν, ἐπιδιώκοντες νὰ ἀνεύρουν τὸν βασιλέα αὐτῶν καὶ κατὰ συνέπειαν πληροφοροῦνται ἀπὸ τὸ στόμα τῶν Περσῶν, ὅσα δὲν ἠνεῖχοντο νὰ μάθουν ἀπὸ τοὺς προφήτας, ὥστε, ἐὰν μὲν ἔχουν ἀγαθὴν διάθεσιν, νὰ ἔχουν μίαν μεγάλην ἀφορμὴν διὰ νὰ πιστεύσουσιν, ἐνῶ, ἐὰν ἐρίξουσιν καὶ ἀντιλέγουσιν, νὰ μὴ ἔχουν πλεονεκτήματα δικαιολογίαν διὰ νὰ ἀπολογηθοῦν. Διότι, πραγματικὰ, τί θὰ ἠμποροῦσαν νὰ εἰπουν διὰ νὰ δικαιολογήσων τὴν ἀπιστίαν των, ἐπειδὴ δὲν ἐδέχθησαν τὸν Χριστὸν, διὰ τὸν ὁποῖον ὠμίλησαν τόσοι προφῆται, ὅταν ἴδουν τοὺς μάγους νὰ τὸν πιστεύουσιν ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀστέρου καὶ νὰ προσκυνοῦν τὸν φανεῖντα Θεόν; Δηλαδῆ, ὅ,τι ἔκανεν ὁ Θεὸς μὲ τοὺς Νινευίτας²⁶, ὅταν ἐστειλε τὸν Ἰωάννην, καὶ ὅ,τι συνέβη μὲ τὴν Σαμαρείτιδα²⁷ καὶ τὴν Χαναανίαν²⁸, τὸ ἴδιον ἔγινε καὶ μὲ τοὺς μάγους. © Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν: «Οἱ ἄνθρωποι τῆς Νινευὶ θὰ ἐγεροῦν... καὶ θὰ τὴν κρίνουν... καὶ ἡ βασίλισσα τοῦ νότου θὰ ἐγεροῖ καὶ θὰ κρίνῃ τὴν γενεάν αὐτῆν»²⁹, διότι ἐκεῖνοι ἐπίστευσαν εἰς τὰς ἀσημάντους ἐνδείξεις, ἐνῶ αὐτοὶ δὲν ἐπίστευσαν οὐτε εἰς τὰς μεγάλας.

Προβάλλει, ὁμως, ἡ ἀπορία: Διατί ὁ Θεὸς προσεῖλκε τοὺς μάγους εἰς τὴν πίστιν δι' αὐτοῦ τοῦ εἰδους τοῦ θεάματος; Μά, πῶς ἔπρεπε νὰ τὸ κἀνῃ; Νὰ ἀποστείλῃ μὴ-

23. Ὅπως ἀποκαλύπτεται οἱ μὴ Ἰουδαῖοι, οἱ εἰδικολότεροι.

24. Τοὺς Ἰουδαίους.

25. Δηλαδῆ, οἱ μὴ Ἰουδαῖοι, οἱ εἰδικολότεροι. Περὶ. σημ. 23 τῆς κοροθίας.

26. Περὶ. τὸ διδόνον τοῦ προφήτου Ἰωνά.

27. Περὶ. Ἰωάν. 4, 4 ἔξ.

28. Περὶ. Ματθ. 15, 21 ἔξ.

29. Ματθ. 12, 41 - 42.

πως προφήτας; Ἄλλ' οἱ μάγοι δὲν θὰ ἐδέχοντο τὴν μαρτυρίαν τῶν προφητῶν. Μήπως, πάλιν, ἔπρεπε νὰ ἀκουσθῆ φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Ἄλλὰ δὲν θὰ τὴν ἐπόσεχαν. Ἦ ἔπρεπε νὰ ἀποστείλῃ κάποιον ἀγγελόν; Ἄλλ' οὔτε καὶ αὐτὸν θὰ τὸν ἐπίστευσαν. Συνεπῶς, δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὰ ἄφησεν ὅλα αὐτὰ ὁ Θεὸς καὶ, © © δεικνύων μεγάλην συγκρατῆσιν, τοὺς προσκαλεῖ διὰ μέσου γνωστῶν εἰς αὐτοὺς πραγμάτων, δηλαδῆ, τοὺς παρουσιάζει ἕνα ἀστέρα μέγαν καὶ παράξενον, ὥστε νὰ τοὺς προσεβίβῃ κατὰ πληξιν μὲ τὸ μέγεθός του, τὴν λαμπρότητα τῆς ἐμφανίσεώς του καὶ τὸν τρόπον τῆς πορείας του³⁰. Αὐτὰ μιμνῆται καὶ ὁ Παῦλος καὶ δι' αὐτὸ ὁμιλεῖ πρὸς τοὺς Ἕλληνας μὲ ἀφορμὴν τὸν εὐαγγέλιον τοῦ ἀγνωστοῦ Θεοῦ καὶ ἐπικαλεῖται τὰς μαρτυρίας τῶν ποιητῶν των,³¹ ἐνῶ, ὅταν ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς Ἰουδαίους μνημονεύει τὴν περικοπὴν καὶ ἐν γένει ἀρχίζει τὴν διδασκαλίαν του ἀπὸ τὰς βουλὰς δι' ὅσους ζοῦν σύμφωνα μὲ τὸν νόμον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἐπειδὴ, λοιπόν, εἰς τὸν καθένα μας τὰ γνωστὰ πράγματα εἶναι ἀγαπητὰ, δι' αὐτὰ καὶ ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἀποστολόμενοι του διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς οἰκουμένης τὰ χρησιμοποιοῦν τοιοῦτοτρόπως. Ἐ Συνεπῶς, νὰ μὴ θεωρῆς ἀνάξιον τοῦ Θεοῦ τὸ γεγονός ὅτι ἐκάλεσε τοὺς μάγους διὰ μέσου τοῦ ἀστέρου, διότι ἔτσι ἀποδοκιμάζει καὶ ὅλους τὰς Ἰουδαϊκὰς συνηθείας, ὅπως εἶναι αἱ θυσίαι, οἱ καθαρμοὶ, αἱ νεομηνίαι, ἡ κιβωτὸς καὶ αὐτὰς ἀκρόμῃ ὁ ναός. Διότι ὅλα αὐτὰ προῆλθαν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν μαγίαν³¹.

Παρὰ ταῦτα ὁ Θεὸς, χάριν τῆς σωτηρίας τῶν πλανηθέντων ἀνθρώπων, κατεδέχτο νὰ λατρεύεται μὲ ὅλα αὐτὰ, μὲ τὰ ὅποια καὶ οἱ εἰδωλότροποι ἐλάτρευον τοὺς δαίμονας, ἀφοῦ τὰ παρήλλαξεν ὀλίγον, διὰ νὰ τοὺς ἀποξενώσῃ θαυμασίως ἀπὸ τὴν συνήθειάν των καὶ νὰ τοὺς οδηγήσῃ εἰς τὴν ὑψηλὴν εὐσέβειαν. Τὸ ἴδιον, ἀκριδῶς, ἔκανε καὶ

29. Ἡμέτεροι, δηλαδῆ, διὰ τὴν ἐπιστὴν παιδαγωγικὴν ἀρχὴν τοῦ νὰ θεωρῆ ὁ διδάσκων ὅτι τὸν οὐρανὸν καὶ γνωστῶν εἰς τοὺς ἀσημάντους κρυμμένων καὶ ἐνεσθῆεν νὰ προσεβῆ ἀσφαλτέστερον εἰς τὰ θαυότερα κτήματα.

30. Περὶ. Ἰερὴ. 17, 20 - 24, 25.

31. Ἀπὸ τὴν εἰδικολογημένην ἄσαν, δηλαδῆ.

μέ τους μάγους, δηλαδή, έκανε την παραχώρησιν να τους προσκαλέσῃ με την εμφάνισιν του άστέρος, με άντικειμενικόν σκοπόν να τους άνεβάσῃ εἰς ύψηλότερα στρώματα πίστεως. C Όταν, όμως, τους ώδήγησε και τους έφερε κοντά εἰς τήν φάτιν, τότε πλέον δέν όμιλεῖ πρὸς αὐτοὺς διά μέσου του άστέρος, αλλά διά μέσου του άγγέλου. Έτσι, σιγά - σιγά έγιναν καλλίτεροι εἰς τήν πίστιν.

Τό ίδιον έκανε και με τους κατοίκους τῆς Ασκάλωνος²² και τῆς Γάζης²³. Πραγματικά, όταν, δηλαδή, αἱ πέντε εκείναι πόλεις²⁴ έκυρίευσαν τήν κιβωτόν (τῆς διαθήκης), έδέχθησαν θανατηφόρον τιμωρίαν και δέν ήδύναντο να εδρουν τρόπον σωτηρίας από τὰ έπερχόμενα δεινά και, άφοῦ εκάλεσαν τους μάντεις και κοινήν καθολικήν σύσκεψιν, εζήτουν να εδρουν τρόπον άπαλλαγῆς από τήν θεόσταλτον εκείνην πληγήν. Έπειτα, όταν τους συνεβούλευσαν οἱ μάντεις²⁵ διτι πρέπει να ζεύσουν δαμάλεις άγρίας και νεογενήτους εἰς τήν κιβωτόν και να τὰς αφήσουν να προχωροῦν χωρίς οδηγόν, διότι έτσι θά γίνεται φανερόν, εάν ή νόσος προήρχετο από τόν Θεόν ή ώφειλετο εἰς κάποιο τυχαίον γεγονός. (Έίπαν, δηλαδή, διτι εάν σπάσουν τόν ζυγόν εξ αίτίας τῆς άγριότητός των ή επιστρέψουν πρὸς τὰ νεογενήτά των, οδηγούμεναι από τὰς φωνάς των, τότε τό συμβάν θά ήτο τυχαίον, ἐνῶ, εάν προχωρήσουν σωστά, χωρίς να επιδράσουν καθόλου επάνω των οἱ μικροί των μικρών των, και δέν παραπλανηθοῦν, επίσης, από τό γεγονός διτι ὁ δρόμος τους ήτο άγνωστος, τότε είναι πλέον ύλοφάνερον διτι τό χέρι του Θεοῦ εχει εγγίσει τὰς

22. Ασκάλων. Είναι από τὰς πέντε άποικισθέντες άποφύς πόλεις τῶν Φιλιστινίων, μετὰ τῆς Γάζης και τῆς Αζότας. Έστο περίφημος διά τό Ιερὸν τῆς Ασάφτης και τήν πύλμακρον τῆς Ιστορίας. Η φύλη του Τούδα πολλὰς φορές εἶχε ἐπιτεθεῖ άναστήσει τῆς, χωρίς όμως να κωφεύσῃ τῆς περιοχῆς (Πρόβλ. Κριτ. 1, 18. Α' Βασίλ. σελ. 6).

23. Είναι και αὐτή μία από τὰς πέντε μεγάλας πόλεις τῶν Φιλιστινίων, μετὰ τῆς Αζότας. Πρὸς τὸ ἐπιτεθεῖ διαλελυμένον περιστατικῶς Πρόβλ. Α' Βασίλ. 5 εἰ.

24. Περιέχεται διά τὰς πόλεις τῶν Φιλιστινίων Ἄζοτον, Γάζην, Ασκάλωνα, Γεθ και Ἀσκαραν, αἱ ὁποῖαι ἀπείλουν άποστάνθην. Πρόβλ. Α' Βασίλ. 6, 17.

πόλεις αὐτάς). Ἄφοῦ, λοιπόν, έβωσαν αὐτὰς τὰς συμβουλὰς οἱ μάντεις, τὰς έπίστευσαν οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων αὐτῶν και συνεορροφόθησαν πρὸς αὐτάς, και ὁ Θεός, δεικνύων τάλιν σγκατάδασιν, Β συνεφώνησε με τήν γνώμην τῶν μάντεων και δέν έδεδώθησεν άνασίβιν του τό να πραγματοποιησῇ τήν προφητείαν τῶν μάντεων και να τους κἀνῃ να θεωροῦνται αξιόπιστοι δι' ὅσα προείπαν εἰς τήν περίπτωσιν εκείνην. Διότι εἶχε μεγαλυτέραν σπουδαιότητα διτι έπιτυγχάνετο, τό να παραδεχθοῦν, δηλαδή, οἱ ίδιοι οἱ ἀντίπαλοι τῆν δύναμιν του Θεοῦ και να ὀμιλήσουν ὑπέρ αὐτοῦ οἱ διδάσκαλοι τῶν άπίστων.

Ἄλλὰ και πολλὰ άλλα παρόμοια γεγονότα ήμπορεῖ να ἴδῃ ὁ καθένας διτι έπραγματοποιήσε κατά σγκατάδασιν ὁ Θεός. Πραγματικά, και τό περιστατικόν τῆς εγγαστριμύθου²⁶ εἰς αὐτὴν τήν σγκατάδασιν του Θεοῦ ὀφείλεται, και, ὕστερα από ὅσα έλέγθησαν, θά ήμπορούσατε και μόνοι σας να τό εξηγήσετε.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τόν άστέρα, αὐτὰ εἶχα να σῆς εἶπω. C Ἐπεις, όμως, είναι δυνατόν να εἴπετε και περισσότερα. Διότι λέγει ή Γραφή: «Δώσε ἀφορμὴν εἰς τόν σοφόν και θά καταστή σοφώτερος»²⁷.

Τώρα, πλέον, πρέπει να επανέλθωμεν εἰς τήν ἀρχήν του ἀναγνώσματος. Ποία είναι ή ἀρχή αὐτή; «Όταν δέ ὁ Ἰησοῦς εγεννήθη εἰς τήν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας κατά τὰς ήμέρας του βασιλείως Ἡρώδου, έβασαν μάγοι από τὰ μέρη τῆς ἀνατολῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα»²⁸.

Οἱ μάγοι ήκολούθησαν τόν άστέρα, ὁ ὁποῖος τους ὤδηγεῖ, ἀντίθετα, οἱ Ἰουδαῖοι, ἄν και οἱ προφήται ὠμίλουν, δέν έπίστευσαν. Διά ποῖον, όμως, λόγον μὰς ἀναφέρει (ὁ εὐαγγελιστής) τόν χρόνον και τόν τόπον, με τό να εἴπῃ «εἰς τήν Βηθλεέμ κατά τὰς ήμέρας του βασιλείως Ἡρώδου»;²⁹ Καί, ἀκόμη, διότι προσθέτει και τό ὄξωσμα; Ἄ-

25. Πρόβλ. Α' Βασίλ. 28 εἰ. — Ἐργαστηριόφωτος λέγεται ὁ ἔπιτεμνος να ὀμιλεῖ χωρίς να χρησιμοποιῆ τό χεῖρ, δι' εἰδικῆς ἀσκήσεως τῶν φωνητικῶν ὀργάνων. Ἐδῶ πρόκειται διά γενναῖα μετατεταμένην εἰς τῆς κοιλίας τῆς.

26. Παροιμ. 9, 9.

27. Μάτθ. 2, 1.

ναφέρει, λοιπόν, το αξίωμα, επειδή υπήρξε και άλλος Ηρώδης³⁸, ο οποίος έφθονεσε τὸν Ἰωάννην (τὸν Πρόδρομον). Ἐκεῖνος, ὁμῶς, ἦτο τετράρχης³⁹, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ ἦτο βασιλεὺς. Ἐπίσης, ἀναφέρει τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον, διὰ τὸ μᾶς ὀπνευθίμῃ παλαιᾶς προφητείας, ἀπὸ τῆς ὁποίας τὴν μὲν μίαν προεφήτευσεν ὁ Μιχαίας, ὅταν λέγῃ: «Καὶ σὺ, θηθήεμ, πού περιλαμβάνεται εἰς τὴν χώραν τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα, δὲν εἶσαι καθόλου ἀσημαντὰς ἀπὸ τῶν πρωτευούσας πόλεις, αἱ ὅποιαί ἡγεμονεύουσι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα⁴⁰, τὴν δὲ ἄλλην ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, ὁρίζων ἐπακριδῶς τὸν χρόνον καὶ παρέχων σαφῆς σημεῖον τῆς ἐλευσεως τοῦ Κυρίου· «Δὲν θὰ ἐκλείψῃ», λέγει, «ἄρχων ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα καὶ ἀρχηγὸς ἐκ τῆς γενεᾶς του, μέχρις ὅτου ἐκπληρωθοῦν τὰ ἀποτεταμικμένα εἰς Κάποιον, Β καὶ αὐτὸς ὁ Κάποιος θὰ εἶναι ἡ ἀναμονὴ τῶν λαῶν»⁴¹.

Ἀξίζει, ὁμῶς, καὶ τὸ ἐξῆς νὰ ἐξετάσωμεν, πῶς, δηλαδή, ἀπεφάσισαν οἱ μάγοι νὰ πραγματοποιήσουν αὐτὸ τὸ ταξίδι καὶ ποῖος τοὺς παρεκίνησε εἰς αὐτό. Διότι μοῦ φαίνεται ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι ἔργον τοῦ ἀστέρος μόνου, ἀλλὰ

38. Πρὸκειται διὰ τὸν Ἡρώδην Ἀγρίππην, υἱὸν τοῦ Μεγάλου Ἡρώδου (βλέπε σμ. 2 τῆς παρούσης) καὶ τῆς σαρακενίδος Μαλθανῆς, Τετράρχην τῆς Γαλιλαίας (Λουκ. 3, 1) καὶ τῆς Παρθίας (4 π.Χ. - 39 μ.Χ.). Ἦτο θεοκόλος καὶ ἀνάκτορος. Ἐπὶ παρανομίᾳ μετὰ τὴν ἀναμνήσαν τοῦ Ἡεροδιᾶδα, σύγγον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Φίλιππου Ἡρώδου (Ματθ. 14), ἔργον ἐκώλυε τὴν ἰουδαίαν τὴν γυναῖκα. Τὴν ἀνάκτορον ζωὴν τοῦ ἐστηλίτευσε ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς· καὶ δι' αὐτὸ ὁ Ἡρώδης τὸν ἀσεκεφάλως μετὰ τὸν θάνατον, τὸν ὅστιον ἔθεσε εἰς τὴν Σαλιμην καὶ τὴν Ἡεροδιᾶδα. Ἡθάρηκα νὰ γνωρίσῃ τὸν Χριστὸν (Λουκ. 7, 7 - 9) καὶ τὸν ἀνέκρινεν ὅταν τοῦ τὸν Ἰσκαριὸν ὁ Πιλάτος (Λουκ. 23, 7 - 16). Ὁ Κόριος τὸν εἶχεν ἀνακαλέσει ἀλλόθεν (Λουκ. 13, 31), ὅταν τοῦ μετέδωσαν ὅτι ἤθελε νὰ τὸν θανατώσῃ. Ἀπίθανον ἕξορκος εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

39. Τετράρχης καλεῖται ὁ κυβερνήτης τοῦ τετάρτου μέρους μιᾶς ἐλληνικῆς καὶ κατόπιν Ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας καὶ ἐν γένει κάθε ἀρχῆν ἀνομιμῆν μικροῦ τόπου. Πρβλ. καὶ τὴν εἰρηθῆ ἀνωτέρω σημείωσαν.

40. Μκ. 6, 2, Ματθ. 2, 6.

41. Γεν. 49, 9.

καὶ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκίνησε τὴν ψυχὴν τοῦς. Ὅπως ἔκανε καὶ εἰς τὸν Κύρον⁴², ὅταν τὸν προετοίμαζε νὰ ἀπελευθερώσῃ τοὺς Ἰουδαίους⁴³. Βέβαια, ἡ ἐπενέργεια αὐτῆ τοῦ Θεοῦ δὲν ἐξεδηλώθη κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ καταργήσῃ τὸ αὐτεξούσιον αὐτῶν, διότι καὶ ὅταν ἐκάλεσε τὸν Παῦλον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ⁴⁴ διὰ φωνῆς, ἐφανέρωσε καὶ τὴν χάριν τὴν ἰδικὴν του, ἀλλὰ καὶ τοῦ Παύλου τὴν ὑπακοήν.

Διὰ τὴν, ὁμῶς, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν τὸ ἐφανέρωσαν εἰς ὄλους τοὺς μάγους; Διότι δὲν ἐπρόκειτο νὰ πιστεύουσιν ὅλοι, Ὁ καὶ ἀκόμη, διότι ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ πλέον κατάλληλοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ὅπως, ἐνῶ ἔχοντο ἀναριθμητὰ ἔθνη, μόνου πρὸς τοὺς Νινευίτας ἀπεστάλη ὁ προφήτης καὶ ἐνῶ 530 λησται ἦσαν κοντὰ εἰς τὸν σταυρὸν, ἐσώθη δὲ μόνου ὁ ἕνας.

Πρόσεξε, λοιπόν, τὴν ἀρετὴν τῶν μάγων, ὅπως ἀποδεικνύεται ὄχι μόνου ἀπὸ τὰ αἴτια, τὰ ὅποια τοὺς παρεκίνησαν νὰ ἔλθουν εἰς τὴν φάτην, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ θάρρος μετὰ τὸ ὅποιον ἐνήργησαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Πραγματικὰ, διὰ νὰ μὴ θεωρηθοῦν ὅτι εἶναι τίποτε ὀλιποῖ, ἀναφέρουσι τὸν ὁδηγὸν των, τὸ μήκος τοῦ δρόμου των καὶ ἀποδεικνύουσι τὴν γενναϊότητα των μετὰ τὸ νὰ ἔλθουν. Διότι λέγουσι: «ἦλθαμε νὰ τὸν προσκυνήσωμεν»⁴⁵, 23 χωρὶς νὰ φοβηθοῦν τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ βασιλέως τῆς ἐξουσίας. Συνεπῶς, πιστεύω ὅτι αὐτοὶ θὰ ἔργων διδάσκαλοι τῶν ἁμαρτωλῶν των μετὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν πατρίδα των. Διότι ἀφοῦ ἐδῶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα δὲν παρέλειψαν νὰ ἀνακοινώσουν αὐτὸ, πολὺ περισσότερον θὰ ὠμίλου με θάρρος εἰς τὴν πατρίδα των, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τὴν ἐντολήν τοῦ

42. Κύρος ὁ Β'. Πῶς τοῦ Κιουβέσαν Ἀ' καὶ τῆς Μανδάνης, Ἰβου- τῆς τοῦ περσικῆ βασιλείου. Ἀνέβηεν εἰς τὸν ὄρον τὸ 563 π.Χ. καὶ ἐ- πρὸς τὴν ἀνακατασκευὴν πολλῆς κατακτίσεως. Κατὰ τὸ ἔτος 539 κατέλαβε τὴν Βαβυλῶνα καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν χώραν των καὶ νὰ ἀνοικοδομήσουν τὸν ναὸν των. (Πρβλ. Ε' Παρὰ. 25, 22 ἔξ. Η' Παρὰ. 1 ἔξ. Ἡσ. 44, 28 καὶ 45, 1 Δαν. 1, 21, 4; 28 καὶ 10, 1).

43. Ἐν τῆς ἀρχαλοσύνης τῆς Βαβυλωνίας.

44. Πρβλ. Παρὰ. 9 ἔξ.

ἀγγέλου⁴⁵ καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ προφήτου⁴⁶.
 «Ὅταν ἤκουσαν αὐτὰ ὁ Ἡρώδης», λέγει, «ἐταράχθη
 καὶ μαζί του ὅλη ἡ πόλις τῶν Ἱεροσολύμων»⁴⁷.

Καὶ ὁ μὲν Ἡρώδης ἦτο φυσικὸν νὰ ταραχθῆ, ἐπειδὴ
 ἦτο βασιλεὺς καὶ ἐφοδῆθῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὰ παι-
 διὰ του. Ἀλλὰ τὰ Ἱεροσολύμη διὰ ποῖον λόγον ταρασσον-
 ται; Βέβαια, οἱ προφῆται εἶχαν κηρύξει ἀπὸ παλαιὰ τὸν
 Ἰησοῦν ὡς σωτήρα, εὐεργέτην καὶ ἐλευθερωτὴν. Μά, τότε,
 διὰτὶ ἐταράχθησαν; Β' Ἡ ταραχὴ των πηγάζει ἀπὸ τὴν ἰ-
 διαν ἀντίληψιν, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας καὶ κατὰ τὸ παρελ-
 θὸν ἀπεστρέφοντο τὸν Θεόν, καὶ ἔσαν ἀκόμη τοὺς εὐηργέ-
 τει, καὶ ἐνεθυμῶντο τὰ κακὰ τῆς Αἰγύπτου, μολοῦντι
 ἦσαν τελείως ἐλεύθεροι. Σὺ, ὅμως, πρόσεξε τὴν ἀκριβείαν
 μετὰ τὴν ὁποίαν ἠμῶν οἱ προφῆται. Πραγματικά, καὶ αὐ-
 τὸ ἀκριβῶς τὸ γεγονός τὸ προεφήτευσεν ὁ προφήτης πρὸ
 πολλοῦ, ἔσαν λέγειν «θα ἐπιθυμῶν (οἱ ἄνθρωποι), ὅπως
 παραδοθῶν εἰς τὸ πῦρ, διὰτὶ θὰ γεννηθῆ χάριν ἡμῶν παι-
 δίων. Ὁ υἱὸς οὗτος θὰ δοθῆ χάριν ἡμῶν»⁴⁸.

Μολοῦντι ἐταράχθησαν, ἐν ταῦτοις δὲν ζητοῦν νὰ ἴ-
 δουν καὶ τὸ γεγονός, οὐτε ἀκολουθοῦν τοὺς μάγους οὐτε
 ἐρευνοῦν διὰ νὰ μάθουν. Τόσον πολλὸ δὺςπιστοι ἦσαν, λοι-
 πόν, καὶ πῶ ἀμελεῖς ἀπὸ ὅλους. Βέβαια, ἔπρεπε νὰ ὑπε-
 ρφρανεύωνται⁴⁹, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἐγεννήθη πλησίον των
 καὶ προσεβόησε τοὺς κατοικοὺς τῆς Περσίας C καὶ ἐπρό-
 κειτο νὰ ἔχουν τοὺς πάντας ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των, δεδομέ-
 νου ὅτι ἡ κατάστασις ἔβαινε πρὸς τὸ καλλίτερον καὶ ἐξ
 ἀρχῆς ἡ ἐξουσία Του ἀπεδέχθη τόσον ἔνδοξος. Καὶ, ὅμως,

45. Ματθ. 2, 2.

46. Πρὸβλ. Ματθ. 2, 12.

47. Πρὸβλ. Ματθ. 2, 8.

48. Ματθ. 2, 5.

49. Ἦσ. 8, 5 - 6. --- Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶναι Κάθε πλομπιὸν
 καὶ ἀπόκλιμα ἐκ τῆς ἀδικίας θὰ ἀποδοθῆ ὑπὸ τὴν διαί τοῦ Μεσίου με-
 ταναστάντων εἰς τοὺς ἀδικηθέντας κατὰ τὸν ὅποιον θὰ ζητήσων συγ-
 γνῶμην καὶ συμφιλίωσιν. Οἱ ἴδιοι θὰ ἐπιθυμῶν ἔν ἦτο δυνατὸν νὰ πα-
 ρέσων ἀπὸ τὴν φρεσὶν πρὸς καλλίτερον καθαρῶν τὴν ἁμαρτίαν
 των.

50. Οἱ Ἱεροσολύμηται.

οὔτε ἔτσι γίνονται καλλίτεροι, μολοῦντι πρόσφατα εἶχαν
 ἀπελευθερωθῆ ἀπὸ τὴν σιχμαλωσίαν τῶν Περσῶν. Πραγ-
 ματικά, ἦτο φυσικὸν νὰ ἀντιληφθῶν, ἂν καὶ δὲν ἐγνώρι-
 ζαν τίποτε ἀπὸ τὰ ἀπόρητα καὶ ὑψηλά, ἀλλ' ἔκριναν στη-
 ριζόμενοι εἰς τὸ παρὸν μόνον, ὅτι, ~~ἔ~~ ἀπὸ τρέμουσιν τό-
 σον πολλὸ τὸν βασιλεῖα μας μόλις ἐγεννήθη, πολὺ περιο-
 σάτερον θὰ τὸν φοδηθῶν, ὅταν μεγαλώσῃ, καὶ θὰ τὸν ὑπε-
 ακοῦσων, ὥστε ἡ βασιλεία μας θ' ἀποβῆ πῶ ἔνδοξος τῆς
 βαρβαρικῆς. Τίποτε, ὅμως, ἀπὸ αὐτὰ δὲν κινεῖ τὸ ἐνδιαφέ-
 ρων των. Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ νωθότης καὶ συγχρόνως ὁ
 ἐβδόνος των. Δι' αὐτὸ καὶ τὰ δύο αὐτὰ πάθη πρέπει νὰ τὰ
 ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ τὸ μυαλὸ μας καὶ ὅποιος σκοπεύει
 νὰ περῶσῃ εἰς τὴν παράταξιν αὐτὴν πρέπει νὰ καταστήσῃ
 τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὀρητικώτερον τῆς φωτιᾶς. Διὸ καὶ ὁ Χρι-
 στὸς ἔλεγεν «Ἦλθε νὰ δάλω φωτιὰ εἰς τὴν γῆν καὶ ὁ Χρι-
 στος περισσότερο δέλω, ἐάν τώρα πλέον ἦναι ἡ φωτιὰ
 αὐτή;»⁵¹. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐμφανίζεται με-
 τὰ τὴν μορφήν τῆς φωτιᾶς⁵².

Ἀντίθετα, ἡμεῖς ἔχομεν γίνε ψυχρότεροι ἀπὸ τὴν στά-
 χτη καὶ πῶ νεκροὶ ἀπὸ τοὺς νεκρούς, Β' ἐνὶ δέλεπομεν τὸν
 Παῦλον νὰ πετῆ ὑψηλότερα ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν οὐ-
 ρανὸν τοῦ οὐρόνου⁵³, νὰ εἶναι πῶ ὀρητικὸς ἀπὸ τὴν φω-
 τιὰ ἐν γένει, νὰ κινῆ καὶ νὰ ὑπερβαῖν γενικῶς ὅλα τὰ ἐ-
 πίγεια, τὰ οὐράνια, τὰ παρόντα, τὰ μέλλοντα, τὰ ὑπάρ-
 χοντα καὶ τὰ μὴ ὑπάρχοντα. Ἐάν, ὅμως, νομίζῃς ὅτι τὸ

51. Λουκ. 12, 49. --- Διὰ νὰ καταστῶν ἀντιληπτὰ τὰ λεγόμενα ἐν-
 τεῦθα ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, παραθέτομεν τὸ ἐκ ἑνα χωρίον τοῦ Λουκᾶ
 ἐν ἐρμηνευτικῇ μεταφράσει «Ἦλθε νὰ ἀνάψω λαμπράν, ἡ ὅποια εἰς
 μὲν τὰς κομποραστῆτους καρδίας θὰ θιβάλλῃ φλογεράν ἀγάπην καὶ ἔλ-
 λων διὰ τὸν Θεόν, εἰς δὲ τοὺς κομποραστῆτους καὶ διαστράσων θὰ διε-
 γείλῃ φανατικὸν μῆκος. Καὶ ἔτσι θὰ χωρισθῶν οἱ ἄσπολοι ἀπὸ τοὺς ἀ-
 πιστοὺς. Τοῦ πολέμου τοῦτου τοῦ σπυριματικῶ τὴν φρεσὶ ἔλθε νὰ δάλω
 ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν γῆν. Καὶ τὶ ἄλλο περιουσιώτερον ἔλθε, ἐάν τώρα
 πλέον ἦναι ἡ φωτιὰ αὐτή;».

52. Πρὸβλ. Πράξ. 2, 8 - 4.

53. Διὰ τῆς ἐκφράσεως ταύτης θελοῦνται τὸ ὕψος τῶν σπυριματικῶν
 πνεύμων τοῦ Παύλου. Ὁ ἔβδόνος αὐτοῦ τῆς διακονίας εἶναι συνήθης
 εἰς τὴν Γραφὴν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην.

παρόδειγμα εκείνου είναι άνωτερον από τὰς ἰδικὰς σου δυνάμεις, αὐτὴ ἀκριβῶς ἢ ἀντιλήψις προέρχεται ἀπὸ τῆν ἀδιαφορίαν σου. (Διότι τί εἶχε περισσώτερον ἀπὸ ἐσένα ὁ Παῦλος, ὥστε νὰ ὑποστηρῆς ὅτι σοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ δεῖξῃς τὸν ἴδιον μὲ ἐκεῖνον ζῆλον;) Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ ἐρί-ζωμεν, ἄς ἀφήσωμεν τὸν Παῦλον καὶ ἄς σκεφθῶμεν τοὺς πρώτους χριστιανούς, οἱ ὅποιοι ἐθυσίασαν χρήματα καὶ περιουσίας καὶ ἐγκατέλειψαν κάθε φροντίδα καὶ ἀπασχόλη-σιν μὲ τὰ πράγματα τῆς ἐπιγείου ζωῆς C καὶ ἀφιερῶθησαν ἀλοκληρωτικὰ εἰς τὸν Θεόν, παρακολουθοῦντες συνεχῶς νόκτα καὶ ἡμέραν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου.

Αὐτὰ τὰ γνωρίσματα εἶχε, λοιπόν, τὸ πνευματικὸν πῦρ. Δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἔχωμεν καμμίαν ἐπιθυμίαν διὰ τὰ ἐπίγεια πράγματα, ἀλλὰ μᾶς γεμίζει μὲ διαφορετικὸν ἔρω-τα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ὅποιος νοιώθει φλογερὰν ἀγάπην διὰ τὰ πνευματικὰ ζητήματα, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται νὰ χάσῃ τὰ παρόντα ἀγαθὰ του ἢ νὰ περιφρονῆσῃ τὰς ἀπο-λαύσεις καὶ τὴν ἐγκόσμιον δόξαν ἢ νὰ θυσιάσῃ καὶ τὴν ζωὴν του ἀκόμη, ἐκτελεῖ τὰ πάντα μὲ κάθε εὐκολίαν. Πρα-γματικὰ, ἡ θερμότης τοῦ πνευματικοῦ πυρός, ⁵⁵ ὅταν εἰσελθῇ εἰς τὴν ψυχὴν μας, ἐκδιώκει ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀδια-φορίαν καὶ τὴν ἀκηρίαν καὶ καθιστᾷ τὸν κυριευθέντα ἀπὸ αὐτὸ πῶ ἐλαφρὸν καὶ ἀπὸ τὸ πτερόν⁵⁶ καὶ τοῦ δίδει τὴν δύναμιν νὰ περιφρονῆ, πλέον, ὅλα τὰ ὄλικά πράγματα καὶ εὐρίσκειται εἰς μίαν συνεχῆ ψυχικὴν κατάνυξιν, τὰ δάκρυα τρέχουν διαρκῶς ἀπὸ τὰ μάτια του (ἐκ τῆς συναίσθησος τῆς ἁμαρτωλότητός του) καὶ μεγάλην ἔτσι αἰσθάνεται ψυ-χικὴν εὐχαρίστησιν, διότι τίποτε ἄλλο δὲν προσκολλᾷ καὶ δὲν ἐνώνει τόσο πολὺ τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεόν, ὅσον τὰ δάκρυα, ποῦ ἔχουν ὡς αἷτιον τὴν συναίσθησιν τῆς ἁμαρτί-ας. Ὁ ἄνθρωπος αὐτοῦ τοῦ εἶδους περὰ τὴν ζωὴν του ὡς νὰ εὐρίσκειται εἰς τὴν ἔρημον, εἰς τὰ θουὰ καὶ εἰς τὰς και-λάδας, ἔστω καὶ ἂν κατοικῇ μέσα εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, ἐπειδὴ δὲν δίδει καμμίαν προσοχὴν εἰς τίποτε ἀπὸ τὰ ἐπί-γεια πράγματα, οὕτε αἰσθάνεται ποτε κόπων ἀπὸ τοὺς θρήνους αὐτοῦ, ἔτε κλαίει διὰ τὰ ἰδικὰ του ἁμαρτήματα εἰτε διὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν συνανθρώπων του. Δι' αὐτὸ

54. Δηλαδή, τὸν ἀκαλλύσει ἀπὸ κάθε ὕμνῳ δόξου.

καὶ ὁ Χριστὸς, πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώ-πους μακαρίζει, ὅταν λέγῃ: «Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ πενοῦν διὰ τὰς ἁμαρτίας των»⁵⁷.

Ἐ Μά, τότε, διατί λέγει ὁ Παῦλος; «Χαίρετε πάντοτε τὴν χαρὰν ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἔνωσιν μὲ τὸν Κύρι-ον»; ⁵⁸ Ἔννοεῖ τὴν χαρὰν, ἢ ὅποια προέρχεται ἀπὸ τὰ δά-κρυα αὐτὰ. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς ἢ κατὰ κόσμον χαρὰ συντροφεύεται ἀπὸ τὴν λύπην, ἔτσι καὶ τὰ κατὰ Θεὸν δά-κρυα προσφέρουν συνεχῆ καὶ ἀμάρωντον χαρὰν. Μὲ τὸν ἴ-διον τρόπον καὶ ἡ πόρνη κατέστη πῶ σεμνὴ ἀπὸ τὰς παρ-θένους, ὅταν τὴν ἐκυρέυσεν αὐτὸ τὸ πῦρ. Δηλαδή, ἀφοῦ ἐθερμάνθη πνευματικῶς μὲ τὴν μετάνοιαν, ἐν συνεχείᾳ, ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν ἀγάπην τῆς πρὸς τὸν Χριστόν, κατελή-φθη ἀπὸ θρησκευτικὸν ἐνθουσιασμόν καὶ ἔβλε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τῆς, ἔβρεχε μὲ τὰ δάκρυά τῆς τὰ ἅγια πόδια τοῦ Ἰησοῦ, τὰ ἐσκουπίζε μὲ τὰ μαλλιά τῆς καὶ ἔχυνε τὸ πολὺτιμον μύρον.⁵⁹ Ὅλα αὐτὰ, θάβαια, γίνοντο ἐξωτε-ρική, ὅσα, ὁμως, ἐλάμβανον χώραν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῆς C ἦταν πῶ θερμὰ ἀπὸ τὰ ἐξωτερικά σημεῖα καὶ τὰ ἔ-βλεπε μόνον ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, λοιπόν, καὶ ὁ καθένας μας, ὅταν ἀκούῃ τὰ γεγονότα αὐτὰ, χαιρέ-ται μαζί τῆς, εὐχαριστεῖται μὲ τὰ κατορθώματά τῆς καὶ τῆς συγχωρεῖ ὅλα τὰ ἁμαρτήματά τῆς.

Ἐάν, ὁμως, ἡμεῖς οἱ πονηροὶ καταλήγωμεν εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόρασιν⁶⁰, οὐκ εἶναι ποῦν συγχώρησιν θὰ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν φιλάνθρωπον Θεόν καὶ πόσα ἀγαθὰ θὰ ἀπέκτησεν ἀπὸ τὴν μετάνοιά τῆς, ⁶¹ πρὶν ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς παροχής τῶν δάρων ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.⁶² Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς ὅστε-ρα ἀπὸ μίαν σφοδρὰν καταγίβδα ὁ αἰθρῶνς φαίνεται πῶ καθαρός, ἔτσι καὶ, ὅταν τρέξουν τὰ δάκρυα, ἐπέρχεται γα-λήνη καὶ ἡσυχία καὶ διαλύεται τὸ σκοτάδι τῆς ψυχῆς, τὸ ὅποιον δημιουργοῦν τὰ ἁμαρτήματά μας. Καὶ ὅπως μὲ τὸ

55. Ματθ. 5, 4.

56. Φιλιπ. 4, 4.

57. Ματθ. 26, 7 - 10. Μάρκ. 14, 5 - 9. Λουκ. 7, 37 - 50.

58. Δηλαδή, τὴν συγχωροῦμεν.

59. Πρὸς τὴν τελειῆς κρίσεως, ὅτε ἔσαστο; θὰ ἰδῆθ ἁμαρτὴν ἀνά-λογον πρὸς τὰ ἔργα σου.

«γιον Πνεῦμα καὶ τὸ νερὸ⁶⁰ καθοριζόμεθα ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας, ἔτσι καὶ μετὰ τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας καὶ τὴν ἐξομολόγησιν καθοριζόμεθα ἐκ νέου, ἐάν, φυσικά, δὲν προβαίνωμεν εἰς τὰς ἐκδηλώσεις αὐτὰς, μετὰ τὸν πῦρ τὴν ἐπίδειξιν καὶ τὴν φιλοδοξίαν. Διότι ἐκεῖνη ἡ γυναῖκα, ἡ ὁποία δακρύζει διὰ τὰ ἐπιτύχη τῶν παραπάνω σκοποῦς, θὰ ἔλεγα ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ κατηγορηθῇ περισσότερο ἀπὸ ἐκείνην, ἡ ὁποία καλλυπίζει τὸ πρόσωπὸν τῆς, δάφουσα τὰ μάτια τῆς καὶ χρησιμοποιοῦσα ἄλλα καλλυντικά. Ἐγὼ, ὅμως, ζητῶ ἐκεῖνα τὰ δάκρυα, ποῦ δὲν τρέχουν χάριν ἐπιβίβειας, ἀλλὰ τρέχουν διὰ τὰ φέρουν κατάνυξιν, ποῦ τρέχουν κρυφὰ καὶ εἰς μέρη μυστικά, ἔχω χωρὶς νὰ τὰ βλέπῃ κανένας, ἀλλὰ στάζουν ἥρεμα καὶ ἀόρατα, ποῦ ἀναβλύζουν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς, ποῦ τρέχουν, ὅταν κάποιος θλιβεται καὶ αισθάνεται ὀδύνην διὰ τὰς ἀμαρτίας, ποῦ πηγάζουν μόνον διὰ τὸν Θεόν, ὅπως ἦταν τὰ δάκρυα τῆς Ἄννης. «Διότι τὰ χεῖλη αὐτῆς, λέγει ἡ Γραφή, «ἐκινῶντο, ἀλλὰ ἡ φωνὴ τῆς δὲν ἠκούετο»⁶¹. Μὰ, τὰ δάκρυα μόνον τῶν ἀφηναν φωνὴν πρὸς τὸν Κύριον ἀπὸ τὴν σάλπιγγα. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς ἤνοιξε τὴν μήτραν τῆς καὶ μετέβαλε τὴν σκληρὰν πέτραν εἰς μαλακὴν γῆν.

Ἄν, λοιπόν, καὶ αὐτὰ δακρύζῃς μετὰ τὴν τὴν διάθεσιν, τότε γίνεσαι μιμητὴς τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐδάκρυσε διὰ τὸν φίλον τοῦ Ἀδάρου⁶² καὶ διὰ τὴν ἐπικειμένην καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ⁶³ καὶ ἐταράχθη διὰ τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα⁶⁴. Εἶναι, βέβαια, δυνατόν εἰς πολλὰς περιπτώσεις νὰ ἴδῃς τὸν Κύριον Ἐν ἐκδηλώσει τὴν λύπην τοῦ μετὰ δάκρυα, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὸν ἴδῃς νὰ γελάσῃ ὅτε μίαν φορὰν, ὅτε, ἀκόμη, νὰ μειδιᾷ μετὰ ἡρεμίας, διότι κανένας ἀπὸ τοὺς εὐαγγελιστὰς δὲν ἔγραψε κατὰ παρόμοιον. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔγραψεν ὁ ἴδιος διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὅτι ἐδάκρυσε καὶ ὅτι ἐπὶ τριετίαν κάθε νύκτα καὶ ἡμέ-

60. Ἐννοεῖ τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος καὶ τὴν δι' αὐτὸ ἐκτεταχθεῖσαν ἐνεργειᾶν καθαίρεσιν.

61. Α' Βασίλ. 1, 12.

62. Πράξ. Ἰωάν. 11, 35.

63. Πράξ. Δουκ. 19, 41.

64. Πράξ. Ἰωάν. 18, 21.

ραν ἔκανε τὸ ἴδιον⁶⁵. Καὶ ἄλλοι ἐπίσης λέγουσιν τὸ ἴδιον δι' αὐτὸν. Ἀντίθετα, οὔτε ὁ ἴδιος οὔτε κανένας ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἀναφέρει ὅτι ἐγέλασεν (ὁ Παῦλος), ἔχω μόνον αὐτὰς, ἀλλὰ καὶ ὁποιοσδήποτε ἄλλος ἀπὸ τοὺς ὁμοίους τοῦ. 397 Μόνον διὰ τὴν Σάρρα⁶⁶ λέγεται αὐτὸ⁶⁷, ὅταν, βέβαια, ἐπετιμήθη διὰ τὴν ἐνέργειάν τῆς, καὶ διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Νῶε, ὅταν καὶ αὐτὸς ἔχασε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ καὶ ἔγινε δούλος⁶⁸.

Ὅταν λέγω αὐτὰ, δὲν ἀπαγορεύω τὸν γέλωτα, ἀλλὰ τὴν ἔξω τῶν ὀρίων εὐθυμίαν. Πές μου, ὅμως, διατί θριαμβολογεῖς καὶ ζῆς μετὰ μαλακότητα, καθ' ἣν στιγμὴν εἶσαι ἔνοχος διὰ τόσας πολλὰς παραβάσεις καὶ πρόκειται νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ δικαστηρίου διὰ τὰς λογοδοτήσεως λεπτομερῶς δι' ἑκάστην τῶν ἐπὶ τῆς γῆς πράξεων σου; Πραγματικά, θὰ δώσωμεν λόγον δι' ὅσα ἐπράξαμεν εἴτε μετὰ τὴν θέλησιν μας εἴτε χωρὶς τὴν θέλησιν μας. «Διότι ὅποιος θὰ με ἀρνηθῇ, λέγει ὁ Κύριος, «ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, θὰ τὸν ἀρνηθῶ καὶ ἐγὼ ἐμπρὸς εἰς τὸν Πατέρα μου»⁶⁹. Καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι ἀκούσιος ἡ ἀρνήσις αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἔν ἐν τούτοις δὲν ἀποφεύγει τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν εἰμεθα ὑπεύθυνοι, δηλαδή, καὶ δι' ὅσα γνωρίζομεν καὶ δι' ὅσα ἀγνοοῦμεν. Βέβαια, «εἰς συναϊθάνομαι τίποτε κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μου, ἀλλὰ μετὰ αὐτὸ δὲν εἶμαι δικαιώμενος»⁷⁰, λέγει ὁ Παῦλος. Συνεπῶς, εἰμεθα ὑπεύθυνοι δι' ὅσα ἀμαρτάνομεν εἴτε ἐν γνώσει εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ μας. «Δίδω μαρτυρίαν δι' αὐτοῦς», λέγει, «ὅτι ἔχουν ζῆλον Θεοῦ, ἀλλ' ἔχει μετὰ ἐπιγνώσιν»⁷¹. Αὐτὸ, ὅμως, δὲν εἶναι ὀρεκτὸν διὰ τὰ στηρίξῃ τὴν ἀπαλαγίαν τους. Καὶ γράφω πρὸς τοὺς Κορινθίους ἔλεγεν: «Φοβοῦμαι ὅμως μήπως, ὅπως ὁ ὄφις ἐξηπάτησε μετὰ τὴν πανουργίαν τοῦ τὴν Ἐδῶν, ἔτσι διαφθαροῦν αἱ σκέψεις σας καὶ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ

65. Πράξ. Πράξ. 20, 31.

66. Πράξ. Γεν. 18, 12 - 14.

67. Πράξ. Γεν. 9, 20 ἔξ.

68. Ματθ. 10, 28.

69. Α' Κορινθ. 4, 4.

70. Ρωμ. 10, 2.

τὴν εὐαγγελικὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Χριστόν»⁷¹.

Ἄφου, λοιπόν, πρόκειται νὰ δώσῃς λόγον διὰ τόσας πολλὰς παραβάσεις, κάθασαι καὶ γελᾷς καὶ ἀστεϊζεσαι καὶ ἀπορροφῶν τὴν προσοχὴν σου αἱ ἀπολαύσεις; Ἐβραῖα, ἔρωτός, ἐάν ἐν κάνω αὐτά, ἀλλὰ πενθῶ συνεχῶς, ποῖα θὰ εἶναι ἡ ὠφέλεια; Εἶναι πολὺ μεγάλη, καὶ μάλιστα τόσον μεγάλη ἡ ὠφέλεια, ὥστε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὴν περιγράψῃ οὔτε ὁ λόγος. Πραγματικά, ἐνῶ εἰς τὰ κοσμικὰ δικαστήρια, μετὰ τὴν ἐκδόσιν τῆς ἀποφάσεως, δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἀποφύγῃς τὴν ποινὴν, ὅσον καὶ ἂν δακρύσῃς, εἰς τὴν περίπτωσίν μας, ὅμως, ἐάν στενάξῃς μόνον ἀπὸ λύπην, ἀνασκευάζεις τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν καὶ εὐρίσκεις συγχώρησιν. **72** Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς πολλὰ μᾶς λέγει διὰ τὸ πένθος⁷³ καὶ μακαρίζει τοὺς πενθοῦντας, ἐνῶ ἐλεεινολογεῖ τοὺς ἀουστόλως γελῶντας. Πραγματικά, ἡ ὀμνήγυρις μας αὐτὴ δὲν ἔχει ὡς σκοπὸν τὸν γέλωτα, οὔτε συγκεντρῶθῆμεν ἐδῶ διὰ νὰ κοιχάσωμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ στενάξωμεν καὶ μὲ τὸν στεναγμὸν αὐτὸν νὰ κληρονομήσωμεν τὴν (οὐράνιον) βασιλείαν. Ἐνῶ, λοιπόν, ὅταν εὐρίσκεσαι ἐνώπιον τοῦ ἔγκοσμου βασιλέως, δὲν τολμᾷς οὔτε ἀπλῶς νὰ μειδιάσῃς, τώρα δὲ ποῦ ἔχεις ἐνοικεῖν τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων ὄχι μόνον δὲν ἴσασαι μὲ τρόπον καὶ τὴν πρόπουσαν σφοδρόσυνην, ἀλλὰ γελᾷς, μολοντί πολλάκις ὀργίζεται αὐτός, χωρὶς νὰ σκέπτεσαι ὅτι ἡ συμπεριφορὰ σου αὐτὴ τὸν προκαλεῖ περισσότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα ἁμαρτήματα; Διότι ὁ Θεὸς δὲν συνηθίζει νὰ ὀπιστρέφεται τὸσον τοὺς ἁμαρτάνοντας, **Β** ὅσον ἐκείνους ποὺ μετὰ τὴν διάπραξιν τῆς ἁμαρτίας παρομένου ἀμετανόητοι. Καὶ ὁμῶς, μερικὸι κατέχονται ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀναισθησίαν, ὥστε, καὶ ὅσῃ ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοῦς, λέγουσι· Μακάρι, νὰ μὴ μοῦ συμβῇ νὰ δακρύσω ποτέ, ἀλλὰ νὰ μοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ γελῶ καὶ νὰ διασκεδάζω εἰς ἅλην μου τὴν ζωὴν. Ποῖα σκέψις, ὅμως, ἠμπορεῖ νὰ εἶναι πῶς παιδικὴ ἀπὸ τὴν ἀντιλήψιν αὐτὴν; Ἀναμφιβόλως, δὲν εἶδες ὁ Θεὸς τὰς διασκεδάσεις, ἀλλὰ ὁ διάβολος. Ἄκουσε, λοιπόν, τί ἔπαθον

ἔσοι συνεχῶς διασκεδάζων· «Ἐκάθισε», λέγει ἡ Γραφή, «ὁ λαὸς νὰ φάγῃ καὶ νὰ πῆῃ καὶ ἐσηκώθῃ νὰ διασκεδάσῃ»⁷⁴. Παρόμοιοι ἦσαν οἱ κάτοικοι τῶν Σοδόμων καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς τοῦ κατακλυσμοῦ. Διότι καὶ δι' αὐτοὺς λέγει· «Διότι μὲ ὑπεροψίαν καὶ ἀπολαύσεις καὶ ἀφθονίαν φαγητῶν διασκεδάσαν»⁷⁵. Ἐ Καὶ οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἔξω εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Νῶε, μολοντί ἔβλεπαν τὴν κίωτόν νὰ κατασκευάζεται ἐπὶ τόσον χρόνον, ἐν ταύταις μὲ ἀναισθησίαν διασκεδάσαν⁷⁶, χωρὶς νὰ προβλέπουν τίποτε ἀπὸ ὅσα ἐπρόκειτο νὰ συμβῶν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἔπισημὸς κατακλυσμὸς τοὺς ἐπύλιξεν ἄλους καὶ προεκάλεσε τότε τὸ γενικὸν ναυάγιον δακκλήρου τῆς οἰκουμένης.

Συνεπῶς, νὰ μὴ ζητῆς ἀπὸ τὸν Θεὸν αὐτὰ ποὺ παίρνεις ἀπὸ τὸν διάβολον. Διότι εἰς τὸν Θεὸν ταιριάζει νὰ σοῦ δώσῃ καρδίαν συντετριμμένην, τεταπεινωμένην, ἀγρυπνον, συνετὴν, συνεσταλμένην, μετανοοῦσαν καὶ εὐαίσθητον. Αὐτὰ εἶναι τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ, **77** διότι αὐτὰ Κυρίως χρειαζόμεθα. Πραγματικά, μᾶς περιμένει ἄγων φοβερός, παλαιόμεν πρὸς τὰς ἀόρατους δυνάμεις, μαχόμεθα πρὸς τὰ πονηρὰ πνεύματα καὶ πολεμοῦμεν πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ σκότους⁷⁸. Καὶ εἶναι ἱκανοποιητικὸν τὸ νὰ προσπαθῶμεν νὰ ἐπικρατήσωμεν εἰς ἀγρυπνίαν καὶ συνηχί ἐτοιμότητα, διὰ νὰ ἠμπορώσωμεν νὰ ἀντισταθῶμεν εἰς τὴν ἀγρίαν αὐτὴν φάλαγγα. Ἐάν, ὅμως, γελῶμεν καὶ διασκεδάζωμεν καὶ συνεχῶς ἀδιεφορῶμεν, θὰ νικηθῶμεν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας ραθυμίαν, προτὸς νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν ἀκάμη. Ἀσφαλῶς, δὲν ταιριάζει εἰς ἡμᾶς νὰ γελῶμεν καὶ διασκεδάσωμεν καὶ νὰ ζῶμεν μέσα εἰς τὰς ἀπολαύσεις, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ βεάτρου, εἰς τὰς πόρνας γυναῖκας, εἰς τοὺς γελωτοποιούς, **Β** εἰς τοὺς ζῶντας παρασιτικῶς καὶ εἰς τοὺς κέλακας, ὄχι εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν προσκληθῆ διὰ τὸν οὐρανόν, ἔχουν πολυτογραφηθῆ εἰς τὴν ἀνὰ πάλιν καὶ ἔχουν ὀπλισθῆ μὲ τὰ πνευματικὰ ὅπλα, ἀλλ' εἰς ὅσους συμμετέχουν εἰς τὰς διαβολικὰς τελε-

71. Β' Κορινθ. 11, 3.

72. Τὸ κατὰ Θεὸν πένθος, ὅπως προέχεται ἐκ τῆς ἀναισθησίας τῶν ἁμαρτῶν καὶ τοῦ κινεῖν ἐν γένει.

73. Ἐξοδ. 32, 6.

74. Ψαλ. 14, 49.

75. Περὶ τὰ ἐν Μτθ. 24, 38 - 39 λέγόμενα.

76. Περὶ τὰ Ἐφεσ. 5, 18.

τάς. Διότι ὁ διάβολος εἶναι πού ἀνήγαγε εἰς τέχνην τὸ πρῶγμα ⁷⁷, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ διαλύσῃ τοὺς στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ τοὺς ἐρασθενήσῃ τὰ νεύρα τῆς προθυμίας τῶν. Δι' αὐτὸ κατεσκεύασε τὰ θεάτρα εἰς τὰς πόλεις καὶ ἐξεπαίδευσεν τοὺς γελωτοποιούς διὰ νὰ ἐξαπολύῃ αὐτὴν τὴν μαλυσματικὴν ἀσθένειαν εἰς δολοκλήρον τὴν πόλιν μὲ τὴν καταστρεπτικὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν. Αὐτά, δηλαδή, τὴν μαρολογίαὶν καὶ τὴν ἀπρεπῆ ἀστεϊότητα ⁷⁸, μὲς προτρέπει νὰ τὰ ἀποφεύγωμεν καὶ ὁ Παῦλος C καὶ προσπαθεῖ νὰ μᾶς πείσῃ νὰ τὰ καταδιώκωμεν.

Καὶ τὸ πῶς φοδερὸν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι ἡ περιπτωσις τοῦ γελώτος. Δηλαδή, ὅταν οἱ γελωτοποιοὶ εἰπὼν καμμίαν θλασφημίαν ἢ αἰσχρότητα, τότε πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πῶς ἀνοήτους γελῶν καὶ εὐχαριστοῦνται καὶ χειροκροτοῦν ἐκεῖνα ἀκριθῶς, διὰ τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ τοὺς λιθοβολοῦν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐπιούρουν τὴν κάμινον τοῦ πυρός ἐπάνω των, ἐξ αἰτίας τῆς ἡθονῆς αὐτῆς. Διότι, πραγματικά, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐπανοῦν αὐτοὺς πού λέγουσιν αὐτοῦ τοῦ εἶδους τοὺς λόγους, αὐτοὶ εἶναι κυρίως πού τοὺς κάνουν νὰ τοὺς ἐπαναλαμβάνουν, διὰ καὶ θὰ ἦτο πῶς δίκαιον νὰ ὀποστοῦν αὐτοὶ τὴν τιμωρίαν πού ἀρμόζει εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτάς. Διότι, ἐὰν δὲν ἐπήγαινε κανένας **100** νὰ παρακολουθῇ αὐτὰ τὰ θεάματα, ἀσφαλῶς, δὲν θὰ ὑπῆρχε καὶ ὁ ἥθοποιός αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Ὅταν, ὁμως, μὲς βλέπουν νὰ ἐγκαταλείπωμεν τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰς τέχνας μας καὶ τὰ κέρδη μας ἀπὸ αὐτάς καὶ γενικά νὰ ἀφήνωμεν τὰ πάντα διὰ νὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὰ θεάτρα, τότε ἀδξάνει κατὰ πολὺ ἡ προθυμία τους καὶ περισσότερον φροντίζουν διὰ τὰ ζητήματα αὐτά.

Βέβαια, δὲν τὰ λέγω αὐτὰ διὰ νὰ τοὺς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν εὐθύνην τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ καταλάβετε ὅτι ἐσῆς προσφέρετε τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ρίζαν τῆς παρανομίας αὐτοῦ τοῦ εἶδους, οἱ ὅποιοι περνάτε δολοκλήρον τὴν ἡμέραν σας εἰς τὰ θεάτρα καὶ διασύρετε τὰ ἀξιοσέβαστα θέσματα τοῦ γάμου καὶ ἀτιμάζετε, ἔτσι, τὸ μέγα μυστήριον. Πραγματικά, δὲν ἁμαρτάνει τόσο ἐκεῖνος πού

77. Τὰς διασκευάσεις καὶ ἀναλήψεις ἐν γενεῖ.

78. Πρὸς Ἰερσα, σ. 4.

μιμείται αὐτὰ τὰ πράγματα, **B** ὅσον ἁμαρτάνει ἐξὸ πρὶν ἀπὸ ἐκεῖνον, ἐπειδὴ τὸν προτρέπει νὰ ἐνεργῇ τοιοῦτοτρόπως. Καὶ δὲν περιορίζεται εἰς τὴν προτροπὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνδιαφέρεται ἐξαιρετικά δι' αὐτὰ καὶ εὐχαριστοῦται καὶ γελᾷ καὶ ἐπαινεῖ δ,τι γίνεται καὶ μὲ κάθε τρόπον συντελεῖς εἰς τὸ νὰ συγκροτηθῶν τὰ παρόμοια ἐργαστήρια τῶν δαιμόνων. Πῶς μου, λοιπὸν, μὲ ποῖα μάτια θὰ ἀντικρύσῃς τὴν σύζυγόν σου εἰς τὸ σπίτι σου, ὅταν τὴν ἴδῃς νὰ ἀτιμάζεται ἐκεῖ εἰς τὸ θέατρον; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ κοκκινίσῃς ἀπὸ ἐντροπὴν, ὅταν ἐνθυμῆσαι τὴν σύζυγόν σου, δασάκις θὰ ἴδῃς νὰ ἐξευτελίζεται τὸ γυναικείον φύλον;

Μὴ μοῦ προβάλλῃς, ὁμως, ὡς δικαιολογίαν ὅτι τὰ συμβαινόντα εἰς τὸ θέατρον εἶναι προσποίσεις, διότι αὐτὴ ἡ προσποίσις πολλοὺς ἔκανε μοιχοὺς καὶ πολλὰς οἰκογενεῖας διέλυσεν. Μά, δι' αὐτὸ ἀκριθῶς στενοχωροῦμαι περισσότερον, **C** ἐπειδὴ δὲν θεωρεῖται πονηρὸν τὸ διαπραττόμενον, ἀλλ' ἐνῶ ἀποτολμάται μία τόσο μεγάλη μοιχεία, ἀκούονται χειροκροτήματα, κραυγαὶ ἐπιδοκιμασίας καὶ ἀφθονα γέλοια. Τί λέγεις, λοιπὸν; Προσποίσις εἶναι τὰ περιστελιόμενα εἰς τὸ θέατρον; Μά, δι' αὐτὸ ἀκριθῶς εἶναι δειοὶ νὰ καταδικασθῶν πολλὰς φορές εἰς θάνατον ἐκεῖνοι, ἐπειδὴ ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ μιμηθῶσιν αὐτὰ, τὰ ὅποια οἱ νόμοι μας προστάσσουν ὄλους ἐν γενεῖ νὰ τὰ ἀποφεύγωμεν. Διότι, ἐὰν κάτι εἶναι κακόν, κακὸν εἶναι, ὅπως ὁθελοῦτε, καὶ ἡ μίμησις αὐτοῦ.

Δὲν ἀναφέρω ἀκόμη πόσους μοιχοὺς δημιουργοῦν ἐκεῖνοι πού παριστάνουν τὰ ἔργα αὐτὰ τῆς μοιχείας **101** καὶ ὅτι καθιστοῦν τοὺς θεατὰς τῶν παρομοίων ἔργων ἀναιδεῖς καὶ χωρὶς ἐντροπῆς, διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε πῶς πορνικὸν καὶ ἀδιάντροπον ἀπὸ τὸ μάτι πού ἀνέχεται νὰ παρακολουθῇ τὰ θεάματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Σὺ, βέβαια, δὲν θὰ ἤβελος νὰ ἴδῃς μίαν γυναῖκα νὰ ἐγυμνώνεται εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς ἢ μέλλον ὅτε μέσα εἰς τὸ σπίτι, ἀλλὰ θὰ ἐθεώρῃς τὸ πρῶγμα ἀτιμωτικόν. Καὶ ὁμως πηγαίνεις εἰς τὸ θέατρον, διὰ νὰ προσβάλλῃς τὸ κοινὸν γένος τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν καὶ νὰ ἐντροπισθῇς τὰ μάτια σου; Νὰ μὴ μοῦ προβάλλῃς, ὡς δικαιολογία, ὅτι αὐτὴ πού ἐγυμνώνεται εἶναι γυναῖκα πόρνη, διότι τὸ γένος καὶ τὸ σῶμα εἶναι τὸ ἴδιον καὶ διὰ τὴν πόρνην καὶ διὰ τὴν ἐλευθέραν. Ἐάν, λοιπὸν, δὲν εὐρίσκησῃς τίποτε τὸ ἀποπὸν εἰς ἀ-

τῶ, **B** τότε διατί ὑποχωρεῖς, ἔταν τὸ Ἰῆς νὰ γίνεται εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ ἐκδιώκει καὶ τὴν γυναῖκα ποὺ συμπεριφέρεται ἄσκημα; Ἡ μήπως συμβαίνει νὰ εἶναι ἄσκημος αὐτὴ ἢ πράξις, ἔταν εἴμεθα διεσκορπισμένοι, ἐνῶ ἔταν εὐρισκόμεθα συγκεντρωμένοι καὶ καθήμεθα μαζί, παύει νὰ θεωρῆται, πλέον, ὁμοίως αἰσχρά; Βέβαια, οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι γελοιοὶ καὶ προκαλοῦν ἐντροπὴν καὶ ἐπὶ πλέον ἀποδεικνύουν μεγάλην παραφροσύνην.

Θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ ἀλείψῃς τὸ πρόσωπόν σου μὲ λάσπην καὶ θέρσον, παρὰ νὰ παρακολουθῆς τὴν παράνομιαν αὐτοῦ τοῦ εἵδους, Διότι, χωρὶς ἀμφιβολίας, θεὸς προκαλεῖ τὴσιν ζημίαν εἰς τὰ μάτια ἢ λάσπην, ὅσην προκαλεῖ τὸ ἁμαρτωλῶν δλέμμα καὶ τὸ θέαμα γυμνῆς γυναίκος. Ἄκουσε, τώρα, ποῖον πρᾶγμα προεκάλεσε τὴν γυμνωσιν κατ' ἀρχάς καὶ νοιώσε φόβον διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς παρανομίας ἀσχημοσύνης. Ποία αἰτία, λοιπόν, προεκάλεσε τὴν γυμνωσιν; Μά, ἡ παρακοῆ τῶν πρωτοπλάστῶν καὶ ἡ συμβουλή τοῦ διαβόλου. Ἔτσι, ἀπὸ παλαιὰ καὶ μεστίον ἐκεῖνον⁷⁹, προέκυψεν ἡ συνήθεια αὐτή. **C** Ἄλλ' ἐκεῖνοι⁸⁰ μὲν ἐνοίωσαν ἐντροπὴν διὰ τὴν γυμνότητά των, ἐνῶ ἡμεῖς, ἀντιθέτως, καυχώμεθα, σύμφωνα μὲ τὸν ἀποστολικὸν λόγον· «Θεωροῦν δόξαν των τὰς πράξεις ποὺ φέρουν ἐντροπήν»⁸¹. Πῶς, λοιπόν, θὰ σὲ ἀντικρύσῃ ἢ σύζυγός σου, ἔταν θὰ ἐπιστρέψῃς ἀπὸ τὴν τοιαύτην παράστασιν; Πῶς θὰ σὲ ὑποδεχθῇ; Πῶς θὰ σοῦ ἐμυλήσῃ, ἀφοῦ ἐταπεινώσῃς τόσοσιν αἰσχρά τὸ κοινὸν γυναικείον γένος καὶ ἔγινης αἰχμάλωτος καὶ δοῦλος τῆς πόρνης γυναίκος, ὅστερα ἀπὸ τὸ θέαμα αὐτοῦ τοῦ εἵδους;

Ἐάν, τώρα, αἰσθάνεσθαι θαθεῖον λύπην ἀκούοντες αὐτὸ, **ΙΟ**» σὺς εἶμαι εὐγνώμων δι' αὐτό. «Διότι, ποῖος ἄλλος μὲ εὐφραίνει παρὰ ἐκεῖνον, ποὺ δέχεται τοὺς ἐλέγχους μου καὶ λυπεῖται ἀπὸ ἐμέ;»⁸². Συνεπῶς, νὰ μὴ παύσετε ποτὲ νὰ ἀναστενάζετε ἐξ αἰτίας αὐτῶν καὶ νὰ νοιώθετε πικρίαν εἰς τὴν καρδίαν σας, διότι ἡ λύπη διὰ τὰ παρόμοια

79. Τὸν διαβόλον, δηλαδὴ.

80. Οἱ πρωτοπλάστοι.

81. Φίλιπ. 3, 16.

82. 1^η Κορινθ. 2, 2.

πράγματα εἶναι τὸ προαίμιον τῆς μεταστροφῆς σας πρὸς τὴν ἀρετήν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὠμίλησα καὶ ἐγὼ μὲ ἀσθηρότητα, διὰ νὰ προκαλέω μεγαλύτεραν τοιμὴν καὶ νὰ σὺς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν σπιλῶν αὐτῶν ποὺ σὺς προκαλοῦν τὴν μέθην καὶ ἔτσι νὰ σὺς ἐπαναφέρω εἰς καλὴν ψυχικὴν ὑγίαν, τὴν ὅποιαν μακάρι νὰ ἔχωμεν ὅλοι μας πάντοτε **B** καὶ νὰ λάθωμεν τὰ ὀρισθέντα διὰ τὰ κατορθώματα αὐτὰ βραβεία, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλευθριμίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνίκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ζ'
(Κεφ. β', 4-10)

«Και ἀφοῦ ἐμάρτυσεν ὁ Ἡρώδης βα-
λους¹ τοὺς ἀρχιερεῖς² καὶ τοὺς γραμ-
ματεῖς³ τοῦ λαοῦ, ἐζήτηί νά μάθῃ ἀπὸ
αὐτοῦς, εἰς ποῖον μέρος ἐπρόκειτο νά
γεννηθῆ ὁ Χριστός⁴. Αὐτοὶ δὲ τοῦ εἶ-
παν· Γεννᾶται εἰς τὴν Βηθλεεμ τῆς Ἰ-
ουδαίας»⁵.

Ὁ Εἶδος ὅτι δια γίνονται διὰ νά ἐλεγχθοῦν οἱ Ἰουδαί-
οι· Δηλαδή, κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὸ ὅποιον

1. Ἐπειδὴ ὁ Ἡρώδης ἦτο Ἰουδαίος καὶ ὄλιγον κατανοοῦσθαι τὰς θερησκευτικὰς ἰδέας τῶν Ἰσραηλίων τῶν καὶ δι' αὐτὸ συναλεῖ τοὺς εἰδι-
κούς, διὰ νά δάσωσιν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησιν τῶν μάγων.

2. Ἐπεὶ εἰς τὸν πληθυντικόν, δοτεῖ ἐπιπέδου τοῦ κατέχοντος τὰ ἀρ-
χιερικῶν ἀξιώματα, δηλαδή τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερέως, περιλαμβανόν-
ται καὶ ἕτεροι, οἱ ὅποιοι εἶχαν διακρισθῆ τὸ ἀξίωμα αὐτὸ προηγουμέ-
τως καὶ εἶχαν ἐπιπέδου αὐτοῦ, ἀλλ' ἦσαν μὲν γὰρ ἐπίδοσαν εἰς τὴν
κοινωνίαν.

3. Οἷτοι ἦσαν ἰδιώται ἢ δασκάλου ἐπιπέδου καὶ τῶν γραμμάτων,
ἐπιφορημένοι νά ἐργασίωσιν τὴν κοινὴν νομοθεσίαν καὶ θύσαν
συγχρόνως τὸ ἔργον τῶν θεολόγων καὶ τῶν νομομαθῶν.

4. Βέβαια, οἱ μάγοι δὲν ἐζήτησαν τὸν Χριστόν, ἀλλὰ τὸν βασι-
λέα τῶν Ἰουδαίων (στ. 3). Διὰ τὸ ὅμως ὁ Ἡρώδης ἐρατὸς καὶ τοῦ Χρι-
στοῦ; Διὰ τὸ πολλοὶ ἦσαν ἐν ἀπόκεισιν νά γεννηθῆ ὁ Χριστὸς βα-
σιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.

5. Ματθ. 2, 4 - 6. — Ἡ ἀπάντησις αὐτῆ δένεται νά θεωρηθῆ
ὡς ἐρθεύουσι τοιαύτην τὴν ἑσπῶν δι' ἔβδελ κατὰ φυσικῶν λόγων μία
ἐπίσημος συνείλησις ἀρχιερέων καὶ γραμματέων. Ἐπίτηθεν, ὅμως, καὶ
ἄλλα λαοὶ ἀντιλήρη, κατὰ τὴν ὅποιαν ὁ Μεσσίας, ὅταν θά ἐνεφανί-
ζετο, θά ἤραξτε αἰωνιότητος καὶ ἡ καταγωγὴ του φηί ἦτο μωστηριώδης.
(Παρά. Ἰωάν. 7, 27).

δὲν ἔδωσαν ἀκόμη τὸν Ἰησοῦν καὶ δὲν τοὺς εἶχε κυριεύ-
σει τὸ μῖσος ἐναντίον του, διεκήρυσαν τὰς προφητικὰς μαρ-
τυρίας περὶ αὐτοῦ χωρὶς κανένα ψεύδους, ἐνῶ, ὅταν ἀτελή-
φθησαν τὴν δόξαν, τὴν ὅποιαν ἀπέκτησεν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ
τὴν θαυματουργικὴν του δράσιν, τότε, πλέον ἐπρόδωσαν
τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλ' ἡ ἀλήθεια διὰ μέσου ὄλων ἤστραπτε
καὶ περισσότερον διεδίδετο ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ἐχθροὺς
της. Κύτταξε, λοιπόν, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν
κατὰ ποῖον τρόπον θαυμαστὸν καὶ παράδοξον οἰκονομοῦ-
ται τὰ πράγματα. Ἐχομεν συγκεντρωμένους μαζί τοὺς
Ἰουδαίους καὶ τοὺς βαρβάρους⁶ καὶ ἀνταλλάσσουν ἀπά-
ψεις καὶ δίδουν ἀμοιβαίως πληροφορίας, 1003 Δηλαδή,
οἱ Ἰουδαῖοι πληροφοροῦνται ἀπὸ τοὺς μάγους ὅτι τὴν γέν-
νησιν τοῦ Ἰησοῦ διεκήρυξεν εἰς τὴν Περσίαν ἡ ἐμφάνισις
τοῦ ἀστέρου, ἐνῶ οἱ μάγοι μαθαίνουν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους
ὅτι αὐτὸν ποῦ διεκήρυξεν ὁ ἀστήρ τὸν εἶχον πρό πολλῶν
ἔτων προεγγεῖλει οἱ προφῆται. Ἐπει τὸ περιεχόμενον
τῆς ἐρωτήσεως ἔδωσαν ἀκριβῆ νά διασαθοῦν καὶ τὰ δύο
μέρη μὲ σαφήνειαν καὶ ἀκρίβειαν τὸ γεγονός. Καὶ οἱ ἐχθροὶ
τῆς ἀληθείας ἀναγκάζονται παρὰ τὴν θέλησιν των νά ἀ-
ναγνώσουν τὰς ὕπερ τῆς ἀληθείας μαρτυρίας καὶ νά ἐρημη-
νεύσουν τὴν βηθλεεμ καὶ ἔβδελωσαν ὅτι ἀπὸ αὐτῆν θά κατὰ-
γεται ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, Β ἀπέφυγον ἐν τούτοις νά
προσθέσουν καὶ τὸ ἐξῆς, διὰ νά κολακεύσουν τὸν βασι-
λέα: «Ὅτι ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ θά χρονολο-
γῆται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῶν ἡμερῶν τοῦ κόσμου».

Μά, τότε, διὰ ποῖαν αἰτίαν, ἐρωτᾷ κάποιος, ἐνῶ ἐπρό-
κειτο νά προέλθῃ ἀπὸ τὴν βηθλεεμ, ἔξη μετὰ τὴν γέννη-
σιν εἰς τὴν Ναζαρέτ καὶ εἶτοι συνεκότιζε τὴν προφητείαν;
Καὶ ὅμως, δὲν τὴν συνεκότισεν, ἀλλὰ πῶς πολὺ τὴν ὀπεκά-
λυψεν. Διὰ τὸ γεγονός ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὴν βηθλεεμ, μω-
λουῖται ἡ μητέρα του κατωκίει εἰς τὴν Ναζαρέτ, ἀποδεικνύει
ὅτι τὸ πρᾶγμα συνέβη σύμφωνα μὲ κάποιο σχέδιον τῆς

6. Περιέκειται ἐκεῖ τοὺς μάγους, οἱ ὅποιοι καλεῖνται αὐτῶς ὡς μὴ
Ἰουδαῖοι, εἰδωλολάτραι.

7. Τὸν Ἡρώδη ἐνοεῖ.

8. Μω. 5, 1.

θείας προνοίας. Δι' αὐτὸ, βέβαια, δὲν ἀνεχώρησεν ἀμέσως μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ ἀπὸ ἐκεῖ, ἀλλὰ παρέμεινεν ἐπὶ σαράντα ἡμέρας, παρέχων τὴν εὐκαιρίαν εἰς δόξου ἤθειαν καὶ ἐρευνῆσθαι τὰ πάντα μετ' ἀκρίβειας. Ὁ ἕξ ἄλλου, ἦσαν πάρα πολλὰ τὰ κίνητρα, τὰ ὁποῖα παρώθουν εἰς μίαν ἐρευναν αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἐάν, βέβαια, ἤθελαν νὰ δεῖξουν τὴν ἀνάλογον προσοχὴν. Πραγματικά, ὅταν ἦλθαν οἱ μάγοι ἀνεστασιῶδη δολοκλήρος ἢ πόλις καὶ μαζί με αὐτὴν ἐπαράχθη καὶ ὁ βασιλεὺς⁹. Ἐπίσης, ἦλθεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὁ προφήτης¹⁰ καὶ συνειλήθη τὸ μέγα δικαστήριον¹¹ καὶ πολλὰ ἄλλα συνέθεσαν ἐκεῖ, τὰ ὁποῖα ἐν γένει διηγείται ὁ Λουκάς μετὰ ἐπιτομέρειαν. Ὅπως εἶναι τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν προφητίαν Ἄννου¹², τὸν γέροντα Συμεῶν¹³, τὸν ἱερεῖα Ζαχαρίαν¹⁴, τοὺς ἀγγέλους¹⁵ καὶ τοὺς ποιμένας¹⁶, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ σύνολόν των ἦσαν ἀρκετὰ διὰ νὰ δώσουν ἀφορμὰς, εἰς δόξου ἦσαν προσεκτικοί, διὰ νὰ ἀνακαλύψουν τὸ γεγονός.

Α.Ο.Α. Πραγματικά, ἀφοῦ οἱ μάγοι, ποὺ ἦλθαν ἀπὸ τὴν Περσίαν, δὲν ἐδυσκολεύθησαν νὰ εὑρουν τὸν τύπον τῆς γεννήσεως, πολλὰ περισσότερον ἤμπορουσαν νὰ μάθουν τὰ σχετικά μετὰ τὸν Ἰησοῦν ὅσοι ἐκατοικοῦσαν ἐκεῖ¹⁷. Συνεπῶς,

9. Πρὸς Ματθ. 2, 8 - 4.

10. Πρὸς Ματθ. 2, 6 καὶ Μαρ. 5, 8.

11. Πρὸς σημεῖον 8 τῆς παρουσίας.

12. Πρὸς Λουκ. 2, 36 - 38.

13. Πρὸς Λουκ. 2, 35 - 36.

14. Πρὸς Λουκ. 1, 8 - 23, 57 - 79.

15. Πρὸς Λουκ. 2, 8 - 12.

16. Πρὸς Λουκ. 2, 8 - 9, 15 - 20.

17. Πραγματικά, ἦλθε μήνυμα ἀπὸ ἐξόχου ἀποστολικῆς καὶ ἐπιλόγου ἀντιφάσεως, ὅτι ἐγενήθη ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων καὶ οἱ ἀρχιερεῖς αὐτῶν δὲν ἔλαβον τὸν κόπον νὰ πληροφορηθῶν, ἐν τούτῳ ἦτο ἢ δὲν ἦτο ἀληθές. Ἀντίθετα, οἱ εἰδωλοῦχοι, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχαν εὐνοίαν νὰ τοὺς καθοδηγήσῃ παρὰ μόνον ἡμιμάστιχον ἐπιστήμης ἀναμνηστικῆς μετὰ βεβαιωμένων, καθίστανται τόσο φλογερὰ ἀπὸ ἐνθουσιασμένων ἀπὸ τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα εἶχε παρέσχει εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός, ὥστε ἀναλαμβάνοντες μακρινὴν ταξίδιον καὶ διεξάγοντες τόσους ἐρευνᾶς διὰ νὰ προσενηύθουν τὸν νέον Βασίλευ, ὁ ὁποῖος ἀναστῆται εἰς τὸν κόσμον, ἢ Ἰου-

ἀπὸ τὴν ἀρχὴν παρουσίασε τὸν ἑαυτὸν τοῦ διὰ μέσου πολλῶν θαυμάτων.

Ἐπειδὴ, ὁμοίως, δὲν ἤθελον νὰ τὸν ἴδουν, ἐκρυψε τὸν ἑαυτοῦ τοῦ κατὰ τὸ ἐνδιάμεσον χρονικὸν διάστημα, μέχρις ὅτου καὶ πάλιν τὸν ἐφανερώσεν ἀπὸ ἄλλην πρὸ λαμπρῶν ἀρχῶν. Διότι οὔτε οἱ μάγοι οὔτε ὁ ἀσπίρ, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Πατήρ τὸν ἐνεφάνισε ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὴν στιγμήν τῆς βαπτίσεως εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα¹⁸ κατήχετο καὶ κατήθυνε τὴν φωνὴν τοῦ Πατρὸς εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ βαπτιζομένου¹⁹. Μά, καὶ ὁ Ἰωάννης μετὰ ἐπιφάνειαν ἐκέρυττε πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Ἰουδαίας, Β κατακρημένα καὶ ἀκατόκητα, καὶ τὰ ἔκανε νὰ ἀντηχοῦν ἀπὸ τὴν φωνὴν τοῦ, τὴν ἐμφάνισεν τοῦ Ἰησοῦ: Ἄλλὰ καὶ ἡ μαρτυρία τῶν θαυμάτων καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ δολοκλήρος ἢ κτίσις δυνατὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἔφηναν φωνήν. Ὡστε, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γεννήσεως τόσα ἀκριβῶς γεγονότα ἔλαβαν χώραν, ὅσα ἦσαν ἀρκετὰ νὰ ἀποκαλύψουν μετὰ ἡμεῖς τὸν ἐπὶ τὴν γῆν. Διὰ νὰ μὴ ἰσχυρίζονται, λοιπόν, οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι δὲν ἐγνώρισαν ποτε καὶ εἰς ποῖον τόπον ἐγενήθη, ἔγιναν ὅλα τὰ σχετικά μετὰ τοὺς μάγους καὶ ὅσα ἄλλα οὐκ ἀνεφερα, μετὰ σκοπὸν νὰ μὴ ἤμποροῦν νὰ προβάλλουν καμμίαν δικαιολογίαν, ἐπειδὴ δὲν ἠρεύνησαν τὸ γεγονός.

Τώρα, κότταξε τὴν ἀκρίβειαν τῆς προφητείας. Δὲν εἶπε, δηλαδή, ὅτι (ὁ Μεσσίας) θὰ κατακτῆ εἰς τὴν Βηθλεὲμ, ἀλλ' ὅτι «θὰ προέλθῃ» ἀπὸ ἐκεῖ. Ὁ Ὡστε, καὶ τὸ νὰ γεννηθῇ ἐκεῖ μόνον, συνέθη σύμφωνα μετὰ τὴν προφητείαν.

Μερικοὶ, ὁμοίως, ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, συμπεριφερόμενοι μετὰ ἀδράδειαν, ὑποστήριζον ὅτι ἡ προφητεία αὕτη ἔ-

ἑαυτὸν ἰσχυρίζεται ὅμοιως ἢ ὁποῖα εἶχε τὴν Πεντηκότητον καὶ τοὺς προφήτας δὲν ἀποβαίνει εἰς καμμίαν ἐνέγκειαν ὥστε ἀναλαμβάνει καμμίαν ἀφορμὰ διὰ νὰ διαιτυπῆ τὴν κλήθειαν τὸν ἀποστρέψαν καὶ τὸν ἀποφρονηθέν.

18. Πρὸς Ματθ. 3, 16 - 17. Μαρκ. 1, 10 - 11. Λουκ. 3, 21 - 22.

19. Ἡ ἐμφάνισεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰησοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν εἴδει περισσοτέρως ἀπαύσαντος καὶ ἐδεδόσαντος διὰ τὴν φωνὴν τοῦ Πατρὸς ἐοικώς ἑαυτῶν ὁ ἴδιος μᾶλλον ἀπέφραξε εἰς τὸν Ἰησοῦν.

λέχθη διά τόν Ζοροδάβελ²⁰. Μά, κατά ποίαν λογικήν ἡμπορεῖ νά ὑποστηριχθῆ αὐτό; Διότι, ὅπωςδήποτε, «ἡ ἀρχή αὐτοῦ θά χρονολογῆται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῶν ἡμερῶν τοῦ κόσμου»²¹. Πῶς δὲ θά ἤρμυζεν εἰς αὐτὸν τὸ λεγόμενον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς φράσεως, ἔτι, δηλαδή, «θὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν Βηθλέεμ»; Ἄφοδ δὲν ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἀλλὰ εἰς τὴν Βαβυλώνα, δι' αὐτὸ καὶ ὠνομάσθη Ζοροδάβελ²², ἐπειδὴ ἐκεῖ ἐγεννήθη. **Κ** «Ὅσοι δὲ γνωρίζουν τὴν γλῶσσαν τῶν Σύρων, ἀντιλαμβάνονται τὸ λεγόμενον. Ἐκτός τῶν λεχθέντων, καὶ ἄλλοι τὸ ἀκολουθήσαν χρονικὸν διάστημα εἶναι ἀρκετὸν διὰ νά διαλευκάνῃ τὴν μαρτυρίαν. Διότι τί λέγει: «Δὲν εἶσαι καθόλου ἢ πλέον ἀσημαντός ἀπὸ τὰς πρωτεύουσας ποῦ ἡγεμονεῖουν εἰς τὴν χώραν τῆς περιοχῆς τοῦ Ἰουδα» καὶ προσθέτει καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῆς τῆς δόξης, ὅταν λέγῃ «διότι ἀπὸ ἐσένα θά προέλθῃ...»²³. Ὡς γνωστόν, ὁμοίως, κανένας ἄλλος δὲν κατέστησε λαμπρὸν καὶ ἐνδοξόν τὸ χωρίον ἐκεῖνο²⁴, παρὰ μόνον ὁ Ἰησοῦς. Πραγματικά, μετὰ τὴν γέννησίν του ἔρχονται ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ ἄκρα τῆς οἰκουμένης διὰ νά ἴδωσιν τὴν φάτιν καὶ τὸν τόπον τῆς καλύδης. Πράγμα τὸ ὅποιον προαναφώνησεν ἀπὸ παλαιὰ ὁ προφήτης, ὅταν λέγῃ «Δὲν εἶσαι καθόλου ἀσημαντός ἐν τοῖς ἡγεμόσιν» τῆς περιοχῆς τοῦ Ἰουδα, δηλαδή, μεταξὺ τῶν φυλάρχων αὐτῆς. **Β** Με αὐτὸ ποῦ εἶπε συμπεριέλαβε καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ.

Ἄλλὰ οὐτε καὶ ἔτσι ἔδιδαν προσοχὴν, μολοντί ἡ ὠφέλεια ἀφεώρα εἰς αὐτούς. Πραγματικά, δι' αὐτὸ κατ' ἀρχὴν οἱ προφῆται δὲν κάνουν ποθενὴ λόγον διὰ τὴν ἄξίαν τοῦ Ἰησοῦ, ὅσον ὁμιλοῦν διὰ τὸ καλόν, τὸ ὅποιον θά προέλθῃ ἀπὸ αὐτὸν διὰ τοὺς Ἰουδαίους. Ἔτσι, ὅταν ἐγέννα ἡ Παρ-

20. Ζοροδάβελ. Ἦσαν υἱὸς τοῦ Σαλιβὴλ καὶ κατήγετο ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βαβυλώνα κατὰ τὴν διάρκεια τῆς αἰχμαλωσίας. Ἐστὸν ἄρα μὴ τοὺς πρώτους Ἰουδαίους εἰς τὴν πόλιν τὴν καὶ ἔθεσε τὰ θεμέλια διὰ τὴν ἀνωκοδόμησον τοῦ ναοῦ, συναστῆρας μεγάλων ἀντιδρῶντων ἀπὸ τοῦ Σαμαρείτας. Σηριακαλέγγεται εἰς τοὺς ποσῆτορας τοῦ Κυρίου.

21. Μιχ. 5, 2.

22. Πρὸβλ. σμκ. 28 τῆς παροῦσης.

23. Ματθ. 2, 4.

θένος, «θὰ τὸν ὠνομάσῃ Ἰησοῦν», λέγει ὁ ἄγγελος, καὶ προσθέτει «διότι αὐτὸς θά σώσῃ τὸν λαόν του ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας του»²⁵. Ἐπίσης, οἱ μάγοι δὲν ἠρώτων ποῦ εἶναι ὁ γεννηθεὶς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἠρώτων «ποῦ εἶναι ὁ γεννηθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων»²⁶. Καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν εἶπεν ὅτι «ἀπὸ ἐσένα θά προέλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἢ ἀλλ' ὁ ἀρχηγός, ὁ ὅποιος θά κυβερνήσῃ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ»²⁷. Ἦτο, θέασι, ἀνάγκη νά ὁμιλῆ πρὸς αὐτούς μὲ μεγαλυτέραν συγκατάθεσιν κατ' ἀρχάς, διὰ νά μὴ σκανδαλίζωνται, καὶ νά προβάλλῃ συνεχῶς τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν σωτηρίαν των, ὥστε, ἔτσι, νά πιστεύουσιν εὐκολώτερα. Λοιπόν, ὅσα προφητεῖαι φέρονται πρῶτα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ὅσα γεγονότα συμβαίνουν κατὰ τὴν γέννησιν, δὲν περιέχουν τίποτε τὸ ὑψηλὸν ἢ μεγάλο διὰ τὸν Ἰδίου, οὔτε ὁμοιάζουν μὲ τὰς μαρτυρίας αἱ ὅποιαι ἐχρησιμοποιήθησαν μετὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν θαυμάτων, δεδομένου ὅτι αὐταὶ ὁμιλοῦν καθαρώτερα διὰ τὴν ἄξίαν Του. Πραγματικά, ὅταν, ὄστερα ἀπὸ τὴν ἐπιτέλειον πολλῶν θαυμάτων, τὰ παιδιὰ ἔβραλαν ὄμνον πρὸς τὴν μὴν Του. **Κ** «ὅσοι εἰς τὴν προφήτη»²⁸. Ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἠγίων καὶ ἐκείνων ποῦ δηλόζουσι ἕκαστος τέλειον ὄμνον»²⁹. Καὶ πάλιν «διότι θά ἴδω τοὺς ἀδρανούς δημιουργήματα τῶν δακτύλων σου»³⁰, πράγμα τὸ ὅποιον ἀποδεκνύει αὐτὸν δημιουργὸν τοῦ σῶπαντος. Ἄλλὰ καὶ ἡ μαρτυρία, ἡ ὅποια προέκυψε μετὰ τὴν Ἀνάληψιν, φανεραίνει τὴν ἰσότητά τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Διότι λέγει: «Εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Κύριόν μου: Κάθησε εἰς τὰ δεξιὰ μου»³¹. Καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁμοίως, λέγει: «Καὶ ὁ Μεσσίας, ὁ ὅποιος θά ἐμφανισθῇ ἀρχὸν τῶν ἐθνῶν, θά εἶναι τοιοῦτος, ὥστε τὰ ἔθνη θά ἔχουν τὴν ἐλπίδα των εἰς αὐτόν»³².

24. Τὴν Βηθλέεμ.

25. Ματθ. 1, 21.

26. Ματθ. 2, 2.

27. Ματθ. 2, 6.

28. Ματθ. 21, 16. Ψαλμ. 8, 3.

29. Ψαλμ. 8, 4.

30. Ἐβρ. 1, 13. Ψαλμ. 109, 1.

31. Ἰω. 11, 10.

Διατί, όμως, λόγω ότι η Βηθλεέμ δεν θα είναι καθόλου ασήμαντος μεταξύ των ηγεμόνων της περιοχής του 'Ισραήλ; Πραγματικά, δεν κατέστη περιήμιος μόνον εις την Παλαιστίνη, αλλά εις ολόκληρον την 'Ιουδαίαν, δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσε: «Θά κυβερνήσῃ τὸν λαόν μου τὸν 'Ισραήλ», μολονότι τὴν οἰκουμένην ὅλην ἐκυβέρνησεν. 'Αλλ' ὅπως εἶπα, δὲν θέλει νὰ τοὺς σκανδαλίῃ ἀκόμη, δι' αὐτὸ δὲν ἀποκαλύπτει τὸν λόγον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐφανέρωνεν ὅτι ἡ ἀποστολή του ἀνεφάρετο εἰς ὅλα τὰ ἔθνη.

Καί, τότε, διατί δὲν ἐκυβέρνησε, ἑρωτᾷ κάποιος, τὸν 'Ιουδαϊκὸν λαόν; Ὁπωδιήποτε, ἔγινε καὶ αὐτό. Διότι, ὅταν εἶπε «τὸν 'Ισραήλ», ἠγωνεῖ ἐκείνους τοὺς 'Ιουδαίους, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. Καὶ αὐτό, ἀκριδῶς, ἐρμηνεύει ὁ Παῦλος ἔλεγεν: «Διότι ἀληθινὸς Ἰσραηλιτικὸς λαὸς δὲν εἶναι ὅσοι καταγόμηναι σαρκικῶς ἀπὸ τὸν 'Ισραήλ»²², ἀλλ' ὅσοι ἐγεννήθησαν διὰ πίστεως καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχασιν τοῦ Θεοῦ²³. Ἐάν, λοιπόν, δὲν τοὺς ἐκυβέρνησεν ὅλους, αὐτὸ ἀποτελεῖ ἰδικὸν τῶν ἐγκλημα καὶ κατηγορίαν. C Διότι ἐνῶ ἐπρεπε νὰ προσκυνήσουν μαζί με τοὺς μάγους καὶ νὰ δοξάσουν τὸν Θεόν, ἐπειδὴ ἦλθε τοιαύτη εὐκαιρία, ἡ ὁποία τοὺς ἀπῆλλασεν ἀπὸ ὅλα τὰ ἀμαρτηματά των, (ἀφοῦ δὲν ἤκουσαν τίποτε διὰ δικαιοσύνην ἢ εὐθύναν, ἀλλὰ διὰ κάποιου ἡμερον καὶ πρῶτον ἡγεμόνα), αὐτοὶ κάνουν τὸ ἀντίθετον καὶ ταράσσονται καὶ προκαλοῦν θόρυβον καὶ ἀναρτήσιμους παγίους στήνουν εἰς τὴν συνέχειαν ἐναντίον τοῦ 'Ιησοῦ.

«Τότε ὁ 'Ηρώδης, ἀφοῦ ἐκάλεσε κρυφῶς²⁴ τοὺς μάγους, ἐξηκρίδωσεν ἀπὸ αὐτοῦ τὸν χρόνον, ἀφ' οἷου ἐφάνητο»²⁵

22. Ρομ. 9, 6.

23. Πρῶτ. Ρωμ. 9, 7 - 8.

24. Τοῦτο φανερώνει δόγμα σχετικὸν ἐν μέρει τοῦ 'Ηρώδου. Πραγματικῶς, ἐκάλεσε τοὺς μάγους κρυφῶς, διότι ἠσπαστέον τοὺς 'Ιουδαίους καὶ δὲν ἤθελε νὰ ἀκούσων διὰ τὰ ἤθη αὐτοῦ καὶ τὰς ἀποκαταστάσεις τοῦ θά τοῦ εἶδεν, μίμους ἀντιληφθέντων ὅτι τὸν ἐπιβουλεύεται καὶ σκοπεύουσιν νὰ τὸν ἀκόμην ὡς βασιλέα του.

25. Ἐξηκρίδωσεν τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὅποιον ἐβῆ ὁ ἄσθερ εἰς τοὺς μάγους, ὅστε ἀφοῦ ἀρτήθη ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἐνεκρίθη νὰ προσδοκῶν

ὁ ἄσθερ»²⁶, εἰς τὴν προπαθείαν του νὰ φουέσῃ τὸ νεογέννητον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο ἀπόδειξις μονίας μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγάλης θλακειᾶς. Διότι τὰ ὅσα ἐλέχθησαν καὶ τὰ ὅσα συνέδησαν ἦσαν ἄρκετὰ διὰ νὰ τὸν ἀποτρέψουν ἀριστικὰ ἀπὸ τὴν ἀπόπειραν αὐτὴν, **ΚΕΦ' 9** ἐφ' ὅσον τὰ συμβαίνοντα δὲν ἦσαν μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων. Πραγματικῶς, τὸ νὰ καλέσῃ ὁ ἄσθερ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τοὺς μάγους, τὸ νὰ ἀποταλμῆσουν ἕνα τῶσον μακρινὸν ταξίδιον ἀνθρώποι εἰδωλολάτραι, διὰ νὰ προσκυνήσουν τὸν εὐρισκόμενον εἰς τὰ σπύργα καὶ τὴν φάτνην 'Ιησοῦν, τὸ νὰ τὰ προείπουν οἱ προφήται πρὸ πολλοῦ χρόνου καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, ἦσαν γεγονότα, τὰ ὁποῖα ὑπερέβαιναν τὰ ἀνθρώπινα δεδομένα. Καὶ ὅμως, κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν τὸν συνεκράτει.

Διότι αὐτὰ εἶναι τὰ γνωρίσματα τῆς πονηρίας. Δηλαδή, πίπτει ἡ ἴδια εἰς τὴν παγίδα τῆς καὶ συνεχῶς ἐπιδιώκει ἀκατόρθωτα πράγματα. B Κίτταξε, λοιπόν, τὴν θλακειάν. Ἐάν, δηλαδή, ἐπίστευον εἰς τὴν προφητείαν καὶ τὴν ἐθεώρει θεδαίαν, εἶναι φανερόν ὅτι ἐπεχείρει νὰ φέρῃ εἰς πέρας πράγματα ἀδύνατα. Ἐάν, πάλιν, δὲν ἐπίστευον εἰς αὐτὴν καὶ δὲν ἐπερίμενεν ὅτι θὰ πραγματοποιηθοῦν τὰ λεγόμενα, τότε δὲν ἐπρεπε νὰ ταραχθῇ καὶ νὰ φοβῆται, οὔτε νὰ σχεδιάζῃ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τὸν θάνατον τοῦ 'Ιησοῦ. «Ποτε, εἶτε τὸ ἕνα εἶτε τὸ ἄλλο συνέβαινε, ὁ δόλος ἦτο δχρητος.

'Αλλὰ καὶ τὸ ἐξῆς εἶναι ἀπόδειξις μεγάλης θλακειᾶς, τὸ νὰ πιστεύσῃ ὅτι οἱ μάγοι θὰ προείμην αὐτόν, παρὰ τὸν 'Ιησοῦν, χάριν τοῦ ὁποῖου ἔκαναν αὐτὸ τὸ μεγάλο ταξίδι. Πραγματικῶς, ἀφοῦ προτῶ νὰ τὸν ἴδων ἐκείοντο τόσον πολὺ ἀπὸ τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ τὸν συναντήσουν, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἐλπίζῃ ὅτι δὲν τοὺς πείσῃ νὰ προσδώσων τὸ παιδί εἰς αὐτόν, ὅταν πλέον δὲν τὸ ἐβλεπον καὶ θὰ ἐδεδαίουτο ἀπὸ τὴν προφητείαν; C Καὶ ὅμως, ὅν καὶ ἦσαν τόσα πολλὰ τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα τὸν παρωθοσαν νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐπιχείρησιν αὐτὴν, ἐν τούτοις, ἀφοῦ ἐ-

ση τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἐπίστευε, ὅθως, ὅτι δεινὴ ἐνεργεία ὁ ἄσθερ, τότε ἐγεννήθη καὶ ὁ 'Ιησοῦς.

26. Ματθ. 2, 1.

κάλεσε κρυφά τοὺς μάγους» ἤρῳτα νὰ μᾶθῃ ἀπὸ αὐτοῦ, διότι εἶχε τὴν γνώμην ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἐπροστάτειαυ τὸ παιδί καὶ δὲν τὸ ἐπερίμεναν ὅτι θὰ ἔφθαναν εἰς τόσῃν μανίαν, ὥστε νὰ θελήσουν νὰ παραδώσουν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὸν προστάτην καὶ Σωτῆρα, ὃ ὁποῖος ἦλθε διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸ ἔθνος των. Δι' αὐτὸ καὶ καλεῖ κρυφά τοὺς μάγους καὶ ζητεῖ νὰ ἐξακριβώσῃ ὅχι τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως τοῦ παιδιοῦ, ἀλλὰ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀστέρος, ἐπιδικῶν νὰ συλλάβῃ τὸ ἄστρον μὲ μεγάλην δευσιτύχη.

100 Διότι μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ ἀστήρ θὰ ἐνεφανίσθῃ πολὺν χρόνον πρὸ τῆς γεννήσεως. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἐπρόκειτο οἱ μάγοι νὰ χάσουν πολὺν καιρὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁδοπορίας των, διὰ νὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ φθάσουν ἐγκαίρως κοντὰ εἰς τὸν γεννηθέντα, (ἔπρεπε, δέδοια, νὰ τὸν προσκυνήσουν εὐρισκόμενον εἰς τὰ σπάργανα, ὥστε νὰ ἀποδειχθῇ τὸ ἀξιοθαύμαστον καὶ παράδοξον τοῦ γεγονότος), δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀστήρ ἐμφανίζεται πρὸ πολλοῦ χρόνου. Ἐάν, ὅμως, ὅταν ἐγεννήθῃ εἰς τὴν Παλαιστίνην ὁ Ἰησοῦς, τότε παρουσιάζετο εἰς τὴν ἀνατολὴν ὁ ἀστήρ εἰς τοὺς μάγους, ἐπειδὴ θὰ ἔχονταν πολὺν καιρὸν κατὰ τὸ ταξίδι, δὲν θὰ τὸν εὗρισκαν εἰς τὰ σπάργανα, ὅταν θὰ ἔφθαναν. Συνεπῶς, ἐάν φανεῖται τὰ νήπια ἀπὸ δύο ἐτῶν καὶ κάτω, ὅς μὴ παρασκευασμένα, ἔστι διότι ὁ θυμὸς καὶ ὁ φόβος διὰ μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν προσέθετε περισσότερον χρόνον, ὥστε εἰς αὐδμίαν περιπτώσιν νὰ μὴ διασωθῇ.

Ἄφοδ ἐκάλεσε, λοιπὸν, τοὺς μάγους, λέγει: «Πηγαίνετε ἐκεῖ καὶ ἐξετάσατε μετὰ πᾶσαν ἀκρίβειαν διὰ τὸ παιδίον. Ὅταν δὲ τὸ εὑρετε, φέρετέ μου εἰδήσιν³⁷, διὰ νὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ εἰς τὴν Βηθλεὲμ διὰ νὰ τὸ προσκυνήσω»³⁸.

Εἶδες τὴν θλακίαν του; Ἐάν, δηλαδὴ, τὰ λέγῃς αὐτὰ μὲ εὐκρίνειαν, τότε διὰ τῆς ἐρωτῆς κρυφά: Ἐάν, πάλιν, θέλῃς νὰ διαπράξῃς κακόν, πῶς δὲν ἀντελήφθῃς ὅτι οἱ μά-

37. Ὁ Ἡρώδης φαίνεται ὅτι δὲν ἐδέχετο ὡς ἀπαιτούς ἀληθῆ τὴν ἀντίληψιν τῶν μάγων, μολοντά ἔθενοι αὐτὴν ὡς δυνατῆν. Δι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ἀπορῇ κανεὶς διὰτὶ δὲν ἔσπευσε νὰ μετεβῇ μετὰ τοὺς μάγους διὰ νὰ φωνισθῇ τὸ παιδί.

38. Ματθ. 2, 8. — Ἐπὶ τὸ πρόσημον τῆς προσκυνήσεως καλεῖται τὰ θεολογικὰ σχετιὰ του.

γοι, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἐρωτῆς κρυφά, θὰ ἠμπορέσουν νὰ καταλάβουν τὸν δόλον; Ἀλλὰ, ὅπως εἶπα, ἡ ψυχὴ τὴν ὁποῖαν ἔχει κυριεύσει ἡ πονηρία, εἶναι πῶς ἀνόητος ἀπὸ κάθε τι ἄλλο. Καὶ δὲν εἶπεν, πηγαίνετε νὰ μάθετε διὰ τὸν βασιλεῦσα, ἀλλὰ «διὰ τὸ παιδί», ὅτι δὲν εἶχε τὴν ψυχραμίαν ὅστε νὰ ἀναφέρῃ τὸ δηλωτικὸν τοῦ ἀξιωματοῦ δνομα.

Καὶ οἱ μάγοι, χωρὶς νὰ ἀντιληφθοῦν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἐπειδὴ κατεῖχοντο ἀπὸ μεγάλην εὐλάβειαν διὰ τὸ γεγονός, (δὲν ἦτο, δέδοια, δυνατὸν νὰ φαντασθοῦν ὅτι θὰ ἔφθανεν ὁ Ἡρώδης εἰς τόσῃν πονηρίαν καὶ νὰ θελήσῃ νὰ ἀνατρέψῃ μίαν τόσον θαυμαστὴν οἰκονομίαν³⁹), φεύγουν καὶ δὲν ἔχουν καμμίαν ὑποψίαν δι' αὐτὰ, διότι ἔκριναν ὅλας ἐν γένει τὰς ἐκδηλώσεις τῶν ἄλλων μὲ θάσιν τὰ ἰδικὰ των αἰσθήματα⁴⁰.

«Καὶ νὰ ὁ ἀστήρ, τὸν ὁποῖον εἶδαν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀνατολῆς του, ἐπήγαγεν ἐμπρὸς ἀπὸ αὐτοῦ»⁴¹. Ὡστε δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐκρούσθῃ ὁ ἀστήρ, διὰ νὰ εὑρεθῶν εἰς τὴν ἀνάγκην, ὅταν ἔχασαν τὸν ὁδηγὸν των, νὰ καταφύγουν διὰ πληροφορίας εἰς τοὺς Ἰουδαίους καί, ἔτσι, νὰ γνωστοποιηθῇ εἰς ὅλους τὸ γεγονός. **100B** Ἄφοδ, ὅμως, ἠρώτησαν καὶ οἱ ἐχθροὶ ἕγιναν διδάσκαλοι των, ἐμφανίζεται καὶ πάλιν ὁ ἀστήρ. Κύτταξε μετὰ πᾶσαν ἀραιαν τάξιν συνέθεσαν τὰ γεγονότα. Μετὰ τὸν ἀστέρα τοὺς ὑποδέχεται ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ παρουσιάζουν τὸν προφήτην, ὃ ὁποῖος ὁμιλεῖ διὰ τὸ γεγονός αὐτό⁴². Μετὰ δὲ τὸν προφήτην τοὺς παρέλαθεν ὁ ἀγγελὸς καὶ τοὺς ἐξήγησε τὰ πάντα⁴³. Ἐν τῷ μεταξὺ, ὅμως, μετ' ὁδηγὸν τὸν ἀστέρα προχωροῦν ἀπὸ τὰ Ἱερουσόλυμα πρὸς

39. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης δηλοῦται τὰ σκέλην καὶ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἐν γένει, ἀλλὰ καὶ πᾶσιώσεσιν πᾶσα ἐυδελεία τῆς θείας ἐνεργείας πρὸς τακτοποίησιν κάποιου κακοσυστάσεως.

40. Δηλαδὴ, τοὺς ἦτο ἀδιανόητοι νὰ πιστεύσουν διὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἡρώδου ἕκαστος δόλον, ἀλλὰ τὸ ἐπέλογον ὅμοιον μετὰ τῶν ἰδικῶν των.

41. Ματθ. 2, 9.

42. Περὶ. Ματθ. 2, 1 - 5.

43. Περὶ. Ματθ. 2, 12.

τὴν Βηθλεὲμ⁴⁴. Ὁ ἄστυρ τοὺς συνάδευσε πάλιν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, διὰ τὴν ἀντιληφθῆς, ὅτι δὲν ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους ἀστέρας, ἀφοῦ κανένας ἄστυρ δὲν ἔχει τὰ γνωρίσματα αὐτά. Καὶ μάλιστα, ὄχι ἀπλῶς ἐξάδειξεν, Ἐ ἀλλὰ καὶ ἐπήγαιναν ἔμπροσθεν ἀπὸ αὐτοῦ, κατευθύνων καὶ ὁδηγῶν αὐτοὺς κατὰ τὴν μεσημέριαν.

Καὶ τί ἐχρειάζετο πλέον ὁ ἄστυρ, ἀπορεῖ κάποιος, ἀφοῦ ἔμαθαν τὸν τόπον τῆς γεννήσεως; Μὰ, διὰ τὴν ἀποκαλυφθῆ καὶ τὸ παιδί, διότι δὲν ὑπῆρχε τίποτε πού νὰ φανερώσῃ αὐτό. Ἐπειδὴ οὐτε τὸ σπῆτι ἦτο μεγαλοπρεπές, οὐτε ἡ μητέρα ἦτο γνωστὴ καὶ ἐπίσημος, δι' αὐτό, λοιπόν, ἦτο ἀπαραίτητος ὁ ἄστυρ διὰ τὴν ἐπισημάνῃ εἰς αὐτοὺς τὸν τόπον. Διὸ καὶ ἐμφανίζεται πάλιν, μόλις ἐξῆλθαν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ δὲν σταματῶ προηγουμένως, παρά δ' οὐκ ἔφθασεν ἐπάνω ἀπὸ τὴν φάτιν. Καὶ, ἔτσι, εἰς τὸ ἕνα θαῦμα προσετίθετο ἄλλο θαῦμα, διότι καὶ τὰ δύο γεγονότα ἦσαν παράδοξα, δηλαδὴ, καὶ ἡ προσκύνῃσι τῶν μάγων καὶ τὸ ὅτι ὁ ἄστυρ ἔκανε χροῖ ὁδηγοῦ, ἦσαν δὲ ἱκανὰ νὰ προσελκύσων καὶ τοὺς πλεόν σκληροκαρδίου. Ἐάν, ὁμῶς, ἔλεγαν οἱ μάγοι ὅτι ἤκουσαν τοὺς προφήτας νὰ ἀμιλοῦν δι' αὐτά, Ἐ ἢ ὅτι οἱ ἀγγελοὶ τοὺς τὰ ἀπεκάλυψαν κατ' ἴδιαν, ὁπωσδήποτε, δὲν θὰ ἐγίνοντο πιστευτοί. Ἐνῶ τώρα μὲ τὴν διαρκῆ παρουσίαν τοῦ ἀστέρος εἰς τὸν οὐρανόν, θὰ ἔπαστομύνοντο καὶ οἱ πλεόν ἀναίδεις.

Ἐν συνεχείᾳ, ὅταν ὁ ἄστυρ ἔφθασεν εἰς τὸν τόπον όπου ἦτο τὸ παιδί, ἐστάθη καὶ πάλιν⁴⁵. Καὶ αὐτὸ τὸ φαινόμενον εἶναι ἀπόδειξις μεγαλύτερας δυνάμεως καὶ δὲν ἀνήκει εἰς τὰ γνωρίσματα τοῦ κοινοῦ ἀστέρος τὴν μίαν στιγμὴν νὰ φαίνεται καὶ τὴν ἄλλην νὰ ἐξαφανίζεται καὶ, ὅταν φαῖνῃ πάλιν, νὰ παραμένῃ ἀκίνητος. Ἐ αὐτὸ τὸ γεγονός αὐτὸ ἐμεγάλωνε καὶ ἡ πίστις αὐτῶν. **110 Δ'** αὐτὸ καὶ ἐχώρισαν, ἐπειδὴ ἤβραν τὸ ἀναζητούμενον, διότι ἔβρυν ἀγγελιοφόροι ἀληθινῶν γεγονότων καὶ διότι δὲν ἔβρυν ἀσκοπα ἕνα τόσοσιν μεγάλο ταῖδι. Τόσων μεγάλων πόθων ἔβρυν νὰ ἴδωσιν τὸν Χριστόν, Πραγματικά, ἀφοῦ ἔφθασεν ὁ ἄστυρ ἐστάθη ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ παιδιοῦ, ὁποδοικύων ὅτι ὁ γεν-

44. Πρὸς Ματθ. 2, 9 - 10.

45. Πρὸς Ματθ. 2, 9.

νήσεις ἦτο Θεός. Καὶ μὲ τὴν στάσιν του αὐτῆν, ὁδηγεῖ εἰς τὸ νὰ προσκυνήσων τὸν Ἰησοῦν ὄχι ἀπλῶς εἰδωλολάτραι, ἀλλὰ οἱ σοφώτεροι ἀπὸ αὐτοὺς, Ἐ ἀντιλαμπάνουσι, λαίπν, ὅτι δικαιολογημένα ἐνεφανίσθη ὁ ἄστυρ; Διότι οἱ μάγοι, καὶ μετὰ τὴν προφητείαν καὶ τὰς ὁδηγίας τοῦ ἔλαβαν ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς γραμματεῖς, εἶχαν τὴν προσοχὴν τῶν ἐστραμμένῃ εἰς αὐτόν.

Ἐ ἄς νοιώσῃ, λοιπόν, ἐντροπὴν ὁ Μαρκίων, ἄς νοιώσῃ ἐντροπὴν ὁ Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς⁴⁶, οἱ ὅποιοι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἴδωσιν, ὅσα εἶδαν οἱ μάγοι, οἱ πρόγονοι τῆς Ἐκκλησίας, Ἐ καὶ τοὺς δνομάζω ἔτσι χωρὶς νὰ ἐντρέπωμαι⁴⁷. Ἐ ἄς ἐντραπῇ ὁ Μαρκίων, ἔλεπον ὅτι ὁ Θεός προσκυνεῖται κατὰ σάρκα. Ἐ ἄς ἐντραπῇ ὁ Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς, ἔλεπον ὅτι δὲν προσκυνεῖται ὡς ἀπλῶς ἀνθρώπος. Πραγματικά, ὅτι προσκυνεῖται κατὰ σάρκα τὸ ἀποδοικύων τὰ ἀπάργατα καὶ ἡ φάτιν. Τὸ ὅτι δὲ δὲν τὸν προσκυνῶν ὡς ἀπλῶν ἀνθρώπων τὸ ἀποδοικύων οἱ μάγοι μὲ τὰ δῶρα ποδ ἔφεραν εἰς ἕνα νήπιον, τὰ ὅποια μόνον εἰς τὸν Θεόν ἦτο φυσικόν νὰ προσφερῶσιν. Μὰ μὲ αὐτοὺς ἔς ἐντραποῦν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι ἔλεπον τοὺς εἰδωλολάτραι καὶ τοὺς μάγους νὰ προπαρεύωνται αὐτῶν καὶ δὲν ἀνέχονται νὰ τοὺς ἀκολουθήσων. Ἐ διότι ὅσα συνέβαιναν τότε ἦσαν προεικόνισι τῶν μελλοντικῶν γεγονότων Ἐ καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καθίσταται φανερόν ὅτι τὰ ἔβρυν θὰ προηγηθῶσιν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ εἰς τὴν πίστιν πρὸς τὸν Ἐησοῦν.

Καὶ διατί, ἀπορεῖ κάποιος, δὲν ἔλεγεν ἐξ ἀρχῆς πρὸς τοὺς μαθητάς του αὐτάγετε καὶ κάμετε μαθητάς σας ἔλα τὰ ἔβρυν⁴⁸, ἀλλὰ τὸ εἶπεν ὕστερα ἀπὸ αὐτά; Διότι, ὅπως προανέφερα, ὅτι συνέβαιναν ἦτο προεικόνισι καὶ κατὰ κά-

46. Αἰρεσιάρχοι τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, περὶ τῶν ὁποίων πολλὰς φορές εἰς προσηγομένας ὁμιλίαις ἔβρυν λόγους καὶ εἰς ἀποσημασιὰς ἀνεφῆθησαν τὰ κατ' αὐτοὺς.

47. Ὁ μαρτυρητικὸς αὐτῶν μάγων ὡς προτόνων τῆς Ἐκκλησίας ἐσταθῆ, δεδιμένον ὅτι αὐτοὶ ἔβρυν οἱ πρώτοι προσκυνηταὶ τοῦ Ἐησοῦ καὶ οἱ κήρυκες τῆς γεννήσεώς του εἰς τὴν πατρίδα του.

48. Εἰς τὴν ἀναγνώριαν τοῦ Ἰησοῦ ὡς Μεσσίου καὶ Σωτῆρος.

49. Ματθ. 28, 19.

ποιον τρόπον προκήρυξις τῶν μελλοντικῶν γεγονότων. **111** Δηλαδή, τὸ λογικὸν ἦτο νὰ προηγηθοῦν οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὴν πίστην. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἐπρόδωσαν μὴ τὴν θέλησίν των τὴν ἐδεργείσαν ποῦ τοὺς ἔγινεν, τὰ πράγματα συνέδρασαν ἀντίστροφα. Ὅπως καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσηίν δὲν ἔπρεπε νὰ προηγηθοῦν οἱ μάγοι τῶν Ἰουδαίων, οὔτε νὰ προλάβουν, οἱ ἀπὸ τόσοῦ μακρὰν ἐλθόντες τοὺς εὐρισκομένους μέσα εἰς τὴν ἴδιαν τὴν πόλιν ⁵⁰ καὶ οὔτε νὰ ὑποσκελίσουν τοὺς ἔχοντας τόσην οικειότητα μὲ τὰς προφητείας, ὅσοι τίποτε τὸ σχετικὸν μὲ αὐτὰς δὲν εἶχαν ἀκούσει. Ἐπειδὴ, λοιπὸν, εἶδεισαν ὑπερβολικὴν ἀδιαφορίαν διὰ τὰ ἰδικὰ των κατὰ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ προερχόμενοι ἀπὸ τὴν Περσίαν προηγούνται τῶν κατοίκων τῆς Ἱερουσαλήμ, πράγμα τὸ ὅποιον λέγει καὶ ὁ Παῦλος: «Ἦτο ἀνεγκαῖον εἰς οὗς τοὺς Ἰουδαίους νὰ κρυχθῆ ἄνωθεν ὁ λόγος τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἐκρίνατε τοὺς ἐαυτοὺς σας ἀναξίτους διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν, Ἰσὺ στρεφόμεθα πρὸς τοὺς ἐθνικούς⁵¹. Διότι, καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν ἐπίστευσαν πρὶν ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ, ἔπρεπε νὰ δεῖξουν προθυμίαν, ὅταν τὸ ἐπιληροφηθῆσαν ἀπὸ τοὺς μάγους. Ἄλλὰ δὲν ἠθέλησαν νὰ τὸ κάνουν. Δι' αὐτὸ, ἐνῶ αὐτοὶ κοιμοῦνται, Ἡ οἱ μάγοι προηγούνται αὐτῶν.

Ἄς ἀκολουθήσωμεν, λοιπὸν, καὶ ἡμεῖς τοὺς μάγους, ἃς ἀποδῶμεν τὴν δάρδαρον συνηθειαν καὶ ἃς πραγματοποιήσωμεν μακρινὴν ὁδοπορίαν διὰ νὰ ἴδωμεν τὸν Χριστόν. Διότι καὶ ἐκεῖνοι δὲν θὰ ἔβλεπαν τὸν Χριστόν, ἐὰν δὲν ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τὴν χώραν των. Ἄς ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τὰ ἐπίγεια πράγματα. Διότι καὶ οἱ μάγοι, ὅσον χρόνον ἦσαν εἰς τὴν Περσίαν, ἔβλεπαν τὸν ἀστέρα μόνον, ὅταν, ὅμως, ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ ἐκεῖ, εἶδαν τὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης. Μᾶλλον εἰ οὔτε τὸν ἀστέρα θὰ ἔβλεπαν καθόλου, ἐὰν δὲν ἀνεχώρουν μὲ προθυμίαν ἀπὸ ἐκεῖ. Ἄς σηκωθώμεν, λοιπὸν, καὶ ἡμεῖς καὶ ἃς σπεύσωμεν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ παιδιοῦ, ἔστω καὶ ἂν ἔλοι καταλαμβάνονται ἀπὸ ταραχὴν. **C** Ἐίτε βασιλεῖς, εἴτε ὁ λαός, εἴτε τύραννοι μᾶς ἐμποδίζουσιν νὰ βαδίσωμεν τὸν δρόμον αὐτὸν,

50. Τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Βηθλέεμ ἴδιως.
51. Πράξ. 13, 46.

ἃς μὴ κατανίζωμεν τὸν πόθον μας διὰ νὰ ἴδωμεν τὸν Ἰησοῦν. Διότι, ἐπεὶ, θὰ ἀποφύγωμεν ὁλοῦς τοὺς κινδύνους, Ἐπειδὴ καὶ οἱ μάγοι, ἐὰν δὲν ἔβλεπαν τὸ παιδί, δὲν θὰ διέφευγον τὸν κίνδυνον ποῦ διέτρεχαν ἃς μέρους τοῦ βασιλέως. Πρῶτον νὰ ἴδουν τὸ παιδί τοὺς περιέβαλλον φόβος, κίνδυνος καὶ ταραχὰ ἀπὸ παντοῦ. Ὑστερὰ ἀπὸ τὴν προσκύνῃσιν, ὅμως νοιῶδουν γαλήνην καὶ ἀσφάλειαν καὶ δὲν τοὺς ἀδηγῆ, πλέον, ἀσπῆρ, ἀλλὰ τοὺς ὑποδέχεται ἀγγελος, ἀφοῦ μὲ τὴν προσκύνῃσιν τοῦ Ἰησοῦ μετεβλήθησαν εἰς ἱερεῖς **112** καὶ μάλιστα προσέφεραν καὶ δῶρα.

Ἦστε, ἀφοῦ καὶ σὺ ἀφήρησιν τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, τὴν ταρασσόμενην πόλιν, τὸν αἰμοδιψῆ τύραννον, καὶ τὴν γηϊνὴν μεγαλοπρέπειαν, τρέψε πρὸς τὴν Βηθλέεμ ὅπου ὑπάρχει ὁ οἶκος τοῦ πνευματικοῦ ἄρτου. Ἐὰν εἶσαι ποιμὴν καὶ ἔλθῃς ἐξῶ, θὰ ἴδῃς τὸ παιδί εἰς τὸ σπήλαιον. Ἐὰν εἶσαι βασιλεὺς καὶ δὲν προσέλθῃς δὲν σὲ ὠφελεῖ καθόλου τὸ βασιλικὸν ἔνδυμα. Ἐὰν εἶσαι μάγος, καθόλου δὲν θὰ σὲ ἐμποδίσῃ ἢ ἰδιότης αὐτῆ, ἀρκεῖ μόνον νὰ προσέρχῃσαι διὰ νὰ τιμῆσῃ καὶ προσκυνήσῃς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ οὐ νὰ τὸν ἐλάθῃς καὶ ἂν προβαίῃς εἰς τὴν ἐκδίλωσιν αὐτὴν μὲ τρόμον καὶ χάραν, διότι εἶναι δυνατόν νὰ συνυπάρξουν καὶ τὰ δύο αὐτὰ συναισθήματα. Πρόσεχε, ὅμως, καὶ μὴ ὁμοιάσῃς μὲ τὸν Ἡρώδην καὶ εἰπῆς: «Διὰ νὰ ἔλθω νὰ τὸν προσκυνήσω» καὶ, ὅταν ἔλθῃς, ἐπιδιώξῃς νὰ τὸν φονεύσῃς. Ἡ Διότι, πραγματικά, μὲ αὐτὸν ὁμοιάζουσιν, ὅσοι μὲτέχουν ἀναξίως εἰς τὰ μυστήρια, διότι «ὅ τοιοῦτος θὰ εἶναι ἔνοχος δι' ἀσέβειαν καὶ θεδήλωσιν, τὴν ὅποιαν ἀποτολμᾷ εἰς τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου», λέγει ὁ Παῦλος. Καθ' ὅσον ἔχουν μέσα των τὸν τύραννον, ὁ ὅποιος στενοχωρεῖται διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, δηλαδή, τὸν μαμμωνᾶν ⁵² ποῦ εἶναι πῶς παράνομος ἀπὸ τὸν Ἡρώδην. Αὐτὸς κατέχειται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ διατηρῇ τὴν ἐξουσίαν του καὶ δι' αὐτὸ ἀποστέλλει τοὺς ἀνθρώπους του διὰ νὰ προσκυνήσουν φαυνομενικῶς, εἰς τὴν πραγματικότητά, δ-

52. Α' Κορινθ. 11, 27.

53. Μαμμωνᾶς· Ἡ λέξις προέρχεται ἐκ τοῦ ἀραμαϊκοῦ σημαίνοντος καὶ σημαίνει τὸν πλοῦτον τὸν ἀμετρομέτερον εἰς τὰς ἐπιθυμίας, ἔκ τῆς ἀντιθέσεως λαὸς ὅτι ἀμετρομέτερος εἰς τὸν Θεόν.

μως, να σφάζουν τὸν Ἰησοῦν, ἐνῶ τὸν προσκυνοῦν. Ὅθεν, ὡς φοβηθῶμεν μήπως ὁμοιάζωμεν μόνον μὲ ἱκέτας καὶ προσκυνητὰς, ἐνῶ εἰς τὴν πρᾶξιν κάνωμεν τὰ ἀντίθετα. Ἐπίσης, νὰ ἐλευθερώσωμεν τὰ χέρια μας ἀπὸ τὸ κάθε τι, ἀφοῦ σκοπεύωμεν νὰ προσκυνῶμεν τὸν Ἰησοῦν. C Καὶ χρυσόν, ἐάν ἔχωμεν, ὡς τὸν προσφέρωμεν εἰς αὐτὸν καὶ ὡς μὴ τὸν θάψωμεν εἰς τὴν γῆν. Πραγματικά, ἐάν τότε οἱ εἰδωλόατραὶ ἐκείνοι⁵⁴ ἔφεραν τὸν χρυσὸν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰησοῦ, μὲ ποῖον θὰ ὁμοιάζεις ἐσὺ, ὅταν δὲν τὸν προσφέρῃς εἰς ὁποῖους εὐρίσκονται εἰς ἀνάγκη; Ἐάν ἐκεῖνοι ἐδάδισαν τόσον δρόμον διὰ νὰ ἴδουν τὸν γεννηθέντα, ποῖαν ἀπολογία νὰ ἔχῃς ἐσὺ, ὅταν δὲν βαδίξῃς οὔτε ἓνα μικρὸν δρόμον διὰ νὰ ἐπισκεφθῇς ἓνα ἀρρωστον ἢ φυλακισμένον; Βέβαια, εὐσπλαγχνίζομεθα συνήθως τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς φυλακισμένους καὶ τοὺς ἐχθρούς μας, ἀκόμη, 1133 καὶ σὺ δὲν εὐσπλαγχνίζοσαι οὔτε τὸν ἐδεργῆτῃν καὶ Κύριόν σου; Καὶ ἐκεῖνοι μὲν προσέφεραν χρυσόν, σὺ δὲ μόλις δίσεις ψωμί. Ἐκεῖνοι εἶδαν τὸν ἀπέρα καὶ ἐχάρσαν, σὺ ὅμως, ὅταν βλέπῃς τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν ξένον καὶ γυμνὸν δὲν συγκινεῖσαι. Ποῖος, λοιπόν, ἀπὸ ἐσῶς πού εὐημερήθητε εἰς ἀνυπολόγητον βαθμὸν, ἔκανε ἓνα τόσον μεγάλο ταξίδι, ὅσον ἐκεῖνοι οἱ εἰδωλόατραὶ ἢ μάλλον οἱ πῖο πιστοὶ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς; Ἄλλὰ διατὶ ἀναφέρω ἓνα μεγάλο ταξίδι; Ἀφοῦ πολλοὶ ἀπὸ τὰς γυναῖκας μας κατέχονται ἀπὸ τόσον μεγάλην μαλθακότητα, ὥστε δὲν ἀποφασίζουν νὰ περάσουν ἀπὸ τὴν μίαν συνοικίαν εἰς τὴν ἄλλην, διὰ νὰ ἴδουν τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τῆς πνευματικῆς φάτης, ἐάν δὲν χρησιμοποιήσουν ἡμῖνους. Ἄλλοι πάλιν, ἐπειδὴ πρέπει νὰ διανύσουν κάποια ἀπόστασι, B προβάλλουν ὡς δικαιολογίαν τὸ θάρος τῶν βιοτικῶν πραγμάτων, ἄλλοι δὲ προτιμοῦν τὰ θέατρα ἀπὸ τοῦ νὰ ἴδουν ἐδῶ. Καὶ οἱ μὲν εἰδωλόατραὶ, προτοῦ νὰ ἴδουν τὸν Χριστὸν, ἐδάδισαν τόσον μεγάλον δρόμον, ἐνῶ ἐσὺ, καὶ μετὰ τὴν γνωριμίαν του, δὲν τοὺς μιμῆσαι, ἀλλὰ, ἀφοῦ τὸν εἶδες, τὸν ἐγκαταλείπεις καὶ τρέχεις νὰ ἴδῃς τὸ θέατρον (λέγω πάλιν τὰ ἴδια ποῦ εἶπα καὶ προηγουμένως). Καὶ ἐνῶ βλέπῃς τὸν Χριστὸν ἐπάνω εἰς τὴν φάτην, τὸν ἐγκαταλείπεις, διὰ νὰ ἴδῃς τὰς γυναῖκας ἐπά-

54. Οἱ μάνοι.

νω εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ θεάτρον. Πόσους κερανοὺς δὲν ἀεῖζει αὐτὴ ἡ συμπεριφορὰ σου;

Πές μου, ὅμως, ἐάν κάποιος σοῦ εἶδε τὴν ὀπίσκειον νὰ σὲ ὀδηγήσῃ μέσα εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ νὰ σοῦ δείξῃ τὸν βασιλεῖα καθήμενον, μήπως θὰ προετίμας νὰ ἴδῃς τὸ θέατρον ἀντὶ αὐτῶν; Μολονότι, βέβαια, οὔτε καὶ ἀπὸ ἐκεῖ γίτο δυνατόν νὰ κερδίσῃς κάτι. C Ἐδῶ, ὅμως, ἀπὸ τὴν τράπεζαν αὐτὴν ἀναδύεται πηγὴ πνευματικοῦ πυρός καὶ ἐσὺ τὴν ἀφήνεις καὶ τρέχεις εἰς τὸ θέατρον, διὰ νὰ ἴδῃς γυναῖκας νὰ κολυμβοῦν καὶ τὸ φύλον των νὰ ἐξευτελίζεται, καὶ ἐγκαταλείπεις τὸν Χριστὸν νὰ κάθεται κοντὰ εἰς τὴν πηγὴν; Πραγματικά, καὶ τώρα ὁ Χριστὸς κάθεται κοντὰ εἰς τὴν πηγὴν καὶ συνομιλεῖ ὄχι μὲ τὴν Σαμαρεῖτιν, 1144 ἀλλ' ἀπευθύνεται πρὸς ὁλόκληρον τὴν πόλιν. Ἴσως, ὅμως, καὶ τώρα νὰ ὁμιλῇ μόνον μὲ τὴν Σαμαρεῖτιν, διότι οὔτε καὶ τώρα εὐρίσκεται πλησίον του κανένας μας, ἀλλ' ἄλλοι μὲν παρίστανται μόνον σωματικῶς, ἄλλοι δὲ ἀπουσιάζουν καὶ σωματικῶς. Καὶ ὅμως ὁ Χριστὸς δὲν φεύγει, ἀλλὰ παραμένει καὶ ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς νὰ πῆ ὄχι νερό, ἀλλ' ἄγιωσύνην, ἀφοῦ, βέβαια, προσφέρει τὰ ἅγια εἰς τοὺς ἁγίους. Διότι, ὡς γνωστόν, δὲν μᾶς προσφέρει νερὸ ἀπὸ τὴν πηγὴν αὐτὴν, ἀλλὰ αἷμα ζῶν, τὸ ὅποῖον εἶναι μὲν σύμβολον τοῦ θανάτου, ἀλλὰ ἔστιν αἷον ζωῆς. Σὺ, ὅμως, ἀφήνεις τὴν πηγὴν τοῦ αἵματος, τὸ φρικτὸν ποτήριον, καὶ κατευθύνεσαι πρὸς τὴν διαβολικὴν πηγὴν, διὰ νὰ ἴδῃς γυναῖκα πόρνην νὰ κολυμβῆ καὶ νὰ ὑπόσπῃς ψυχικὸν ναυάγιον. Διότι τὸ νερὸ ἐκεῖνο εἶναι πέλαιος ἀσελείας, τὸ ὅποῖον δὲν θυβρίζει τὰ σώματα, B ἀλλὰ δημιουργεῖ ναυάγια τῶν ψυχῶν. Καὶ ἐκεῖνη μὲν κολυμβῆ μὲ τὸ σῶμα γυμνόν, σὺ, ὅμως, παρακολουθεῖς καὶ καταποντίζοσαι εἰς τὸν θυθὸν τῆς ἀσελείας. Αὐτοῦ τοῦ εἰδους εἶναι ἡ παγίδα τοῦ διαβόλου. Δηλαδή, χωρὶς νὰ εἰσεργάζομαι εἰς τὸ νερὸ, ἀλλὰ παραμένοντες ἐκτός, μᾶς θυβρίζει περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους πού εὐρίσκονται μέσα εἰς αὐτὸ καὶ μᾶς πνίγει φοβερώτερον ἀπὸ τὸν Φαραῖ, ὁ ὅποιος κατεποντίσθη τότε μαζί μὲ τὰ δλογα καὶ τὰ ἄρματα του. Καὶ μάλιστα, ἐάν ὑπῆρχε δυνατότης νὰ ἴδωμεν τὰς ψυχὰς, θὰ ἠμπορούσα νὰ σὲ δείξω πολλὰς ψυχὰς νὰ ἐπιπλέουν εἰς τὸ νερὸ αὐτὸ, ὅπως ἀκριβῶς τότε τὰ σώματα τῶν Αἰγυπτίων.

Ἄλλὰ τὸ χειρότερον εἶναι τὸ ἔξῃς, ὅτι δηλαδή, τὴν

έλοκληρωτικήν αὐτὴν καταστροφήν τὴν ἀποκαλοῦν ἀπόλαυσιν καὶ τὸ πέλαγος τῆς ἀπωλείας τὸ θουμάζουσαν βάλασαν τῆς ἡθονῆς. Ὁ Ἀναμφιδόλις, ὅμως, θά ἦτο ἐκκολώτερον νὰ διαπλευσῇ κανεὶς μὲ ἀσφάλειαν τὸ Αἰγαῖον καὶ τὸ Τυρρηκικόν⁵⁵ πέλαγος, παρὰ νὰ ἴδῃς τὸ θέαμα αὐτὸ χωρὶς νὰ ὑποστῆς ἡθικὴν βλάβην. Διότι κατὰ πρότερον ὁ διάβολος ὄλην τὴν νύκτα κυριεῖται ἐκ τῶν προτέρων τὰς ψυχὰς μὲ τὴν προσδοκίαν τοῦ θεάματος. Ὑστερα, ἀφοῦ ἐπίδειξῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς προσδοκίας, ἀμέσως μᾶς δένει καὶ μᾶς καθιστᾷ ἀιχμάλωτους. Διότι νὰ μὴ ἔχης τὴν ἐντύπωσιν ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ἦλθες εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν πόρνην, εἶσαι καθαρὸς ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, ἀφοῦ μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τὸ πᾶν ἐξετέλεισας. **118** Πραγματικὰ, εἴν καταίχουσι ἀπὸ ἐπιθυμίαν, ἠναίφες μὲ τὸ θέαμα αὐτὸ μεγαλυτέραν φλόγα. εἴν, πάλιν, δὲν ἐπιτρέξουσι καθόλου ἀπὸ σοῦ εὐλείας, τότε εἶσαι βέβαιος μεγαλυτέρας κατηγορίας, ἐπειδὴ ἀφ' ἑνὸς μὲν σκανδαλίζεις τοὺς ἄλλους μὲ τὸ νὰ τοὺς παρωθῆς πρὸς τὰ θεάματα αὐτὰ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀτιμάζεις τὰ μάτια σου καὶ μαζί μὲ αὐτὰ καὶ τὴν ψυχὴν σου.

Ἔλα, ὅμως, νὰ σκεφθῶμεν καὶ τὸν τρόπον διορθώσεως τοῦ κακοῦ αὐτοῦ, διὰ νὰ μὴ φαινόμεθα ὅτι μόνον κατηγορίας διατυπώνομεν. Ποίος θὰ εἶναι, λοιπόν, ὁ τρόπος αὐτός; Ἐπιθυμῶ νὰ σοῦ παραδώσω εἰς τὰς γυναῖκας σοῦ διὰ νὰ σοῦ ἐκπαιδεύουσιν. βέβαια, σύμφωνα μὲ τὸν νόμον τοῦ Παύλου, εἰσεῖς ἔπρεπε νὰ εἰσθε οἱ διδάσκαλοι⁵⁶. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἐξ αἰτίας τῆς ἀμαρτίας ἀντεστράφη ἡ φυσικὴ τάξις τῶν πραγμάτων καὶ τὸ σῶμα εὐρέθη εἰς τὸ ἐπάνω μέρος ἐνῶ τὸ κεφάλι κατέλειθε τὸ κάτω τμήμα, θὰ προτιμώμεν κατ' ἀνάγκην αὐτὸν τὸν δρόμον τῆς θεραπείας. **Β** Ἐάν, τώρα, ἐντρέπεται νὰ ἔχης ὡς διδάσκαλον γυναῖκα, τότε νὰ ἀπαρτίγῃς τὴν ἀμαρτίαν καὶ ἔτσι θὰ κατορθώσης νὰ καθίσῃς εἰς τὸν θρόνον ποῦ σοῦ προσέφερον ὁ Θεός. Διότι, εἰ δὲν χρόνον ἀμαρτάνεις, οὐ μόνον εἰς τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἄλογα καὶ ἀσημαντα ζῷα

55. Ἡ πρὸς ὁμοίως τῆς κεντρικῆς καὶ νοτίου Ἰταλίας καὶ πρὸς βορρῶν τῆς Σικελίας θάλασσα γινώσθι διὰ τὰς Μον ἐπισημάνουσι τετρακμίας τῆς.

56. Πρὸς Α' Τιμοθ. 2, 12 ἔξ.

σὲ ἀποστέλλει διὰ νὰ μαθητεύσῃς ἡ Γραφή καὶ δὲν ἐντρέπεται νὰ σὲ ἀποσταλῇ ὡς μαθητὴν, ἐσένα ποῦ ἔχεις τιμηθῇ μὲ τὸ προσὸν τοῦ λογικοῦ, εἰς τὸ μυρμήγκι⁵⁷. βέβαια, αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ κατηγορίαν τῆς Γραφῆς, ἀλλ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι προσβάλλουν τοιοῦτοτρόπως τὴν ὑψηλὴν των καταγωγὴν. Συνεπῶς, τὸ ἴδιον θὰ κάμω καὶ ἐγώ. Καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος θὰ σὲ παραδώσω εἰς τὴν οὐζυγὴν σου. Ἐάν, ὅμως, τὴν περιφρονήσης, τότε θὰ σὲ ἀποστέλω εἰς τὸ σχολεῖον τῶν ὀλόγων ζῶων καὶ θὰ σοῦ ἀποδείξω πόσα πτηνὰ, πόσα ψάρια, Ὁ πόσα τετράποδα καὶ ἔρπετά εἶναι πῶς σεμνὰ καὶ πῶς συνετὰ ἀπὸ σενα. Ἐάν, ὅμως, ἡ αὐγκρισὶς αὐτὴ σὲ κάνη νὰ ἐντρέπεται καὶ νὰ κοκκινίζῃς, στάσου εἰς τὸ ὄψος τῆς εὐγενικῆς σου καταγωγῆς καὶ, ἀφοῦ σκεφθῆς σοβαρὰ τὸ πέλαγος τῆς γενέτης καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ πυρός, ἀπόφραγε τὴν κολυμβήθραν τοῦ θεάτρου, διότι αὐτὴ δημιουργεῖ τὸ πέλαγος ἐκεῖνο καὶ ἀνάπτει τὴν τεραστίαν ἐκείνην φλόγα.

Διότι, πραγματικὰ, εἴν εὐ καθένος ποῦ δέλητη γυναικα διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμήσῃ πρὸς ἀμαρτίαν, ἤδη τὴν ἐμολχεύσεν⁵⁸. **119** πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ καταστῇ χυλίας φερὰς ἀιχμάλωτος ὅποιος ἀναγκάζεται νὰ τὴν ἀντικρῶσῃ γυνῆν; Ὅπως δὲν ποτε, ὁ κατακλισμός, ὁ ὁποῖος συνέθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Νῆε, δὲν προεκάλεσε τόσην καταστροφήν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅσον αἱ κολυμβῶσαι εἰς τὸ θεάτρον γυναῖκες⁵⁹ πύλιον ἐλοκληρωτικὰ δλους ἐν γενεῖ τοὺς ἀνδρας κατὰ τὸν τρόπον ἀιμωτικῶν. Διότι ἐκείνη ἡ δραχὴ⁶⁰ μολονότι προεκάλεσε τὸν σωματικὸν θάνατον, ἐν τούτοις ἐσταμάτησε τὴν κακίαν τῆς ψυχῆς, ἐνῶ ἡ παρούσα⁶¹ κάμει τὸ ἀντίθετον, ἐνῶ ἀφήνει τὰ σῶματα ἀνέπαφα, καταστρέφει, ὅμως, τὴν ψυχὴν.

Ἐσεῖς, λοιπόν, ὅταν μὲν γίνεταὶ λόγος διὰ τὴν κατάληψιν τῆς προεδρίας, ἐγείρετε τὴν ἀξίωσιν νὰ ἔχετε τὴν

57. Πρὸς Π. Παροιμ. 6, 6.

58. Ματθ. 5, 28.

59. Πιρῶνεται περὶ γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐκ τῆς σπῆρας τοῦ θεάτρου γυναικῶν ἐλάσαντο.

60. Τοῦ κατακλισμοῦ τοῦ Νῆε.

61. Τὸ νερό, δηλαδή, τοῦ λουτροῦ τῶν γυναικῶν τοῦ θεάτρου.

πρώτη θέαν εις εὐλόγητον τὴν αἰκουμένην, ἐπειδὴ πρώτη ἡ πόλις μας ἔκανε χρῆσιν τοῦ ὀνόματος χριστιανός⁶². Εἰς τὸν ἀγῶνα, ὁμοῦ, τῆς ἐγκρατείας δὲν ἐντρέπεσθε ἢ νὰ ἀποδεικνύσθε κατώτεροι καὶ ἀπὸ τὰς πρὸ ἀπολιτίστους πόλεις; Μάλιστα, λέγει κάποιος, καὶ τί μᾶς προτρέπεις νὰ κάνωμεν, λοιπόν; Μήπως νὰ καταφύγωμεν εἰς τὰ ὄρη καὶ νὰ γίνωμεν μοναχοὶ; Μὰ, δι' αὐτὸ στενάξω, ἐπειδὴ νομίζετε ὅτι μόνον εἰς ἐκείνους ἀρμόζει ἡ κοσμιότης καὶ ἡ σωφροσύνη, μολονότι, θέβαια, ὁ Χριστὸς ἔθεσε κοινούς νόμους δι' ἄλους. Διότι, ὅταν λέγη «ὁ καθένας πού θάλπει γυναῖκα διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμῆσῃ πρὸς ἁμαρτίαν», δὲν ἀπειθῆνται μόνον πρὸς τὸν μοναχόν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἔγωγμον, διότι τότε⁶³ τὸ ἄρος ἐκεῖνο ἦτο γεμάτον ἀπὸ ἐγγάμιους ἄνδρας. Σκέψου, λοιπόν, ἐκεῖνο τὸ θέατρον καὶ μίσησε τοῦτο τὸ διαβολικόν, χωρὶς νὰ κατηγορήσῃς τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἰησοῦ ὡς ἄραριαν καὶ ἀνεφάρμοστον. Ἐξ ἄλλου, δὲν σὰς ἐμποδίζω ὅτε νὰ νυμφεύσθε ὅτε νὰ διασκεδάζετε, μόνον ἐπιθυμῶ νὰ γίνεσθε αὐτὸ μὲ σωφροσύνην, ἢ χωρὶς νὰ συνοδεύεσθε ἀπὸ ἐντροπὴν, κατηγορίας καὶ ἀναριθμητοῦ παρανομίας.

Δὲν θεοσιζῶ νόμους πού νὰ ὑποχρεώσουσιν κάποιον νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς ἐρήμους, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἀγαθός, κόσμιος καὶ συνετός, ἔστω καὶ ἂν κατοικῇ εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως. Διότι, πραγματικὰ, οἱ νόμοι εἶναι κοινοὶ καὶ διὰ τοὺς μοναχοὺς καὶ διὰ τοὺς ἀπλοῦς πιστοὺς, πλὴν τοῦ γάμου, ἂν καὶ ὁ Παῦλος προτρέπῃ καὶ ὡς πρὸς τὸν γάμον νὰ ἁμοιάζωμεν κατὰ πάντα πρὸς τοὺς μοναχοὺς, λέγων «Περὶ καὶ φεύγει διαρκῶς ὅταν σκιά τὸ ἐξωτερικόν φαινόμενον τοῦ κόσμου αὐτοῦ⁶⁴, ὥστε καὶ ἐκεῖνοι πού ἔχουσι γυναῖκας, νὰ εἶναι ὅσων νὰ μὴ ἔχουσιν»⁶⁵. Ἰ 17 Συνεπῶς, λέγει, δὲν σὰς προτρέπω νὰ καταφύγετε εἰς τὰς δου-

62. Ἀπαιθῆνται πρὸς τοῦς καινοῦς τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τὴν ἁπολίαν, ὡς γνωστοῖν, οἱ ἀριθμοὶ τοῦ Κιθίου ἀπεκρίθησαν τὸ πρῶτον χριστιανικοὶ (Παβδ. Παρ. 11, 36).

63. Ὅταν ἐξετάσῃ τὴν ἐκ τῶν ὄρων διήλθον τον, εἰς τὴν ἀπολίαν διαλαμβάνονται οἱ παρτιθήμενοι εὐθέως ἀνοίχον λόγοι τοῦ Ἰησοῦ.

64. Α' Κορινθ. 7, 31.

65. Α' Κορινθ. 7, 28.

νοκορυφάς, ἂν καὶ θὰ τὸ ἤθελα, ἐπειδὴ αἱ πόλεις μισοῦνται τὴν ζωὴν τῶν ἀποστόλων τῶν Σοδόμων⁶⁶, πλὴν ὁμοῦ, δὲν σὰς ὑποχρεῶμαι εἰς αὐτά.

Μεῖνε, λοιπόν, μὲ τὸ σπῆτι σου, τὰ παιδιὰ σου καὶ τὴν γυναῖκά σου, ἀλλὰ νὰ μὴ ἐξευτελίξῃς τὴν γυναῖκα, ὅτε νὰ ἀτιμάξῃς τὰ παιδιὰ, ὅτε νὰ εἰσαγγῆς εἰς τὸ σπῆτι σου τὴν καταστροφὴν πού προξενεῖ τὸ θέατρον. Δὲν ἀκούεις τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ ὅτι «ὁ ἄνδρας δὲν ἐξουσιάζει τὸ σῶμα του, ἀλλ' ἐξουσιάζει αὐτὸ εἶναι ἡ γυναῖκα»⁶⁷ καὶ θέτει κοινούς καὶ διὰ τοὺς δύο νόμους; Σὺ, ὁμοῦ, ἂν ἡ σύζυγός σου συχνάζῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, μεταβάλλεται εἰς ἄρῶν κατηγοροῦν τῆς, ἐνθ, ὅταν ὁ ἴδιος περνεῖς τὴν ἡμέραν σου εἰς τὰ θέατρα, δὲν θεωρεῖς ἄξιον κατηγορίας τὸν ἑαυτὸν σου. Ἐ' Ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ μὲν τὴν σωφροσύνην τῆς συζύγου σου τῶσον πολὺ λεπτολογεῖς τὰ πράγματα, ὥστε νὰ γίνεσθε ἐνοχλητικὸς καὶ νὰ ὑπερβαίνῃς τὸ μέτρον, καὶ δὲν ἐπιτρέπεις ὅτε τὰς ἀναγκαίας ἐξόδους ἀπὸ τὸ σπῆτι, ἐνθ πιστεύεις ὅτι εἰς τὸν ἑαυτὸν σου ἐπιτρέπονται τὰ πάντα. Ἀλλὰ δὲν σοῦ τὸ ἐπιτρέπει ὁ Παῦλος, ὁ ὅποιος δίδει καὶ εἰς τὴν γυναῖκα τὴν ἴδιαν ἐξουσίαν, διότι λέγει ὅτι «ὁ ἄνδρας ὡς ἀποδίδῃ εἰς τὴν γυναῖκα τὸν ἑαυτοῦν καὶ τὴν ἀγάπην πού τῆς χρεωστεῖ»⁶⁸.

Μὲ ποίου τρόπου, ὁμοῦ, τιμᾶς αὐτὴν, ὅταν εἰς τὰ σπουδαία ζητήματα τὴν προσβάλλῃς καὶ προσφέρῃς τὸ σῶμα τῆς εἰς τὰς πόρνας; (Διότι τὸ σῶμα σου εἶναι ἰδικόν τῆς)⁶⁹. Ὅταν φέρῃς εἰς τὸ σπῆτι σου, ταραχὰς καὶ πολέμους; Ὅταν εἰς τὴν ἀγορὰν προβαίνῃς εἰς ἐκτέλεσιν τοιοῦτων ἔργων, μὲ τὰ ὅποια, ὅταν τὰ διηγῆσαι εἰς τὸ σπῆτι σου, ἐντροπιάζεις τὴν σύζυγόν σου, πού τὰ ἀκούει, προσβάλλεις τὴν παρισταμένη θυγατέρα σου ἢ καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτάς, θέβαια, τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν σου!

Συνεπῶς, ἐπιβάλλεται ἢ νὰ σιωπᾷς παρὰ νὰ διαπράττῃς αὐτοῦ τοῦ εἰδους τὰς ἀσχημίας, διὰ τὰς ὁποίας καὶ

66. Ἦθοναι, ὅτι εἰς τὰς πόλεις ἰσχυρὴ μεγαλύνεται ἀκακία, ἡ ὅποια ἀποκτενεῖ πρὸς τὴν ἀσχημίαν τὸν Σοδομιτῶν.

67. Α' Κορινθ. 7, 4.

68. Α' Κορινθ. 2, 8.

69. Παβδ. Α' Κορινθ. 7, 4.

οι δούλοι πρέπει να τιμωρούνται, όταν περιπίσουν εις αὐτός, Πές μου, λοιπόν, ποίαν δικαιολογίαν θὰ προβάλης, όταν παρακολουθῆς αὐτὰ τὰ θεάματα μὲ μεγάλην προσοχήν; Ὅταν προτιμῆς περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα αὐτὰ, τὰ ὅποια δὲν εἶναι πρέπει οὐτε νὰ τὰ διηγῆται κανεὶς; Τώρα, ὁμως, διὰ νὰ μὴ γίνωμαι βαρετός, θὰ σταματήσω ἐδῶ τὸν λόγον. Ἐάν, ὁμως, παρὰ ταῦτα ἐξακολουθήσετε νὰ διαπράττετε τὰ ἴδια ἁμαρτήματα, θὰ καταστήσω πρὸ κοπτερόν τὸ μαχαίρι καὶ θὰ ἀνοίξω πρὸ βαθείαν τὴν πληγὴν, καὶ δὲν θὰ σταματήσω, μέχρις ὅτου νὰ διαλύσω τὸ θέατρον τοῦ διαβόλου **118** καὶ καθαρῶς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Διότι, ἔτσι, θὰ ἀπαλλαγώμην καὶ ἀπὸ τὴν παροῦσαν ἐντροπὴν καὶ θὰ ἀπολαύσωμην τὴν μέλλουσαν ζωὴν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Η'

(Κεφ. β', 11-15)

«Καὶ ἄφρου εἰσῆλθαν εἰς τὸ σπίτρ, εἶδαν τὸ παιδί μὲ τὴν μητέρα του² Μαρίαν³».

1. Ἐνταῦθα γίνεται λόγος διὰ τὰ δῶρα, καὶ ἁπλῶς, κατὰ τὴν κρατούσαν εἰς τὴν Ἀνατολὴν συνήθειαν νὰ μὴ ἔρχονται μὲ δῶρα χάρις πρὸς τὸν βασιλέα, φέρονται αἱ μάγοι. Πρὸβλ. Γεν. 41, 10, Α' Βασίλ. 10, 27, Γ' Βασίλ. 10, 2. Ὅλα τὰ προσφερθέντα δῶρα εἶναι προϊόντα τῆς Ἀραβίας, χωρὶς δέδωρα νὰ παράγονται ἀποκλειστικῶς εἰς αὐτήν. Τὸ γεγονός αὐτὸ κάνει πολλοὺς ἑρμηνεῖς νὰ πιστεύουν ὅτι αἱ μάγοι προήρχοντο ἐξ Ἀραβίας. Ὁ Χρυσόστομος, ὁμως, ἀπαθέρπει τὴν γνώμην, καθ' ἣν αἱ μάγοι προήρχοντο ἐκ τῆς Περσίας. Περὶ τῆς χρησιμολογίας παρομοίων πολυτάκτων δάκρον ἑμμελ καὶ ἀλληγορῶν ἡ Γραφή. Πρὸβλ. Ἰσα. 60, 6, Ψαλμ. 71, 10, 15 καὶ Ἀσμ. 3, 6.

Τὰ δῶρα αὐτὰ ἀλλοιοροῦνται διαφόροις. Πλὴν τῆς ἀπὸ τοῦ Χρυσόστομου παραχωρήτης ἀλληγορίας ταύτης, ἄλλοι ὠλεως ἐπιλαμβάνουν ταῦτα. Ἡ ἐπιμαρτετέρα ἄνομος θεωρεῖ τὸν χρόνον ὡς σύμβολον τῆς βασιλείας, διότι αἱ ἰσχυροὶ χρόνοι προσέφερον εἰς τοὺς βασιλεῖς. Τὸν ἰσχυρὸν ὡς σύμβολον τῆς θεότητος, διότι ὁ λίβανος ἔριμματο εἰς τὸν Θεόν. Τέλος, τὴν ἁμάρταν ὡς σύμβολον τῆς ἀνθρωπίνης φρονίας τοῦ Ἰησοῦ καὶ μάλιστα τοῦ θανάτου αὐτοῦ, διότι αἱ παλαιαὶ ἤλειπον δι' αὐτῆς τοὺς νεκρούς διὰ τὰ ἀπαφύγον τὴν ταχεῖαν σῆψιν καὶ τὴν δυσάρεστον ὄσμη.

2. Ποιὸ παλαιὸν κεράσιον (Πρὸβλ. Ἰουδαίου, πρὸς Τρόφωνος Ι.ΧΧΧVIII 3, Πρωτοεγγέλιον Ἰακώβου, ΧVIII) διηγεῖ περὶ σπαλιῶν εἰς τὸ ὅποιον ἐγεννήθη ὁ Χριστός. Ὁ ἱερωτάτος μάλιστα σημεῖται εἰς τὴν κεράσιον αὐτὴν διὰ τὴν ἀποδείξιν τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν Βηθλέημ (Κατὰ Κέλσον, I, 51). Ἐξ ἄλλου τὸ σπάλιον αὐτὸ σημαίνει ἀκρίτως πρὸς ὅσα λέγει ὁ Λουκᾶς (8, 8 ἔξ.). Φαίνεται, ὅτι μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ὁ Ἰωσήφ κατέσθισεν νὰ εἶρη πρὸ ἄνετον στέγην ἢ οὐκ ὁ Ματθαῖος χρησιμολογῆ ἐν κεράσιον τὸν ὄρον γεννῆς.

3. Καθ' ἣν στιγμὴν ἦλθεν αἱ μάγοι εἴρηναι κείνεται τὸν Ἰη-

Διατί, λοιπόν, ὁ Λουκᾶς λέγει ἐπὶ τὸ παιδί ἐδρίσκειτο εἰς τὴν φάτιν; ὁ Διότι ὁμέσως μετὰ τὴν γέννησιν ἐχρησιμοποίησεν ὡς κλίνην τὴν φάτιν, (ἐπειδὴ ὑπῆρχε μεγάλο πλήθος, λόγῳ τῆς ἀπογραφῆς, καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶδον σπῆτι διὰ τὰ παροισμένον. Πρῶγμα τὸ ὅποιον καὶ ὁ Λουκᾶς τονίζει, ἔταν λέγει ἐπὶ «ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε τόπος εἰς τὸ παιδοχεῖον, τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν φάτιν»⁴). Ἐ Ὑστερα, θέβαια, τὸν ἐσηκώσε καὶ τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὰ γόνατά της. Συγχρόνως, λοιπόν, ἦλθεν εἰς τὴν θηβλεῖμ καὶ ἐγέννησε τὸν υἱὸν της, διὰ τὰ μάθησ ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὅλον τὸ σχέδιον τῆς θείας οικονομίας καὶ, ἀκόμη, ἔτι αὐτὰ δὲν ἐγένοντο τυχαῖα καὶ ἄσκαπα, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ ἐπραγματοποιούντο σύμφωνα μετὰ τὴν θέλησιν τῆς θείας Πρόνοίας καὶ τὴν πρόρρησιν τοῦ προφήτου.

Ἀλλὰ τί τοὺς ἐπεισε νὰ προσκυνήσουν τὸν Ἰησοῦν; Διότι οὔτε ἡ Παρθένος ἦτο γνωστὴ, οὔτε τὸ σπῆτι μεγαλοπρεπές, Ἐ οὔτε κανένα ἄλλο ἀπὸ τὰ φαινόμενα ἦτο ἱκανὸν νὰ τοὺς προκαλέσῃ κατὰπλῆξιν καὶ νὰ τοὺς προσελκύσῃ. Αὐτοί, ὅμως, ἔχι μόνον προσκυνῶν τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἤνοιξαν τὰ θησαυροφυλάκιά των, προσφέρου καὶ δῶρα, καὶ μάλιστα δῶρα ἔχι ὡς εἰς ἄνθρωπον, ἀλλ' ὡς εἰς Θεόν. Διότι ὁ λίθαιος καὶ ἡ σμόρνα ἦσαν σύμβολα τοῦ Θεοῦ⁵. Ἐ 119 Τί τοὺς ἐπεισε, λοιπόν; Μά, ἔτι τοὺς προετοίμασε νὰ ἀναχωρήσουν ἀπὸ τὴν πατρίδα των καὶ νὰ κἀνουν ἕνα τὸσον μεγάλο ταξίδι. Ἦτο δὲ αὐτὸ ὁ ἀσπὴρ καὶ ἡ φῶτις τῆς διανοίας των ἀπὸ τὸν Θεόν, ἡ ὁποία ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς ὀδήγηε πρὸς τὴν τελειότεραν γνώσιν. Διότι, πραγματικά, ἐάν δὲν ἦτο αὐτὸ τὸ πειστικὸν μέσον, δὲν θὰ ἀπέδιδαν τὸσον μεγάλην τιμὴν εἰς τὸν Ἰησοῦν, δεδωμένου ἐπὶ τὰ ἐξωτερικά φαινόμενα ἦσαν ὅλα ἄσημαντα. Δι' αὐτὸ κανένα ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ δὲν ἦτο μεγάλο ἐκεῖ, ἀλλὰ ὑπῆρχε ἡ φάτιν, ἡ καλύθη καὶ ἡ μητέρα ἦτο πτωχὴ, διὰ τὰ ἴδης καθαρὰν τὴν εὐσέβειαν τῶν μάγων καὶ ἀντιληφθῆς

ἐπὶν μὲ τὴν μητέρα του μόνον.

4. Ματθ. 2, 11.

5. Πρὸβλ. Λουκ. 2, 7.

6. Λουκ. 2, 7. -- Πρὸβλ. καὶ σημείωσιν 1 τῆς παραοίσης.

7. Πρὸβλ. καὶ σημείωσιν 5 τῆς παραοίσης.

ἐπὶ δὲν τὸν ἐπλησίασαν ὡς ἀπλοῦν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὡς Θεόν καὶ ἐδεργέτην. Ἐ Δι' αὐτὸ ἀκριδῶς καὶ δὲν ἐσκανδαλίζοντο μετὰ κανένα ἀπὸ τὰ ἐξωτερικά φαινόμενα, ἀλλὰ καὶ τὸν προσκύνου καὶ δῶρα τοῦ προσέφερον, διάφορα τῶν ἰουδαϊκῶν παχυλῶν προσφορῶν, (δὲν ἐβουσίασαν, δηλαδὴ, πρόβατα καὶ μόσους), καὶ σχεδὸν ὅμοιοι πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καθοριζομένην λατρείαν. Πραγματικά, θαθεῖαν γνώσιν, ὑπακοήν καὶ ἀγάπην προσέφερον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

«Καὶ ἀφοῦ ἔλασαν ἀπὸ τὸν Θεόν ὀδηγίαν εἰς τὸ δνειρόν των νὰ μὴ ξαναγυρίσουν εἰς τὸν Ἡρώδη⁸, ἀνεχώρησαν εἰς τὴν πατρίδα των ἀπὸ ἄλλων δρόμων⁹. Πρόσεξε καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ τὴν πίστιν των, πῶς δηλαδὴ, δὲν ἐσκανδαλίσθησαν, ἀλλὰ εἶναι ὑπακούοι καὶ εὐγνώμονες καὶ δὲν ταρασσονται, ὅτε σκέπτονται κρυφά, λέγοντες: Μά, ἐάν τὸ παιδί αὐτὸ εἶναι μεγάλο καὶ ἔχη κάποιαν δύναμιν, Ἐ τί χρειάζεται ἡ φυγὴ καὶ ἡ λαθραία ἀναχώρησις; Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐνῷ ἤλθομεν φανερά καὶ μετὰ δῶρος καὶ ἀντιμετωπίσαμεν τὸσον λαόν καὶ τὴν μακίαν τοῦ θασιλέως, μᾶς ἀπομακρύνει ὁ ἀγγέλος ἀπὸ τὴν πόλιν ὡς νὰ εἰμεθα δραπέται καὶ φυγάδες; Ἀλλὰ δὲν εἶπαν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ὅτε ἐσκέφθησαν. Διότι αὐτὸ πρὸ πάντων εἶναι γνώρισμα τῆς πίστεως, τὸ νὰ μὴ ζητῆ εὐδύνος διὰ τὰς προτομάς που δέχεται, ἀλλὰ νὰ ὑπακοῆ μόνον εἰς τὰς ἐντολάς.

«Ὅταν δὲ ἀνεχώρησαν οἱ μάγοι, Ἰδοῦ ἀγγελοσ Κυρίου ἐφῶν εἰς τὸ δνειρόν του εἰς τὸν Ἰωσήφ καὶ τοῦ εἶπε: Σῆκω καὶ παράλαβε τὸ παιδί καὶ τὴν μητέρα του καὶ πήγαινε εἰς τὴν Αἴγυπτον¹⁰. Ἐ 120 Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀεῖται νὰ διατυπώσωμεν μίαν ἀπορίαν καὶ διὰ τοὺς μάγους καὶ διὰ τὸ παιδί. Διότι, ἐάν ἐκεῖνοι δὲν ἐθοροδύθησαν, ἀλλὰ ἐδέχθησαν μετὰ πίστιν τὰ πάντα, ἀεῖται, ὅμως, ἡμεῖς νὰ ἐξετάσωμεν διατί δὲν σώζονται παραμεινοντες ἐκεῖ καὶ ἐκεῖνοι καὶ τὸ παιδί, ἀλλ' οἱ μὲν μάγοι εἰς τὴν Περσίαν, τὸ

8. Σύμφωνα μετὰ τὴν ἐντολήν, τὴν ἁγίαν ὁ Ἰδοῦ εἶχε δοθεῖ εἰς τοὺς μάγους. (Πρὸβλ. Ματθ. 2, 8).

9. Ματθ. 2, 12.

10. Ματθ. 2, 15.

δὲ παιδί μετ' ἡμᾶς τοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον φυγαδευ-
 ται; Ἄλλὰ τί; Ἐπρεπε νὰ πέσῃ εἰς τὰ χέρια τοῦ Ἡρώδου
 καί, ἀφοῦ πέσῃ, νὰ μὴ φαγῆ; Μά, τότε δὲν θὰ ἐπιστεῖτο
 ὅτι, πραγματικά, ἔλαθεν ἀνθρωπίνην σάρκα, δὲν θὰ ἐπι-
 στεῖτο τὸ μέγεθος τῆς θείας οικονομίας. **Β** Πραγματικά,
 εἰς τὴν ἰστορίαν αὐτὴν καὶ πολλὰ πράγματα ἐπρα-
 γματοποιήθησαν σύμφωνα μετὰ τὰ ἀνθρώπινα δεδομένα, ἐ-
 τόλμησαν μερικὸν καὶ εἶπον ὅτι ἡ διδασκαλία περὶ τῆς ἀ-
 ναλήψεως τῆς ἀνθρωπίνης σαρκὸς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἦτο μύ-
 θος, εἰς τοιαύτῳ δαδῶν ἀσεβείας δὲν θὰ ἐφθάνον, εἰς ἐπιρα-
 τὴν τὰ πάντα θεοπρεπῶς καὶ σύμφωνα μετὰ τὴν δυνάμιν Του;
 Τοὺς δὲ μάγους τοὺς ἀπομακρύνει γρήγορα, ἀφ' ἑνὸς μὲν
 ἀποστέλλων αὐτοὺς ὡς διδασκάλους εἰς τὴν χώραν τῆς
 Περσίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ θέτων τέρμα εἰς τὴν μανίαν τοῦ τυ-
 φάνου, διὰ τὴν ἀντιληφθῆ ὅτι ἐπιχειρεῖ ἀκατόρθωτα πρά-
 γματα καὶ νὰ σῆσῃ τὸν θυμὸν του καὶ νὰ παύσῃ ἀπὸ τῆν
 ματαιοπονίαν αὐτῆν. Διότι οὐ μόνον τὸ νὰ νικᾷ μετὰ θάρ-
 ρος τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἐξαπατᾷ αὐτοὺς μετὰ
 κολίαν εἶναι ἀνάγκη τῆς δυνάμεώς του. **Γ** Ἐποῖ, λοιπόν,
 καὶ εἰς τὴν ἀριπρέπειαν τῶν Ἰουδαίων ἐξηπάτησε τοὺς Αἴ-
 γυπτίους καί, ἐν ἡδύνατι φανερά νὰ μεταφέρῃ τὰ κλοῦ-
 τη των εἰς τὰ χέρια τῶν Ἑβραίων, διατάσσει νὰ γίνῃ αὐτὸ
 κρυφὰ καὶ διὰ μέσου ἀπάτης, πρᾶγμα τὸ ὅποιον οὐκ ὀλι-
 γώτερον ἀπὸ τὰ ἄλλα θαύματα κατέστησεν αὐτὸν φοβε-
 ρὸν εἰς τοὺς ἐχθρούς.

Οἱ Ἀσκαλωνῖται, ἐπίσης, καὶ οἱ ὑπόλοιποι κάτοικοι
 τῶν ἄλλων πόλεων ¹¹, ὅταν ἐπῆραν τὴν κιβωτὸν τῆς δια-
 θήκης καὶ ἐδέχθησαν τὸ κτύπημα τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ¹²,
 προέβλεπον πλεον τοὺς συμμάχους των νὰ μὴ πολεμοῦν
 οὔτε νὰ ἀντιπαρτάσσονται εἰς μάχην, καί, ἔτσι, μαζί μετ'
 τὰ ἄλλα θαύματα ἀνεφερον καὶ αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν τῆς
 θείας δυνάμεως, ὅταν ἔλεγαν: «Διατί σκληρύνετε τὰς καρ-
 βίας σας, ὅπως τὰς ἐσκληρύνον αἱ Αἰγύπτιοι καὶ ὁ Φα-
 ραὺ; **12** ¹ Μήπως, ἀφοῦ τοὺς ἐνέπειαι (ὁ Θεός), δὲν
 ἄφησε τὸν λαὸν του καὶ ἔφυγαν;» ¹³. Ἐλεγαν δὲ αὐτὰ, ἐ-

11. Περὶ τῶν πόλεων αὐτῶν ἐν Α' Βασίλ. 6, 18.

12. Περὶ Α' Βασίλ. 6 καὶ 6 κεφάλαιον.

13. Α' Βασίλ. 6, 8.

πειθὴ ἐνόμιζαν ὅτι δὲν ἀπέτελει καὶ αὐτὸ ¹⁴ καθόλου μικρο-
 τέραν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ
 Θεοῦ, ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλλα φανερά θαύματα.

Αὐτὰ, λοιπόν, συνέβη καὶ εἰς τὴν προκειμένην περι-
 πτωσιν καὶ ἦτο ἱκανὸν νὰ προκαλέσῃ κατὰπληξιν εἰς τὸν
 τύραννον. Σκέψου, δέδοικα, εἰς τοιαύτῳ κατάστασιν ἦτο φυσι-
 κὸν νὰ εὐρέθῃ ὁ Ἡρώδης καὶ πόσον θὰ ἠργισθῆ, ἐπειδὴ ἡ-
 πατήθῃ ἀπὸ τοὺς μάγους καὶ πόσον ἐγελαιοποιήθῃ. Τί λοι-
 πόν, μήπως ἐγινε καλλίτερος; Ναι, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι κα-
 τηγορία τοῦ οικονομήσαντος αὐτὰ, ἀλλὰ πῶς εἶναι ἡ ὑπερβο-
 λικὴ μανία τοῦ Ἡρώδου, ὁ ὅποιος δὲν ὑποχωρεῖ εἰς ὅτι
 ἤμπορεῖ νὰ τὸν παρηγορήσῃ καὶ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ
 τὴν πονηρίαν, **Β** ἀλλὰ προχωρεῖ περαιτέρω, διὰ νὰ δεχθῆ
 καὶ σκληρότεραν τιμωρίαν διὰ τὴν παραφροσύνην του αὐ-
 τῆν.

Καὶ διὰ τοῖον λόγον, ἀπορεῖ κάποιος, ἀποστέλλεται
 εἰς τὴν Αἴγυπτον τὸ παιδί; Μά, ὁ ἴδιος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀ-
 νέφερε τὴν αἰτίαν. «Διὰ νὰ ἐκπληρωθῆ», λέγει, ἡ προφητεία
 «ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου» ¹⁵. Συγχρόνως,
 ὁμῶς, προεγγέλλεται καὶ τὸ προοίμιον χρησίων ἐλπίδων
 δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἡ βασιλεία
 καὶ ἡ Αἴγυπτος περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος τῆς
 γῆς ἦσαν καταδικασμέναι εἰς τὴν φλόγα τῆς ἀσεβείας, δεῖ-
 κνύων ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὅτι θὰ τὰς διαρθώσῃ καὶ θὰ τὰς
 καταστήσῃ καλλίτερας καὶ πείθων διὰ μέσου αὐτῶν νὰ πε-
 ριμύθουν τὰ κατὰ δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην, δι' αὐτὸ
 εἰς μὲν τὴν Βαβυλῶνα ἀπέστειλε τοὺς μάγους, εἰς δὲ τὴν
 Αἴγυπτον ἐπέμπε ὁ ἴδιος μετὰ τὴν μητέρα του.

Γ Ἐκτός ἀπὸ τὰ λεχθέντα καὶ κατὰ ἄλλα διδασκόμεθα
 ἀπὸ αὐτὰ, τὸ ὅποιον οὐκ ὀλίγον συντελεῖ εἰς ἀνάπτυξιν τῆς

14. Ἡ ἐξαπάτησις τῶν ἐχθρῶν, δηλαδή.

15. Ματθ. 2, 15. Ὡς 11, 1. — Ἡ παρόδησις τοῦ στίχου αὐτοῦ τοῦ
 Ὄση γίνεται ἐκ τοῦ ἠρωτικῶς ἐβραϊσμοῦ καὶ μὴ οἱ Ο' μετά-
 φρασιν εἰς Αἴγυπτον ἐπέλεσα τὰ τέκνα αὐτοῦ. Ὁ στίχος δὲν εἶναι
 ἀσφαρτεῖα, ἀλλ' ἐκδοσις ἰστορικῶς γεγονότος, τῆς κλήσεως, δηλαδή,
 τοῦ Ἰσραὴλ ἐξ Αἴγυπτου εἰς τὴν γῆν Καναάν, διὰ νὰ γνηστοποιήσων
 εἰς τὴν ἀλήθειαν ἱστορίαν. Ἀλλὰ ἡ ἱστορία τοῦ ἔθνους πᾶσι δὲν
 εἶναι ὡς τὴν ἐκδοσὶν τῆς Ὄσης τοῦ Μωϋσίου.

εὐαθείας. Ποῖον εἶναι, λοιπόν, αὐτό; Τό νά περιμένωμεν ἀπό τήν ἀρχήν πειρασμούς καί ἐπιθέσεις. Κότταξε, λοιπόν, ὅτι ἀπό αὐτά τά σπύργα ἀμέσως συμβαίνει αὐτό. Πραγματικά, μόλις ἐγεννήθη, καί ὁ τυράννος μαινεται καί φυγή καί μετακινήσις πραγματοποιεῖται ἔξω τῶν συνόρων καί ἡ μητέρα φυγαδεύεται εἰς τήν χώραν τῶν εἰδωλολατρῶν, χωρίς νά διαπράξῃ καμίαν ἀδικίαν. Ὅποτε καί ἐσύ, ἀκούων αὐτά, 1.222 δταν καταστής δέξις νά προσφέρῃς τὰς ὑπηρεσίας σου εἰς κάποιαν πνευματικὴν ὑπόθεσιν καί ἰδῆς ἔπειτα τὸν ἑαυτὸν σου νά ὑποφέρῃ τὰ μεγαλύτερα κακά καί νά ὑπομένῃ πολλοὺς κινδύνους, νά μὴ ταραχθῆς οὔτε νά εἴπῃς Ἵ σημαίνει αὐτὸ τέλος πάντων; Καί ὅμως, ἐγὼ ἔπρεπε νά στεφανωθῶ καί νά δοξασθῶ, νά εἶμαι διάσημος καί περίφημος, ἀφοῦ ἐξέτελεσα τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου. Ἐχων, ὅμως, αὐτὸ ὡς ὑπόδειγμα, νά ὑποφέρῃς τὰ πάντα μὲ γενναϊότητα, γνωρίζων ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ γνώρισμα τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τὸ ὅτι, δηλαδὴ, πάντοτε ἀκολουθοῦνται ἀπὸ πειρασμούς. Κότταξε, εἴθεαι, ὅτι αὐτὸ δὲν συμβαίνει μόνον εἰς τὴν μητέρα καί τὸ παιδί ἀλλὰ καί εἰς τοὺς εἰδωλολάτρᾶς ἐκείνους 16. Β Πραγματικά, καί ἐκεῖνοι φεύγου κρυφὰ ὡς νά ἦσαν δραπεταί. Καί ἡ μητέρα, πάλιν, ποῦ ποτὲ δὲν εἶχεν ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν οἰκίαν τῆς, λαμβάνει ἐντολὴν νά ὑποστῇ ἕνα τόσον μακρινὸν ταξίδι, ἕνεκα τοῦ θαυμασταῦ αὐτοῦ τέκου καί τῶν πνευματικῶν ὀδῶν.

Καί πρόσεξε τὸ παράδοξον φαινόμενον, πάλιν. Ἡ μὲν Παλαιστίνη δημιουργεῖ κινδύνους, ἡ δὲ Αἴγυπτος ὑποδέχεται καί διασώζει τὸν κινδυνεύοντα. Διότι ἄχι μόνον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν υἱῶν τοῦ πατριάρχου συνέβαινον τύποι (τῶν μελλόντων), ἀλλὰ καί εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν Κύριον. Πραγματικά, πολλὰ ἀπὸ ὅσα ἐπρόκειτο νά συμβοῦν εἰς τὸ μέλλον, προεκπρόσσωτο δι' αὐτὸν ἐγένοντο ὑπ' αὐτοῦ. Πράγμα τὸ ὁποῖον συνέδη καί μὲ τὴν θνον καί τὸν πῶλον.

Ἀφοῦ ἐνεφανίσθη, λοιπόν, ὁ ἄγγελος, δὲν ὁμιλεῖ εἰς τὴν Μαρίαν, ἀλλὰ εἰς τὸν Ἰωσήφ. C Καί τί λέγει; «Σῆκου

16. δηλαδὴ, εἰς τοὺς μάγονς.

καί παράλαβε τὸ παιδί καί τὴν μητέρα του» 17. Ἐδῶ πλέον δὲν λέγει «τὴν γυναῖκά σου» 18, ἀλλὰ «τὴν μητέρα του». Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἐγεννήθη τὸ παιδί, καί διελύθη ἡ ὑπόψια καί ἐθεβαιώθη ὁ Ἰωσήφ 19, ὁ ἄγγελος ὁμιλεῖ πλέον καθαρά, χωρὶς νά τοὺς ἑνομάζῃ οὔτε παιδί του οὔτε γυναῖκά του, ἀλλὰ λέγει: «Παράλαβε τὸ παιδί καί τὴν μητέρα του καί πήγαινε εἰς τὴν Αἴγυπτον». Προσθετεῖ δὲ καί τὴν αἰτίαν τῆς φυγῆς: «Διότι ὁ Ἡρώδης», λέγει, «σκοπεῖ νά φωνεῖσθαι τὸ παιδί» 20.

Ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Ἰωσήφ, δὲν ἑκοινολόγησθαι, οὔτε εἶπεν Ἐνεξήγητον εἶναι τὸ πρᾶγμα. Δὲν εἶλεγε προηγουμένως, ὅτι αὐτὸς θά σώσῃ τὸν λαόν του» 21. 1.223 Καί τώρα οὔτε τὸν ἑαυτὸν του δὲν ἠμπορεῖ νά σώσῃ, ἀλλὰ ὑπάρχει ἀνάγκη νά φύγωμεν, νά ἀποδημήσωμεν καί νά κάνωμεν μακρὰν μετανάστευσιν. Αὐτὰ ποῦ συμβαίνουν εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὴν ὑπόσχεσιν. Καί ὅμως, δὲν λέγει τίποτε ἀπὸ αὐτά, (διότι ἦτο πιστὸς ὁ ἄνθρωπος), οὔτε ἐρωτᾷ λεπτομερείας διὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπιστροφῆς, καθ' ἣν στιγμήν μάλιστα ὁ ἄγγελος ἔθεσεν αὐτὸν ἀορίστως. «Καί μένε ἐκεῖ, μέχρις ἂν σοῦ εἴπω» 22. Ἄλλ' ὅμως δὲν ἠδιαφόρησε δι' αὐτὸ, ἀλλὰ ὑπακούει καί πείθεται, ὑπομένων μὲ χαρὰν ὅλους τοὺς πειρασμούς. Διότι ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς εἰς τὰ θάνατα αὐτὰ ἀνέμιξε καί εὐχάριστα γεγονότα. Αὐτὸ, ἀκριβῶς, κάνει καί εἰς ὅλους τοὺς ἁγίους, δηλαδὴ, οὔτε τοὺς κινδύνους, οὔτε τὰς ἀνέσεις θῆτι συνεχεῖς, B ἀλλὰ διὰ τοῦ συνδυασμοῦ καί τῶν δύο αὐτῶν ὑφαίνει τὴν ζωὴν τῶν δικαίων.

Τὸ ἴδιον, λοιπόν, ἔκανε καί ἐδῶ. Πρόσεξε, δηλαδὴ. Εἶδε τὴν Παρθένον νά κωφορῇ. Τὸ γεγονός αὐτὸ τὸν ἔρριψεν εἰς ταραχὴν καί εἰς μεγάλην σύγχυσιν, διότι ὑπωπτεύετο τὴν κόρην διὰ μοιχείαν. Ἄλλ' ἀμέσως ἦλθεν ὁ ἄγγελος καί τὴν ὑπόψιαν διέλυσε καί τὸν φόβον ἐξηφάνισεν. Καί

17. Ματθ. 2, 13.

18. Ματθ. 1, 20.

19. Περὶ τῆς θαυμαστῆς ἀλλήλῃσεως καὶ γεννήσεως.

20. Ματθ. 2, 18.

21. Ματθ. 1, 21.

22. Ματθ. 2, 12.

βλέπων τὸ γεννηθὲν παιδίον ἀπεκόμισε πολὺ μεγάλην χαρὰν. Ἄλλα καὶ πάλιν τὴν χαρὰν αὐτὴν τὴν διαδέχεται ἄχι μικρὸς κίνδυνος, ὅταν ἡ πόλις ταράσσεται, ὁ βασιλεὺς μαινεταὶ καὶ ζητῆ ἢ εὐρὴ τὸν γεννηθέντα. Μὰ καὶ τὴν ταράχην αὐτὴν τὴν διεδέχθη ἄλλη χαρὰ, ὁ ἀσπὴρ καὶ ἡ προσκύνησις τῶν μάγων. C Καὶ πάλιν, ὁμῶς, μετὰ τὴν εὐχαριστήσιον αὐτὴν, ἐρχεται φόβος καὶ κίνδυνος. «Διότι ὁ Ἡρώδης», λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς, «ζητεῖ ἢ φονεῦσθαι τὸ παιδίον». Καὶ πρέπει νὰ φύγουν καὶ νὰ μετακομίσουν ὅπως γίνεται εἰς τοὺς ἀπλοῦς ἀνθρώπους, διότι δὲν ἔπρεπε νὰ θαυματοουργήσῃ, ἀκόμη. Πραγματικὰ, ἐάν ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἔκανε θαύματα, δὲν θὰ ἔθεωρετο ὅτι εἶναι θνητὸς. Δι' αὐτὸ, εἰς ἄλλου, δὲν πλάττεται ἀπὸ τὸν ὁμοῦ (τοῦ σώματος), ἀλλὰ καὶ ἡ κωφορία γίνεται, καὶ χρόνος ἐννέα μηνῶν ἀπατεῖται, 1*24 καὶ ὠδίνες, καὶ γέννησις, καὶ γαλακτοτροφία καὶ ἀφάνεια καθ' ἅλῃ τὸν χρόνον καὶ περιμένει τὴν ἀρμόζουσαν εἰς τοὺς ἀνδρας ἡλικίαν 2, ὥστε δι' ἄλῃν αὐτῶν νὰ γίνῃ εὐπρόσδεκτον τὸ μυστήριον τῆς οικονομίας.

Διατὶ, ὁμῶς, ἔγινον καὶ αὐτὰ τὰ θαύματα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς; ἐρωτᾷ κάποιος. (*Ἐγινον) διὰ τὴν μητέρα, διὰ τὸν Ἰωσήφ, διὰ τὸν Συμεὼν, ποῦ ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνῃ σύντομα, διὰ τοὺς ποιμένες, διὰ τοὺς μάγους, διὰ τοὺς Ἰουδαίους. Διότι ἐάν ἤθελαν νὰ προσέξουν μὲ ἀκριβείαν εἰς τὰ γεγονότα, ἀσφαλῶς, δὲν θὰ ἀπέκτινον μικρὰν γῶσιν διὰ τὰ μελλοντικὰ πράγματα. Ἐάν δὲ δὲν κάνουν λόγον διὰ τοὺς μάγους οἱ προφῆται, μὴ ταράσσουσι, διότι οἱ προφῆται δὲν προείπαν τὰ πάντα οὔτε ἀπεσιώπησαν τὰ πάντα. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς προσέκειται ἡ μεγάλην κατὰ πληξιν καὶ φόβον τὸ νὰ ἴδουν πραγματοποιούμενα τὰ πράγματα, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀκούσει τίποτε περὶ αὐτῶν, ἔτσι καὶ τὸ νὰ μάθουν τὰ πάντα ἔκανε τοὺς ἀκούστας νὰ κοιμῶνται καὶ δὲν ἄφηνε τίποτε, πλεόν, διὰ τοὺς εὐαγγελιστάς.

Ἐάν δὲ ἔχουν ἀμφιβολίας διὰ τὴν προφητείαν αὐτὴν

23. Δι' ἄλῃν αὐτῶν ἀπεδεικνύεται ἡ κολήσις ἡμοίωνος τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἡ δέξις αὐτοῦ ἀπὸ ἑκὰς τὰ στέδια καὶ τὰς φάσεις τῆς ἀνθρωπότητος ὡς μὲχρι τῆς ἀνωκοσμότητος του καὶ τῆς ἐμφανιστικῆς του εἰς τὸν ἄνθρωπον ἑαυτοῦ.

οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ὑποστηρίζουν ὅτι τὸ «ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον» 24, ἐλέχθη δι' αὐτοῦ 25, θὰ ἤμπορούσαμεν νὰ τοὺς ἀπαντήσωμεν, ὅτι καὶ αὐτὸ εἶναι νόμος εἰς τὰς προφητείας, τὸ νὰ λέγονται πολλάς φορές πολλά δι' ἄλλα γεγονότα καὶ νὰ ἐκπληροῦνται εἰς ἄλλα περιστατικά, ὅπως εἶναι τὸ λεχθὲν διὰ τὸν Συμεὼν καὶ τὸν Λευὶ «θὰ διασκορπίσω αὐτούς», λέγει, «μεταξὺ τῶν ἄλλων υἱῶν τοῦ Ἰακώβ καὶ θὰ τοὺς διασπείρω εἰς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν» 26. Βέβαια, αὐτὸ δὲν συνέβη εἰς τοὺς ἰδίους, ἀλλὰ εἰς τοὺς ἀπογόνους των 27. C Ἐπίσης, καὶ τὸ λεχθὲν ἀπὸ τὸν Νῶε εἰς τὸν Καναάν 28, ἐπραγματοποιήθη εἰς τοὺς Γαββαὼντας τοὺς ἀπογόνους τοῦ Καναάν. Καὶ εἰς τὸν Ἰακώβ τὸ ἴδιον ἤμπορεῖ νὰ ἴδῃ κανεὶς ὅτι συνέβη. «Ἦνε κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ πατρὸς σου θὰ σὲ προσκυνήσουσιν» 29. (Ἡ εὐλογία αὐτῆ τοῦ Ἰσαὰκ πρὸς τὸν Ἰακώβ) δὲν ἐπραγματοποιήθη εἰς τὸν Ἰακώβ, (διότι πῶς ἦτο δυνατόν αὐτό, ἀφοῦ ὁ Ἰακώβ ἐφοβήθη καὶ ἔτρεμε καὶ συνέχαι προσκύνει τὸν ἀδελφόν του Ἠσαὺ;), ἀλλὰ ἐγένετο πραγματικῆς εἰς τοὺς ἀπογόνους του.

Αὐτὸ, ἀκριβῶς, συνέβη καὶ ἐδῶ, θὰ ἴδοντες νὰ ὑποστηρίξῃ ὁ οἰσοδήποτε. Ποῖος, ὁμῶς, δύναται νὰ ὀνομασθῇ πρὸ ἀληθινῆς υἱὸς τοῦ Θεοῦ; 1*25 Μήπως, ὁ προσκυνῶν

24. Ματθ. 3, 15 καὶ Ἰω. 11, 1.

25. Πρὸς τὴν σημείωσιν 15 τῆς παραφύσεως.

26. Γεν. 49, 7.

27. Πραγματικὰ, κατὰ τὴν ἔξοδον τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς Αἴγυπτου ἡ φυλὴ τοῦ Συμεὼν εἶναι ἡ ἀπονεστεύσα. Κατὰ τὴν εὐλογίαν τοῦ Μωσέως ἀπομαρτυρεῖται τελείως (Πρὸς τὸν Δευτ. 33). Εἰς τὴν γῆν Καναάν δὲν καίνας ἰθαμῆραν μερῶς, ἀλλ' ἐστάσεται εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα ὡς δούλη. Τὴν δὲ φυλὴν τοῦ Λευὶ καταρῖνει ὁ Μωσῆς ἀπὸ τῆς κληρονομίας.

28. Πρὸς τὴν Γεν. 9, 25.

29. Γεν. 27, 28.

30. Ἀναφέρεται εἰς τὴν παρασημασίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τὴν προσκύνουσαν τῶν ἐιδόλων δι' αὐτῶν.

τόν νόμον⁸¹ και λατρεύον τόν Βεελζεβούλ⁸² και θυσιάζον τά παιδιά του εις τά εἰδωλά, ἢ ὁ φύσει Υἱός ὁ ὁποῖος τιμῆ και τὸν γεννήσαντα Πατέρα; Συνεπῶς, εἰάν δέν ἤρχετο ὁ Ἰησοῦς, ἡ προφητεία δέν θά ἐπραγματοποιεῖτο.

Κύτταξε, λοιπόν, πῶς ὑπανίσταται και αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστής, ὅταν λέγῃ «Διὰ τὴν ἐκπληρωθῆ⁸³ ὑποδεικνύων ὅτι δέν θά ἐξεπληροῦτο ἡ προφητεία, εἰάν δέν ἤρχετο ὁ Χριστός. Τὸ γεγονός δὲ αὐτὸ ἔχει ὀλίγον λαμπρύνει και δοξάζει τὴν Παρθένον. Διότι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὅλος ὁ λαὸς ἐθεώρει ὡς ἐγκώμιον, αὐτὸ ἠμποροῦσε νὰ τὸ εἶχῃ και αὐτὴ, πλὴν, ἐπειδὴ, βέβαια, ὑπερηφανεύοντο και ἐκόμπανον διὰ τὴν ἐπάνοδόν των ἐκ τῆς Αἰγύπτου. (Αὐτὸ, λοιπόν, ὑπανίστασθαι και ὁ προφήτης ἔλεγεν· Β «Μήπως και τοὺς ἀλλοφύλους ἀπὸ τὴν Κατπαδοκίαν και τοὺς Ἀσουρίους ἀπὸ τὸν δόθρον δέν ἀνέστυρα;»)⁸⁴ Αὐτὸ δημιουργεῖ και τὸ προτέρημα τῆς Παρθένου. Μέλλον, ὅμως, και ὁ λαὸς και ὁ πατριάρχης κατελθόντες εἰς τὴν Αἴγυπτον και ἀναχωρήσαντες ἀπὸ ἐκεῖ, ἐπραγματοποιῶν τὸν τύπον τῆς ἀνόδου τῆς Παρθένου. Πραγματικῶς, και ἐκεῖνοι ἀποβαλόντες τὸν ἐκ πείνης θάνατον, κατῆλθον εἰς τὴν Αἴγυπτον. Και ὁ Ἰησοῦς ἀποφεύγει τὸν ἐκ τῆς κακίας προερχόμενον θάνατον. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν, κατελθόντες, ἀπληθύνθησαν τότε ἐκ τῆς πείνης, ὁ Χριστός, ὅμως, καταβάς, διὰ τῆς ἀφιέσεως του ἠγίασεν δόλοκληρον τὴν χώραν.

Πρόσεξε, τώρα, κατὰ ποῖον τρόπον μεταξὺ τῶν ταπεινῶν γεγονότων ἀποκαλύπτεται και ἡ θέσις τοῦ Ἰησοῦ. Διότι, ὅταν ὁ ἄγγελος εἶπεν «φεύγε εἰς τὴν Αἴγυπτον», C δέν τοὺς ὑπεσχέθη νὰ τοὺς συνοδεύσῃ, οὔτε ὅταν θά πηγαίνουν, οὔτε ὅταν θά ἐπιστρέψουν, ὅταν ὅτι ἔχουν μέγαν συνοδοιπόρον τὸ γεννηθὲν παιδίον, τὸ ὁποῖον μόλις ἐράνη μετέδωκεν τὰ πράγματα και ἔκανε και τοὺς ἐχθρούς, ἀκόμη, νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν αἰκονομίαν αὐτῆν. Πραγματικῶς, οἱ εἰδωλολάτραι μάγοι, ἀφοῦ ἐγ-

81. Βεελζεβούλ· Ὁ μέγιστος τῶν θεῶν τῶν Μωαβιτῶν ἐξομοιωμένος πρὸς τὸν Ἑρῆνον ἢ τὸν Δία. Ἐπιταρῆτε ἐπὶ τοῦ θρόνου Πιῶφ, τὸ θινῶν του ὁλοῦ ἐκώμας τοῦ Πιῶφ.

82. Ματθ. 3, 16.

83. Ἄμ. 9, 7.

κατέλειπον τὴν πατροκαρδοτον δεισιδαιμονίαν ἐρχονται διὰ νὰ τὸν προσκυνήσουν. Ἀλλὰ και ὁ Ἀβουστὸς⁸⁵ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ γεννηθῆ εἰς τὴν θηλασίαν, 1283 διὰ τοῦ διατάγματος περὶ τῆς ἀπογραφῆς⁸⁶. Ἐπίσης, ἡ Αἴγυπτος τὸν διασώζει, ὅταν τὸν ἐδέχθη ὡς φυγάδα και κινδυνεύοντα, και ἔτσι ἔχει μίαν ἀφορμὴν τῆς οικειώσεως μετ' αὐτόν, ὥστε, ὅταν πρόκειται νὰ ἀκούσῃ τοὺς ἀποστόλους νὰ κηρύττουσιν περὶ αὐτοῦ, νὰ καυχᾶται και δι' αὐτὸ, ἐπειδὴ, δηλαδὴ, τὸν ἐδέχθη πρώτη.

Βέβαια, τὸ προτέρημα αὐτὸ ἀνῆκε μόνον εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἀλλ' ἡ Αἴγυπτος ἀπεδείχθη πῶς θερμὴ ἀπὸ αὐτὴν. Καί, τώρα, ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὴν Ἐρημον τῆς Αἰγύπτου⁸⁷, θά ἴδῃς τὴν Ἐρημον αὐτὴν νὰ εἶναι ὀρειοτέρα ἀπὸ κάθε παράδεισον, και χοροὺς ἀγγέλων μετ' τὴν μορφήν τῶν ἀνθρώπων, και πλήθη μαρτύρων, και ὁμίλους παρθένων, B και θά ἴδῃς, ἐπίσης, νὰ καταστρέφεται τελείως ἡ κυριαρχία τοῦ διαβόλου, ἡ δὲ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ νὰ διαλάμπῃ. Καὶ τὴν μητέρα τῶν ποιητῶν⁸⁸, τῶν σοφῶν⁸⁹ και τῶν μάγων, ἡ ὁποία ἐφεύρε κάθε λογῆς μαγείαν και τὴν διέδωσε και εἰς τοὺς ἄλλους, αὐτὴν θά τὴν ἴδῃς τώρα νὰ ὑπερηφανεύεται διὰ τοὺς ἄλιεῖς⁹⁰, και νὰ περιφροῖ μὲν ὅλα ἐκεί-

84. Πιφίπεται διὰ τὸν Ὁραβιανὸν Ἀβουστον (83 π.Χ. - 14 μ.Χ.) πρῶτον ἀποκράτορα τῆς Ρώμης, ἀνεκτὸν τοῦ Παύλου Καίσαρος και ἡμέτερον αὐτοῦ. Ὅπως ἀνεγνώσκον τὸ ρωμαϊκὸν κράτος ἐπὶ στερεωτέραν βάσει, ἀφοῦ πρῶτον κατέγαγε Λαμπαρὸν νόμον εἰς τοὺς Φιλίππων (42 π.Χ.), εἰς τὸ Ἄκτιον (81 π.Χ.) και ἐκράτισεν τὴν Αἴγυπτον. Ἐπὶ αὐτοῦ ἐπραγματοποιεῖται ἡ κατά τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ γινουμένη ἀπογραφὴ.

85. Παρβλ. Ἄμκ. 2, 1 - 2.

86. Ἐνταῦθα ὁ ἱερεὺς Χρυσοστόμος παρασιάζει τὸν ἐν ἀσπὶ κηρυττόμενον χριστιανισμὸν τῆς Αἰγύπτου κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας, ὅτε ἡ κυρία τῆς εἰδωλολατρίας και τῆς μαγείας μετεβλήθη εἰς ἐπίτητον κωμῆσιον.

87. Ἀναφέρεται εἰς τοὺς εἰδωλολάτραις ποιητὰς και σοφοὺς, οἱ ὁποῖοι ἦσαν οἱ εἰσηγηταὶ και θεμελιωταὶ τῆς εἰδωλολατρίας.

88. Δηλαδή, τοὺς ἄγιους Ἀποστόλους ἐν γένει.

να, τὸν δὲ ακηνοποιῶν³⁹ καὶ τὸν τελῶν⁴⁰ νὰ περίφερον παντοῦ καὶ νὰ προβάλλῃ τὸν σταυρὸν. Καὶ αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ δὲν ὑπάρχουν μόνον εἰς τὰς πόλεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐρήμους μᾶλλον, παρὰ εἰς τὰς πόλεις. Πραγματικά, ἡμπορεῖς νὰ ἴδῃς εἰς κάθε σημεῖον τῆς χάρας ἐκείνης τὸ στρατόπεδον τοῦ Χριστοῦ, Ὁ τὴν ἠμιγυρίν τοῦ βασιλέως⁴¹ καὶ τὴν πολιτείαν τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων. Καὶ μάλιστα αὐτὰ συμβαίνουν ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἀνδρας, ἀλλὰ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ συναντήσῃ καὶ εἰς τὸ γένος τῶν γυναικῶν. Πραγματικά, καὶ αὐτὰ δὲν φιλοσοφοῦν⁴² καθόλου ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς ἀνδρας, ὄχι κρατοῦσαι ἀσπίδας καὶ ἀναδαινοῦσαι εἰς τοὺς ἵππους, ὅπως ὀρίζουν οἱ σεμοὶ νομοθέται καὶ φιλόσοφοι τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ διεξάγουσαι ἄλλην μάχην πολὺ σκληροτέραν. Διότι ὁ πόλεμος εἶναι κοινός καὶ δι' αὐτὰς καὶ διὰ τοὺς ἀνδρας καὶ διεξάγεται ἐναντίον τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, καὶ ποτὲ ἡ ἀδυναμία τῆς φύσεως δὲν γίνεται ἐμπόδιον διὰ τὰς συμπλοκάς αὐτοῦ τοῦ εἶδους, διότι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν κρίνονται ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν σωμάτων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς. **1.22.7** Δι' αὐτὸ πολλὰς φορὰς καὶ αἱ γυναῖκες ἠγωνίσθησαν περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἀνδρας καὶ ἔζησαν λαμπρότερα πρόπαντα. Δὲν εἶναι τόσο λαμπρός ὁ οὐρανὸς μὲ τὸν ποικίλου χορὸν τῶν ἀστρων, ὅσον εἶναι ἡ ἔρημος τῆς Αἰγύπτου, ἡ ὅποια εἰς κάθε σημεῖον τῆς μᾶς δεικνύει τὰς σκηνὰς τῶν μοναχῶν.

Ἐὰν γνωρίζῃ κανένας τὴν παλαιὰν ἐκείνην Αἴγυπτον, τὴν θεομάχον καὶ μαινομένην, τὴν δούλην εἰς τὴν λατρείαν τῶν ζώων, τὴν φοβουμένην καὶ τρέμουσαν τὰ κρόμμια, αὐτὸς θὰ ἀντιληφθῇ καλὰ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ. Μᾶλλον, ὅμως, δὲν ἔχομεν ἀνάγκην ἀπὸ παλαιὰς ἀφηγήσεως, διότι καὶ σήμερον ἀκόμη αἰσθάνονται λείψανα τῆς ἀνοήτου ἐκείνης περιόδου πρὸς ἀπόδειξιν τῆς προηγουμένης μανίας.

39. Τὸν ἀπίστολον Παύλον.

40. Μᾶλλον πρόπαντα διὰ τὸν ἑναγκαλιστὴν Ματθαῖον. (Περὶ. Μαρτ. 8, 9).

41. Τοῦ Κυρίου.

42. Τὸ φιλοσοφῶν σημαίνει τὴν πίστιν, τὴν ἐθεόθετον ἐν γένει, καὶ ἰδιαιτέρα τὴν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀρχῶν τῆς πίστεως.

Β Καὶ ὅμως, αὐτοί, οἱ ὅποιοι παλαιότερα ὄλοι τοὺς εἶχαν στραφῆ εἰς τὸσον μεγάλην μανίαν, τώρα, φιλοσοφοῦν διὰ τὸν οὐρανὸν καὶ διὰ τὰ πράγματα, ποῦ εἶναι ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν, καὶ περιπατοῦν τὰς πατροπαράδοτους συνθέσεις, καὶ ταλανίζουν τοὺς προγόνους των καὶ δὲν δίδουν καθόλου σημασίαν εἰς τοὺς φιλοσόφους. Διότι ἐδιδάχθησαν ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα, ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν φιλοσόφων εἶναι εὐρήματα τῶν μεθυστῶν γραβίων, ἐνῶ ἡ πραγματικὴ φιλοσοφία καὶ ἀναξία τῶν οὐρανῶν εἶναι αὐτὴ, ἡ ὅποια ἐγνωστοποιήθη εἰς αὐτοὺς διὰ μέσου τῶν ἀδελφῶν. Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, μὲ τὴν ἀκρίθειαν προσέχουν εἰς τὰ δόγματα καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς ζωῆς των. Πραγματικά, ἀφοῦ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν περιουσίαν των καὶ ἐσταύρωσαν τὸν ἑαυτῶν των δι' ἀλόκληρον τὸν κόσμον, προχωροῦν ἀκόμη περισσότερο, Ὁ χρησιμοποιοῦντες τὴν σωματικὴν ἐργασίαν των διὰ τὴν διατροφήν των πνεύτων. Ὅστε, θέδεια, ἐπειδὴ νηστεύουν καὶ ἀγρυπνοῦν, ἔχουν τὴν ἐξίωσιν νὰ ἀναπαύωνται κατὰ τὴν ἡμέραν. Ἄλλὰ τὰς μὲν νύκτας τὰς περνοῦν ψάλλοντες τοὺς ἱεροὺς ὕμνους καὶ μετέχοντες εἰς τὰς ἀγρυπνίας, τὰς δὲ ἡμέρας εἰς τὰς προσευχὰς καὶ συγχρόνως εἰς τὴν χειρωνακτικὴν ἐργασίαν, μιμούμενοι τὸν ἀποστολικὸν ὅρον. Διότι, ἐὰν ἐκεῖνος⁴³, μολοντί ἡ οἰκουμένη εἶχεν ἐστραμμένα τὰ δλέμματα τῆς πρὸς αὐτὸν, διὰ νὰ διατρέφῃ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, καὶ εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐσύχναζε καὶ τέχνην ἐξήκοιζε **1.22.8** καὶ δὲν ἐκοιμάτο ὅστε τὰς νύκτας πράττων αὐτὰ⁴⁴, πολὺ περισσότερο ἡμεῖς, λέγει, οἱ ὅποιοι κατοικοῦμεν εἰς τὴν ἔρημον καὶ δὲν ἔχομεν τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τοὺς θαρούβους τῆς πόλως, εἶναι δίκαιον νὰ χρησιμοποιοῦμεν τὴν ἐλευθερίαν, ποῦ μᾶς δίδει ἡ ἡσυχία τῆς ἐρήμου, εἰς τὴν ἐπιπέλεσιν πνευματικῆς ἐργασίας.

⁴³ Ἐντραπῶμεν, λοιπὸν, ὄλοι μας, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πτωχοί, ὅταν ἐκείνοι μὲν, χωρὶς νὰ ἔχουν τίποτε ἀπολύτως, παρὰ μόνον σῶμα καὶ χέρια, σπεύδουν καὶ ἐπιδικῶναι νὰ ἀνεύρουν ἔσσοδον διὰ τοὺς πτωχοὺς μὲ αὐτὰ, ἐνῶ ἡμεῖς, ἂν καὶ ἔχομεν ἀμέτρητα πλοῦτῃ εἰς τὰς ἀπο-

43. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

44. Περὶ. Α' Κορινθ. 4, 12. Περὶ. 20, 24 - 26.

θήκας μας, δὲν προσφέρμεν εἰς αὐτοὺς οὔτε ἀπὸ τῶ περισευμά μας. Ποῖαν ἀπολογίαὺν θὰ ἔχουμεν, λοιπόν; Πές μου, Ποῖαν συγγνώμην;

Σκέψου, δέδαια, ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ αὐτοὶ ἦσαν φιλοχρήματοι Ἐ καὶ γαστριμαργοὶ μαζί μὲ τὰ ἄλλα κακά. Διότι ἐκεῖ ἦσαν οἱ λέθητες τοῦ κρέατος, τοὺς ἀποφους ἐνεθυμοῦντο οἱ Ἰουδαῖοι⁴⁵. Ἐκεῖ ἐπεκράτει ἡ τυραννία τῆς κοιλίας. Καὶ ὅμως, ἐπειδὴ ἠθέλησαν, ἤλλαξαν, καὶ ἀφοῦ ἐδέχθησαν τὸ πῦρ τοῦ Χριστοῦ, ἐστράφησαν ἐξ ὀλοκλήρου πρὸς τὸν οὐρανόν. Καί, μολούτι εἶναι πῖθ θερμοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἄλλων περιοχῶν καὶ εὐκολώτερα ὀργίζονται καὶ ῥέπουσιν πρὸς τὰς σωματικὰς ἡδονάς, ἐν τούτοις μιμούνται τὰς ἀσωμάτων δυνάμεις μὲ τὴν πραότητα των καὶ τὴν ὑπομονὴν τοῦ διδοῦ ἡ εὐσέβεια. Καὶ ὅποιος ἔχει ἐπισκευθῆ τὴν χώραν, γνωρίζει τί λέγω.

Ἐάν, ὅμως, κάποιος δὲν ἐπήγεν εἰς τὰς σκηνὰς ἐκεῖνων, ἀς σκευθῆ αὐτόν, ὁ ὅποιος μέχρι τώρα εὐρίσκειται εἰς τὰ στόματα δλων C καὶ τὸν ὅποιον ἔφερον ἡ Αἴγυπτος μετὰ τοὺς ἀποστόλους, τὸν μακάριον καὶ μέγαν Ἀντώνιον, καὶ ἀς συλλογισθῆ ὅτι καὶ αὐτὸς ἦτο εἰς ἐκεῖνην τὴν χώραν, εἰς τὴν ὅποιαν καὶ οἱ Φαραῶν, καὶ ὅμως, καθόλου δὲν ἐζημιώθη ἀπὸ αὐτὴν, ἀλλὰ ἀντιθέτως καὶ τῆς θείας ἐπιφανείας ἐκρίθη ἄξιος καὶ ἐπέδειξε τοιαύτην ζωὴν, ὅπως τὴν ὀρίζουν οἱ νόμοι τοῦ Χριστοῦ. Καὶ αὐτὸ θὰ τὸ γνωρίσῃ κανεὶς μὲ ἀκρίθειαν, ἐάν μελετήσῃ τὸ διδόν, τὸ ὅποιον περιέχει τὴν ἱστορίαν τῆς ζωῆς ἐκεῖνου⁴⁶, εἰς τὸ ὅποιον θὰ εἶδῃ καὶ πολλὰς προφητείας. Πραγματικὰ, προσφίτησε διὰ τοὺς ἀπαδοὺς τοῦ Ἀρείου καὶ προεῖπε τὴν ἱμῖον, ἡ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ προέλθῃ ἀπὸ αὐτοῦ. 11⁴⁷ Ἀσφαλῶς, ὁ Θεὸς τὸν εἶδωσε τότε καὶ τοῦ παρουσίασε πρὸ τῶν ἐφθαλμῶν του τὰ μέλλοντα καὶ συμβοῦν. Πράγμα τὸ ὅποιον, μαζί μὲ τὰ ἄλλα, εἶναι ἀπάδαξις τῆς ἀληθείας, διότι καμμία ἀπὸ τὰς αἰρέσεις δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ παρόμοιον ἄνδρα.

45. Πρὸβ. Ἐξά. 16, 3.

46. Δὲν ἐπιτρέχει ἀμφιβολία ὅτι ἀντιθέτως διὰ τὴν Ζωὴν τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου τὴν ἁγίαν Ἐργασίαν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος ὁ Μέγας.

Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ τὰ ἀκούετε ὅλα ἀπὸ ἡμῶν, ἐγκόψατε εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ διδίου καὶ θὰ μάθετε τὰ πάντα μὲ ἀκρίθειαν καὶ μεγάλην εὐσέβειαν θὰ ἀντλήσετε ἀπὸ ἐκεῖ. Τοῦτο δὲ οὐκ παρακαλῶ, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ μιμηθῶμεν, καὶ νὰ μὴ προβάλλωμεν πρὸς δικαιολογίαν οὔτε τὴν χώραν, οὔτε τὴν ἀνατροπὴν, οὔτε τὴν πονηρίαν τῶν πραγμῶν μας. Διότι ἐάν θέλωμεν νὰ προσέχωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν θὰ μᾶς σταθῆ ἐμπόδιον. Ἐ Πραγματικὰ, καὶ ὁ Ἀδραὰμ εἶχεν ἀσεβῆ⁴⁷ πατέρα, ἀλλὰ δὲν διεδέχθη τὴν παρνομίαν. Καὶ ὁ Ἐζεκίας⁴⁸ κατήγετο ἀπὸ τὸν Ἀχαά⁴⁹, καὶ ὅμως αὐτὸς ὑπῆρξεν ἀγαπητὸς εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Ἰωσήφ, ἐν καὶ ἔζη εἰς τὴν πρηνεῦσαν τῆς Αἴγυπτου, ἐδέχθη τοὺς στεφάνους τῆς ἐγκρατείας. Καὶ οἱ Τρεῖς Παιδες εὐρισκόμενοι εἰς τὴν καρδίαν τῆς Βαβυλώνας, καὶ μάλιστα μέσα εἰς τὴν οἰκίαν, ἐνῶ ἦτο ἐστρωμένη Σιβαριτικὴ⁵⁰ πρᾶξις, ἐν τούτοις ἐπέδειξαν ἄκραν εὐσέβειαν. Καὶ ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ὁ Παῦλος εἰς τὴν οἰκουμένην. Καὶ ὅμως, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔγινεν εἰς κανένα ἐξ αὐτῶν ἐμπόδιον πρὸς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς.

Αὐτὰ, λοιπόν, σκεπτόμενοι καὶ ἡμεῖς, ἀς ἀπομακρῶ-

47. Ἡ λέξις χρησιμεύεται ἐν ὁμοίᾳ διὰ τὴν κατὰ τοῦ Ἀδραὰμ ἦτο εὐσεβὴς καὶ δὲν εἶχε τὴν παρνομίαν γνῶσιν ἀπὸ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ.

48. Ἐζεκίας Πῆς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀχαά, βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα (796 - 697 π.Χ.). Ἀπέστρεψε τοὺς Ἀσσυρίους ἐκ τῆς χώρας του (708 π.Χ.) καὶ συνέθεσεν σαμαχιαν μὲ τοὺς Αἰγυπτίους, ἐσθθόμενος καὶ ματευθόμενος ἀπὸ τὸν προφήτην Ἠσαΐαν, ἀνοικταίτητος τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Πληροφορίας περὶ αὐτοῦ ἔχουσι εἰς Ἁ' Βασιλ. κεφ. 18 - 20, Β' Παρολιου. κεφ. 28 - 32 καὶ Ἠσ. κεφ. 36 - 39.

49. Ἀχαά Βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα κατὰ τὸν 8ον αἰῶνα. Εἶναι γνωστὸς διὰ τὴν τύπον του πρὸς τὴν εἰδωλολατρίαν, ἀπὸ τὰς σεσέσεις καὶ τὴν ἀντίθεσιν τοῦ προφήτου Ἠσαΐου. Συγκαταλέγεται εἰς τοὺς ἠγονόους τοῦ Ἰησοῦ. (Ματθ. 1, 9). Τὰ κερ' αὐτὸν διηγείται ἡ Ἁ' Βασιλ. κεφ. 18, ἡ Β' Παρολιου. κεφ. 28 καὶ Ἠσ. κεφ. 7.

50. Σιβαριτικὴ: Ἐστὶ ὀνομάζεται κατὰ πλῆθος τράπεζα ἐκ τῆς πόλεως Σιβαριτος τῆς γαστρὸς Ἰταλίας, οἱ κάτοικοι τῆς ὁποίας ἦσαν γνωστοὶ διὰ τὴν ὀσπὴν των πρὸς τὰ πλοῖα καὶ ἐπιγὰ.

καὶ τὰς περιττὰς αὐτὰς προφασίαις καὶ δικαιολογίαις καὶ ὡς ἀποδιδόμεναι εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἰσθῶτας. Διότι, ἔτσι, Ὁ καὶ μεγαλυτέραν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ ἔχει προσελκύσασθαι καὶ ἅ τὸν πείσασθαι νὰ μᾶς βοηθήσῃ εἰς τοὺς ἀγῶνας μας, καὶ τὰ αἰῶνια ἀγαθὰ ἔχει ἀπολαύσασθαι, τὰ ὅποια εἶθε ἴδοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Θ'
(Κεφ. 6', 18 — 23)

180. Τότε ὁ Ἡρώδης, δὲν εἶδεν ὅτι οἱ μάγοι τὸν ἐξηπάτησαν καὶ τὸν ἐγέλασαν, ἐθόμωσε¹ πολὺ ὄν.

Καὶ ὁμοίως, δὲν ἔπρεπε νὰ θυμώσῃ, ἀλλὰ νὰ φοβηθῇ καὶ νὰ ἐντραπῇ καὶ νὰ ἐντιμηθῇ ὅτι ἐπεχείρει νὰ πραγματοποιήσῃ ἀκατόρθωτα πράγματα. Β' Ἀλλὰ δὲν συγκρατεῖται. Διότι ὅταν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀγνώμων καὶ ἀθεράπευτος δὲν ὑποχωρεῖ εἰς κανένα ἀπὸ τὰ φάρμακα, τὰ ὅποια δίδει ὁ Θεός. Κύνταξ, λοιπόν, καὶ αὐτὸν ὅτι συναγωνίζεται τὰ προηγουμένα ἐγκλήματα του καὶ προσθέτει φόνον ἐπάνω εἰς τὸν φόνον καὶ φέρεται πρὸς τὴν καταστροφὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Δηλαδή, ὅταν νὰ τοῦ εἶχε ἐμπνεύσει κάποιοι δαίμονες τὴν ὀργὴν καὶ τὸ μῖσος αὐτό, δὲν συγκρατεῖται καθόλου ἀπὸ τὴν λογικὴν, ἀλλὰ ἐξεγείρεται ἐναντίον τῆς φύσεως, καὶ τὴν ὀργὴν, τὴν ὅποιαν ἐνοίωσεν ἐναντίον τῶν μάγων τοῦ τὸν ἐνέπαιζαν, τὴν στρέφει ἐναντίον ἀθῶων παιδιῶν, ἀποτολμῶν εἰς τὴν Παλαιστίνην παρόμοιον δράμα πρὸς ἐκεῖνο ποῦ ἐγένετο παλαιότερα εἰς τὴν Αἴγυπτον. Πρα-

1. Ὑπερ πόντος: Μετὰ, δηλαδή, ἀπὸ τὴν ἐξοχὴν τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν ἀναχώρησιν τῶν μάγων.

2. Ἔτσι ἐξέλεσεν ὁ Ἡρώδης τὴν ἐπιεικέμενην ἀναχώρησιν τῶν μάγων. Ἐνόμισεν ὅτι τὸν ἐξηπάτησαν. Ἀυτό, λοιπόν, ποῦ προσεπάθησε νὰ εἶχε, κατὰ τὴν τὴν μάγους, ἡ δὲ νὰ ἐπαρκεθῇ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ ἀληθινῶς τοῦ σκοποῦ διὰ τὸ καλεῖν Ἰησοῦν, εἶπε: Ἐν τούτῳ ἔπεισε ὅμοια ἀπίστῳ.

3. Μολοντοῦ φησιν ἀπὸ τοῦ μάγου ὅτι τὴν γέννησιν τοῦ παιδὸς τὴν ἀνήγγειλαν ἱσθῶτες καὶ ἀκόμη, ἐληροτορήθη ἀπὸ τοῦ ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς ὅτι περὶ αὐτοῦ ἐμίλησαν οἱ πρῶτοι, ἐν τούτοις, ἀπὸ τὴν ἐνοίωσιν, καταλαμβάνεται ἀπὸ βανίας, διὰ τὴν ἀποδείξει πλῆθος ἢ πούνητος καὶ ἡ ἐλακτικὴ πίσος.

4. Ματθ. 2, 16. — Ἡ ἀντιβία ἀναφερομένη ἐστὶν δὲν νομινομένη ἀπὸ τὸν Ἰουδαίων Ἰουδαίων. Μικρομολία, ὅμοια, ἀνεργία ἐκ μέρους τοῦ Ἡρώδου εἶναι ἐξ ἐλακτικῶν ὁμοιωσῶν πρὸς τὴν γενετήριαν περὶ τοῦ χαρακτήρος. ἔτσι, ἐπὶν καταλαμβάνεται ὁμοίως ἀπὸ τινος ὁμοιωσῶν.

5. Ἀναφέρεται εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Παύλου διὰ τὴν θανατοῦνταιν διὰ τὴν γεννόμενα ἄρρετα τέκνα τῶν Ἰουδαίων. (Πράξ. 1, 15 κ.).

γματικά, «ἀφοῦ ἀπέστειλε», λέγει ἡ Γραφή, «στρατιώτας ἐφώνευσαν ὄλα τὰ παιδιά, ποῦ ἦσαν εἰς τὴν Βηθλεὲμ C καὶ εἰς ὄλα τὰ περὶχωρὰ τῆς, ἀπὸ ἡλικίας δύο ἐτῶν καὶ κάτω, σύμφωνα μὲ τὸν χρόνον τὸν ὁποῖον ἐξηκρίβωσεν ἀπὸ τοῦς μάγους»⁶.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ, οὐκ παρακαλῶ, νὰ προσέξετε πολὺ. Διότι πολλοὶ πολλὰς φλυαρίας λέγουσι διὰ τὰ σφαιγεῖντα παιδιά, ἀποδοῖοντες ἀδικίαν εἰς τὰ συμβάντα. Καὶ ἄλλοι μὲν μὲ ἐπιεικίαν διατυπώνουσι ἀπορίας, ἄλλοι δὲ μὲ θρασύτητα καὶ μαζίαν. Λοιπὸν, διὰ νὰ ἀκαλλάξωμεν τοὺς μὲν ἀπὸ τὴν μαζίαν τοὺς δὲ ἀπὸ τὴν ἀπορίαν, νὰ μὲ ἀνεγῆτε νὰ οὐκ ὁμιλήσω, εἰ ὀλίγων περὶ τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς. Ἐάν, λοιπὸν, τοῦτο κατηγοροῦν, εἰ δηλαδὴ ἀφέθησαν τὰ παιδιά νὰ σφαγῶν, τότε θὰ κατηγορήσουσι καὶ διὰ τὴν σφαγὴν τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι ἐφύλασσον τὸν Πέτρον. Διότι, ὅπως εἶδα, ἐπειδὴ διέφυγεν ὁ Ἰησοῦς, ἄλλα παιδιά ἀντὶ τοῦ ζητουμένου κατασφάζονται. Ἔτσι καὶ τότε, ὅταν ὁ ἀγγελοῦς ἠλευθέρωσε τὸν Πέτρον ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ τὰς ἀλυσίδας, ἕνας ὁμώνυμος⁷ τοῦ τυράννου αὐτοῦ καὶ ὁμοιος κατὰ τὸν χαρακτήρα, ἐπειδὴ τὸν ἀνεζήτησε καὶ δὲν τὸν ἤρε, ἐφώνευσεν ἀντὶ ἐκείνου τοὺς φρουροὺς στρατιωτῶν⁸. Καὶ τί ἐκέρβισεν ἔτσι; ἐρωτᾷ κάποιος. Διότι αὐτὸ δὲν εἶναι λύσις τοῦ προβλήματος, ἀλλὰ μεγαλυτέρα περιπλοκὴ αὐτοῦ. Καὶ ἐγὼ τὸ γνωρίζω καὶ δι' αὐτὸ φέρω εἰς τὸ μέσον ὄλα τὰ παρόμοια ζητήματα, διὰ νὰ δώσω μίαν λύσιν δι' ὄλα. Ποῖα εἶναι λοιπὸν ἡ λύσις αὐτῶν; Καὶ ποῖαν πειστικὴν ἀπάντησιν ἠμποροῦμεν νὰ δώσωμεν; Εἰ δὲν ἦτο ὁ Χριστὸς αἴτιος τῆς σφαγῆς ἐκείνης, ἀλλὰ ἡ σκληρότης τοῦ θαυσιλέως, ὅπως, πάλιν, δὲν ἦτο αἴτιος ὁ Πέτρος διὰ τὴν σφαγὴν τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ ἡ θλακεία τοῦ Ἡρώδου. Διότι, ἐάν μὲν ἐβλεπεν εἰς τὸ τοῖχος εἶχε καταστραφῆ ἢ εἰς αἰ θύραι εἶχαν παραδοσῆθαι, θὰ εἶχεν ἴσως τὴν ἄ-

6. Ματθ. 2, 16.

7. Πρόκειται διὰ τὸν Ἡρώδην τὸν Ἀγρίππαν, πλὴν τοῦ Ἀριστοβούλου καὶ ἐγγονοῦ τοῦ Μεγάλου Ἡρώδου. Κατὰ τοὺς ἀποστολικούς χρόνους ἦτο βασιλεὺς καὶ κατοῦσε τὴν νεορην Ἰουδαίαν, Σαμαρείαν, ἰσραήλ, καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννου Ἰσκαριώτη (Πραξ. 13, 2). Τὸ τέλος τοῦ Ἡρώδου οὐκ ἐπίσταται. (44, μ.λ.). (Πραξ. 13, 30 - 33).

8. Πραξ. 12, 18 - 19.

δειαν νὰ κατηγορήσῃ τοὺς φρουροὺς στρατιωτῶν. **181** Τώρα, ὁμως, ἐνῶ ὄλα ἐμείναν εἰς τὴν θέσιν των καὶ αἱ θύραι ἦσαν κλεισταὶ καὶ αἱ ἀλυσίδες ἦσαν προσηρμοσμέναι εἰς τὰ χέρια στρατιωτῶν, (διότι ἦσαν δεμέναι μαζί μὲ τὸν Πέτρον), ἠμποροῦσε νὰ σκεφθῆ ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά, ἐάν, θέθαια, ἐκρινεν ὀρθὰ τὰ συμβάντα, εἰ δὲν προήρχοντο ἀπὸ ἀνθρωπίνην δύναμιν αὐτά; οὔτε ἦτο ἀποτέλεσμα κακοουρίας, ἀλλ' ἦτο ἀποτέλεσμα κάποιας θείας καὶ παραδόξου δυνάμεως, καὶ νὰ προσκυνῆσθαι ἐκείνον ποῦ ἐπραξεν αὐτά, χωρὶς νὰ θλάσῃ τοὺς φρουροὺς. Β Πραγματικὰ, ὁ Θεὸς τὰ ἔκανε ὄλα, ὅσα ἐπραξε κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὔτε τοὺς φύλακας νὰ ἐνοχοποιήσῃ, ἀλλὰ καὶ τὸν θαυσιλέα νὰ ὀδηγήσῃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν διὰ μέσου αὐτῶν. Ἐάν δὲ ἐκεῖνος ἐφάνη ἀχάριστος, ποῖαν σχέσιν ἔχει ἡ ἀταξία τοῦ ἀσθενοῦς πρὸς τὸν σοφὸν λατρὸν τῶν ψυχῶν, ὁ ὁποῖος κάνει τὰ πάντα διὰ τὸ καλὸν τοῦ πάσχοντος;

Τὸ ἴδιον, λοιπὸν, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Διὰ ποῖον λόγον ἐθύμωσες, Ἡρώδη, ἐμπαιχθεὶς ἀπὸ τοὺς μάγους; Δὲν ἀντελήφθης εἰς τὴν γέννησιν ἦτο θεῖα; Ἐοῦ δὲν ἐκόλεσες εἰς οὐρακίαν τοὺς ἀρχιερεῖς; Ἐοῦ δὲν συνεκέντρωσες τοὺς γραμματεῖς; Μήπως ἐκεῖνοι, ὅταν προσεκλήθησαν, δὲν παρουσίασαν ὡς μάρτυρα εἰς τὸ ἴδικόν σου δικαστήριον τὸν προφήτην, ὁ ὁποῖος ἀπὸ παλαιὰ προέλεγεν αὐτά; Δὲν κατάλαβες εἰς τὰ παλαιὰ ἦσαν σύμφωνα πρὸς τὰ νέα; Ε Δὲν ἤκουσες εἰς τὰ γεγονότα αὐτά; Δὲν ἐσεβάσθης τὸν ζῆλον τῶν εἰδωλοπατρῶν; Δὲν ἐθαύμασες τὸ θάρρος αὐτῶν; Δὲν ἐφοβήθης τὴν ἀλήθειαν τοῦ προφήτου; Δὲν συνεπέρανες ἀπὸ τὰ προγενέστερα τὰ τελευταῖα γεγονότα; Διὰ τί, μὲ ἀφορμὴν ὄλα αὐτά, δὲν ἐσκέψθης μέσα σου, εἰς τὸ γεγονός δὲν προήρχετο ἀπὸ τὴν ἀπάτην τῶν μάγων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν θείαν δύναμιν, ἢ ὅποια διηθῆνε τὰ πάντα πρὸς τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν; Ἐάν δὲ ἐξηπατήθης ἀπὸ τοὺς μάγους, τί ἔπαισαν τὰ παιδιά, τὰ ὅποια δὲν διέπραξαν καμμίαν ἀδικίαν;

9. Δηλαδὴ, οἱ φύλακες ἐβόησαν μαζί μὲ τοὺς ὑποδικούς, διὰ μεγαλυτέραν θαυμάσιαν.

Ὁ Ναί, λέγει κάποιος. Τὸν μὲν Ἡρώδη ὀρθῶς κατέστησε ἀναπολόγητον καὶ τὸν ἀπέδειξε αἰμοχαρή. Ἄλλὰ δὲν ἔλυσε ἀκόμη τὴν ἀπορίαν ὡς πρὸς τὴν ἀδικίαν τῶν γεγονότων. Διατί, λοιπόν, ἐάν ἐκεῖνος ἤνργει ἀδίκως, τοῦ τὸ ἐπέτρεψεν ὁ Θεός; Ποῖαν ἀπάντησιν θὰ δώσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτήν; Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πάντοτε καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ παντοῦ δὲν παύω νὰ τὸ λέγω, τοῦ καὶ ἐσεῖς θέλω νὰ διατηρῆτε μὲ ἀκρίθειαν, διότι εἶναι κανὼν, ὁ ὁποῖος ταυριάζει πρὸς ἀπάντησιν εἰς κάθε παρομοίαν ἀπορίαν. Ποῖος εἶναι, λοιπόν, ὁ κανὼν καὶ ποῖα ἡ λογικὴ θεμελίωσις αὐτοῦ; Ὅτι οἱ διαπρόκτοντες τὴν ἀδικίαν εἰναι πολλοὶ, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει οὐδε ἓνας ποῦ νὰ ἀδικῆται. Ἐ καὶ διὰ νὰ μὴ σὰς ταρασσῆ περισσότερον τὸ αἰνίγμα, θὰ δώσω ἀμέσως καὶ τὴν λύσιν αὐτοῦ. Δηλαδή, ὅποιανδήποτε ἀδικίαν καὶ ἂν ὑποσώμεν ἀπὸ ὁποιονδήποτε ἀνθρώπου, ὁ Θεὸς ὑπολογίζει τὴν ἀδικίαν αὐτήν, ἢ διὰ νὰ μᾶς συγχωρήσῃ τὰς ἁμαρτίας μας, ἢ διὰ νὰ μᾶς δώσῃ ἀνταμοιήτην.

Καὶ διὰ νὰ γίνῃ πῶς κατανοητὸν τὸ λεγόμενον, ἂς χρησιμοποιήσωμεν ἓνα παράδειγμα. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι κάποιος εἶναι ὑπέρτης καὶ χροαστεῖ πολλά χρήματα εἰς τὸν κύριόν του. Ἐπειτα, ὁ ὑπέρτης αὐτὸς περιέπεσεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν κοινῶν ἀνθρώπων, ὥστε τοῦ ἐκλείψαν ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ ἱδικά του ἀγαθά. Ἐάν, λοιπόν, ὁ κύριος, ὁ ὁποῖος ἤδυνάτο νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἀρπαγὰ καὶ τὸν πλειονέκτην, **132** δὲν ἀποκαταστήσῃ μὲν τὰ κλαπέντα χρήματα, ἀλλὰ ὑπολογίσῃ τὰ χρήματα αὐτὰ εἰς ἐκεῖνα ποῦ τοῦ ὀφείλει ὁ δούλος, μήπως εἰς τὴν περιπτώσιν αὐτῆν, ἠδικήσῃ ὁ δούλος; Ὅχι θεόεαι. Τί συμβαίνει, δμως, ἐάν τοῦ δώσῃ καὶ περισσότερα; Μήπως δὲν θὰ ἐκέρδιζε πῶς πολλὰ; Εἶναι, νομίζω, φανερόν. Τὸ ἴδιον, οὐνεπὶς, ἂς σκεπτόμεθα καὶ ἡμεῖς, δι' ὅσας ἀδικίας μᾶς γίνονται.

Ὅτι, λοιπόν, εἰς ἀντιτάθμισμα τῶν ἀδικιῶν ποῦ ὀφιστόμεθα, ἢ συγχωροῦνται τὰ ἁμαρτήματά μας, ἢ λαμβάνομεν πῶς λαμπροὺς στεφάνους, ἐάν δὲν ἔχωμεν τόσα πολλὰ ἁμαρτήματα, ἄκουσε τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει διὰ τὸν πόριον ἑνά παραδώσατε αὐτὸν εἰς τὸν Σατανᾶν, διὰ νὰ τιμωρηθῇ σκληρὰ τὸ σῶμά του, ὥστε

νὰ σωθῇ ἡ ψυχὴ του¹⁰. Καὶ τί σκέψιν ἔχει αὐτό; λέγει κάποιος. Τὸ ζήτημα εἶναι δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀδικοῦνται ἀπὸ ἄλλους, **B** καὶ οὐχὶ διὰ τοὺς διορθωμένους ἀπὸ τοὺς διδασκάλους. Μάλιστα, δὲν ὑπάρχει κομμίαι συσγέτισις μεταξὺ αὐτῶν. Διότι τὸ θέμα ἦτο, ἐάν τὸ νὰ ἀδικηθῇ κάποιος, δὲν ἀποτελεῖ ζημίαν διὰ τὸν ἀδικηθέντα.

Ἄλλὰ, διὰ νὰ πλησιάσω πῶς πολλὸ πρὸς τὸ πρόβλημα, ἐνθυμήσου τὸν Δαυὶδ, ὁ ὁποῖος, όταν ἔβλεπε τὸν Σεμεί¹¹ τότε νὰ ἐπιτίθεται καὶ νὰ χαίρεται διὰ τὴν συμφορὰν του καὶ νὰ τὸν περιούσῃ μὲ ἀνυπολογίστους ὕβρεις, ἐπειδὴ κάποιος ἀπὸ τοὺς στρατηγούς του ἤθελε νὰ τὸν φονεύσῃ τὸν ἠμάρτιζε λέγων Ἐλφίσσατε αὐτὸν νὰ μὲ καταριέται, διὰ νὰ ἴδῃ ὁ Κύριος τὴν περηνωσίαν μου καὶ μοῦ ἀνταποδώσῃ κατὰ ἀντί τῆς κατάρσε αὐτῆς κατὰ τὴν ἡμέραν ταυτήν¹². Καὶ εἰς τοὺς φλογμούς, πάλιν, ψάλλον, ἔλεγεν Ἐκύτταζε, Κύριε, τοὺς ἐχθρούς μου, διότι εἶναι πάρα πολλοὶ καὶ μὲ ἔμισσαν ἀδίκως, καὶ συγχώρησε ὅσας μοῦ τὰς ἁμαρτίας¹³. **C** Ἄλλὰ καὶ ὁ Λάζαρος δι' αὐτὸ εὐρήκε ἀνάστασιν, ἐπειδὴ ὑπέφερε πολλὰ θάσανα εἰς τὴν ζωὴν αὐτήν. Συνεπῶς, δὲν ἔχουσι πάθει πραγματικὴν ζημίαν οἱ ἀδικηθέντες, ἐάν ὑποφέρουσι μὲ γενναϊότητα διὰ ὅσα ὀφιστάνται, ἀλλὰ καὶ κερδίζουν περισσότερα, εἴτε πλήττονται ἀπὸ τὸν Θεόν, εἴτε μαστιζονται ἀπὸ τὸν διάβολον.

Μὰ ποῖαν ἁμαρτίαν εἶχαν τὰ παιδιά, ἀπορεῖ κάποιος, ὥστε νὰ τοὺς συγχωρήσῃ; Διότι διὰ τοὺς ἠλικιωμένους, ποῦ ἔχουσι πολλὰς ἁμαρτίας διαπραξεί, θὰ ἠμπορούσε κανεὶς, δικαιολογημένα, νὰ ἰσχυρισθῇ τὴν ἀσπίιν αὐτῆν. **D** Τὰ παιδιά, δμως, ποῦ ἐπέστῆσαν τόσον παράκαιρον θάνατον, ποῖα ἁμαρτήματα ἀπέθεσαν, διὰ τὰ ὅποια ἐσφάγησαν; Δὲν ἤκουσες ποῦ ἔλεγα, ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ὑπάρχουν ἁμαρτήματα, εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν δίδονται ἀμοιβαί εἰς τοὺς ἀδικουμένους ἐδῶ εἰς τὴν γῆν;

Διότι ποῖαν ζημίαν ὑπέστησαν τὰ παιδιά, ποῦ ἐφο-

10. Α' Κορινθ. 5, 5.

11. Σεμεί: Ἦτο υἱὸς τοῦ Γερά ἐκ τῆς αἰουγενεῖας τοῦ Σαουλ. Ὁσ-
τος καταράσῃ τὸν Δαυὶδ (B' Βασίλ. 16, 5 - 13).

12. B' Βασίλ. 16, 11 - 12.

13. Ἐζαῖ. 24, 19 καὶ 18.

νεύθησαν διά μίαν τοιαύτην ὑπόθεσιν καὶ ἐφθασαν γρήγορα εἰς τὸν ἀκόματον λιμένας· Μὰ, ὑπέστησαν ζημίαν, ὑποστηρίζει κάποιος, διότι ἐάν ἔζωον, πιθανόν, νὰ ἐπραγματοποιούην ἔργα πολλὰ καὶ μεγάλα. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ δὲν τοὺς ἐπιφύλασσε μικρὰν ἀμοιβήν, διὰ τὸ γεγονὸς, δηλαδή, ὅτι διὰ μίαν τοιαύτην ὑπόθεσιν ὑπέστησαν τὸν θάνατον. Ἐπίσης, ἐάν ἐπρόκειτο νὰ γίνουσι σπουδαῖοι ἄνδρες τὰ παιδιὰ, δὲν θὰ ἐπέτρεπαν ὁ Θεὸς νὰ ἀποθάνουσι πρόωρα. Ἐ Διότι, ἐάν αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ ζήσουν φαῦλον θίον, τοὺς περιβάλλει μὲ τὴν μακροθυμίαν, πολὺ περισσότερον ἢ ἐάν ἐπέτρεπε νὰ φονευθοῦν αὐτὰ, ἐάν προέβλεπαν ὅτι θὰ ἐπέτελουν σπουδαῖα ἔργα. Καὶ αὐτὰ εἶναι αἱ ἐξηγήσεις τὰς ὁποίας δίδω ἔγω. Βέβαια, δὲν εἶναι ὅλα ἐν γένει, ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι πῖο ἀπόρητοι, τὰς ὁποίας γνωρίζει μὲ ἀκρίθειαν ἑκαίνοσ πού ὀκονομεῖ ὅλα αὐτὰ¹⁴. **153** Ἀφοῦ, λοιπόν, ἀφῆσμεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐνέργειαν διὰ τὴν ἀκριβεστέραν κατανόησιν αὐτῶν, ὡς προγορήσαμεν εἰς τὴν συνέχειαν καὶ ὡς διδαχθῶμεν ἀπὸ τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων νὰ ὑποφέρομεν τὰ πάντα μὲ γενναϊότητα.

Πραγματικὰ, δὲν εἰρήκε μικρὰ τραγωδία τότε τὴν Βηθλεέμ, ὅταν τὰ παιδιὰ ἠρπάζοντο ἀπὸ τὸ στήθος τῆς μητρὸς των καὶ ἐσύροντο εἰς τὴν ἀδικίαν ἐκαίνην σφαγήν. Ἐάν δὲ εἶσαι ἀκόμη μικροῦχος καὶ δὲν ἠμπορῆς νὰ φιλοσοφήσῃς ἐπάνω εἰς αὐτὰ, ἀκούσθε τὸ τέλος αὐτοῦ, πού ἐτόλμησε νὰ διαπράξῃ αὐτὰ, καὶ ἀνάπνευσ ὀλίγον. Διότι ἔλασεν ἀμέσως ἀνταμοιβὴν δι' αὐτὰ Ἐ καὶ ἐτιμωρήθη ἀντάξια πρὸς τὴν μικρὰν πράξιν του, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὴν ζωὴν του μὲ πῖο φοβερὸν θάνατον ἀπὸ αὐτὸν πού τώρα ἐτόλμησε καὶ ὑπέστη ἀμέτρητα ἄλλα κακά, τὰ ὁποία θὰ γνωρίσετε, ἐάν ἀναγνώσετε τὴν σχετικὴν διήγησιν τοῦ Ἰωσήπου¹⁵, τὴν ὁποίαν, διὰ νὰ μὴ δίνω μεγάλην

14. Ἀσλαθ, ὁ Θεός.
 15. Ὁ Ἰωσήπος (88 - 100 μ.Χ.) ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ κατέφυγε εἰς Ἱερουσαλὴμ γένους ἑαυτοῦ ἐπιμελοῦς μερφόσως. Ἐκτὸ τῶν Ἰουδαϊκῶν πόλεμον ἡσαντων τῶν Ρωμαίων (66 - 70 μ.Χ.), εἶς σπυρτὸς εἰς τὴν Παλλίσαιον καὶ ἠμμελωσθη ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους (87 μ.Χ.). Μετὰ τὴν πτόσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ (70 μ.Χ.) ἔζησε εἰς τὴν Ῥώμην, ἔπου σχολογήθη μὲ τὴν συγγραφὴν Ἱστορικῶν ἔργων ἀνεκτιγέλις εἰς κατ' ἐξοχὴν Ἱστορικῶν τῶν Ἰουδαίων. Τὰ συγγράμματά του εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν γραμμένα εἰναι· α) Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία ἐξ 90 εἰδήλων. β) Ἰουδαϊκὸς πόλεμος (66 -

ἔκτασιν εἰς τὸν λόγον καὶ διακόπτω καὶ τὴν συνέχειαν, δὲν ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ παρεμβῶλω εἰς τὴν παρούσαν διήγησιν.

ἘΤότε ἐπραγματοποιήθη ἐκεῖνο πού ἐλέγεθ ἀπὸ τὸν προφήτην Ἰερεμίαν¹⁶, ὁ ὁποῖος εἶπεν φωνὴ ἠκούσθη εἰς τὴν Ραμὰ¹⁷. Ἦτο ἡ Ραχὴλ, ἡ ὁποία ἔκλασε τὰ παιδιὰ τῆς καὶ δὲν ἤθελε νὰ παρηγορηθῆ, διότι δὲν ὑπάρχουν πλεόν¹⁸.

Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἐγένεμε μὲ φρίκην τὸν ἀκροατὴν διὰ τῆς διηγήσεως αὐτῶν τῶν γεγονότων, Βηθλαθ, τῆς διαδάς, τῆς ἀδικίου, τῆς σκληρῆς καὶ παρὰ νόμου σφαγῆς, παρηγορεῖ πάλιν αὐτὸν ὁ εὐαγγελιστὴς, λέγων ὅτι αὐτὰ ἐγένον, Ὁ ὅχι ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν ἠθέλοντο νὰ τὰ ἐμποδίσῃ οὔτε ἐπειδὴ τὰ ἠγνώσει, ἀλλὰ ὅτι ὁ Θεὸς τὰ ἐγνώριζεν ἐκ προτέρων καὶ τὰ προέβλεπε διὰ τοῦ προφήτου του. Συνεπῶς, νὰ μὴ σὲ κυριεδοσθῆς φόβος οὔτε ἀπελπίσῃς, ὅταν σκέπτεσαι τὴν ἀπεργασίαν τῶν προνοίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν εἶναι δυνατόν νὰ διακρίνης κυρίως καὶ διὰ μέσου ὧσων ἐνεργεῖ ὁ Θεὸς καὶ διὰ μέσου ὧσων παραγορεῖ νὰ συμμοθοῦν, πράγμα τὸ ὅποῖον καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον τοῦ εὐαγγελίου ἀφῆσε νὰ ἐνωσθῆ ὁ Κύριος ὁμίλων πρὸς τοὺς

10 μ.Χ.), ἐξ 7 εἰδήλων. γ) Δύο λόγοι κατ' ἀπόμνησιν, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπαλογοῦνται διὰ τὰς εἰς ἑαυτοὺς τὴν Ἰουδαϊκὴν δεσποτομίας κατηγορίας, καὶ δ) Ἦος τοῦ Ἰδίου.

16. Ἐάν ἀφορῆ τὸν θάνατον τοῦ Ἡραῖου, ὁ Ἰωσήπος, λέγει, ὅτι ὄνοσ ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἱερουθ, μετὰ μικρὰν ἀπόδοσιν ἀσθένειαν. (Παθλ. Ἰουδ. Ἀστ. XVII § 168 ἐξ Ἰουδ. κολ. I § 406 ἐξ.).

17. Εἰς τὰ σημεῖα ἀναφέρεται τὸ ὅτι ἄνω χωρίον ὁ προφήτης περιγράφει τὴν σφύρην τοῦ Ἰακώβ Ραχὴλ, τὴν μητέρα τοῦ Ἰωσήφ καὶ τοῦ Βενιαμίν, νὰ κληθῆ ἀπὸ τὸν ἄδελφον τῆς τῆς ἑβραίων τὸν ἴσωνον τῆς. Ἐταν ἀπὸ βελρυνοσ πλῆθος τῆς ἐνθῆσιν εἰς τὴν ἀρχιμελωσίαν τῆς Βαβυλωνίας. Ἀλλὰ τὸ κεφάλαιον αὐτὸ εἶναι προφητικῶν τῶν χρόνων τῆς Καινῆς Διαθήκης, δι' αὐτὸ τὸ χωρίον ἀπὸ ἀνακρίεται καὶ εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο τῆς Ἱστορίας τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἔτω καὶ ἐν ὁ Ἰερουθίας εἶνε κατὰ νόον τὴν Βαβυλωνίαν αἰμαμῆσιν. Δύο κρῖνεται, Βηθλαθ, περὶ Ἡραῖου, ὁ ὁποῖος ἐπὶ τὴν ἑβραίων αἰμαμῆσιν Ἰερουθίαν εἰς ἑλὸς διαμωροσ γενέσθ. Ἐάν ὁ Ἰερουθίαν ἠμμελωσσε νὰ παρασπότη ἀπαγορεύον τὴν Ραχὴλ ἐκ τῆς ἀναχωρήσων τῶν οἰκῶν τῆς τῆς ἑβραίων, ὁ οἰκῶν ἀπὸ ἀρίσκει πραγματικῶν καὶ ζωηροτέρων θερηρογῶν προκειμένου νὰ παρηγορηθῆ ὁ Ἰωσήφ. Ἰωσήφ Ἰωσήφ Ἰωσήφ, τῶν ὁποίων τὰ ἑκτὸν παρέδοσαν ὁ Ἡραῖος εἰς σφάγην.

17 Ραμὰ πῖλις εἰς τὴν παροῦσιν τῆς γλῶσς Ἑβραϊκῆν καὶ κληροῦν ἀπὸ τῆς ἀλέγγοσ δι' ἐκαστὴν ἡ Ραχὴλ. (Α' Βασιλ. 10, 2).

18. Ἰερ. 38, 15.

μαθητάς του. "Όταν, δηλαδή, προέλεγαν εις αὐτοὺς τὰ δικαστήρια πού θά ἀντιμετώπιζαν, τὰς φυλακίσεις, τοὺς πολέμους ἀπὸ ἄλλην τὴν οἰκουμένην καὶ τὴν χάρις ἀνακακῆν μάχην, τότε, στηρίζων καὶ παρηγορῶν τὴν ψυχὴν των, λέγει: «Ἄλλο σπουργίτια δὲν παλῶνται ἀντὶ δέκα λεπτῶν! Καὶ ὅμως οὐτε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ δὲν θά πῆσθιν νεκρὸν εἰς τὴν γῆν, χάρις νὰ τὸ ἐπιτρέψῃ ὁ ἐπουράνιος Πατὴρ σας». Ἰ "Ἐλεγε δὲ αὐτὰ, δεικνύων ὅτι τίποτε δὲν γίνεται ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὅτι ὁ Θεὸς γνωρίζει τὰ πάντα, χάρις ὅμως νὰ πράττῃ τὰ πάντα. Μὴ ταράσσεσθε, λοιπὸν, λέγει, οὔτε νὰ σᾶς κυριεύῃ ὁ φόβος. Διότι ἐκεῖνος, πού γνωρίζει ὅσα ὑποφέρετε καὶ ἡμπορεῖ νὰ τὰ ἐμποδίσῃ, εἶναι φανερόν ὅτι δὲν τὰ ἐμποδίζει, ἐπειδὴ προνοεῖ καὶ ἐνδιαφέρεται διὰ σᾶς. Αὐτὸ ἀκριβῶς πρέπει νὰ σκεπτώμεθα ὅτι συμβαίνει καὶ μετὰ τοὺς ἰδικούς μας πειρασμούς καὶ μεγάλην ἀπὸ τὴν σκέψιν αὐτῆν νὰ ἀντῶμεν παρηγορίαν.

Καὶ ποῖα σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς Ραχὴλ καὶ τῆς Βηθλεὲμ; Ἰσως θά ἐρωτήσῃ κάποιος. «Ἡ Ραχὴλ», λέγει, «κλαύουσα τὰ τέκνα αὐτῆς». Ποῖα δὲ σχέσις ὑπάρχει τῆς Ραμὰ πρὸς τὴν Ραχὴλ; Ἐἴ Ἡ Ραχὴλ ἦτο μητέρα τοῦ Βενιαμὶν καὶ ὅταν ἀπέθανε τὴν ἔθαψαν εἰς τὸν Ἰσπάρδρον, ὁ ὅποιος εὐρίσκετο κοντὰ εἰς τὸ χωρίον αὐτό. Ἐπειδὴ, λοιπὸν, καὶ ὁ τάφος ἦτο πλησίον καὶ ἡ περιγῆ ἦτο ἡ μερὶς τοῦ υἱοῦ τῆς Βενιαμὶν, (διότι ἡ Ραμὰ ἀνήκει εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Βενιαμὶν), δι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῆς φυλῆς καὶ ἀπὸ τὸν τόπον τῆς ταφῆς πολὺ φυσικὸν εἶναι νὰ φωνάζῃ τὰ σπαγισσθέντα παιδιά της¹⁹.

"Ἐπειτα, δεικνύων ὅτι ἡ ἐπισομβία συμφορὰ ἦτο ἀθεράπευτος καὶ σκληρὰ, λέγει: **19:4** «Δὲν ἠθέλε νὰ παρηγορηθῆ, διότι δὲν ὑπάρχουν πλέον». Ἀπὸ αὐτὸ διδασκόμεθα, πάλιν, τὸ ἐξῆς, τὸ ὁποῖον καὶ προηγουμένως ἔλεγα νὰ μὴ θορυβοῦμεθα, δηλαδή, ποτὲ, ὅταν τὰ γεγονότα εἶναι ἀντίθετα ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Θεοῦ. Νά, λοιπὸν, ὅταν ἦλθεν ὁ Κύριος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ ἢ μᾶλλον διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς οἰκουμένης, ποῖα γεγονότα συνέθεσαν εἰς τὴν ἀρχὴν. Ἡ μήτηρ εὐρίσκεται εἰς τὴν ἔξορίαν, ἡ πατὴρ τοῦ ὀφιστάτου φοβερὰς συμφορὰς.

19. Ἠβρ. σημείων 17 τῆς παραβολῆς.

ἐπιχειρεῖται δὲ θάνατος πρὸ σκληρὸς ἀπὸ βλαυτοῦ τοῦ θανάτου καὶ θρήνος καὶ ὀδυρμὸς πολλὸς καὶ παντοῦ κραυγαὶ ἀπελπισίας. Ἀλλὰ νὰ μὴ παραδοῖς, διότι συνηθίζει πάντοτε Ἐ νὰ πραγματοποιῆ τὰ σχέδια τοῦ διὰ τῶν ἀντιθέτων, προσφέρον τωαυτοτρόπως εἰς ἡμᾶς μεγάλην ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεώς του. Ἐτσι ἐδίδασκε καὶ τοὺς μαθητάς του καὶ τοὺς προετοίμαζε νὰ κατορθώσουν τὰ πάντα, ὁικονομῶν διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία, ὥστε νὰ φαίνεται μεγαλύτερον τὸ θαῶμα. Ἐνῶ, λοιπὸν, ἐκεῖνοι ἐμαστιζόντο καὶ κατεδιώκοντο καὶ ὀφιστάντο ἀπειρα θάσανα, ἔτσι κατενέκων τοὺς μαστιζόντας καὶ τοὺς διώκοντας αὐτούς.

"Όταν δὲ ἀπέθανεν ὁ Ἡρώδης Ἰβου ἐφάνη εἰς τὸ δνειρόν του εἰς τὸν Ἰωσήφ ἄγγελος Κυρίου καὶ τοῦ εἶπε: Σήκω καὶ πάρε τὸ παιδί καὶ τὴν μητέρα του καὶ πήγαινε εἰς τὴν χώραν τῶν Ἰσραηλιτῶν²⁰. Δὲν λέγει πλέον «φεύγε»²¹.

Εἶδες, πάλιν, μετὰ τὸν πειρασμὸν ἀνεῖναι; Ἐ Καὶ ἔπειτα, μετὰ τὴν ἀνεῖσιν, πάλιν κινδύον; Διότι ἀπηλλάγη μὲν ἀπὸ τὴν ἔξορίαν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ εἶδε νεκρὸν τὸν φονεὰ τῶν παιδιῶν. Ὅταν ὅμως, ἐφθασεν εἰς τὴν χώραν του, εὐρήκεν ἐκεῖ λείψανα τῶν προηγουμένων κινδύων, δηλαδή, εὐρήκε τὸν υἱὸν τοῦ τυράννου νὰ ζῆ καὶ νὰ βασιλεύῃ²². Καὶ διατὶ ἐβασίλευεν ὁ Ἀρχέλαος²³ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐνῶ ἡγεμὼν αὐτῆς ἦτο ὁ Πόντιος Πιλάτος; Ἦτο πρόσφατος ὁ θάνατος τοῦ Ἡρώδου καὶ δὲν εἶχεν ἀκόμη διακερθεῖ εἰς πολλὰ μέρη ἡ βασιλεία. Ἰ Ἀλλ' ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου, δι' ὀλίγον κατεῖχε τὴν ἐξουσίαν ὁ υἱὸς ἀντὶ τοῦ πατρὸς Ἡρώδου. Εἶχε, θῆβαια, καὶ ἀδελφὸν μετὰ τὸ ἴδιον ὄνομα, δι' αὐτὸ ὁ Εὐαγγελιστὴς πρὸς διάκρισιν προσέθεσεν «ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς του».

Μά, ἐάν ἐφοβήθῃ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, λέγει,

20. Ματθ. 2, 19 - 20.

21. Ματθ. 2, 13.

22. Ἠβρ. Ματθ. 2, 23.

23. Ἀρχέλαος: υἱὸς Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου καὶ τῆς Σαμαρείτιδος Μελιτάης. Ἦτο τετράρχης τῆς Ἰουδαίας, Ἰερουσαλῆμ καὶ Σαμαρείας. Περὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἐπισημοσύνην τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐξορίσθη ἀπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ εἰς τὴν Βιένναν τῆς Γαλλίας ὅπου καὶ ἀπέθανεν.

ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀρχελάου, ἔγραψε καὶ φοβήθη καὶ τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὴν ὁσίαν ἐβασίλευεν ὁ Ἡρόδης²⁴. Ἀλλὰ, ἐάν ἤλλασσε τὴν πόλιν, τὸ πρῶγμα συνεσκιάζετο, πλεον, διότι ἢ ἢ προσοχὴ ἦτο ἐστρατιανὴ πρὸς τὴν Βηθλεὲμ καὶ τὰ περίχωρα αὐτῆς. Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐπραγματοποιήθη ἡ σφαγὴ τῶν παιδιῶν, ἐνόμιζε πλέον ὁ Ἀρχελάος ὅτι ἐτελειώσαν τὰ πάντα καὶ ὅτι κατὰ τὸ πλῆθος τῶν παιδιῶν ἐβροντήθη καὶ τὸ ζητούμενον. Ἐξ ἄλλου, ὅταν εἶδε τὸν τρόπον ποῦ ἀπέθανεν, ὁ πατέρας του, ἔγινε πῶς προσεκτικὸς εἰς τὸ νὰ προχωρήσῃ περισσότερο τὸ πρῶγμα Ἐ καὶ νὰ συναγωνισθῇ τὸν πατέρα του εἰς τὴν παραιομίαν.

Ἔργεται, λοιπόν, ὁ Ἰωσήφ εἰς τὴν Ναζαρέτ, ἀφ' οὗ μὲν ἀποφεύγων τὸν κίνδυνον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀρεσκομένους νὰ παραμῆνῃ εἰς τὴν πατρίδα του, διὰ νὰ ἔχη πῶς πολὺ θάρρος, καὶ ἀκόμη ἐπειδὴ ἔλαθε καὶ σνατικὴν ἐπιτολήν ἀπὸ τὸν ἀγγελοῦ²⁵. Βέβαια, ὁ Λουκάς δὲν λέγει ὅτι ἦλθεν ὁ Ἰωσήφ ἐκεῖ, ὅσπερ ἀπὸ ἐπιτολῆν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὅτι, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσαν εἶλε τὰ σχετικά μὲ τὸν καθαρισμόν, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ναζαρέτ²⁶. Ἐ 23²⁵ Τὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἐπ' αὐτοῦ. Ὅτι ὁ Λουκάς λέγει αὐτὰ, ἀνασπερόμενος εἰς τὴν χρονικὴν περιόδον τὴν πρὸ τῆς καθόδου εἰς τὴν Αἴγυπτον. Διότι δὲν θὰ ὀδηγῆ αὐτοὺς ἐκεῖ ποῦ τοῦ καθαρισμοῦ, ὥστε νὰ μὴ γίνῃ τῆσθε παράνομοι, ἀλλὰ περιμενε μέχρις οὗ νὰ καθαρισθῶν καὶ νὰ ἔλθουν εἰς τὴν Ναζαρέτ, καὶ τότε νὰ καταβῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἐπειτα, μετὰ τὴν ἐπιστροφήν τοὺς δίδει ἐπιτολὴν νὰ ἐγκατασταθῶν εἰς τὴν Ναζαρέτ.

Προηγουμένως, ὅμως, δὲν ἔλασαν ἐπιτολὴν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ μεταβῶν ἐκεῖ, ἀλλ', ἐπειδὴ τοὺς ἤρεσε νὰ κοιτακοῦν εἰς τὴν πατρίδα των, τὸ ἔκαναν αὐτὸ ἀφ' ἑαυτῶν. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, διὰ κανένα ἄλλον λόγον, παρὰ διὰ τὴν ἀπογραφοὴν μετέβησαν εἰς τὴν Βηθλεὲμ καὶ δὲν εἶχαν ποῦ νὰ παραμείνουσιν ἐκεῖ, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσαν τὸν σκοπὸν τοῦ ταξιδίου των, ἐπανήλθαν εἰς τὴν Ναζαρέτ. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, καὶ ὁ ἀγγελὸς ἀναπαύων, Ἐ πλέον, αὐτοὺς τοὺς ἀποδίδει τὴν οἰκίαν των. Καὶ αὐτὸ δὲν ἔγινε

24. Πρόκειται διὰ τὸν Ἡρόδον τὸν Ἀντιόχειον, ὃν τοῦ Μάρτυρος Ἡρόδοτος, τελοῦσθην τῆς Γαλιλαίας καὶ τῆς Περσίας.
25. Πρὸλ. Ματθ. 2, 23.
26. Πρὸλ. Λουκ. 2, 26.

τυχαίως, ὅμως, ἀλλὰ εἶχε προφητευσθῆ: «Διὰ νὰ ἐκπληρωθῆ», λέγει, «κέκεινο, τὸ ὅποιον ἐλέγη ἀπὸ τοὺς προφήτας²⁷, ὅτι, δηλαδὴ, θὰ ὀνομασθῆ Ναζαρεταίος²⁸».

Καὶ ποῖος προφήτης τὸ εἶπεν αὐτὸ; Μὴ ἔρουνας, ὅς τε νὰ λεπτολογῆς, διότι πολλὰ ἀπὸ τὰ προφητικὰ εἰδήλια ἐχάθησαν, καὶ τοῦτο δύνανται νὰ τὸ διασκητῶσθ κανεὶς ἐκ τῆς διηγήσεως τῶν εἰδήλιων τῶν Παραλειπομένων²⁹.

27. Ἄν ἐπάρκῃ εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς προφῆτας τὸ παρατιθέμενον χωρίον, 2: αὐτὸ καὶ πολλὰ ἠχημάτια ἐδημοσίωσαν εἰς τοὺς ἡμετέρας. Καὶ οἱ μὲν Περσολιανὸς, Ἰερουσαλὴμ, Ἐρανος καὶ ἔτεροι τῶν ἑσπερίων συνέχον τὸ ναζαρεταίος πρὸς τὸ Ναζαρέτ, ἦτοι ἔτιος, ἡμετέρας, ὁ ἴσως ἀσκητικός. (Πρὸλ. Ἀριθμ. 6, 1 88.). Τοῦτο, ὅμως, ἔχει μόνον δὲν ἔχει κανονικὴν σχέσηιν πρὸς τὴν ἑλευσιν τοῦ Κυρίου εἰς τὴν Ναζαρέτ, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἐξ ἀκαλήρου ἀσυνέβηστον πρὸς τὸν θῆν καὶ δευτέρως, ὁ ὅποιος κατὰ τοῦτο διακρίνεται: τὸς Ἡροδότου (Πρὸλ. Ματθ. 11, 19), δὲν ἔπαρκε: δὲ κανένα παρόμοιον προφητικὸν χωρίον, καὶ νὰ λέγῃ ἔτι: θὰ ὀνομασθῆ Ναζαρεταίος. Ἄλλοις ἡρηματικαὶ συνέχον τὴν ὀνομασίαν κερ τὴν ἐβραϊκὴν λέξιν νέβερ = ἔνδος ἢ ἐλαστός εἰς τὸ μωσαϊκὸν χωρίον τοῦ Ἰσοῦ 11, 1, εἰς τὸ ὅποιον ὁ Μεσοίας καλεῖται ἐλαστός ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί. Ἐκεῖ δεχθόμενος ὅτι ἐκ τῆς λέξεως παράγεται κῆρυξ ἐπίθετον, θὰ ἔχωμεν τὸν ἀλλοφώνον ὄνομα Ναζαρεταίος = ὁ Μεσοίας, ὅσπερ ὁ Μάρτυρ λέγει, μετὰ τὴν ἀποχθὴν αὐτῆς, καί: μὴ τῆς ἀσκητικῆς καὶ ἐβραϊκῆς λέξεως, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμετέρας πρὸς τὸ Ναζαρέτ καὶ σνατικὸν ἐλαστός, ἀλλ' οὗτος ἢ ἐβραϊκῶς ἀπὸ ἡμετέρας.

28. Ὁ συμπέρασμα ἐν τῶν ἀνωτέρω εἶναι ὅτι τὸ «Ναζαρεταίος κληθήσεται» δὲν ἀποτελεῖ παράθεσιν ἐκ προφητικῶν εἰδήλιων, ἀλλ' ἀποτελεῖ κειμήλιον τῶν προηγουμένων, ὅσπερ τὸ γέννησιν αὐτοῦ, μὴ τὸ ὅποιον εἰρήσεται αὐτὸ, δὲν εἶναι ἐπιθετὸν, ἀλλὰ ἀπολογισμὸν. Ἐἰ ἐπιδοχὴ αὐτῆς ἀναμνησκόμεθα τὴν ἐπιτολὴν τοῦ Ἰερουσαλὴμ, μετὰ τὴν ὁσίαν ὁ ἀναμνησκόμενος ἀναμνησκόμενος εἰς τὰ χωρία τῶν προφητῶν, τὰ ὅσπερ προλέγουσιν ὅτι ὁ Μεσοίας θὰ περιερῶσθῃ. Οἱ Ἰουδαῖοι μὲν περιερῶσθην προσέλειπον πρὸς τὴν Ναζαρέτ. Ἐἰ δὲ λέξις Ναζαρεταίος εἶχε κτιστὴν οὐσίαν τῆς κοινῆς περιερῶσθης, ὁ Ἰησοῦς, λοιπόν, λέγων τῆς κοινῆς τῆς ἐπιτολῆς εἰς τὴν Ναζαρέτ ὀνομασθῆ Ναζαρεταίος καὶ ἀναμνησκόμενος εἰς αὐτὸν αὐτὸν προφηταί, ἀπὸ ἐπιτολῆς ἀναμνησκόμενος εἰς τὴν περιερῶσθην τὴν ὁσίαν θὰ εἶχαν ὁ Μεσοίας.

29. Ἐκ τῆς παρούσης ἐπιτολῆς φαίνεται ὅτι ὁ Χριστοσμός δίδει διασφατικὴν ἑλπίδα εἰς τὰς ἀπὸ πρῶτον, δευτέρως εἰς κινδύνον τὸ χωρίον νὰ προερχεται ἀπὸ ἀπολειπθῶν προφητικῶν εἰδήλιων.
29. Ματθ. 2, 23.

30. Ἐκ τῆς γενεῆς, πρόκειται περὶ τοῦ εἰδήλιων, Α' καὶ Β' Παραλειπομένων, τὰ ὅσπερ ἀναμνησκόμενος εἰς τὰ ἱστορικὰ εἰδήλια τῆς Παλαιῆς Διαθήκης, κατασκευάσαντα μετὰ τῆς εἰδήλιων τῶν Παραλειπθῶν, ἀγνώστου συγγραφέως, ἀποδιδόμενα κατὰ τινας εἰς τὸν ἑβραϊκόν. Τὸ ἦμισυ τῶν παρακειμένων τῶν εἰδήλιων παραλείπεται πρὸς τὰ προφητικὰ (ἱστορικὰ εἰδήλια, ἐνθὲ τὸ ὅσπερ οὐκ εἶναι νὰ προερχεται ἐκ τῶν εἰδήλιων καὶ ἀναμνησκόμενος εἰς αὐτὸν ἀναμνησκόμενος εἰς τὰ κῆρυξ χωρία αὐτῶν Α' Παραλ. 29, 29, Β' Παραλ. 9, 29, 18, 22, 24, 27, 27, 7 καὶ 88, 18.
Ἡ Α' Παραλ. ἔχει 29 κεφάλαια καὶ ἡ Β' 36.

Πραγματικά, επειδή ήταν αδιάφοροι και περιέριπτοι συνεχώς εις την άπιστιαν, άλλα μὲν τὰ ἄφησαν νὰ χαθoύν, άλλα δὲ οἱ ἴδιοι τὰ ἔκλειον καὶ τὰ κατέστρεφον. Καὶ τὴν καθῆκαν τῶν βιβλίων τὴν δηγεῖται ὁ Ἰσρημίαιος³⁰, τὴν δὲ καταστροφὴν ὁ συγγραφεὺς τῆς Δ' Βασιλειῶν³¹, ὁ ὁποῖος λέγει ἐπι μετὰ πολλῶν χρόνων Ὁ εὐρέθη τὸ Δευτερονόμιον ὑπαμένον κάποιον καὶ ἠφανισμένον. Ἐάν δέ, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν οἱ θάρσαροι³², μετεχειρίζοντο ἔτσι τὰ βιβλία, ἀσφαλῶς, θὰ τὰ μετεχειρίσθησαν πολὺ χειρότερα, ὅταν ἦσαν οἱ θάρσαροι. Ἀφοῦ, βέβαια, τὸ προεῖπον οἱ προφῆται, δι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀπόστολοι εἰς πολλὰς περιπτώσεις τῶν ὀνομάζουσαν Ναζωραίων³³.

Ἡ ὀνομασία αὕτη, ὁμοῦς, μήπως συνεσκίαζε τὴν προφητείαν, ἣ ὁποῖα ἀμιλεῖ περὶ τῆς Βηθλεὲμ ὡς πατρίδος τοῦ Μεσσία; λέγουσαν μερικοί. Μὲ κανένα τρόπον. Ἀλλὰ, ἀντίθετα, αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ γεγονός προεκάλει τὸ ἐνδιαφέρον καὶ παρεκίνηει εἰς ἐρευνῶν τῶν ὅσων ἐλέγοντο δι' αὐτὸν. Ἔτσι, βέβαια, καὶ ὁ Ναθαναὴλ³⁴ φθάνει εἰς τὴν ἐρευνᾶν περὶ αὐτοῦ καὶ λέγει· «Εἶναι δυνατόν νὰ προέβη κανένας κολὸν ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ;»³⁵. Πραγματικά, ἦτο ἀσημάντων τὸ χωρίον, ἢ μάλλον ὄχι τὸ χωρίον μόνον, ἀλλὰ

30. Ἠβρ. Ἰερ. 48 ἐξ. καὶ μετέπειτα οἱ στίχοι 25 - 24.

31. Δ' Βασιλ. 91 ἐξ.

32. Ἐννεαί τοὺς ἐν γένει εἰδωλοκαταρτικοῦ λαοῦ, οἱ ὅποιοι κατὰ κτηρὸς ἀπετέθησαν ἐναντίον τοῦ Ἰουδαίου. ἀλλὰ κυρίως ἀναφέρεται εἰς τοὺς Βαβυλωνίους καὶ τὴν ἐπὶ αὐτῶν πραγματικότητων ἐπιμαρτυροῦσαν τῶν Ἑβραίων καὶ τῶν ἐλλείψεως συνεπείας αὐτῶν.

33. Πρὸς ἐν προκειμένῳ Μαθ. 2, 23, 26, 71. Λουκ. 18, 37. Ἰωάν. 18, 5, 7, 19, 19.

34. Πρὸς τοὺς διὰ τὴν μαθητὴν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος εἰς τὰ συνοπτικὰ Εὐαγγέλια (Ματθαίου — Μάρκου — Λουκᾶ) ἀναφέρεται ὡς Βαβυλωνίαιος. Ὅπως ἐκλήθη ἀπὸ τὴν Κανά καὶ ἦτο φίλος τοῦ Φιλίππου, ὁ ὁποῖος τὸν ἔφερε εἰς τὸν Χριστόν, ἀνακρίνεται διὰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ. (Μαθ. Ἰωάν. 1, 44 ἐξ. 91, 2 καὶ Πρὸς 1, 13).

35. Ἰωάν. 1, 47. — Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ναζαρέτ· αὕτη εἶναι πόλις τῆς Γαλιλαίας εὐρισκόμενη περὶ τὰ 66 μίλια πρὸς ὄρειαν τῆς Ἱερουσαλήμ. Παράλληλα ἀπὸ λήθηος καὶ ἔχει μὲν μικρὸν περὶ 200. Πρὸς τὴν Παλαιὰν ἀνοδοὺν δὲν ὑπάρχει καὶ πόλις, ἀλλὰ κατέστη παρὸντος ἐν τῆς Κοινῆς Διαθήκης. Ὅπως ἀναφέρει ἀνατολὸς εἰς τὸ κείμενον καὶ τὰς σημασίας τῆς παροῦσης ἡμιλείας, οἱ κάτοικοι αὐτῆς κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ ἔθαιροντο κελοί.

Ἡ Ἰησοῦς κερμαίνου εἰς τὴν πόλιν· αὕτην ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἐκ τῆς Αἰγύπτου, κατὰ τὸν Χριστοτόμου δὲ καὶ πρὸ ταύτης, μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐξόδου τοῦ εἰς τὸ κείμενον.

λὰ καὶ ὅλη ἡ περιοχὴ τῆς Γαλιλαίας. Δ' αὐτὸ οἱ Θεοριστοὶ ἔλεγον· Ἐρεῖνηος καὶ θὰ ἴδῃς ἐπι δὲν ἔχει ἐλθῆ προφήτης ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας³⁶. Καὶ ὁμοῦς, ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐντρέπεται νὰ ὀνομάζεται Ναζωραῖος, ἀποδεικνύων ἐπι δὲν χρειάζεται κανένα ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα. Καὶ τοὺς μαθητὰς τοῦ δὲ τοὺς ἐκλέγει ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ἀφορῶν τὰς προφάσεις τῶν ἐπιθυμούντων νὰ ἀδιαφοροῦν καὶ ἀποδεικνύων ἐπι δὲν χρειάζομεθα κανένα ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα, ἐάν ἀσκήσωμεν τὴν ἀρετὴν. Δι' αὐτὸ οὔτε οἰκίαν δὲν ἀποκτᾷ, διότι «Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου», λέγει· «δὲν ἔχει ποῦ νὰ ἀκουσθῆ τὴν κεφαλὴν του»³⁷, καὶ ὅταν τὸν ἐπιθυλοῦνται ὁ Ἡρώδης φεύγει, ἔκ καὶ ἀφοῦ ἐγενήθη ἀνακλινεται εἰς τὴν φάτην, καὶ παραμένει εἰς τὸ κατάλυμα, καὶ μητέρα ἀσχημον ἔχει, διὰ νὰ μὴς διδάξῃ ἐπι κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶναι ἐντροπή, καταλύων, ἐπίσης, ἐξ ἀρχῆς τὴν ἑπαρισιν τῶν ἀνθρώπων³⁸ καὶ προτρέπων νὰ προσέχωμεν μόνον τὴν ἀρετὴν.

Διατί, λοιπὸν, καυχᾶσαι διὰ τὴν πατρίδα σου, ὅταν σοῦ δίδω ἐπιτολὴν νὰ θεωρῆς τὸν ἑαυτὸν σου ξένον δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην; λέγει. Ὅταν ἔχης τὴν δυνατοῦτητα νὰ καταστῆς τοιοῦτος, ὥστε ὁ κόσμος ὀλόκληρος νὰ μὴ φέξῃ σου ἐσοῦ; Διότι ὅλα αὐτὰ εἶναι τόσον εὐκαταφρόνητα, ποῦ οὔτε οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι τοὺς δίδουν σημασίαν, ἀλλὰ τὰ ὀνομάζουσαν τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα καὶ τὰ κατατάσσουσαν εἰς τὴν τελευταίαν βαθμίδα τῶν ἀείων. Καὶ ὁμοῦς ὁ Παῦλος καταδέχεται νὰ κἀν λόγον δι' αὐτὰ, λέγει κάποιος, ὀμιλῶν ὡς ἐξῆς· «καὶ ὅσων ἀφορᾷ εἰς τὴν πρὸ πολλοῦ ἐκλογὴν τοῦς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀγαπητοὶ εἰς τὸν Θεὸν διὰ τοὺς πατέρας, ἐκ τῶν ὀποίων καταγονται»³⁹. Πές μου, ὁμοῦς, Πότε καὶ περὶ ποίων καὶ πρὸς τοίους ἀπευθυνόμενος εἶπεν αὐτοὺς τοὺς λόγους; Β. Βέβαια, τὰ ἔλαγε πρὸς τοὺς ἐξ ἔθνων Χριστιανοὺς, οἱ ὅποιοι ἔκοιχᾶντο διὰ τὴν πίστιν τῶν καὶ περιεφρόνουσαν τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἔτσι ἀπέκοπτον τοὺς ἑαυτοὺς τῶν περισσώτερον ἀπὸ τὸ ὄμμα τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ καταγιᾶσῃ τὴν ἑπαρισιν

36. Ἰωάν. 7, 52.

37. Λουκ. 9, 58.

38. Ρωμ. 11, 28.

τῶν μὲν καὶ νὰ προσελκύσῃ πρὸς τὸν ἰδικόν του ζῆλον τοὺς δέ. Διότι, ὅταν κἀνὴν λόγον διὰ τοὺς γενναίους ἐκείνους καὶ μεγάλους ἄνδρας, ἀκούσῃ πῶς ὁμιλεῖ ἡ Ἀσφαλὶς δὲ ἐκεῖνοι πού ὁμιλοῦν ἔτσι, δεικνύουν ὅτι ζητοῦν πατρίδα. Καὶ ἐάν μὲν ἐνεθυμοῦντο ἐκείνην τὴν πατρίδα, ἀπὸ τῆν ὅποιαν εἶχαν ἐξέλθει, θὰ εἶχαν τὸν καιρὸν νὰ ἐπιστρέψουν. Τώρα ὁμως ἐπιθυμοῦν καλλιτέραν πατρίδα³⁹. Καὶ πάλιν ἡ «Ὅλοι αὐτοὶ ἀπέθανον μὲ τὴν πίστιν, χωρὶς νὰ λάθουν τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ τὰς εἶδον ἀπὸ μακρᾶν καὶ τὰς ἐνεκοιμήθησαν»⁴⁰. Ἄλλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης πρὸς τοὺς ἐρχομένους πρὸς αὐτὸν εἶπεν ὅτι «Μὴ λέγετε, ὅτι ἔχομεν πατέρα τὸν Ἀβραάμ»⁴¹. Καὶ ὁ Παῦλος πάλιν, λέγει· «Διότι ἀληθινὸς Ἰσραηλιτικὸς λαὸς δὲν εἶναι ὅσοι καταγονταὶ σαρκικῶς ἀπὸ τὸν Ἰσραήλ, οὔτε τὰ σαρκικὰ τέκνα εἶναι τέκνα τοῦ Θεοῦ»⁴².

Πραγματικὰ, τίς μου ποῖαν ὠφέλειαν ἀπεκόμισαν τὰ παιδιὰ τοῦ Σαμουὴλ⁴³ ἀπὸ τὴν εὐγένειαν τοῦ πατρὸς των, ἀφοῦ δὲν ἐκληρονομήσαν τὴν ἀρετὴν τοῦ πατρὸς των;⁴⁴ Τί ἐκέρβισαν ἔξ ὁ ἰοὶ τοῦ Μωϋσέως πού δὲν ἐμμήθησαν τὴν εὐσθένειαν καὶ τὴν ἀρετὴν του; Τίποτε, θέσθαι, ἀφοῦ οὔτε τὴν ἐξουσίαν δὲν ἐκληρονομήσαν. Ἄλλ' αὐτοὶ μὲν εἶχαν αὐτὸν πατέρα, ἐνῶ ἡ ἀρχὴ γὰρ μετέβαιεν εἰς ἄλλους⁴⁵, ὁ ὅποιος ἐγένεν υἱὸς αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρετὴν. Ποῖαν θλάσῃν δὲ ὑπέστη ὁ Τιμὸς Θεός, ἐπειδὴ κατήγετο ἀπὸ Ἑλλήνων πατέρα;⁴⁶ Τί, ἔξ ἄλλου, ἐκέρβισεν ὁ υἱὸς τοῦ Νῶε ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τοῦ πατρὸς του, ἀφοῦ ἐγένε βαυλὸς ἀντὶ νὰ παραμείνῃ ἕλω-θερος;⁴⁷ Εἶδες ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ εὐγένεια τοῦ

39. Ἐβρ. 11, 14 - 16.

40. Ἐβρ. 11, 18.

41. Ἀπὸκ. 3, 8.

42. Ρωμ. 9, 6 καὶ 8.

43. Σαμουὴλ εἶναι ὁ τελευταῖος τῶν Χριστῶν (Α' Βασιλ. 7, 18) καὶ ὁ πρῶτος τῶν κυρίως προφητῶν ἢ «ἐλέων» (Α' Βασιλ. 9, 9. Α' Παρ. 28, 28) καὶ ἀκόμη Ἰσραὴλ (Α' Βασιλ. 9, 18, 97, 85. 7, 9 ἔξ.). Τὰ τὸς εἶναι τοῦ ἐπισημοῦντος εἰς τὰ κατ. 1 - 24 τῆς Α' Βασιλειῶν.

44. Πρὸς Α' Βασιλ. 8 ἔξ.

45. Ἀριστοτ. εἰς τὸν Ἰτακὸν τοῦ Νουθ.

46. Πρὸς Πρὸς, 16, 1.

47. Πρὸς Γεν. 9, 20 ἔξ.

πατρός διὰ νὰ προστατεύσῃ τὰ παιδιὰ του; Διότι ἡ κακία τῆς διαθέσεως ἐνίκησε τοὺς νόμους τῆς φύσεως καὶ οὐκ ἴσχυον αὐτὸν ἀπεμάρτυρεν ἀπὸ τὴν εὐγένειαν τοῦ πατρὸς του, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐστέρησεν. Τί συνέβη δὲ καὶ μὲ τὸν Ἰσαάκ; Μήπως δὲν ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰσαάκ καὶ δὲν εἶχε τὸν πατέρα του προστάτην; Πραγματικὰ, καὶ ὁ πατέρας του ἐφρόντιζε καὶ ἐπεθύμει νὰ λάθῃ αὐτὸς τὰς ἐπαγγελίας του καὶ ὁ ἴδιος χάριν αὐτοῦ ἐξετέλει ὅλας τὰς ἐντολάς. Ἐ καὶ ὁμως, ἐπειδὴ ἦτο ἀπώ-τομος, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν τὸν ὠφέλησεν, ἀλλὰ, μολο-νόντι κατὰ τὴν φυσικὴν τάξιν ἦτο πρῶτος καὶ εἶχε καὶ τὸν πατέρα του μὲ τὸ μέρος του νὰ κἀνῃ τὰ πάντα πρὸς χάριν του, ἐπειδὴ, ὁμως, δὲν εἶχε τὸν Θεὸν μαζί του, ἔχασε τὰ πάντα⁴⁸.

Καὶ διατὶ ἀναφέρω τοὺς ἀνθρώπους; Οἱ Ἰουδαῖοι ἐγένον υἱοὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τίποτε δὲν ἐκέρβισαν ἀπὸ τὴν εὐγένειαν αὐτῆν. Ἐάν, ὁμως, μολοῦντι κάποιος ἐγένεν υἱὸς τοῦ Θεοῦ, **137** χωρὶς νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν εὐγένειαν αὐτῆν ἀρετὴν, τιμωρεῖται περισσό-τερον, τότε διατὶ μοῦ προσβάλλεις τὴν εὐγένειαν τῶν προ-γόνων καὶ τῶν πάππων;

Τὴν ἀρχὴν αὐτῆν θὰ τὴν εὑρῇ ὁ οἰοσῆποτε νὰ ἰσχύη οὐκ ἴσχυον εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Καινὴν ἡ «Ὅσοι ὁμως ἐβέβησαν αὐτὸν ὡς σωτήρα των, τοὺς ἔδωκε τὴν χάριν νὰ γίνουν τέκνα τοῦ Θεοῦ»⁴⁹. Καὶ ὁμως, πολλὰ ἀπὸ τὰ τέκνα αὐτὰ δὲν ὠφελοῦνται καθόλου ἀπὸ τὸν πατέρα, λέγει ὁ Παῦλος· «Ἐάν περι-τέμνεσθε», λέγει, «Ὁ Χριστὸς τίποτε δὲν θὰ σοῦ ὠφελή-σῃ»⁵⁰. Ἐάν, λοιπόν, ὁ Χριστὸς δὲν ὠφελῇ καθόλου ἐκείνους πού δὲν θέλουσιν νὰ προσέχουν τοὺς ἑαυτοῦς των, πῶς θὰ τοὺς προστατεύσῃ ὁ ἄνθρωπος;

Συνεπῶς, ἂν μὴ ὑπερφανευώμεθα οὔτε διὰ τὴν εὐ-γενικὴν μας καταγωγὴν, οὔτε διὰ τὰ πλοῦτη μας, ἀλλ' ἂν περιφρονῶμεν καὶ δοῦσιν σκεπτόμεθα τοιοῦτοτρόπως, **Β** Ὅστε, πάλιν, νὰ ἀπελιπώμεθα διὰ τὴν πένιαν μας, ἀλλ' ἂν ἐπιδιώκωμεν νὰ ἀποκτήσωμεν ἐκείνον τὸν πλοῦ-

48. Πρὸς Γεν. 37 ἔξ.

49. Τισθ. 1, 18.

50. Γαλ. 5, 9.

τον, ὁ ὁποῖος ἀπορρέει ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ἔργα. Ἄς ἀποφύγωμεν ἐκείνην τὴν πενίαν, ἣ ὅποια μᾶς φέρει εἰς τὴν κακίαν, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας καὶ ὁ πλοῦσιος ἐκεῖνος ἦτο πτωχός, δι' αὐτὸ οὕτε μίαν σταγόνα νερὸ δὲν κατέχευε μολοντά μάλιστα πολὺ παρεκάλεσε δι' αὐτό^α.

Καὶ, ἔμως, παῖος ἀπὸ ἡμᾶς ἡμπορεῖ νὰ καταστήσῃ εἰς τὴσιν πενίαν, ὥστε νὰ μὴ ἡμπορῇ νὰ ἀπολαύσῃ καὶ τὸ νερὸ; Δὲν ὑπάρχει, βέβαια, κανένας. Διότι καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θαυάζονται ἀπὸ τὴν πρὸ θαρεῖαν πενίαν, ἡμποροῦν νὰ ἀπολαύσων μίαν σταγόνα νεροῦ καὶ ὄχι μόνον μίαν σταγόνα ἀλλὰ καὶ πολὺ μεγαλύτεραν παρηγορίαν. Μὰ, ὁ πλοῦσιος ἐκεῖνος δὲν εὕρισκετο εἰς τὴν ἴδιαν μοῖραν, ἀλλὰ ἔφθασε καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου ἣ πενία του, καὶ τὸ πρὸ χειρότερον ἦτο ὅτι δὲν ἡμποροῦσεν ἀπὸ πούθεν νὰ παρηγορήσῃ τὴν πενίαν του.

Σ Διατί, λοιπὸν προσκολλώμεθα εἰς τὰ χρήματα ὅταν δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ μᾶς εἰσαγάγουν εἰς τὸν οὐρανόν; Πές μου, σέ παρακαλῶ: Ἐάν κάποιος ἐπίγειος θαυσιλεύς ἔλεγε, ὅτι ὁποῖος ἀποκτήῃ πλοῦτη εἶναι ἀδύνατον νὰ διακριθῇ εἰς τὰ ἀνάκτορά του, ἣ νὰ ἀποκτήσῃ κάποιο ἀξίωμα, ἀπὸ γὰρ οἱ σὰς ἀνεξαρτέτως δὲν θὰ ἐγκαταλείψατε τὰ χρήματα μὲ περιφρόνησιν; Λοιπὸν, ἀφοῦ εὐκολα περιφρονοῦνται τὰ χρήματα, ἐάν γίνονται αἰτία νὰ χάσωμεν τὰ ἐπίγεια ἀνάκτορα, τώρα, πῶς ὁ θαυσιλεύς τὸν οὐρανὸν κάθε ἡμέραν φωνάζει μὲ δύναμιν καὶ λέγει, ὅτι εἶναι δύσκολον μαζί μὲ τὰ χρήματα νὰ φθάσωμεν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς οὐρανοῦ βασιλείας, δὲν θὰ ἀφήσωμεν τὰ πάντα καὶ δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά μας, διὰ νὰ εἰσελθῶμεν μὲ παρηγορίαν εἰς τὴν βασιλείαν του;

Δ Καὶ ποῖαν ἀγγώνιμην ἀξίζομεν νὰ λάβωμεν, ὅταν περιθάλωμεν μὲ τὴσιν φροντίδα ὅτι μᾶς ἀποφράσσει τὸν δρόμον πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ὄχι μόνον εἰς τὰ χρηματοκωθῶτα τὰ κρύπτομεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν γῆν τὰ θάπτομεν, ἐνῶ εἶναι δυνατόν νὰ τὰ παραδώσωμεν εἰς τὴν φύλαξιν τοῦ οὐρανοῦ; Διότι τώρα, βέβαια, κανένας τὸ ἴδιον μὲ ἓνα γεωργόν, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἐπῆρε σιτάρι

51. Πρὸς Κορ. 16. 9 ββ.

διὰ νὰ τὸ σπείρῃ εἰς εὐφορον γῆν, ἀφοῦ ἄφησε τὴν γῆν κατέχασεν δῶλον τὸν σπόρον εἰς ἓνα λάκκον, ὥστε οὔτε ὁ ἴδιος νὰ τὸν ἀπολαύσῃ καὶ τὸ σιτάρι νὰ χαθῇ.

Ἄλλὰ ποῖα εἶναι ἡ πλεόν σηματοκτικὴ δικαιολογία τὸν ἀνθρώπων αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ὅταν κατηγοροῦμεν ἡμεῖς τὰ πλοῦτη; Δὲν δημιουργεῖ, λέγουσιν, μικρὰν παρηγορίαν τὸ νὰ γνωρίζουν ἔστι ἔλα τὰ ἀγαθὰ τῶν εὐρίσκονται ἠσφαλισμένα εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν. Καὶ ἔμως, τὸ νὰ μὴ ἔχησιν τὴν θεσιαιότητα ὅτι αἱ ἀποθήκαι σου εἶναι γεμάται εἶναι παρηγορία. Διότι, καὶ ἐν εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν δὲν φοβῆσαι τὴν πενίαν, εἶναι ἀνάγκη νὰ φοβῆσαι ἐξ αἰτίας τῆς συσσωρεύσεως αὐτῆς τοῦ πλοῦτου ἄλλα χειρότερα κακὰ, ὅπως εἶναι ὁ θάνατος, οἱ πόλεμοι καὶ αἱ ἐπιθέσεις 130.

Πραγματικὰ, ἐάν κόποτε ἔλθῃ πενία εἰς τὴν πόλιν, τότε ὁ λαὸς, πιεζόμενος ἀπὸ τὴν πενίανσιν κοιλίαν του, ὀπλίζει τὸ χέρι του κατὰ τοῦ ἰδικοῦ σου σπιτιοῦ. Μᾶλλον ἔμως, ὅταν συμπεριφέρῃσαι ἔτσι, σὺ ὁ ἴδιος προκαλεῖς καὶ τὴν πενίαν εἰς τὰς πόλεις, καὶ αὐτὸ πῶς εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν πενίαν, κατασκευάζεις αὐτὸ τὸ θάραθρον διὰ τὸ σπῆτι σου. Διότι δὲν γνωρίζω νὰ ἔχουν περὶ ἀνθρώποι ἀμέσως ἀπὸ τὴν πενίαν, ἐπειδὴ ὑπάρχουν πολλὰ μέσα ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις διὰ τὴν ἀποτροπὴν αὐτοῦ τοῦ κακοῦ. Ἐνῶ διὰ τὰ χρήματα καὶ τὰ πλοῦτη καὶ τὰς σχετιζόμενας πρὸς αὐτὰ ἐπιχειρήσεις ἡμπορῶν νὰ σοῦ παρουσιάσω πολλοὺς φονευμένους εἴτε κρυφὰ εἴτε φανερά. Καὶ εἶναι γεμάτοι ἀπὸ πολλὰ παρόμοια παραδείγματα οἱ δρόμοι, καθὼς καὶ τὰ δικαστήρια καὶ αἱ ἀγοραὶ. Ἐ Μὰ, διατί ἀναφέρω τοὺς δρόμους, τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἀγορὰς μόνον; Ἀφοῦ καὶ αὐτὴν τὴν θάλασσαν ἡμπορεῖς νὰ τὴν ἴδῃς γεμάτην ἀπὸ αἵματα. Διότι δὲν ἠρκέσθη μόνον εἰς τὴν κυριαρχίαν, τῆς γῆς ἣ τυραννία αὐτῆ, ἀλλὰ μὲ μεγάλην ἀπεριοκρίαν ἠκμασε πολὺ καὶ εἰς τὸ πέλαγος. Καὶ ἄλλος μὲν πλεεῖ διὰ τὸν χρυσόν, ἄλλος δὲ φανεύεται, πάλιν, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς. Καὶ ἡ ἴδια τυραννία ἄλλον μὲν ἔκανε ἔμπορον, ἄλλον δὲ ἀνδροφόνον. Τί ἡμπορεῖ, λοιπὸν, νὰ γίνῃ πρὸ ἀσέβαιον ἀπὸ τὸν μαμμωνᾶν, ὅταν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἀποδημῇ κάποιος καὶ κινδυνεύῃ καὶ σφάττεται; Ἄλλὰ ἐπιτοῖς, λέγει ἡ

Γραφή, «θὰ εὐσπλαγγισθῆ τὸν μάγον ποῦ τὸν ἐδάγκω-
σε τὸ φίδι»⁶⁸.

Ἐπρεπε, λοιπὸν, ἀφοῦ γνωρίζομεν τὴν σκληρὰν τυ-
ραννίαν τοῦ πλοῦτου, νὰ ἀποφεύγομεν τὴν δουλείαν εἰς
αὐτὸν καὶ νὰ ἀφανίσωμεν τὸν καταστρεπτικὸν ἔρωτα
πρὸς αὐτόν. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν αὐτό; ἔρωτᾷ κά-
ποιος, Ἐὰν ἀναπτύξωμεν ἄλλον ἔρωτα, δηλαδὴ, τὸν ἔρω-
τα τοῦ οὐρανοῦ. Διότι ὁποῖος ἐπιθυμεῖ τὴν οὐράνιον θα-
σιλείαν, θὰ περιφρονῆσῃ τὴν πλεονεξίαν C. Ὅποιος ἐγι-
νε δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶναι, πλὴν, δοῦλος τοῦ μοι-
μαῖνᾶ, ἀλλὰ εἶναι καὶ κύριος αὐτοῦ. Διότι ὁποῖος τὸν
ἀποφεύγει συνηθίζει νὰ τὸν καταδιώκῃ, ἐνῶ, ὁποῖος τὸν
ἐπιδιώκει, τὸν ἀποφεύγει. Δὲν τιμᾷ τόσον αὐτὸν ποῦ τὸν
ἐπιζητεῖ, ὅσον ἐκείνον ποῦ τὸν καταφρονεῖ. Κανένα δὲν
περιπαίζει τόσον, ὅσον ἐκείνους ποῦ τὸν ἐπιθυμοῦν. Δὲν
τοὺς περιπαίζει δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς δεσμεύει μὲ
ἀπείρους δεσμούς.

Ἄς λύσωμεν, λοιπὸν, κάποτε τὰς σκληρὰς αὐτὰς
ἀλυσίδας. Διὰ τί ὑποδουλώνεις τὴν λογικὴν ψυχὴν εἰς
τὴν ἄλογον ἄληθ, τὴν μητέρα τῶν κακῶν; Ἢ Ἄλλὰ
πόσον γελίοιον εἶναι. Ἡμεῖς μὲν νὰ τὸν πολεμῶμεν μὲ λό-
γους, αὐτὸς δὲ νὰ μᾶς πολεμῇ διὰ τῶν ἔργων καὶ νὰ
μᾶς πηγαίη καὶ νὰ μᾶς περιφέρει πρὸς πᾶσαν κατεύ-
θυνσιν, ὡς νὰ εἴμεθα μισωτὰ ὄργανά του καὶ νὰ μᾶς
ἀτιμάξῃ μὲ μωστιχώσεις ἀπὸ τὸ ὅποιον τί ἡμπορεῖ νὰ
θεωρηθῆ πῶ ἀίσχρὸν καὶ πῶ προσβλητικόν; Διότι ἐάν
δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ νικήσωμεν τὰς ἀναισθήτους βί-
λας, πῶς θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ καταβάλλωμεν τὰς ἀσω-
μάτους δυνάμεις; Ἐάν τὴν εὐτελεῖ γῆν καὶ τοὺς ἀνευ
ἄξιας λίθους δὲν περιφρονῶμεν, πῶς θὰ ὑποτάξωμεν
τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας; Πῶς θὰ ἀσκήσωμεν τὴν
ἐγκράτειαν; Πραγματικὰ, ἐάν ὁ ἀστράπτων ἀργυρὸς
μᾶς καταπλήττῃ, τότε θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ διοικηθῶμεν
διὰ τὸ κάλλος τοῦ προσώπου; Διότι μερικοὶ εἶναι
τόσον πολὺ ὑποδουλῶμενοι εἰς τὴν τυραννίαν αὐτῆν,
ὥστε καὶ νὰ παθῶναι κάτι ἐπὶ τῆ θέᾳ τοῦ χρυσοῦ, καὶ
ἀστυευόμενοι νὰ λέγουν, Ἐστὶ τὸ χρυσὸν νόμισμα, ὅταν
τὸ θλέτης, ὠφελεῖ τὰ μάτια.

68. Σοφ. Σοφ. 19, 18.

Ἄλλὰ μὴ κἀνῆς ἀστεία μὲ τὰ παράλογα πράγματα,
ἄνθρωπε, διότι τίποτε δὲν θάλαττει περισσώτερον τοὺς
ὀφθαλμούς τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ὅσον ἡ ἐπιθυ-
μία τῶν χρημάτων. Αὐτὸς, λοιπὸν, ὁ κακὸς ἔρωτς ἐσθίσε
τὰς λαμπάδας τῶν παρθένων ἐκείνων τῆς παραβολῆς
καὶ τὰς ἐξήγαγεν ἀπὸ τὸν νυμφῶνα⁶⁹. 1299 Αὐτὴ ἡ
θέα ἡ ὁποία ὠφελεῖ τοὺς ὀφθαλμούς, ὅπως εἶπες, δὲν
ἄφησε τὸν ἄβλιον Ἰούδα νὰ ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τοῦ Κυ-
ρίου, ἀλλὰ τὸν ἀδήγησεν εἰς τὸ νὰ κρεμασθῆ καὶ τὸν
ἔκανε νὰ ἐχουθοῦν τὰ σπλάγχνα του καὶ ἐν συνεχείᾳ
τὸν ἐστεῖλεν εἰς τὴν γέενναν.

Τι ἡμπορεῖ, συνεπῶς, νὰ θεωρηθῆ πῶ ἀμαρτωλὸν
πράγμα ἀπὸ αὐτῆν; Τι δὲ πῶ φρικιαστικόν; Δὲν ἐννοῶ,
βέβαια, τὴν ἕλην τῶν χρημάτων, ἀλλὰ τὴν παράλογον
καὶ μανιακὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν. Πραγματικὰ αὐτὴ καὶ
στάζει ἀνθρώπινα αἵματα, θλέπει φόνους καὶ εἶναι χει-
ροτέρα ἀπὸ κάθε εἶδος θηρίου, ἐπειδὴ κατασπαράσσει
δοσὺς πέσουν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς καὶ, πράγμα τὸ
ὅποιον εἶναι πολὺ χειρότερον, δὲν ἀφήνει νὰ αἰσθανθῆ
κανεὶς τὸν στεναγμὸν τῶν σπαρασσόμενων. Ἔτσι, λοι-
πὸν, πρέπει νὰ θεωροῦνται οἱ πάσχοντες αὐτὰ, καὶ νὰ
ἐκτείνουν τὰς γείρας των πρὸς τοὺς διεοχομένους καὶ
νὰ τοὺς καλοῦν εἰς βοήθειαν. Ἢ αὐτοὶ δὲ θὰ εἶναι εὐγνω-
μονες διὰ τὴν βοήθειαν αὐτῆν. Καὶ τί ἡμπορεῖ νὰ εἶναι
πῶ ἄθλιον ἀπὸ αὐτό;

Ἄλλα αὐτὰ σκεπτόμενοι, λοιπὸν, ὡς ἀποφύγομεν
τὴν ἀνάσταν νόσον, ὡς θεραπευώμεν τὰς πληγὰς ποῦ
μᾶς ἐπροκάλεσεν αὐτὴ καὶ ὡς ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ
τὴν παρομοίαν φθοράν, διὰ νὰ ζήσωμεν καὶ ἐδῶ εἰς τὴν
γῆν ἀσφαλῆ καὶ ἀτάραχον. Ἦσαν καὶ ἀποκτήσωμεν καὶ
τοὺς μελλοντικούς θησαυρούς, τοὺς ὁποίους εἶθε νὰ ἐπι-
τύχωμεν ἔλοι μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοανθρωπίαν τοῦ
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μὲ τὸν ὅποιον εἰς τὸν
Πατέρα καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα συγχρόνως ἀνῆκε ἡ
δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

69. Πρβλ. Ματθ. 25, 1 ἔξ.

ΟΜΙΛΙΑ Ι'
(Κεφ. γ', 1 - 8)

«Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας» ἐμφανίζεται ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς καὶ κηρύττει εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἰουδαίας καὶ λέγει· Μετανοεῖτε, διότι ἡ πηλοσία σεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Ποῖας ἡμέρας; Διότι ὁ Ἰωάννης δὲν ἐμφανίζεται τότε, ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἦτο παιδί, ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ τριάν-

1. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν σημαίνει τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὅποιον ὁ Ἰησοῦς διήμενεν εἰς τὴν Ναζαρέτ. Ἐπίσης, σημαίνει· αἰδοῦντα χρόνον, παρεμβλλόμενον μεταξύ τῶν γεγονότων τοῦ προηγουμένου κεφαλαίου καὶ τῶν ἔτι ἀναγραφέντων, οἱ ἔρασι, ἀλλ' οὐ καὶ ἀξιοσημειωτον διὰ τῶν μετὰ τὴν μεταβολὴν ἐπισημασθέντων κατ' αὐτὴν ἡμερῶν, κατὰ τὰς ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας ἐπαρκεῖται νὰ συμβῶν, ὅσα ἐπιμαρτυρεῖται νὰ ἀφῆγησθαι ὁ Ἐξαγγελιστὴς.

2. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης ὁ Ἰωάννης εἶχε ἐρατὴ ἀποκριτικὸν εἶον, μακρὰν τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων. Τὸ «Παραγγίλλεται» τοῦ κειμένου σημαίνει ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐρχεται πλοῦτον τῶν ἀνθρώπων, ἀρχίζει νὰ ἐρατὴ ἀνάντων τῶν ἀνθρώπων.

3. Τὸ ἐπισημῶν ἀπὸ ἐξῆς εἰς τὸν Ἰωάννην ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων, διὰ τὸ ὅτι πρὸς ἀποσπασμένον λειτουργικῶν ἔργων. Ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν Ἀρχαιολογίαν τοῦ, XIII ὁ, 3, σημαίνει· «Ἰωάννης τοῦ ἐπισημῶντος Βαπτιστοῦ».

4. Ἐργῶν τῆς Ἰουδαίας ἀναφέρεται ἐξῆς ὅτι τοῦ Ἐξαγγελιστοῦ ἔτι ἡ ἐργασία τοῦ Ἰούδα, ἡ ὁποία ἀφῆρηται εἰς τὴν περιόχην τῆς φωνῆς τοῦ Ἰούδα (Ματθ. Ἐπιτ. I, 16) καὶ ἐκτείνεται πρὸς νότον τῆς Ἰερουσαλῆμ καὶ μέχρι τῆς νοτιοδυτικῆς παραλίας τῆς Νεκρῆς θαλάσσης, ἀλλὰ ἡ γειτονικὴ πρὸς ταύτην μεγαλύτερη ἐργασία, ἡ ὁποία ἐξτείνεται πρὸς βορρᾶν τῆς Νεκρῆς θαλάσσης καὶ πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἰορδάνου.

5. Τὸ «μετανοεῖτε», εἶδος σημαίνει τὴν μεταβολὴν τῆς γνώμης καὶ τὴν νὰ ἀποδοκίμησθαι καὶ νὰ ὑποτασσῶνται κάποιος εἰς τὸν νότον τοῦ πνεύματος, ἀντὶ τοῦ νόου καὶ τοῦ φρονήματος τῆς σαρκὸς. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτῆς ἦτο ἀναγκαίη, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς εἰσοδῶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

6. Ματθ. 3, 1—2. Ἡ φωνὴ «βασιλεία τῶν οὐρανῶν» ἀπαντῆσθαι τριάντα ἔτη πρὸς εἰς τὸ Μάρκος, ἐν τῷ Μάρκος καὶ ὁ Λουκᾶς περιγράφον τὴν ἔκτασιν «βασιλεία τοῦ Θεοῦ». Ἡ ἐπισημῶν αὐτῆς ἔστι· ἡ κοινότητα τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ἐκκοινωνίαν. Ἄσθη ἔφῃσται, ἦν, ἀλλὰ ἡ τελεία καὶ πλήρης πραγματοποιήσας ταύτης τὴν συντελεσθὴ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα.

τα ἔτη, ὅπως μαρτυρεῖ καὶ ὁ Λουκᾶς· Δ Διατὶ, λοιπὸν, λέγει «κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας»; Εἶναι γενικὴ συνήθεια εἰς τὴν Γραφήν νὰ χρησιμοποιοῖ αὐτῶν τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως οὐ μόνον ὅταν διηγῆται τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸ ἄμεσον μέλλον, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀναφέρεται εἰς τὰ γεγονότα πρὸς συμβαίνοντα πολλὰ χρόνια ἀργότερα. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἐκάθητο εἰς τὸ βροσ τῶν Ἑλαιῶν καὶ τὸν ἐπιηλοίασαν οἱ μαθηταὶ τοῦ καὶ ἤθελαν νὰ μάθουν διὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ καὶ τὴν ἄλων τῆς Ἰερουσαλῆμ. Γνωρίζετε, θέσασα, πόσος χρόνος μεσολαθεῖ μεταξύ τῶν δύο γεγονότων. Ἀφού, λοιπὸν, ὁμιλήσῃ διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς μητροπόλεως καὶ ὠλοκλήρωσε τὸν λόγον διὰ τὰ γεγονότα αὐτά, ἐνθ' ἐσκόπευε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν περὶ τῆς συντελείας διδασκαλίαν, Ἐ προσέθεσε· «Τότε» θὰ συμβῶν αὐτά, χωρὶς νὰ συνάψῃ τοὺς δύο χρόνους μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ «τότε», ἀλλὰ καθώρισε ἐκείνον μόνον τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον ἐπρόκειτο νὰ λάβουν χώραν αὐτά. Πράγμα τὸ ὅποιον κάνει καὶ τώρα, ὅταν λέγῃ· «Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας». Διότι δὲν ἔθεσε τὴν ἐκφρασιν αὐτὴν διὰ νὰ δηλώσῃ τὰς ἀμέσως ἐπιόμενας ἡμέρας τῶν προηγουμένων γεγονότων⁷, ἀλλὰ ἐκεῖνας ἤθελε νὰ καθορίσῃ, κατὰ τὰς ὁποίας ἐπρόκειτο νὰ συμβῶν, ὅσα προηγοῦμαζοτο νὰ διηγῆσθαι.

7. «Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, ὅστερα ἀπὸ τριάντα χρόνια ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς διὰ νὰ βαπτισθῇ; Μετὰ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, λοιπὸν, ἐσκόπευε νὰ καταργῆσθαι τὸν νόμον. Δι' αὐτὸ μέχρι τῆς ἡλικίας αὐτῆς, ἡ ὁποία προσβάλλεται ἀπὸ ὅλα τὰ ἀμαρτήματα, παραμένει καὶ ἐφαρμόζει αὐτὸν καθ' ὅλοκληρίαν, ὥστε κανένας νὰ μὴ λοχυρίζεται ὅτι κατήργησεν αὐτόν, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν τηρήσῃ. Διότι δὲν μᾶς δίδει συγχρόνως ὅλα τὰ πάθη. Ἄλλὰ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν μᾶς διακρίνει ἡ ἀπερισκεψία καὶ ἡ θείλια, εἰς τὴν συνέγειαν δὲ ἡ σφοδρὰ ἐπιθυμία διὰ τὰς ἡδονὰς καὶ ἐπιτετα ἡ ἐπιθυμία

7. Ἰερὸν. Λουκ. 3, 1 - 8.

8. Ἰερὸν. Ματθ. 23 εἰ.

9. Ματθ. 23, 3 καὶ 6.

10. Ἰερὸν. Ματθ. 2, 23.

τῶν χρημάτων. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ περίμενε καθ' ἄλλην τὴν διάρκειαν αὐτῆς τῆς ἡλικίας καὶ ἐτήρησε καθ' αὐτὴν τὸν νόμον, ἔτσι ἐρχεται διὰ τὴν βαπτισθῆ, προσθέτων αὐτὸ μετὰ τὴν τήρησιν τῶν ἄλλων ἐντολῶν.

Τὸ ὅτι δὲ τὸ θάπτισμα ἦτο δι' αὐτὸν τὸ τελευταῖον ἔργον ἀπὸ τὰ ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου, β. ἀκουσε τί λέγει· «Διότι ἔτσι εἶναι πρόπον εἰς ἡμᾶς νὰ ἐκτελέσωμεν κάθε ἐντολήν»¹¹. Αὐτὸ δὲ ποῦ λέγει σημαίνει τὸ ἐξῆς· Ἐφημέρασιμεν ἅλας τὰς νομικὰς διατάξεις, δὲν παρέσθμεν καμμίαν ἐντολήν. Ἐπειδὴ, λοιπόν, αὐτὸ μᾶς μένει ἀκόμη, πρέπει νὰ τὸ προσθέσωμεν καὶ αὐτὸ καὶ ἔτσι θὰ ἐκπληρώσωμεν κάθε δικαιοσύνην. Δικαιοσύνη δὲ ὀνομάζει ἐδῶ τὴν τήρησιν ὅλων τῶν ἐντολῶν. Ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀγία, διὰ τὴν ὅποιαν ὁ Χριστὸς ἤθελε νὰ βαπτισθῆ, εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω.

Ἀλλὰ διατὶ ἐπενοήθη τὸ θάπτισμα αὐτὸ δι' αὐτὸν; Τὸ ὅτι, θέθαια, ὁ υἱὸς τοῦ Ζαχαρίου δὲν ἐθάπτιζεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ ἐξετέλει τὸ ἔργον αὐτὸ κινήσει ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ ὁ Λουκᾶς τὸ φανερῶν, ὅταν λέγῃ· «Ἐδόθη ἐντολὴ ἀπὸ τὸν Θεόν πρὸς τὸν Ἰωάννην»¹². Ὁ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης τὸ λέγει· «Ἐκεῖνος ποῦ με ἀπέστειλε νὰ βαπτίζω με νερό, ἐκεῖνος μοῦ εἶπεν· εἰς ὅποιον θὰ ἴθης τὸ Πνεῦμα νὰ καταβαῖν ὡς περισσότερὰ καὶ νὰ μένῃ ἐπάνω του, αὐτὸς εἶναι ποῦ βαπτίζει με Πνεῦμα Ἅγιον»¹³.

Καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν ἀπεστάλη νὰ βαπτίζῃ; Καὶ αὐτὸ, πάλιν, ὁ Βαπτιστὴς μᾶς τὸ γνωρίζει, λέγων· «Καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν τὸν ἤξερα, ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ φανερὸς εἰς τὸν Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἤλα ἐγὼ νὰ βαπτίζω με νερό»¹⁴. Μὰ, ἐάν ἦτο μόνον αὐτὴ ἡ αἰτία τῆς ἀποστολῆς του, τότε διατὶ λέγει ὁ Λουκᾶς, ὅτι «ἦλθεν εἰς ὀλοκλήρον τὴν περιοχὴν τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἐκήρυττε θάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφρασι ἀμαρτιῶν»¹⁵.

Ὁ Βέθαια, τὸ θάπτισμα αὐτὸ δὲν ἔσθηνε τὰ ἀμαρτήματα, ἀλλὰ ἡ δωρεὰ αὐτῆ ἦτο γνώρισμα τοῦ θάπτι-

11. Ματθ. 3, 15.
12. Λουκ. 8, 2.
13. Ἰωάν. 1, 33.
14. Ἰωάν. 1, 31.
15. Λουκ. 3, 3.

σματος ποῦ ἐδόθη ἐν συνεχείᾳ. Διότι δι' αὐτοῦ ἔχομεν ταφὴν καὶ μετὰ τὸν Χριστὸν καὶ ὁ παλαῖος μας ἑαυτὸς ἐπαυρῶθη τότε καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν σταυρὸν δὲν ὑπάρχει ἄφρασι ἀμαρτιῶν εἰς καμμίαν περίπτωσιν. Πάντοτε, θέθαια, τὸ αἷμα αὐτοῦ θεωρεῖται ὡς αἰτία τῆς συγχωρήσεως τῶν ἀμαρτημάτων. Ἀλλὰ καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Ἀλλὰ ἐλούσθητε ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματα αὐτά· ἀλλὰ ἠγιασθητε», ὅχι μετὰ τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, «ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ δυνάματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ μας»¹⁶. Καὶ εἰς ἄλλο θίβλιον δὲ λέγει· «Ὁ Ἰωάννης ἐθάπτισε»¹⁷ θάπτισμα μετανοίας, καὶ δὲν λέγει «ἀφέσεως», «διὰ νὰ πιστεύσουσιν εἰς τὸν ἐρχόμενον ὑστερὰ ἀπὸ αὐτὸν»¹⁸. Ἐπραγματικὰ, ἀφοῦ ἀκόμη δὲν εἶχε πραγματοποιηθῆ ἡ θυσία τοῦ Κυρίου, οὔτε τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶχε καταβῆ, οὔτε ἡ ἀμαρτία εἶχε συγχωρηθῆ, οὔτε ἡ ἐχθρα μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου εἶχε καταργηθῆ, οὔτε ἡ κατάρα εἶχε ἀφανισθῆ, πὼς ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἄφρασι ἀμαρτιῶν;

14.1 Τότε τί σημαίνει ἡ ἔκφρασις «εἰς ἄφρασι ἀμαρτιῶν»¹⁹? Οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν ἀγνώμονες καὶ οὐδέποτε δὲν ἠσθάνοντο τὰ ἀμαρτήματά του, ἀλλὰ, ἐνῶ ἦσαν ἔνοχοι διὰ τὰ βαρύτερα παραπτώματα, ἐδικαίωναν τοὺς ἑαυτοῦς των εἰς κάθε περίπτωσιν, πράγμα τὸ ὅποιον τοὺς ἀδήγησεν εἰς τὴν κατατροφὴν καὶ τοὺς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν πίστιν. Αὐτὴν τὴν κατηγορίαν ἀποδίδων εἰς αὐτοὺς καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Δὲν ἐσθάνοντο νὰ γνωρίσουσιν τὴν δικαιοσύνην, τὴν ὅποιαν ἐξ ἀγάπης δίδει ὁ Θεός, καὶ ζητοῦν νὰ στήσουσιν τὴν ἰδικὴν των ἀντιλήμιν περὶ δικαιοσύσεως καὶ δι' αὐτὸ δὲν ὀπέταξαν τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ»²⁰. Καὶ πάλιν· «Τί θὰ εἴπωμεν, λοιπόν; Ὅτι οἱ εἰδωλολατρικὸι λαοί, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπεδίκων δικαιοσύνην τὴν ἐπέτυχον. Ἐνῶ οἱ Ἰσραηλίται, οἱ ὅποιοι ἐπεδίκων τὴν δικαιοσύνην διὰ τῆς τηρήσεως τοῦ νόμου, δὲν τὴν ἐπέτυχον. β. Διατὶ; Διότι δὲν ἐπεδίκων

16. Α' Κορινθ. 6, 11.
17. Τὸ καίμενον τοῦ Χρυσόστομου ἐστὶν τὸ «ἐθάπτισε» ὅχι «ἐκήρυξε».
18. Πράξ. 19, 4.
19. Λουκ. 3, 4. Ματθ. 1, 4.
20. Ρωμ. 10, 3.

νά τὴν ἐπιτύχουν διὰ τῆς πίστεως, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων τοῦ νόμου»²¹.

Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἡ ἀντιλήψις αὐτῆ ἦτο ἡ αἰτία τῶν κακῶν, ἔρχεται ὁ Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος δὲν κάνει τίποτε ἄλλο, παρά προσπαθεῖ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς συνείδησιν τῶν ἁμαρτιῶν των. Ἐξ ἄλλου, αὐτὸ ἐφάνερωνε καὶ ἡ ἐξωτερικὴ του ἐμφάνισις, ἡ ὁποία ἦτο ἐμφάνισις μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως²². Τὸ ἴδιον ἐφάνερωνε καὶ τὸ κήρυγμά του, διότι δὲν ἔλεγε τίποτε ἄλλο, παρά «νά κάνετε καρποὺς ἀδίκους τῆς μετανοίας»²³.

Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἡ μὴ ἀναγνώρισις²⁴ τῶν αἰκείων ἁμαρτημάτων, ὅπως ἀπέδειξε καὶ ὁ Παῦλος, τοὺς ἔκανε νὰ ἀπομακρύνονται τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ ἡ συνείδησις τῆς ἁμαρτωλότητός των τοὺς ἐγένετο τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀναζητοῦν τὸν λυτρωτὴν καὶ νὰ ἐπιδιώκουν τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν, δι' αὐτὸ ἦλθεν ὁ Ἰωάννης αὐτὸ ἀκριβῶς δημιουργῶν καὶ πείθων αὐτοὺς νὰ μετανοήσουν, ὅχι διὰ νὰ τιμωρηθοῦν, ἀλλὰ, ἀφοῦ μὲ τὴν μετένοιον γίνοντο ταπεινοὶ καὶ κατηγορήσουσι τοὺς ἑαυτοὺς των, νὰ τρέξουν διὰ νὰ λάθουν τὴν συγχώρησιν.

Κύτταξε, λοιπόν, μὲ πόσῃ ἀκρίβειαν καθόρισεν αὐτὸ. Διότι, ἀφοῦ εἶπεν «ἐνεφανίσθη ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκήρυσε θεάπημα μετανοίας εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἰουδαίας», προσέθεσεν «πρὸς συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν»²⁵, ὡς νὰ ἔλεγε, δηλαδή, ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ βαπτίσματος ἐπειθον αὐτοὺς νὰ ὁμολογήσουν τὰ ἁμαρτήματά των καὶ νὰ μετανοήσουν δι' αὐτά, ὅχι διὰ νὰ τιμωρηθοῦν, ἀλλὰ διὰ νὰ δεχθοῦν εὐκολώτερα τὴν καταπιπνὴν συγχώρησιν. Διότι, ἐάν δὲν καταλόγιζαν τὰς ἁμαρτίας εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των, οὔτε τὴν χάριν δὲν θὰ ἐζητοῦν. Ἐάν, ὁμοίως, δὲν ἐζήτησαν τὴν χάριν, οὔτε τὴν συγχώρησιν θὰ ἐλάμβανον Δ. Ὡστε τὸ θεάπημα αὐτὸ προητοίμασε τὸν δρόμον διὰ τὸν Ἰησοῦν, διὸ καὶ ἔλεγεν ὁ

21. Ρομ. 9, 30 - 32.

22. Πρῶτ. Ματθ. 3, 4.

23. Ματθ. 3, 8. Λουκ. 3, 8.

24. Δηλαδή, ἡ μὴ συνείδησις τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἡ ὄχι ταύτης ἀπορέουσα ἐπιτακτολογία καὶ αὐτοκαταβολή.

25. Μάρκ. 1, 4.

Ἰωάννης: «Διὰ νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν ἐρχόμενον ὕστερα ἀπὸ αὐτὸν»²⁶, προσέθετο καὶ αὐτὴν τὴν σκοπιμότητα τοῦ βαπτίσματος εἰς τὴν ἀναφερθεῖσαν ἀνωτέρω.

Πραγματικὰ, δὲν ἦτο τὸ ἴδιον τὸ νὰ περιέχεται τὰ σπύτια καὶ νὰ περιφέρῃ τὸν Χριστὸν κρατῶν αὐτὸν ἀπὸ τὸ χεῖρ καὶ νὰ λέγῃ Ἄνα πιστεύετε εἰς αὐτὸν, καὶ τὸ νὰ ἀκουσθῆ ἡ μακαρία ἐκείνη φωνή²⁷ καὶ νὰ γίνοντο ἅλα τὰ ἄλλα, ἐνῶ ἦσαν ὅλοι συγκεντρωμένοι καὶ ἔθλειαν τὰ συμβαίνοντα.

Δι' αὐτὸ ἔρχεται διὰ νὰ βαπτισθῆ. Ἐδιότι καὶ ἡ ὑπόληψις τοῦ βαπτίζοντος καὶ ἡ ὑπόθεσις τοῦ βαπτίσματος προσελκυσεν ὀλοκλήρως τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐκάλει πρὸς τὸν Ἰορδάνην καὶ μεγάλην συγκέντρωσις, ὡς εἰς θέατρον, ἐπραγματοποιεῖτο. Δι' αὐτὸ ὁ Ἰωάννης, ὅταν συνεκεντρώθησαν, τοὺς ἐλέγχει καὶ προσπαθεῖ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ μὴ ἔχουν μεγάλην ἰδέαν διὰ τὸν ἑαυτὸν των, ἀποδεικνύων εἰς αὐτοὺς ὅτι εἶναι ἔνοχοι διὰ τὰ μεγαλύτερα ἁμαρτήματα, ἐάν δὲν μετανοήσουν, ἀφήνοντες τοὺς προγόνους καὶ τὴν καύχησιν διὰ τὴν εὐγενικὴν των καταγωγὴν, καὶ δὲν δεχθοῦν τὸν ἐρχόμενον. Διότι εἶχαν, θέβαια, συσκευασθῆ τὰ σχετικά μὲ τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ παλαιότερα **Μ. 4, 23** καὶ ἐπιστεύετο ἀπὸ πολλοὺς ὅτι εἶχεν ἀποθάνει ἐξ αἰτίας τῆς γενομένης εἰς τὴν Βηθλεὲμ σφαγῆς. Θέβαια ἐφάνερωνεν ἑαυτὸν, ὅταν ἦτο δώδεκα ἐτῶν, ἀλλὰ γρηγορὰ ἐπέρσε πάλιν εἰς τὴν ἀφάνειαν. Δι' αὐτὸ ἐχρειάζοντο λαμπρὰ προοίμια καὶ κάποια ὑψηλοτέρα ἀρχὴ τοῦ ἔργου. Διὸ καὶ τότε κατὰ πρῶτον, ὅσα αὐδέποτε δὲν ἤκουσαν οἱ Ἰουδαῖοι, οὔτε ἀπὸ τοῦ προφήτου, οὔτε ἀπὸ ἄλλων κανένα, διακηρύσσει μὲ δυνατὴν φωνὴν ὁ Ἰωάννης²⁸, ἀναφερόμενος εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν ἐκεῖ βασιλείαν, χωρὶς νὰ λέγῃ τίποτε περὶ τῆς γῆς, πλέον²⁹. Ὅταν δὲ λέγῃ «θασι-

26. Πρῶτ. 19, 4.

27. Ἀναφέρεται εἰς τὰ περιστατικὰ τῆς βαπτίσεως τοῦ Κυρίου. Πρῶτ. Ματθ. 3, 10 - 17.

28. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἰωάννου ἐσήμανε τὴν πύκνιν τῆς σιωπῆς τῶν προφητῶν αὐτῆ ἀπὸ τοῦ Μαλακίου ἐπὶ τέσσαρας ἐκατὸντα εἰκοσὶ δὲν ἀνεφάνη προφήτης. Ἡ καταβλητικὴ ἐκείνη σιγή ἐπὶ τέλους ἐβρόδισεν καὶ ὁ Θεὸς διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἀπέστειλε μῆνιμα πρὸς τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος.

29. Πρῶτ. τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωάννου - Μετανοεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βα-

λείας», ἐνοεῖ ἔν προκειμένῳ τὴν παρουσίαν τοῦ Ἰησοῦ τὴν πρώτην καὶ τὴν τελευταίαν⁵⁰.

Καὶ τί σθένος ἔχει αὐτὸ μὲ τοὺς Ἰουδαίους; ἐρωτᾷ κάποιος. Πραγματικῶς, δὲν ἀντιλαμβάνονται τί λέγεις. Μὰ, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὁμιλῶ τοιοῦτοτρόπος, ἀπαντᾷ ὁ Ἰωάννης, ὥστε, παρακινούμενοι ἀπὸ τὴν ἀσάφειαν τῶν λεγομένων, νὰ θελήσῃν νὰ ἀνοήτῃσιν τὸν κηρυκτὸν. **Β** Ἔτσι, λοιπὸν, τοὺς διηγείρε με τὰς χρηστάς ἐλπίδας, ὅταν ἐπήγγισαν κοινὰ του, ὥστε καὶ πολλοὶ τελῶν⁵¹ καὶ στρατιωτικῶν⁵² νὰ ἐρωτοῦν, τί πρέπει νὰ πράττουν καὶ πῶς νὰ ρυθμίζου τὴν ζωὴν των, πράγμα τὸ ὅποιον ἦτο ἀπόδειξις ὅτι εἶχαν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ ἐπίγεια πράγματα καὶ ἐφρόντιζαν δι' ἄλλα σπουδαιότερα ζητήματα καὶ ἔτι, οὐκ εὐρέοντο τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, διότι ὅλα καὶ αἱ πράξεις καὶ οἱ λόγοι τοὺς ἐνεπνεον οὐράνιων φρόνημα.

Σκέψου, λοιπὸν, τί ἐσημίανε νὰ ἴθουν ἄνθρωπον, ὁ ὅποιος ἦτο υἱὸς ἀρχιερέως, νὰ ἐπιστρέφῃ ἀπὸ τὴν ἔρημον ὄστερα ἀπὸ τριάντα χρόνια. Ὁ γὰρ εἰς ἔρημους ποτὲ μέχρι τώρα τίποτε ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ νὰ εἶναι ἄξιος σεβασμοῦ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἔχων μαζὶ του τὸν προφήτην Ἰσαΐαν. Διότι ἦτο καὶ αὐτὸς παρών, προσβάλλων τὸν Ἰωάννην καὶ λέγων· Αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, διὰ τὸν ὅποιον εἶπα ὅτι θὰ ἔλθῃ καὶ θὰ φωνάζῃ καὶ θὰ κηρύττῃ μὴ δυνατὴν φωνὴν εἰς τὴν ἔρημον⁵³. Διότι τόσον πολὺ ἐφρόντιζαν οἱ προφῆται διὰ τὰ πράγματα αὐτὰ, ὥστε ἄχι μόνον διὰ τὸν Κύριόν των πρὸ πολλοῦ χρόνου νὰ προφητεύουσιν, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἐπρόκειτο νὰ ὀνητῆσθαι αὐτὸν. Καὶ ἄχι μόνον αὐτὸν ἀνα-

οὐσία τὸν οὐρανόν», ἃ ὅποιον ὁμιλεῖ ἕκαστος κατὰ τὸν ὁρατικὸν καὶ διὰ ἀναγνώσται εἰς τὰς ἐλπίδας τὸν Ἰουδαίων καὶ ἐπιγὰς ἐπιταχέσεως.

⁵⁰ Πρὸς. σημειοῦσιν 6 τῆς κηρύσεως.

⁵¹ Πρὸς. Λουκ. 8, 12 - 13.

⁵² Πρὸς. Λουκ. 8, 14.

⁵³ Πρὸς. Ἔσ. 40, 3. — Τὰ ἀναθὰ λεγόμενα διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἀναφρόντο ἀρχιερεῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ ἐκ τῆς Παθολογίας ἀγαμολογίας καὶ ἐκείνων τοῦ εἰς τὴν ἔρημον τῆς ἔρημιας οὐκ ἐπιταχέσεως Ἰουδαίων νὰ προσημασθῶν πρὸς ἀποδοχὴν τοῦ ἰσογόνου, εἰς τὸν τοῦ ἀπαλλῆξ ἀπὸ τὴν ἀγαμολογίας, Κυρίου Τετοχρόνου, ὅμοια, ἐναρμόνισται καὶ εἰς τὸ ἀντίστοιχον τοῦ Ἰησοῦ, ὁν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, καθὼς καὶ εἰς τὸν εἰς τὴν ἔρημον τῆς ἔρημιας ἔσθλας Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι κληθέντες εἰς προσημασθῆν πρὸς ἀποδοχὴν τοῦ Σωτήρος.

φέρουν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον εἰς τὸν ὅποιον ἐπρόκειτο νὰ παραμείνῃ, ἢ καὶ τὸν τρόπον τοῦ κηρύγματος, τὸν ὅποιον θὰ ἔκανε, ὅταν θὰ ἐνεφανίζετο εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καθὼς καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς δράσεως αὐτοῦ.

Κύριε, λοιπὸν, πῶς καταλήγουσιν εἰς τὰ ἴδια νοήματα, ἂν καὶ δὲν χρησιμοποιοῦν τὰς ἴδιαις λέξεσι, καὶ ὁ Προφήτης καὶ ὁ Βαπτιστῆς. Πραγματικῶς, ὁ μὲν Προφήτης λέγει ὅτι θὰ ἔλθῃ, λέγων· «Ἐτοιμάσατε τὸν δρόμον τοῦ Κυρίου, κάμετε ἴσους καὶ ὁμαλοὺς τοὺς δρόμους αὐτοῦ»⁵⁴. Ὁ δὲ Βαπτιστῆς ἔλθων ἔλεγεν· «Κάνετε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας»⁵⁵. Πράγμα τὸ ὅποιον ἰσοδυναμεῖ μετὰ «Ἐτοιμάσατε τὸν δρόμον τοῦ Κυρίου». Ἐλέπεις ὅτι, μετὰ εἶπεν ὁ Προφήτης καὶ μετὰ εἰρή- ρυττεν ὁ Ἰωάννης. Ἐἶνα μόνον πράγμα δηλοῦται, ὅτι, ἠγαθὴ, ἦλθεν ὁ Ἰωάννης διὰ νὰ ἐξομαλῶν τὸν δρόμον καὶ νὰ προσημασθῇ τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσίου, ἄχι διὰ νὰ προσφέρῃ τὴν δωρεάν, πρῶτα καὶ ἰσοδυναμεῖ μετὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ μόνον προητοιμάζε τὰς ψυχὰς ἐκείνων, καὶ ἐπρόκειτο νὰ δεχθῶν τὸν Θεὸν τῶν ἑλῶν· Ὁ δὲ Ἐσαγγελιστῆς Λουκᾶς λέγει καὶ κἀκεῖ ἐπὶ τῶν. Ἀγαθὴ, δὲν ἔθεσε τὸ προσημασθῶν μόνον καὶ ἐτοιμάσθησεν, ἀλλὰ παραστέλει δόκλον τὴν προσημασθῶν· «Κάθε φαρᾶγγι», λέγει, «πρέπει νὰ γεμίσῃ μετὰ γῶμα καὶ κάθε θουὸν καὶ λόφος, πρέπει νὰ ἰσοπεδωθῇ, **1423** καὶ τὰ στραθὰ θὰ γίνουσι ἴσα καὶ οἱ ἀνώμαλοι δρόμοι θὰ γίνουσι ὁμοιοὶ καὶ κάθε ἄνθρωπος θὰ ἴῃ τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ»⁵⁶.

Εἶδες μετὰ ποῖον τρόπον ἐπρόφθασε καὶ τὰ προεῖπεν ὅλα ὁ προφήτης, ἠγαθὴ, καὶ τὴν προσέλευσιν τοῦ Λαοῦ, καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων πρὸς τὸ καλλί- τερον, καὶ τὴν εὐκολίαν τοῦ κηρύγματος, καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὅποιαν ἐγίνοντο ὅλα αὐτὰ, ἂν καὶ τὰ ἐξέθεσε κατὰ τρόπον παραβολικόν; Διότι τὰ λεγόμενα ἀπέ- λουον προφητεῖαν καὶ ὅταν λέγῃ ὅτι ἐκάθε φαρᾶγγι, πρέ- πει νὰ γεμίσῃ μετὰ γῶμα καὶ κάθε θουὸν καὶ λόφος, πρέ- πει νὰ ἰσοπεδωθῇ, καὶ οἱ ἀνώμαλοι δρόμοι θὰ γίνουσι

⁵⁴ Ἔσ. 40, 3. Ματθ. 3, 3.

⁵⁵ Λουκ. 3, 8.

⁵⁶ Λουκ. 3, 5 - 6. Ἔσ. 40, 4 - 5.

ὁμοιοί, φανερώνει ὅτι καὶ οἱ ταπεινοὶ θά ὑψωθοῦν καὶ οἱ ὑπερήφανοι θά ταπεινωθοῦν⁸⁷ καὶ ἡ δυσκολία περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου θά μεταβληθῆ εἰς τὴν ἐκούλιαν τῆς πίστεως. Διότι δὲν χρειάζονται πλέον, λέγει, Ἰβρώτες καὶ πόνοι, ἀλλὰ ὑπάρχει ἡ χάρις καὶ ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτημάτων, ἡ ὁποία δίδει μεγάλην ἐκούλιαν εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς σωτηρίας. Ἐπειτα, δίδει καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῶν, λέγων ὅτι «κάθε ἄνθρωπος θά ἴδῃ τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ»⁸⁸, δηλαδή, ὅχι μόνον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ προσήλυτοι⁸⁹, ἀλλὰ ἀλόκληρος ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ ὅλη ἡ γένει ἡ ἀνθρωπότης. Πραγματικά, διὰ τῶν «σκολιῶν» ἀνεφέρθη εἰς ἐκείνους ἕν γένει τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι ἔζων ἀνήθικον βίον, δηλαδή, εἰς τοὺς τελῶνας, τὰς πόρναις, τοὺς ληστὰς καὶ τοὺς μάγους, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ κατ' ἀρχὰς ἦσαν διεστραμμένοι, ἐν συνεχείᾳ ἐθάδωναν τὸν σωτὸν δρόμον. Ὁ Αὐτὸς ἀκριθῶς ἔλεγε καὶ ὁ Ἰησὺς ὁ Κύριος, ὅτι, δηλαδή, «οἱ τελῶνα καὶ οἱ πόρνοι πηγαίνουν πρὶν ἀπὸ ἐσᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»⁹⁰. Τὸ ὅτι δὲ ἐπίστευσαν ἐφάνερωσε τὸ ἴδιον ἀκριθῶς ὁ προφήτης μεῖ ἄλλας λέξεις, ὁμιλῶν ὡς ἔξῃ: «Τότε οἱ λύκοι θά ἔθούσκουν μαζὶ μετὰ τὰ ἀρνία»⁹¹.

Ὅπως, δηλαδή, εἰς τὴν προκαμμένην περίπτωσιν, μεθυσὰ εἶπε περὶ τῶν θουῶν καὶ τῶν φοράγγων ὁ προφήτης, ὑπεστήριξε ὅτι τὰ ἀνάμυστα ἦθθ θά ἀναμυθῶν εἰς μίαν ἰσότητα, πού θά πρέμχεται ἀπὸ τὸ θρησκευτικὸν βίωμα, ἔτσι καὶ ἐκεῖ, πορομοιάζων ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαφόρους χαρακτήρας τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰς συνήθειαις τῶν ἀλόγων ζῶων, ἰσχυρίζετο ὅτι θά καταλήξουν εἰς μίαν συμφωνίαν, πού θά στηρίζεται εἰς τὴν κοινὴν πίστιν. Καὶ ἐκεῖ, πάλιν, δίδει καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πράγματος. Εἶναι δὲ αὐτὴ ἡ ἔξῃ: «Διότι θά ἐμφανισθῆ», λέγει, «ἐκείνος πού θά ἀρχῇ τῶν ἔθνῶν καὶ τὰ ἔθνη θά ἐλπίζουν εἰς αὐτόν»⁹². Ὁ Πράγμα τὸ ὅποιον καὶ ἐδό

87. Λουκ. 3, 6. Ἰακ. 40, 5.

88. Προφήται ἐλέγαντο ὅσοι ἀλλόφοι προεχώρουν εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν, περιττωμένο καὶ ἐγένετο μέλλ τῆς θρησκευτικῆς κοινότητος τοῦ παριστάου λαοῦ.

89. Ματθ. 23, 31.

40. Ἰακ. 26, 26.

41. Ἰακ. 11, 10.

ἔλεγεν, ὅταν εἶπεν ὅτι «κάθε ἄνθρωπος θά ἀντικρύσῃ τὴν σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ», εἰς κάθε περίπτωσιν ἀποκαλύπτων ὅτι εἰς τὰ πέματα τῆς οἰκουμένης θά ἐξοπλωθῆ ἡ δύναμις καὶ ἡ γνώσις τῶν Εὐαγγελίων αὐτῶν, ἡ ὁποία θά δώσῃ μεγάλην ἡμερότητα καὶ ἀπλότητα εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, μεταβάλλουσα τὸν θηριώδη χαρακτήρα καὶ τὴν σκληρότητα τῆς διαθέσεως τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ δὲ Ἰωάννης⁴² εἶχεν ἐνδύμα ἀπὸ τρίχας καμήλου καὶ θερματίνην ζώνην⁴³ γύρω ἀπὸ τὴν μέσην του⁴⁴. Εἶδες ὅτι ἄλλα μὲν προεῖπαν οἱ προφῆται, ἀλλὰ δὲ τὰ ἔπρασαν εἰς τοὺς Εὐαγγελιστάς. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ματθαῖος ἀναφέρει καὶ τὰς προφητείας καὶ προσθέτει καὶ τὰς ἱβικὰς τῶν πληροφορίας, χωρὶς νὰ θεωρῆ ὅτι εἶναι ἀσημάτων καὶ αὐτῶ. Ἐδηλαδή, νὰ περιγράψῃ τὴν στολὴν τοῦ δικαίου.

Πραγματικά, ἦτο θαυμαστόν καὶ παράδοξον νὰ ἴδουσι τὴν ἀντοχὴν εἰς ἀνθρώπινον σῶμα, πράγμα τὸ ὅποιον προεῖλικεν περισσότερον τοὺς Ἰουδαίους, νομίζοντες ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἔβλεπαν τὸν μέγαν Ἥλιον⁴⁵ καὶ ἀπὸ τὰ φαινόμενα παρωδοῦντο εἰς τὴν ἀνάμνησιν τοῦ μακαρίου ἐκείνου. Μᾶλλον δὲ ἐβκλιμαζον καὶ μεγαλύτερον ἐκπληξιν, διότι ὁ Ἥλιος μὲν εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ σπῖτια ἐτρέφετο, 1.4.4 ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς ὡνήνης ἔζησεν εἰς τὴν ἐρημίαν ἐκ τῆς νηπιακῆς σχεδὸν ἡλικίας. Διότι ἔπρεπε ὁ Πρόδρομος τοῦ μέλλοντος νὰ καταργήσῃ ὅλα τὰ παλαιά, δηλαδή, τὸν πόνον, τὴν κατάραν, τὴν λύπην καὶ τὸν Ἰβρώτα, νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὸς μερικά σύμβολα τῆς δωρεᾶς αὐτοῦ τοῦ εἶδους καὶ νὰ ἀναδειχθῆ ἀνώτερος ἀπὸ τὴν καταδικὴν ἐκείνην⁴⁶. Πραγματικά, οὔτε γῆν ὤρωγασεν, οὔτε αὐλάκι ἦνωξεν, οὔτε μετὰ τὸν Ἰβρώτα τοῦ προσώπου του ἔφαγε τὸ ψαμί του, ἀλλὰ τὸ τραπέζι του ἦτο ἀπλὸ καὶ πῖν εὐκόλος ἀπὸ τὸ τραπέζι ἦτο ἡ ἐνδυμασία του καὶ πῖν ἀπλὴ, ἀκόμη, ἀπὸ

42. Ὁ Ἰωάννης κατὰ τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν ὁμοιοῦσε πρὸς τὸν Ἥλιον (πρὸβ. 4' Βασιλ. 1, 8).

43. Ὁ παλιῶς ἔνοσε! τὴν ἀναγκασιότητα τῆς ζώνης εἰς ἐνδυμασίαν ἐπιτελεσμένην ἐκ μακρῶν χιτῶνας, ὁ ὅποιος ἦτο ἐπιδεδιωκτὸν εἰς κάθε κίνησιν τοῦ σώματος.

44. Ματθ. 8, 4.

45. Πρὸβ. σημειώσιν 42 τῆς παροῦσης.

46. Ἀγλαθῆ, τὴν καταδικὴν τῶν Ἰουδαίων (πρὸβ. Γεν. 8, 16 - 18).

τὴν ἐνδυμασίαν ἦτο ἡ κατοικία του. Β Διότι οὐτε στέγην, οὐτε κλίην, οὐτε τραπέζην, οὐτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ ἐχρειάσθηκεν, ἀλλὰ μὲ τὸ σῶμά του ἔζησεν ἀγγελικόν θείον. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ ἐνδύμα του ἦτο τρίχινον, ὥστε καὶ μὲ τὴν ἐνδυμασίαν του νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὰ θνητὴν πράγματα καὶ νὰ μὴ ἔχωμεν τίποτε τὸ κοινὸν πρὸς τὴν γῆν, ἀλλὰ νὰ φρονιζόμεν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀρχικὴν μας εὐγένειαν, εἰς τὴν ὁποίαν εὗρισκετο ὁ Ἀδὰμ πρῶτον νὰ χρεισθῆ ἐνδύματα καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα τῆς ἐνδυμασίας.

Καὶ μὴ μὲ ἐρωτᾷς, σὲ παρακαλῶ, πῶς εὗρηκε τὸ τρίχινον ἐνδύμα καὶ τὴν ζώνην, ἀφοῦ ἐξῆ εἰς τὴν ἔρημον; Διότι ἐὰν σκοπεύης θὰ ὑποβάλῃς τὴν ἀπορίαν αὐτήν, τότε καὶ ἄλλα περισσότερα θὰ ἐρωτήσης. Ὁ Διηγηθῆς, πῶς ἐξῆ εἰς τὸ κρίνον, πῶς εἰς τὴν ζεσπὴν μέσας εἰς τὴν ἔρημον καὶ μάλιστα μὲ τρυφερόν τὸ σῶμα καὶ εὐρισκόμενος εἰς μικρὰν ἡλικίαν; Πῶς ἠμπόρεσε νὰ ἀνθεῖν ἢ φύσις τῆς παιδικῆς σαρκὸς εἰς τὰς μεγάλας καιρικὰς μεταβολὰς, εἰς τὸσον πτωχὴν τράπεζαν καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ταλαιπωρίας τῆς ἔρημου; Ποῦ εἶναι τῶρα ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας φιλοσόφους, οἱ ὅποιοι χωρὶς λογικὴν καὶ σκοπιμότητα ἐξῆλθον τὴν κυνικὴν ἀνασχινοίαν, (διότι ποῖα ἢ ὠφέλεια ἀπὸ τοῦ νὰ κοιμᾶται κανεὶς εἰς τὸ πῆδαρι καὶ ὕστερα νὰ προβαίνει εἰς τὰς ἀνασχινοίας αὐτοῦ τοῦ εἶδους;) καὶ ἔφερον δακτυλίους καὶ φιάλας μὲ ποτὰ καὶ δοῦλους καὶ δοῦλας καὶ περιεβάλλοντο ἀπὸ μεγάλῃν μεγαλοπρέπειαν, περιπίπτοντες εἰς κάθε εἶδους κατάρχησιν; Δ Ἀλλὰ ὁ Ἰωάννης δὲν ἦτο παρόμοιος. Μὰ ἔζησεν εἰς τὴν ἔρημον σὺν νὰ εὗρισκετο εἰς τὸν οὐρανόν, ἐφαρμόζων μὲ ἀκριβείαν τὴν εὐσέθειαν. Ἀπὸ ἐκεῖ σὺν κάποιοις ἀγγελοῖς ἀπὸ τὸν οὐρανόν κατέβησαν εἰς τὰς πόλεις, ὑπάρχων ἀβλήτης

47. Κυνικὸν φιλοσοφίαν. Πρὸκειται διὰ τοὺς ἑταίρους τοῦ Ἰησοῦ τῆς κυνικῆς σχολῆς Ἀντιόχειου, κατὰ τὴν ὁμοιοκλίαν. Ὅσοι ἄποιοι ἢ ἀρεταὶ τὸν διηγηθῆ ἄνεγκον ἀπέλει ἀρετῆν, καθὼς τὸν ἄνθρωπον εὐδαίμονα καὶ προετίλλαν τούτων ἀπὸ τὰς μεταποιήσεως τῆς τέχνης καὶ τὰς ἀπογοητώσεως τοῦ κόσμου. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐβόσκον καὶ μέχρι περιτροπῆσεως αὐτῶν τούτων τῶν παιτησῶν καὶ ἦσαν ἐπιειθεῖς καὶ κατὰ φύσιν, δι' αὐτὸ καὶ ἔδρασαν ἐκινεῖν ὁ ἴσους ἐσθίμην κατ' ἀρχὴν τὸν νῆ ἔχοντα ἀνάγκην ἀπὸ τίποτε, ἐξέπεσαν εἰς τὴν σωματικὴν τὸ ἀπειθεῖον, τὸ ἀναγνώριον καὶ τὸ ἀναίθεον.

τῆς εὐσεθείας, νικητῆς τῆς οἰκουμένης καὶ φιλόσοφος τῆς ἀναδείσεως τοῦ οὐρανοῦ φιλοσοφίας. Καὶ ὅλα αὐτὰ συνέβαινον χωρὶς ἀκόμη νὰ καταλυθῆ ἡ ἁμαρτία, χωρὶς ἀκόμη νὰ παύσῃ ἡ ἰσχὺς τοῦ νόμου, χωρὶς ἀκόμη νὰ δεθῆ ὁ θάνατος, χωρὶς ἀκόμη νὰ θρασυθοῦν αἱ χάλκιναι πόλεις, ἀλλὰ ἐνὸς ἑτεκράτει ἀκόμη ὁ παλαιὸς τρόπος ζωῆς. Αὐτὸ σημαίνει γενναία καὶ πρόθυμος ψυχῆ. Πραγματικὰ, εἰς κάθε περιπτώσειν προπορεύεται καὶ ὑπερβαίνει τὰ καθώρισμένα ὅρια, ὅπως ἔκανε καὶ ὁ Παῦλος εἰς τὸν νέον τρόπον ζωῆς, ὁ ὁποῖος ἀπέφρυσεν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου.

Ε Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον ἐρωτᾷ κάποιος, ἔφερε καὶ ζώνην μαζί μὲ τὸ ἱμάτιον; Ἡτο συνήθεια αὐτῆ εἰς τοὺς παλαιούς, προτοῦ νὰ φθάσουν εἰς τὴν ἀπολήν καὶ μεταβαλλομένην ἐνδυμασίαν. Ἔτσι, λοιπόν, φαίνεται καὶ ὁ Πέτρος ἐξωσμένος⁴⁸, καθὼς καὶ ὁ Παῦλος. «Τὸν ἄνδρα», λέγει, «εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ ζώνη αὐτῆ»⁴⁹. Καὶ ὁ Ἰλίας, ἐπίσης, ἔτσι ἦτο ἐνδεδυμένος⁵⁰ καὶ ὁ καθεὶς ἀπὸ τοὺς ἁγίους, ἐπειδὴ συνεχῶς εἰργάζοντο, εἶτε ὁδοιποροῦντες, **1-48** εἶτε κοπιᾶζοντες καὶ προσπαθοῦντες διὰ νὰ καλύψουν κάποια ἀλλῆ ἀνάγκην. Καὶ ὅχι μόνον δι' αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ βίῳ ἀπέφρυσεν κάθε εἶδος καλλωπισμοῦ καὶ ἐπεδίδοντο εἰς τὴν σκληραγωγίαν ἐν γένει, πράγμα τὸ ὁποῖον, θέτοια, εἶναι μεγάλο ἐγκώμιον τῆς ἀρετῆς λέγει ὁ Χριστός, ὁμολῶν ὡς ἐξῆς: «Τὶ ἐβλήκατε εἰς τὴν ἔρημον νὰ ἴβετε; Ἀνθρώπων ποὺ φορεῖ μαλακὰ φορέματα;»⁵¹ Ἀλλὰ νὰ, ἐκεῖνοι ποὺ φοροῦν μαλακὰ, εὗρισκονται εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Βασιλέων⁵².

Εἶν, λοιπόν, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἦτο τὸσον καθαρὸς καὶ ποὺ λαμπρὸς ἀπὸ τὸν οὐρανόν, καὶ ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς προφήτας, μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ὅποιον κανένας ἄλλος δὲν ἔγινε καὶ εἶχε τὸσον παρηρησίαν, τὸσον πολὺ ἐσκληραγωγῆ τὸν ἑαυτὸν του, περιφρονῶν μὲ

48. Πρὸβ. σση. 49 τῆς παροῦσης.

49. Πρὸβ. Πρὸβ. 19, 6.

50. Πρὸβ. 21, 11.

51. Πρὸβ. Δ' Βασιλ. 1, 8.

52. Λουκ. 1, 26.

53. Ματθ. 11, 8.

μεγάλην δύναμιν τὴν φευγαλίαν ἀπόλαυσιν B καὶ ὀδηγῶν τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὸν σκληρὸν τρόπον ζωῆς, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐδωκεῖσαν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐνδὺ ἔχομεν φορτίαι μεγάλα ἁμαρτιῶν δὲν ἐπιδεικνόμενοι ὅτε τὸ ἐλάχιστον μέρος τῆς ἀσκητικότητος ἐκείνου, ἀλλὰ μεθύομεν, δουλεύομεν εἰς τὴν κοιλίαν, βίβρομεν ἀρώματα, δὲν ὑπερέχομεν καθόλου ἀπὸ τὰς πόρναις τοῦ θεάτρου, ἐκθελύνομεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ παραδιδόμεθα εὐκόλος λεία εἰς τὸν διάβολον;

«Τότε ἐξηρχοντο πρὸς αὐτὸν ὄμοι οἱ κάτοικοι ἀπάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ὄλων τῶν περιχώρων τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἐθαπτεῖζοντο ἀπὸ αὐτόν, ὁ ἔξομολογούμενοι συγχρόνως τὰς ἁμαρτίας τῶν»⁵⁴.

Βλέπει πόσῃν δύναμιν εἶχεν ἡ παρουσία τοῦ προφήτου; Πῶς διήγειρεν ὄλον τὸν λαόν; Πῶς τοὺς ἔκανε νὰ συναίσθανοῦν τὰ ἁμαρτήματά τῶν; Διότι, πραγματικῶς, ἦτο ἄξιον θαυμασμοῦ νὰ ἴδωσιν τὸν Ἰωάννην νὰ ἀμπεριφέρεται ἔτσι, ἐνῶ ἔφερε τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, νὰ εἶχῃ τὴν παρρησίαν, νὰ ἐλέγχῃ τοὺς πάντας, ἂν νὰ ἦσαν παῖδιά, καὶ νὰ ἀκτινοβολῇ μεγάλη χάρις ἀπὸ τὸ πρόσωπόν του. Συνετέλει δὲ εἰς τὴν ἐπίστασιν τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ γεγονός ἐστὶν διὰ μακρὸν χρονικὸν διάστημα δὲν εἶχε φανῆ προφήτης εἰς αὐτοὺς, διότι εἶχεν ἐκλείψει τὸ χάρισμα αὐτοῦ καὶ τώρα ὕστερα ἀπὸ πολλὸν χρόνον, ἐπανήλθεν⁵⁵.

Ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος τοῦ κηρύγματος ἦτο ἕνας καὶ διαφορετικὸς τοῦ συνηθούς. Διότι δὲν ἤκουον τίποτε ἀπὸ τὰ συνηθισμένα, ὅπως εἶναι οἱ πόλεμοι, αἱ μάχαι καὶ αἱ νίκαι ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ πείνα καὶ αἱ ἀσθένειαι, οἱ βαθυλώοι καὶ οἱ Πέρσαι, ἡ ἄλλοις τῆς πάλης καὶ τὰ ἄλλα τὰ συνηθισμένα, ἀλλὰ ἤκουον διὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν ἐκεῖ θεασιεῖαν καὶ τὴν εἰς τὴν γέννησαν τιμωρίαν. Δι' αὐτὸ θέθαια, μολοντί οἱ ἐπαναστατήσαντες εἰς τὴν ἔρημον μαζί μὲ τὸν Ἰούδα⁵⁶ καὶ τὸν Θεο-

54. Ματθ. 3, 5 - 6.

55. Πρβλ. σελίδα 28 τῆς παρούσης.

56. Ἰουδαίαις κατέγευε ἐκ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐπισκοποῦν ἀνεύθυνον τοῦ ἡγεμόνου Κορνήλιου κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀπογραφῆς, δηλαδὴ, κατὰ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου. Ἐξ αὐτοῦ προέκυψεν ἡ κερτάσις τῶν ζηλιτῶν. (Πρβλ. Πράξ. 5, 37).

δῶν⁵⁷ ἀσφράγησαν ὄμοι ἐν γένει ὄχι πρὸ πολλοῦ χρόνου, δὲν ἔγιναν πῶς βλασφημῶντες διὰ νὰ ἐξέλθουν πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἰωάννου. Διότι δὲν τοὺς προσεκάλεε, θέθαια, διὰ τοὺς ἰδίους σκοποὺς, ὅπως εἶναι ἡ κατάληξις τῆς ἐξουσίας, ἡ ἀποστασία καὶ ἡ ἐπανόστασις, ἀλλὰ τοὺς ἐκάλεε διὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ πρὸς τὴν οὐρανὸν θεασιεῖαν. Ἐ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ δὲν τοὺς ἐκράτει μαζί του εἰς τὴν ἔρημον διὰ νὰ τοὺς περιφέρῃ, ἀλλὰ, ἀφοῦ τοὺς ἐθάπτε καὶ τοὺς ἔλεγε τοὺς σχετικoὺς μὲ τὴν εὐσέθειαν λόγους, τοὺς ἀφῆκεν, διδάσκων αὐτοὺς δι' ὄλων νὰ περιφροῦν ὄμοι τὰ ἐπιγεια πράγματα καὶ νὰ στρέφουν τὴν προσοχὴν τῶν πρὸς τὰ μελλοντικά ἀγαθά, κάθε δὲ ἡμέρα νὰ εἶναι εἰς διαρκῆ ἐγρήγορον.

Αὐτὸν, λοιπόν, ἄς μνηθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ, ἀφοῦ ἀφήσωμεν τὰς ἀπολαύσεις καὶ τὴν μέθην, **148** ἄς ζήσωμεν ἀσκητικῶς. Διότι τώρα εἶναι ὁ καιρὸς τῆς ἐξομολογήσεως καὶ διὰ τοὺς ἀμύητους καὶ διὰ τοὺς θαπτεμένους. Οἱ μὲν τελευταῖοι διὰ τὰς ἀπολαύσεων τὰ ἱερὰ μυστήρια, ἀφοῦ μετανοήσαν, οἱ δὲ ἄλλοι διὰ νὰ προσέλθουν εἰς τὴν τράπεζαν τῆς θείας εὐχαριστίας μὲ καθαρὰν συνείδησιν, ἀφοῦ καθάρισον τὰς κηλίδας τῆς ἁμαρτίας εἰς τὸ θάπτισμα. Ἄς ἀφήσωμεν, λοιπόν, τὸν ἀσταθὴ καὶ εὐφρομένον αὐτὸν τρόπον τῆς ζωῆς. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν, ὁμοσθητοί, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μετανοῆ κάποιος καὶ νὰ ζῇ τρυφήλῃ ζωῇ. Καὶ αὐτὰ ἄς σὰς τὰ διδάξῃ ὁ Ἰωάννης μὲ τὴν ἐνδυμασίαν του, μὲ τὴν τροφὴν του, μὲ τὴν κατοικίαν του.

Τὶ λοιπόν; Ἔστι μὲς διατάσεις νὰ ζῶμεν; Ἐρωτᾷ κάποιος. Δὲν σὰς διατάσσει, ἀλλὰ σὰς συμβουλεύει καὶ σὰς προτρέπει. **B** Ἐάν, ὁμοί, δὲν σὰς εἶναι δυνατὸν αὐτό, ἄς βεῖξωμεν τὴν μετάνοιαν, ἔστω καὶ ζῶντες εἰς τὰς πόλεις. Διότι τὸ δικαιοσύριον εἶναι πολὺ κοντὰ μας. Ἀλλὰ καὶ ἂν εὐρίσκειτο μακρότερα, ὅτε καὶ τότε ἔπρεπε νὰ ἔχομεν θάρρος, διότι τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ καθενὸς ἔχει τὴν θέσιν τῆς συντελείας δι' αὐτόν. Ὅτι δὲ ἡμέρα τῆς κρίσεως εἶναι κοντὰ, ἄκουσε τὸν Παῦλον λέγοντα «Ἡ νύκτα ἐπρόχωρησεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἐπλη-

57. Θεοδῶς: Ἦτο ἐπαναστῆς Ἰουδαίας, ὁ ἄρατος εἶχε κινῶν ἐξέλιξις, ἀναπερόμενος ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὸ Ἰουδαϊκὸν Σινεῖρον κατὰ τὴν ἀλλοτρίαν τὸν ἀποστασίαν. (Πρβλ. Πράξ. 5, 36).

σίασεν⁵⁸, και πάλιν «Διότι θά ἔλθῃ ὁ ἐρχόμενος και δὲν θά θραυδύνη⁵⁹. Ἐξ ἄλλου, τὰ σημεῖα τὰ καλοῦνται τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔχουν ολοκληρωθῆ. «Και θά κηρυχθῆ», λέγει, «τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο τῆς βασιλείας εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, πρὸς μαρτυρίαν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη και τότε θά ἔλθῃ τὸ τέλος⁶⁰. Προσέχετε μὲ ἀκρίθειαν εἰς τὸ λεγόμενον. Ἐδὲν εἶπεν ὅταν τὸ εὐαγγέλιον θά πιστευθῆ ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἔδταν θά κηρυχθῆ εἰς ὄλους τοὺς λαούς». Δι' αὐτὸ και ἔλεγεν «Πρὸς μαρτυρίαν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη», δεῖκνύων ὅτι δὲν περιμένει νὰ πιστεῦσουν ὄλοι και ἔπειτα νὰ ἔλθῃ. Διότι ἡ φράσις «πρὸς μαρτυρίαν» τοῦτο σημαίνει, δηλαδῆ, πρὸς κατηγορίαν, πρὸς ἔλεγχον και πρὸς κατάκρισιν ἐκείνων ποὺ δὲν θά πιστεῦσουν.

Ἄλλὰ ἡμεῖς, ἀν και ἀκούομεν και ἐλέπωμεν αὐτὰ, κοιμώμεθα και ἐλέπομεν ὄνείρατα, σὺν νυσταγμένοι μέσα εἰς θασθεῖαν νύκτα. Διότι δὲν εἶναι καθόλου ἄνωτέρα ἀπὸ τὰ ὄνειρα τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς, εἴτε εἶναι εὐχάριστα, εἴτε εἶναι λυπηρά. Ὁ Διὸς, σὺς παρακαλῶ, νὰ ἀφυπνισθῶμεν πλέον και νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν μας πρὸς τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης. Διότι ὄποιος κοιμάται δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀντικρύσῃ τὸν ἥλιον, οὔτε νὰ εὐχαριστήσῃ τὰ μάτια του μὲ τὸ κάλλος τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος, ἀλλ' ὄσα βλέπει, τὰ βλέπει ὄλα σὺν εἰς ὄνειρον. Δι' αὐτὸ χρειάζομεθα μεγάλην μετανοίαν και πολλὰ δάκρυα και διότι δὲν συναισθανόμεθα ὅτι ἀμαρτάνομεν και διότι τὰ ἀμαρτήματά μας εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν συγχώρησιν. Και ὅτι δὲν ψεύδομαι, ἐπικαλοῦμαι ὡς μάρτυρας τοὺς περισσotέρους ἀπὸ τοὺς παρευρισκομένους ἐδῶ και ἀκούοντας.

Και ὄμως, ἀν και τὰ ἀμαρτήματά μας εἶναι ἄνωτέρα ἀπὸ τὴν συγχώρησιν, ὡς μετανοήσωμεν και θά ἀπολαύσωμεν τοὺς στεφάνους. Ὅταν δὲ λέγω μετανοίαν, Ἐ δὲν ἔννοῶ νὰ ἀπομακρυνθῶμεν μόνον ἀπὸ τὰ προηγούμενα κακά, ἀλλὰ και νὰ ἐπιδειξώμεν τὰ μεγαλό-

58. Ρωμ. 18, 19. -- Τὴ ζωὴν εἰς εὐσotέραν μεταφρασὴν ἔχει ὡς ἐστῆ: «Ὁ παρὸν ἔλεος, ποὺ ὄμοιάει μὲ νύκτα σκοτεινὴν, ἐπρὸς ὄρθρην. ἡ δὲ ἡμέρα τῆς μελλούσης ζωῆς ἐπιλάσεται».

59. Ἐστῆ. 10, 37.

60. Ματθ. 24, 14.

τερα καλά. Διότι λέγει: «Νὰ κάνετε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας». Πῶς, ὄμως, θά παρουσιάσωμεν καρποὺς; Ἐάν πράττωμεν τὰ ἀντίθετα. Νὰ τι ἔννοῶ; Ἠρπάσας τὰ ξένα ἀγαθά; Δόσε και τὰ ἰδικά σου, λοιπὸν. 1.47 Ἐπὶ πολλὸν χρόνον περιέπεσε εἰς τὸ ἄμαρτημα τῆς πορνείας; Νὰ μὴ ἐργασαι εἰς ἔσκαψιν μὲ τὴν γυναῖκα σου ἐπὶ ὄρισμένης ἡμέρας. Τήρησε ἐγκράτειαν. Ὑβρίσας και ἐκτόπησας τοὺς διερχομένους; Νὰ εὐλογῆς, λοιπὸν, τοὺς ὄβρίζοντας και νὰ εὐεργετῆς τοὺς κτυπώνας. Διότι δὲν εἶναι ἄρκετὸν διὰ τὴν ὄγελαν μας νὰ θυλάωμεν τὸ θέλος μόνον, ἀλλὰ πρέπει νὰ δάλωμεν και φάρμακα εἰς τὸ τραῦμα. Ἐτραγες ὄπερβολικά και ἐμέθους κατὰ τὸ παρελθόν; Νῆστειτε και ἐπίμενε εἰς τὴν ὄδοποισίαν, ὄστε νὰ ἀποφύγῃς τὴν ζημίαν ποὺ ὄπέστης ἀπὸ αὐτά. Ἐκύτταξες μὲ ἀκόλαστα μάτια τὸ ξένον κάλλος; Νὰ μὴ κυττάξῃς, πλέον, γυναῖκα καθόλου, διὰ νὰ εὐρίσκεσαι εἰς μεγαλύτερον ἀσφάλειαν. Διότι ὁ ψαλμοῦδὸς λέγει: «ἔφησε τὸ κακὸν και πρόβλε τὸ καλόν⁶¹. Και πάλιν: «Ἄς πάσῃ ἡ γλῶσσα σου τὰ λέγῃ τὸ κακὸν Β και τὰ γελη σου νὰ μὴ λαλοῦν τὸν ὄδλον⁶². Ἄλλὰ πῆς μου και τὸ ἀγαθόν. Ζήτησε τὴν εἰρήνην και νὰ καταδιώξῃς αὐτήν⁶³. Δὲν ἔννοῶ μόνον τὴν εἰρήνην πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ και τὴν πρὸς τὸν Θεόν. Και σωστά εἴπε: ἐνὰ καταδιώξῃς αὐτήν», διότι ἔχει ἐκδιωχθῆ και ἔχει ἐξορισθῆ και, ἀφοῦ ἐγκατέλειπε τὴν γῆν, κατέστυγεν εἰς τὸν οὐρανόν. Ἄλλὰ θά ἠμπορέσωμεν και πάλιν νὰ τὴν ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν γῆν, ἀφοῦ πρῶτα ἀφήσωμεν τὴν ὄπερβόλειαν και τὴν ἀλαζονίαν και ὄλα τὰ ἐμπόδια αὐτῆς, και ἔάν θέλωμεν νὰ ἐπιδιώξωμεν τὸν ἐγκρατῆ και λιτὸν αὐτὸν τρόπον ζωῆς. Ἄ-ότι δὲν ὄπαρχει χειρότερον κακὸν ἀπὸ τὴν ὄργην και τὴν θρασύτητα. Αὐτὴ μᾶς κάνει και ἐγωιστὰς και βουλοσπραστῆς. Αὐτὴ μᾶς γελιοσποιεῖ μὲν μὲ τὸ τελευταῖον πάθος, ἐνῶ και μᾶς ρίπτει εἰς ἀντιθέτους κακίας, δηλαδῆ τὴν ἀθῆθειαν και τὴν κολακίαν. Ἐ Ἄλλὰ, ἐάν περικόψωμεν τὸ μέγεθος τοῦ πάθος, τότε θά εἴμεθα ταπεινοὶ μὲ

61. Ψαλμ. 38, 15.

62. Ψαλμ. 38, 14.

63. Ψαλμ. 38, 16.

ἀκρίθειαν καὶ ὑπερφανίαν μὲ ἀσφάλειαν. Διότι καὶ εἰς τὰ θήματα μας ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν προέρχονται αἱ ἀδυναμίας. Καί, ὅταν τὰ διάφορα στοιχεία ὑπερβάλῃ τὴν προσήκουσαν ἀναλογίαν καὶ φθάσῃ εἰς τὴν ἀμετρίαν, τότε προκύπτουν αἱ ἀναριθμητοὶ ἀσθένειαι καὶ γεννῶνται οἱ ἐπώδυνοι θάνατοι. Τὸ ἴδιον ἡμπορεῖ νὰ ἴσῃ ὁ καθένας ὅτι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ψυχὴν.

Ἄς παύσωμεν, λοιπόν, τὴν ὑπερφανίαν καὶ τὴν κατάρτησιν καὶ, ἀφοῦ λάβωμεν τὸ σωτήριον φάρμακον τῆς συμμετρίας, ὡς ἐπιμένωμεν εἰς τὴν τήρησιν τῆς ἡγεμονίας, ἢ καὶ ὡς προσευχόμεθα μὲ ἀκρίθειαν. Καὶ ἐάν δὲν ἐκπληρωθῇ τὸ αἰτήματός μας, νὰ ἐπιμένωμεν προσερχόμενοι, διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν. Καὶ ἐάν ἐκπληρωθῇ, ἐπειδὴ εἰσηκούσθημεν, νὰ μὴ παύσωμεν προσευχόμενοι. Διότι ὁ Θεὸς δὲν θέλει νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν αἰτημάτων μας, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀναβολῆς μᾶς ὀπλιζοῦν μὲ ὕπομονήν. Δι' αὐτὸ καὶ ἀναβάλλει τὴν πραγματοποίησιν τοῦ αἰτήματός μας καὶ πολλὰς φορές ἐπιτρέπει νὰ μᾶς εὕρῃ καὶ πειρασμός, ὥστε νὰ καταφεύγωμεν συνεχῶς πρὸς αὐτὸν καὶ, ἀφοῦ καταφύγωμεν, νὰ παραμένωμεν κοντὰ του. Τὸ ἴδιον κάνουν καὶ οἱ φιλόστοργοι πατέρες καὶ αἱ μητέρες ποῦ ἀγαποῦν τὰ παιδιά των. Ὅταν, δηλαδή, ἀντιληφθῶν ὅτι τὰ παιδιά ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῶν ἐπιτροπῶν καὶ παίξουν μὲ τοὺς συνομηλικούς των, ἔ τότε δίδουν ἐντολήν εἰς τοὺς δούλους νὰ δημιουργήσῃ πολλοὺς φαινομενικούς κινδύνους, ὥστε νὰ ἀναγκασθῶν τὰ παιδιά νὰ καταφύγουν εἰς τὴν μητρικὴν ἀγκάλαν ἀπὸ τὸν φόβον των. Ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς φαίνεται ὅτι πολλὰς φορές μᾶς ἀπειλεῖ, ὅχι διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπειλήν του, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς ἐλκύσῃ κοντὰ του. Ὅταν, λοιπόν, ἐπιστρέψωμεν κοντὰ του, δικαιῶνται ἀμέσως τὸν φόβον. Διότι, πραγματικά, ἐάν εἴμεθα οἱ ἴδιοι καὶ ὅταν ἀντιμετωπίζωμεν πειρασμούς καὶ ὅταν εὐρισκόμεθα εἰς ἀνεσίαν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη πειρασμῶν.

140 Καὶ διατὶ ὁμιλῶ μόνον δι' ἡμᾶς; Ἀφοῦ καὶ οἱ ἄγιοι, ἀκόμη, πολὺ ἐσωφρονίζοντο ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, δι' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης λέγει: «Εἶναι καλὸν δι' ἐμέ τὸ ὅτι μὲ ἐταπεινώσας»⁶⁴. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἔλεγεν

64. Ψαλμ. 118, 71.

πρὸς τοὺς μαθητάς: «Εἰς τὸν κόσμον θὰ ἔχετε θλίψιν»⁶⁵. Καὶ ὁ Παῦλος τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἐνόησεν, ὅταν λέγῃ: «Μοῦ ἐδόθη ἓνα ἀγκάθι εἰς τὸ σῶμα, ἓνας ἄγγελος τοῦ Σατανᾶ, διὰ νὰ μὲ ραπίσῃ»⁶⁶. Δι' αὐτὸ, μολοντί παρεκάλεσε τὸν Θεὸν νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν πειρασμόν, δὲν τὸ ἐπέτυχεν, ἐπειδὴ μεγάλην ὠφέλειαν ἀπεκόμειν ἀπὸ τὸν πειρασμόν αὐτόν. Ἐάν δὲ ἐξετάσωμεν ὁλόκληρον τὴν ζωὴν τοῦ Δαυὶδ, θὰ εὕρωμεν ὅτι αὐτὸς ἦτο πῶς λαμπρὸς ὅταν ἦτο μέσα εἰς τοὺς κινδύνους, καὶ ὁ ἴδιος καὶ ἔλοι ὅσοι ἦσαν μαζί του. Ἐπραγματικά, καὶ ὁ Ἰωὴ τότε ἐλαμψε πῶς πολλὸ, καὶ ὁ Ἰωσήφ ἔτσι εὐδοκίμησε περισσότερο, καὶ ὁ Ἰακώβ, ὅμως, καὶ ὁ πατέρας του καὶ πατέρας ἐκείνου καὶ ἔλοι ὅσοι κατὰ καιροὺς ἐφόρεσαν λαμπροὺς στεφάνους, ἀπὸ τὰς θλίψεις καὶ τοὺς πειρασμούς ἐστεφανώθησαν καὶ ἐδοξάσθησαν.

Ἀφοῦ, λοιπόν, γνωρίζωμεν ὅλα αὐτὰ, σύμφωνα μὲ τὸν σοφὸν λόγον «ὡς μὴ σπεύσωμεν κατὰ τὸν καιρὸν τῶν πειρασμῶν»⁶⁷, ἀλλὰ εἰς ἓνα πρᾶγμα μόνον ὡς ἐκπαιδεύσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, τὸ νὰ ὑποφέρωμεν τὰ πάντα μὲ γενναϊότητα, χωρὶς καθόλου νὰ ἐρευνηώμεν καὶ νὰ ἐξετάζωμεν τὰ συμβαίνοντα. Διότι ἡ γνώσις τοῦ πότε πρέπει νὰ παύσῃν αἱ θλίψεις ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος τὰς ἀφήνει νὰ ἔλθουν, ἐνῶ τὸ νὰ τὰς ὑπομείνωμεν μὲ κάθε εὐχαρίστησιν, ὅταν μᾶς εὕρουν, εἶναι πλέον ἔργον τῆς ἰδικῆς μας εὐγνωμοσύνης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, ἐάν γίνῃ, θὰ μᾶς ἀκολουθήσῃν ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Διὰ νὰ μᾶς συνοδεύσῃν, λοιπόν, αὐτὰ καὶ διὰ νὰ γίνωμεν καλλίτεροι μὲν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, λαμπρότεροι δὲ εἰς τὸν οὐρανόν, ὡς δεχόμεθα τὸ κάθε τι ποῦ θὰ μᾶς εὕρῃ, εὐγνωμονοῦντες δι' ὅλα ἐκείνον ποῦ γνωρίζει καλλίτερα τὸ συμφέρον μας καὶ μᾶς ἀγαπᾷ περισσότερο ἀπὸ τοὺς γονεῖς μας. Καὶ αὐτὰς τὰς δύο σκέψεις ὡς ἐπαναλαμβάνωμεν συνεχῶς εἰς κάθε πειρασμόν, ὡς καταστάλλωμεν τὴν λύπην καὶ ὡς βοεάζωμεν δι' ὅλα τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ καὶ πράττει τὸ κάθε τι πρὸς τὸ συμφέρον μας. Ἐτσι, θέβαια, καὶ τὰς ἐπιθουλὰς θὰ ἀποκροῦσωμεν μὲ εὐκολίαν καὶ τοὺς ἀφθάρτους ἐκεί-

65. Ἰωάν. 16, 33.

66. 2^η Κορ. 12, 7.

67. Σπ. 2αυρ. 3, 2.

τὸ θάπτισμά του, εἶπε πρὸς αὐτοῦς Ἄπόγονοι τῶν ἐχιδνῶν,⁹ ποῖος σὰς ὑπέδειξε νὰ ἀποφύγετε τὴν μέλλουσαν ὄργην;¹⁰

Διατὶ λοιπόν, λέγει ὁ Χριστός, οἱ δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰωάννην; Διότι δὲν ἐσήμαινε πίστιν ἢ ἐνέργειά των αὐτῆ, ἀφοῦ δὲν ἐδέχοντο τὸν κηρυττόμενον ἀπὸ αὐτῶν. Β Διότι ἔβωσαν τὴν ἀντίπρῳσιν, οἱ ἐπρόσεχον καὶ τοὺς προφήτας καὶ τὸν Νομοθέτην¹¹, ἀλλ' ὅμως ὁ Χριστός εἶπεν οἱ δὲν τοὺς ἐπρόσεχον, ἐπειδὴ δὲν ἐδέχθησαν τὸν ὑπ' ἐκείνων προφητευόμενον. «Διότι ἐάν ἐπίστευσατε εἰς τὸν Μωϋσῆν, λέγει, «θὰ ἐπίστευσατε καὶ εἰς ἐμέ». Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ, ἔσαν τοὺς ἴσως ὁ Χριστός, «τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἀπὸ ποῦ τοῦ ἴτου;» ἀπήγγειον οἱ ἐάν εἰπωμένον οἱ εἶχε τὴν προέλευσίν του ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, φοβούμεθα τὸν λαόν, ἐάν δὲ εἴπωμεν οἱ προέρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν, θὰ μάς εἴπῃ Διατὶ, λοιπόν, δὲν ἐπίστευσατε εἰς αὐτόν;¹² Ὡστε, ἀπὸ ὅλα αὐτὰ καθίσταται φανερόν, οἱ (οἱ Σαδδουκαῖοι καὶ οἱ Φαρισαῖοι) ἐπήγαν εἰς τὸν Πρόδρομον καὶ ἐθάπτισθησαν, ἀλλὰ δὲν ἐπίστευσαν σταθερῶς εἰς τὸ κήρυγμά του. Ἐξ ἄλλου, καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀποδεικνύει τὴν πονηρίαν αὐτῶν, C ἀπὸ ὅσα λέγει οἱ ἐστέλλον καὶ ἠρώτων τὸν Βασιτεστήν,

τοῦ Σαδδουκαίου καὶ τοῦ Φαρισαίου ὡς ἀληθῶς μετανοήσαντες. Ἰσως ἐπέθρασαν εἰς αὐτοὺς ἢ παρεέργειά διὰ τὴν ἀνομοσύνην, τὸ ἰσχυριστικὸν κήρυγμα τοῦ Ἰωάννου, ἢ ἴσως κἀποὶς πῶτος νὰ ἐπιτόχουν λαθρῶν τιμῶν κατ' αὐτοὺς ἢ νὰ μύθουν μὲ τῶν ὁρίων ἐπίτοχος νὰ ἐπιτόχουν τῶν αὐτῶν κατ' ἑαυτοὺς.

4. Τοῦτο ἐλέγη κατ' ἀνάθεσιν πρὸς τὴν γὰρ τὴν αὐτῶν ἐπὶ τῆ ἐκ τοῦ Ἀβραάμ καταγωγῆ των. Ἡ λέξις ἐχιδνα χρησιμοποιοῦται διὰ τὴν ἐπιλόγη τὴν οὐρανὴν κακῶν ἐργῶν, κἀποῦ. Εἰς τοὺς Ὁ' ἐξ ἀπαντῆ ἢ λέξις, ἀλλ' ἐν αὐτῇ εἴρηται ἢ λέξις «ἀποκτείνε» μὲ τὴν ἐνοχίαν ἐπιληρησῶδες ἐφ' αὐτοῦ. Ἡ ἐπιλόγη ἐξ οἱ Φαρισαίου ἐπίτοχος τὸ ἐπιληρησῶδες ἀπὸ τῶν ἡλιουζῶν, ὁ Ἰωάννης τοὺς παρεσιζῶντι πρὸς τοὺς ἡλιουζῶν, φησὶν οἱ δὲν τοὺς καλεῖ «γεννημένα ἐχιδνῶν», διὰ τὴν ἐπιλόγη οἱ δὲν ἐπίτοχος τὴν κακίαν καὶ πονηρίαν τῶν προγόνων των, οἱ δὲ οὐκ ἐφάνησαν τοὺς προφήτας. Ὁ Χριστός αὐτοὺς εἰς τὴν πονηρίαν ἐπιλοῦν κατὰ τὴν διακριτικὴν ἐπιληρησῶδες τῆς φράσεως αὐτῆς.

5. Ματθ. 3, 7.

6. Ματθ. 3, 7.

7. Ἰωάν. 5, 46.

8. Ματθ. 21, 25 - 26.

λέγοντες⁹ «Μήπως εἶσαι ὁ Ἥλιος; Μήπως εἶσαι ὁ Χριστός;»¹⁰. Διὸ καὶ προσέθεσεν «Οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ μέρους τῶν Φαρισαίων»¹¹.

Τί λοιπόν; Ἐρωτᾷ κάποιος, Μήπως καὶ ὁ λαὸς δὲν ἐπίστευε τὸ ἴδιον διὰ τὸν Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον; Ναί, ἀλλὰ ὁ λαὸς ὠπαυτεῦτο αὐτὸ μὲ ἀνυπόκριτον διάθεσιν, ἐνῶ οἱ Φαρισαῖοι, ἔλεγον αὐτὰ ἐπειδὴ ἠθελαν νὰ τὸν συλλάθουν. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἴτο παραδεκτόν οἱ Χριστός θὰ προήρχετο ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Δαυὶδ¹², ἐνῶ ὁ Ἰωάννης κατήγετο ἀπὸ τὴν (ἐρασικὴν) φυλὴν τοῦ Λευὶ, τοῦ ἔβωσαν ἐνέδραν μὲ τὴν ἐρώτησιν αὐτῆν¹³, ὥστε νὰ τὸν συλλάθουν ἀμέσως, ἐάν ἰσχυρισθῇ οἱ εἶναι ὁ Χριστός. Τὴν διάθεσιν των αὐτῆν τὴν ἀπεκαλύψεν ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης δὲν ὡμολόγησε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἠλιουζῶν, καὶ πόλιν ἐπιμένον καὶ ἐρωτοῦν D «Διατὶ θαπτίζεις, λοιπόν, ἐάν δὲν εἶσαι σὺ ὁ Χριστός;»¹⁴.

Καὶ διὰ τὴν ἀντιληθῆς οἱ μὲ διαφορετικὴν διάθεσιν προσῆλθον εἰς τὸν Ἰωάννην οἱ Φαρισαῖοι καὶ μὲ διαφορετικὴν ὁ λαὸς, ἀκούσε μὲ ποῖον τρόπον ἐδήλωσε καὶ τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς, ἔσαν λέγει διὰ τὸν λαόν οἱ ἐπήγαν καὶ ἐθάπτισθησαν καὶ ἐξωμολογῶντο τὰς ἀμαρτίας των, ἐνῶ διὰ τοὺς Φαρισαίους δὲν ὁμολοῦν οὐδὲν ἀμαρτίας, ἀλλὰ λέγει οἱ «ἐσαν εἶδε πολλοὺς ἀπὸ τοῦ Φαρισαίου καὶ Σαδδουκαίου νὰ ἐρχονται, ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς Ἄπόγονοι τῶν ἐχιδνῶν, ποῖος σὰς ὑπέδειξε νὰ ἀποφύγετε τὴν μέλλουσαν ὄργην;»¹⁵. Ὡς τῆς μεγάλης γενναϊότητός του! Πῶς ὁμολοῖ εἶται πρὸς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι διψοῦν συνεχῶς διὰ προφητικὸν αἵμα¹⁶ καὶ δὲν διαφέρουν καθόλου ἀπὸ τοῦς ὄφεις; Πῶς καὶ τοὺς ἴδιους καὶ τοὺς προγόνους των τοὺς κατηγορεῖ μὲ μὲγάλην παρρησίαν;

Ναί, ἰσχυρίζεται κάποιος, τὸ θάρρος του εἶναι μὲ-

9. Πρὸς. σημειῶσιν ὁ τῆς παροῦσης.

10. Ἰωάν. 1, 21.

11. Ἰωάν. 1, 24.

12. Πρὸς. Ματθ. 2, 6.

13. Πρὸς. Ἰωάν. 1, 21.

14. Ἰωάν. 1, 25.

15. Ματθ. 3, 7.

γάλο, αλλά γεννάται ή άπορία, εάν τό θάρρος αυτό ειχε κανένα σκοπόν. Διότι δέν τούς εβδε νά άμαρτάνουν, αλλά νά μετανοούν, δι' αυτό δέν έπρεπε νά τούς κατηγορήσει, αλλά νά τούς επαινέσει και νά τούς δεχθή, διότι άφησαν την πόλιν και τά σπίτια των και έτρεξαν νά ακούσουν τό κήρυγμα του. **11 240** Τι θά άπαντήσωμεν, λοιπόν; Ότι δέν έβιθε προσοχήν εις τούς παρόντας και εις τά συμβαίνοντα, αλλά εγνώριζεν, ό 'Ιωάννης, τάς άποκρύφους σκέψεις των, επειδή τάς άπεκάλυψεν εις αυτόν ό Θεός. 'Επειδή, δηλαδή, έκαυχώντο διά τούς προγόνους των και ή καύχησίς των αυτή ήτο αίτία τής άπωλείας των και τούς έκανεν άδικαφόρους, δι' αυτό άποκόπτει την ρίζαν τής όπερηφανείας των. Δι' αυτό και ό 'Ισάϊας τούς ονομάζει άρχοντας των Σοδόμων και λαόν τής Γομόρρας¹⁶. Και άλλος προφήτης λέγει: «Μήπως δέν ομοιάζετε μέ τούς υιούς των Αιθίοπων;»¹⁷. Καί όλοι προσπαθούν νά τούς άπομακρύνουν από την αντίληψιν αυτήν, ταπεινούντες την έπαρσιν αυτών, ή όποια έγινεν αίτία τώσαν κακών δι' αυτούς.

Β 'Αλλ' οι μόν προφήται, Ισχυρίζεται κάποιος, ήτο φυσικόν νά όμιλούν έτσι, επειδή τούς έβλεπαν νά άμαρτάνουν. 'Εβδ, όμως, διά ποίον λόγον και προς ποίον σκοπόν, ενώ τούς έβλεπε νά πιστεύουν, τό κάνει αυτό; Διά νά τούς καταστήση πιό συνειτούς. 'Εάν δέ εξετάσει κανείς μέ προσοχήν τά λεγόμενα του 'Ιωάννου, θά ίδη ότι μαζί μέ την κατηγορίαν άνέμιξε και εγκώμιον. Πραγματικά, έλεγεν αυτά, διότι εθαύμαζεν αυτούς, επειδή τώρα ήμώρσαν νά κάνουν εκείνα, τά όποια έφαινοντο άδύνατα δι' αυτούς προηγουμένως. Συνεπώς, ή έπιτίμησις αυτή προσέχεται μάλλον από άνθρωπον, ό όποιος ενδιαφέρεται νά τούς προσελκύση και τούς έτοιμάζει νά μετανοήσουν. Πραγματικά, όταν φαίνεται ότι δοκιμάζει εκκλησίην και αποδεικνύει ότι ή προηγουμένη των πονηρία ήτο μεγάλη και ή μεταβολή των θαυμαστή και παράδοξος. Τι συνέθεε λοιπόν, λέγει, και, ενώ είναι τέκνα εκείνων; C και άνετράφησαν τώσον κακώς, μετενόησαν τώρα; Από πού προήλθεν ή τώσον μεγάλη μεταβολή; Ποίος έμαλάκωσε την σκληρότητα

16. Πρβλ. 'Ησ. 1, 10.

17. 'Αμ. 9, 7.

της ζωής των; Ποίος διώρυσε τό άνίατον; Και κίτταξε κατά ποίον τρόπον άμέσως από την άρχήν τούς κατέπληξε μέ τό νά προτάξη τούς λόγους περί τής γενένης. Διότι δέν ειπεν τά συνηθισμένα ποίος σάς υπέβειλε, δηλαδή, νά αποφύγετε τούς πολέμους, τάς επιδρομάς των θαρβάρων, τάς αιχμαλωσίας, την πείναν, τάς επιδημίας, αλλά τούς προσηγγείλα κάποιαν άλλην κόλασιν, την όποιαν δέν ειχεν ποτέ μέχρι τώρα γνωρίσει όμιλών ώς εξής: «Ποίος σάς υπέδειξε νά αποφύγετε την μέλλουσαν όργήν;».

Δ Σωστά δέ άνόμισεν αυτούς «απογόνους των έχιδνών». Διότι, πραγματικά, αυτό τό ζήλον φονεύει την μητέρα και τρώγει την κοιλίαν της και έτσι έρχεται εις τό φώς, όπως λέγεται¹⁸. Πράγμα τό όποιον και αυτοί έκαναν, γινόμενοι πατροκτόνοι και μητροκτόνοι και φονεύοντες τούς διδασκάλους των μέ τά ίδια τά χέρια των.

Μά, δέν σταματά μόνον εις την έπιτίμησιν, αλλά τούς δίδει και την συμβουλήν: «Κάνετε», λέγει, «καρπόν άξιον τής μετανοίας»¹⁹. Διότι δέν είναι άρκιτόν νά αποφύγη κανείς την πονηρίαν, αλλά πρέπει νά επιδείξη και μεγάλην άρετήν. Μη κάνετε εκείνα τά συγκρουόμενα και συνήθη, B μετανοούντες, δηλαδή, δι' όλίγον χρόνον και ύστερα επανερχόμενοι πάλιν εις την ίδίαν κακίαν. Διότι εγώ δέν έχω έλθει διά τον ίδιον σκοπόν, όπως και οι προηγουμένοι προφήται. Η παρούσα κατάστασις είναι διαφορετική και άνωτέρα τής παλαιάς, **11 25** επειδή, θεόσια, έρχεται ό ίδιος ό Κριτής, ό Κύριος τής θεουσίας, διά νά μās οδηγήση προς ύψηλοτέραν φιλοσοφίαν, νά μās καλέση εις τον ουρανόν και νά μās προσελκύση προς τάς ουρανίους κατοικίας. Δι' αυτό σάς αποκαλύπτω και την άλήθειαν διά την γένειαν, δεδομένου ότι και τά αγαθά και τά λιπηρά είναι άθάνατα. Συνεπώς, μη έπιμένετε εις τά ίδια κακά, ούτε νά προβάλλετε τάς συνηθισμένας προφάσεις, δηλαδή, την καταγωγήν από τον 'Αβραάμ, τον 'Ισαάκ, τον 'Ιακώβ και την ευγένειαν έν γένει των προγόνων.

Ε Λεγε δέ αυτά όχι έμποδίζων αυτούς νά λέγουν ότι κατάγονται από εκείνους τούς άγιους, αλλά τούς έμπο-

18. Πρβλ. και σημείωσιν 1 της παρούσης.

19. Ματθ. 8, 8.

βίξε νά μή ἐμπιστευόντα εἰς αὐτό καί παραμελοῦν τήν ἀρετήν τῆς ψυχῆς, καί συγχρόνως ἀπεκάλυπτε τὰς σκέψεις των **Β** καί προεφήτευσεν τὰ μέλλοντα νά συμβοῦν. Διότι καί ὕστερα ἀπό αὐτά φαίνονται νά λέγουν· «Εἰμεθα ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ καί δέν ἐγίναμεν ποτέ βοῦλοι κατενόσ»²⁰. Ἐπειδή, λοιπόν, αὕτη ἦτο ἡ αἰτία, ἡ ὁποία πρό πάντων τοὺς ἔκανε νά ὑπερφανεῦνται καί τοὺς κατέστρεψε, δι' αὐτό αὕτην κατὰ πρότον καταστέλλει.

Κύτταξε δὲ πῶς μοῦνι μὲ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἀποδίδει εἰς τὸν πατριάρχην, τοὺς συμβουλεύει καί διὰ τὴν διδρῶσίν των. Διότι, ὅταν εἶπεν· «Μὴ σὰς ἀρέσει νά ἀπατάτε τὸν ἑαυτὸν σας καί νά λέγετε· πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ»²¹, δέν εἶπεν, ὅτι δέν ἔμπορεῖ καθόλου νά σὰς ἀφελῆσῃ ὁ πατριάρχης, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἡγιώτερον καί μαλακώτερον αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπενόει, ὅταν εἶπεν· «Διότι ὁ Θεὸς ἔχει τὴν δύναμιν καί ἀπὸ τὰ λιθάρια αὐτὰ νά ἀναστήσῃ ἀπογόνους εἰς τὸν Ἀβραάμ»²². Ὁ Μαρκερικὸς ὑποστηρίζειν ὅτι αὐτὰ τὰ λέγει διὰ τὰ εἰδωλολατρικὰ ἔθνη, τὰ ὁποία μεταφορικῶς τὰ ὀνομάζει λιθοῦς. Ἐγὼ, ὅμως, πιστεύω ὅτι ἔχουν καί ἄλλην σημασίαν τὰ λεχθέντα· Ποία εἶναι αὕτη; Μὴ νομίζετε, λέγει, ὅτι, ἐάν ἐσεῖς γασήτε, θὰ καταστήσετε τὸν πατριάρχην χωρὶς τέκνα. Δέν εἶναι δυνατόν αὐτὸ, ὅπως ὁποῖτε, δέν εἶναι. Διότι ὁ Θεὸς ἔμπορεῖ καί ἀπὸ τὰ λιθάρια νά δώσῃ ἀπογόνους εἰς αὐτὸν καί νά ὀδηγήσῃ εἰς τὴν συγγένειαν ἐκείνων, διότι καί ἐξ ἀρχῆς ἔτσι ἐγένεον. Καθ' ὅσον τὸ νά γεννηθοῦν ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ λιθάρια, εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ νά γεννηθῇ παιδί ἀπὸ τὴν νεκρὸν ἐκείνην μήτραν τῆς Σάρρας. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐνοῶν καί ὁ προφήτης ἔλεγεν· «Ἴδετε τὸν στερεὸν ἄγονον θράξιν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐλατομήθητε, ἴδετε τὸν λάκκον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀνωρύχθητε. Ἴδετε, δηλαδὴ, τὸν Πατριάρχην Ἀβραάμ καί τὴν Σάρραν, ἡ ὁποία σὰς ἐγέννησεν»²³. Αὕτην, λοιπόν, τὴν προφητείαν τοὺς ὑπενθυμίζει, ὁποδεικνύων εἰς αὐτοὺς, ὅτι, ἐάν ἐξ ἀρχῆς τοὺς ἔδωκε τὸσον ἀξιοθαύμαστον πατέρα, ὅσον νά τὸν ἐδημιούργησεν ἀπὸ τὴν πέτραν, εἶναι

20. Ἰωάν. 8, 20.
21. Ματθ. 3, 9.
22. Ματθ. 3, 9.
23. Ἠσ. 51, 1-2.

καί τώρα δυνατόν νά γίνῃ τὸ ἴδιον. Καί κύτταξε πῶς τοὺς ἐκφοβίζει καί συγχρόνως τοὺς συγκρατεῖ. Διότι δέν εἶπεν ὅτι ἡγείρε πλέον, διὰ νά μὴ ἀπελπισθοῦν, ἀλλὰ ὅτι «εἶναι δυνατόν νά ἐγείρῃ». Καί, ἀκόμη, δέν εἶπε μόνον ὅτι ἔμπορεῖ ἀπὸ τὰ λιθάρια νά ἐγείρῃ ἄνθρώπους, ἀλλὰ ἐκεῖνο πού ἦτο πολὺ μεγαλύτερον, ὅτι καί συγγενεῖς καί τέκνα τοῦ Ἀβραάμ νά δημιουργήσῃ.

Ἐἶθε δὲ ποῖον τρόπον τοὺς ἀπεμάκρυνε πλέον ἀπὸ τὴν ὑπερφάνειαν διὰ τὴν καταγωγὴν των καί ἀπὸ τὴν καταφυγὴν των εἰς τοὺς προγόνους, ὥστε νά στηρίξουν τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας των εἰς τὴν ἰδικὴν των μετένοισιν καί σωφροσύνην; Εἶθε δὲ πῶς καθήργησε τὴν σαρκικὴν συγγένειαν καί εἰσάγει τὴν ἐκ τῆς πίστεως συγγένειαν;

Κύτταξε, λοιπόν, κατὰ ποῖον τρόπον καί μὲ τὰ ἐπόμενα θὰ ἀδείξῃ τὸν φόβον αὐτῶν καί θὰ ἐπιτείνῃ τὴν ἀγωνίαν των. **1** **23** Διότι, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι· «ἔμπορεῖ ὁ Θεὸς καί ἀπὸ τὰ λιθάρια αὐτὰ νά ἐγείρῃ τέκνα εἰς τὸν Ἀβραάμ», προσέθεσεν· «Ἡ ἀξίλη»²⁴, πλέον, εὐρίσκεται κοντὰ εἰς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων»²⁵, καθιστῶν δι' ἑλπίαν αὐτῶν φοβερὸν τὸν λόγον. Διότι καί ὁ ἴδιος εἶχε μεγάλην παρηρησίαν, ἀπορρέουσαν ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του, καί ἐκεῖνοι ἐχρειάζοντο μεγάλην ἐπάληθειν, ἐπειδὴ εἶχαν παραμείνει χέροισι ἐπὶ πολλὸν χρόνον»²⁶.

Μὰ τί λέγω, ὅτι πρόκειται νά ἐκπέσετε ἀπὸ τὴν συγγένειαν τοῦ Πατριάρχου, λέγει ὁ Ἰωάννης, καί νά ἐλεεπετε ἄλλους, πού ἔχουν δημιουργηθῆ ἀπὸ τὰ λιθάρια, καί εἰσάγοντα εἰς τὴν ἰδικὴν σας προνομοιοχον θέσιν· Διότι ἡ τιμωρία σας δέν φθάνει μόνον μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου, ἀλλὰ θὰ προχωρήσῃ καί πῶς πέρα ἢ κόλασιν σας. «Διότι ἡ ἀξίλη», λέγει, «εὐρίσκεται, πλέον, κοντὰ εἰς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων». **2** Τίποτε δέν ὑπάρχει πῶς φοβερὸν ἀπὸ τὴν τροπὴν αὐτὴν τοῦ λόγου. Πραγματικῶς, τώρα οὔτε βρέπανον πού πετᾷ, οὔτε χάλασμα τοῦ φράκτου, οὔτε καταπάτησις τοῦ ἀμπελώνου ὑπάρχει, ἀλλὰ ἀξίλη, ἡ ὁποία κόπτεται φοβερά. Καί τὸ πῶς φοβερὸν εἶναι ὅτι εἰ-

24. Ἡ ἀξίλη ἐν τούτοις εἶναι συμβόλον τῆς ἀρετῆς τοῦ Θεοῦ.

25. Ματθ. 8, 10.

26. Μεταφορικῶς ἢ ἀκαλλίεργηται; πνευματικὸς νοῦς χαρακτηρίζεται ὡς χέρος ἀγρός.

ρίσκεται πολύ κοντά μας ή αξίνη. Ἐπειδή, δηλαδή, συνεχῶς δὲν ἐπίστευαν εἰς τοὺς προφήτας καὶ ἔλεγαν· ποῦ εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου; «Ὡς πραγματοποιηθῆ ἡ ἀπειλητικὴ τιμωρία τοῦ ἁγίου τοῦ Ἰσραὴλ, διὰ τὴν γνωρίζωμεν αὐτήν»²⁷, (ἐπειδὴ πολλὰς φορές πολλαὶ προφητεῖαι ἐπραγματοποιούντο), δι' αὐτά, ἀφαιρῶν καὶ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα, τοποθετεῖ πολὺ κοντὰ τὰ δεινὰ. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐφανέρωσε μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «ἦδη»²⁸ καὶ μὲ τὸ νὰ φέρῃ τὴν αξίνην κοντὰ εἰς τὴν ρίζαν. C Καὶ δὲν εἶπεν ὅτι ἡ αξίνη εὐρίσκεται κοντὰ εἰς τοὺς κλάδους ἢ τοὺς καρπούς, ἀλλὰ «κοντὰ εἰς τὴν ρίζαν», ὑποδεικνύων εἰς αὐτούς, ὅτι ἐὰν ἀδιαφορήσουν, θὰ πάθουν ἀθεράπευτα κακὰ καὶ δὲν θὰ ἔχουν πλέον ἐλπίδα θεραπείας. Διότι ὁ ἐργάτης δὲν εἶναι δούλος, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τῶν δούλων, ὁ ὁποῖος ἐπιφέρει σφοδρὰν καὶ πολὺ δυνάτην τιμωρίαν.

Ἄλλ' ὅμως, ἂν καὶ τοὺς ἐφόβησε πάλιν, ἐν τούτοις δὲν τοὺς ἄφησε νὰ περιέλθουν εἰς ἀπελπίαν. Μὰ, ὅπως ἀνωτέρω δὲν εἶπεν ὅτι ἠγειρεν, ἀλλ' ὅτι «ἠμπορεῖ νὰ ἐγειρῇ τέκνα εἰς τὸν Ἄβραάμ», D ἐκφοβίζων αὐτοὺς καὶ συγχρόνως παρηγορῶν αὐτούς, εἶπαι καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν εἶπεν ὅτι ἠγγισε τὴν ρίζαν, ἀλλὰ ὅτι εἶναι κοντὰ καὶ κινεῖται πρὸς τὴν ρίζαν καὶ δὲν θίβει περιθώρια καμμιᾶς ἀναβολῆς. Μολονότι, ὅμως, ἔφερε τόσον κοντὰ τὴν αξίνην, ἐσθὺς καὶ αὐτὴ κυρίου τῆς τομῆς. Διότι, ἐὰν μετανοήσετε καὶ γίνετε καλλίτεροι, θὰ ἀπομακρυνθῆτε χωρὶς νὰ κάνῃ τίποτε ἡ αξίνη αὐτή. Ἐάν, ὅμως, ἐπιμένετε εἰς τὰ ἴδια κακὰ, θὰ ἐξριζώσῃ τελείως τὸ δένδρον. Δι' αὐτὸ, ἀκριβῶς, οὕτε ἐστάθη μακρὰν τῆς ρίζης, οὕτε, πάλιν, ἐπιπίπτει καὶ κόπτει, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τὴν ἀπελπισθῆτε, ἀφ' ἑτέρου δέ, διὰ τὴν μάθετε ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ σωθῆτε. Ἔστω καὶ ἂν μετανοήσετε καὶ ἐπ' ὀλίγον χρόνον. B Διὸ καὶ αὐξάνει τὸν φόβον ποικιλοτρόπως, διεγείρων καὶ παρηγορῶν αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν. Πραγματικῶς, τὸ νὰ ἐκπέσουν ἀπὸ τοὺς προγόνους τῶν καὶ ἄλλοι νὰ καταλάθουν τὴν θέσιν τῶν, καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὰ κακὰ εὐρίσκοντο πολὺ κοντὰ καὶ ὅτι θὰ πάθουν ἀθεράπευτα δεινὰ, ποῦ καὶ τὰ βυὸ ἐφανέρωσε μὲ τὴν αξίνην καὶ τὴν ρίζαν, ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἀναστήσουν καὶ

27. Ἦσ. ὁ. 19.

28. Τὸ ἴδιον ἀντιτίθεται πρὸς τὸ «μελλούσης ἡμέρας» τοῦ αὐτοῦ Γ

τοὺς πλέον ἀδιαφόρους καὶ νὰ τοὺς κάνουν νὰ ἀγωνιούν. Αὐτὸ, λοιπόν, ἀποκαλύπτων καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Διότι θὰ πραγματοποιηθῇ ὁ Κύριος ἐπὶ τῆς γῆς ἀπόφασιν, ποῦ σύντομα θὰ ἐκτελεσθῆ»²⁹.

III. Ἄλλὰ νὰ μὴ φοβηθῆς. Μᾶλλον νὰ φοβηθῆς μὲν, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀπελπισθῆς. Διότι ἔχει ἀκόμη ἐλπίδα μεταβολῆς. Πραγματικῶς, ἡ ἀπόφασιν δὲν ἐξετελέσθη, οὐτε ἦρασι νὰ κόψῃ τὴν αξίνην, (διότι τί ἠμῶδες νὰ κόψῃ, ἀφοῦ ἦλθε τόσον κοντὰ εἰς τὴν ρίζαν;), ἀλλ' αὐτὸ ἔγινε διὰ τὸ νὰ σὲ κάνῃ καλλίτερον μὲ τὸν φόβον αὐτὸν καὶ νὰ σὲ ἐτοιμάσῃ νὰ καρποφορήσῃς. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσε· «Κάθε δένδρον, ποῦ δὲν κάνει καρπὸν καλόν, τὸ κόβουν σὺρρίζα καὶ τὸ ρίχνουν εἰς τὴν φωτιά»³⁰. Ὅταν δὲ λέγῃ «πάν», καταργεῖ πάλιν τὰ πρῶτα ἐκ τῆς εὐγενικῆς καταγωγῆς. B. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη εἶσαι ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ, λέγει, καὶ ἂν ἔχῃς νὰ παρουσιάσῃς μεταξὺ τῶν προγόνων πολλοὺς πατριάρχας, θὰ ὑποστῆς διπλὴν τὴν τιμωρίαν, ἐὰν μείνῃς ἀκαρπός. Μὲ τοὺς λόγους τοῦ αὐτοῦ καὶ τοὺς τελῶνας ἐφόβησε καὶ τὸν νοῦν τῶν στρατιωτικῶν ἐτάραξε, χωρὶς νὰ τοὺς ρίψῃ εἰς τὴν ἀπελπίαν, ἐνῶ τοὺς ἀπήλασεν ἀπὸ κάθε εἴδους ἀδιαφορίας. Πραγματικῶς, μαζὶ μὲ τὸν φόβον περικλείει καὶ μεγάλην παρηγορίαν τὸ λεχθῆν. Διότι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «τὸ ὅποιον δὲν κάνει καρπὸν», ἀπέδειξε ὅτι τὸ δένδρον ποῦ κάνει καρπὸν ἔχει ἀπολαγῆ ἀπὸ κάθε τιμωρίας.

Καὶ πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν, ἐρωτᾷ κάποιος, νὰ κάνωμεν καρπὸν, ἀφοῦ ἐπίκειται ἡ κόπῃ C καὶ ὁ χρόνος εἶναι τόσον ὀλίγος καὶ ἡ προθεσμία τόσον μικρά; Θὰ ἠμπορέσετε, λέγει, διότι αὐτὸς ὁ καρπὸς δὲν εἶναι αὐτὸ τοῦ εἶδους, (ὅπως εἶναι ὁ καρπὸς τῶν δένδρων, ὁ ὁποῖος χρειάζεται πολὺν χρόνον, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς καιρικὰς μεταβολὰς καὶ ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ μεγάλῃν περιποίησην), ἀλλὰ ἐδῶ εἶναι ἀρκετὸν νὰ τὸ βελήσῃς καὶ τὸ δένδρον θὰ θλαστήσῃ ἀμέσως. Βέβαια, ὄχι μόνον ἡ φύσις τῆς ρίζης, ἀλλὰ καὶ ἡ τέχνη τοῦ γεωργοῦ παίζει μεγάλον ρόλον εἰς τὴν καρποφορίαν αὐτήν. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, διὰ τὴν μὴ προβάλλουσαν αὐτὴν τὴν δικαιολογίαν λέγοντες· μᾶς

29. Ρωμ. 9. 28.

30. Ματθ. 3. 10.

δημιουργεί ταραχήν, μάς πιέζει, μάς πνίγει, αφού τοποθετήσῃ κοντά τὴν ἀξίην καὶ ἀπειλὴς μὲ τὴν κοπήν καὶ ἀκόμη, ζητῆς καρποφορίαν εἰς τὸν καιρὸν τῆς τιμωρίας. **Δ** διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν εὐκόλιαν τῆς καρποφορίας προσέθεσεν «**Ε**γὼ μὲν σὰς βαπτίζω μὲ νερὸ. Ἐκεῖνος, ὅμως, ποὺ ἔρχεται ὕστερα ἀπὸ ἐμένα, εἶναι ἰσχυρότερός μου καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ σκόψω καὶ νὰ λύσω τὰ λουριά ἀπὸ τὰ ὑποδήματά του. Αὐτὸς θὰ σὰς βαπτίσῃ μὲ Πνεῦμα Ἅγιον καὶ μὲ φωτιά»³¹. Δεικνύει μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὅτι μόνον διὰθεσις καὶ πίστις χρειάζεται, καὶ ὄχι κόπους καὶ ἰδρώτας. Καὶ ὅπως εἶναι εὐκόλον νὰ βαπτισθῶν, ἔτσι εἶναι εὐκόλον νὰ μεταβληθῶν καὶ νὰ γίνων καλλίτεροι.

Ἄφου, λοιπόν, τοὺς ἐτάραξε τὸν νοῦν μὲ τὸν φόβον τῆς καταδίκης, τὴν προσδοκίαν τῆς τιμωρίας, μὲ τὴν κατονομασίαν τῆς ἀξίης, μὲ τὴν ἀπόρριψιν τῶν προγόνων, μὲ τὴν εἰσαγωγήν ἄλλων τέκνων, μὲ τὴν διπλὴν τιμωρίαν τῆς κοπῆς καὶ τοῦ καψίματος, **Ε** καὶ ἐμαλάκωσε τὴν σκληρότητα αὐτῶν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς καὶ τοὺς ἔκανε νὰ ἐπιθυμήσουν τὴν ἀπολλαγὴν τῶν ἀπὸ τὰ μεγάλα αὐτὰ κακά, τότε, πλεον, ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὄχι ἀπλῶς ἀλλὰ μὲ μεγάλην ὑπεροχήν. Ἔπειτα, παρουσιάζει τὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι χαρίζεται καὶ λέγει αὐτό, δημιουργεῖ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν προσφερομένων ἀπὸ τὸν καθένα τῶν. Δὲν εἶπεν, δηλαδή, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν «**Τ**οῦ ὁποῦ δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ λύσω τὰ λουριά τῶν υποδημάτων του»³². **Ι** **33-4** ἀλλὰ, ἀφὸς προηγουμένως παρουσίασε τὴν εὐτέλειαν τοῦ ἰδιοῦ του βαπτίσματος καὶ ἔδειξεν ὅτι δὲν ἔχει κομμίαν περαιτέρω ἀρμοδιότητα ἀπὸ τοῦ νὰ τοὺς δδηγήσῃ εἰς μετάνοιαν, (διότι δὲν εἶπεν ὅτι βαπτίζει εἰς ὕδωρ ἀφέσεως, ἀλλὰ διὰ μετάνοιαν)³³, τότε ἀναφέρει καὶ τὸ βαπτισμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὅποιον ἦτο πλήρες ἀπὸ ἀφαιτον δωρεάν.

Διὰ νὰ μὴ περιφρονῆσῃ αὐτὸν, λέγει, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἦλθεν ἀργότερα, ὅταν ἀκούσης ὅτι ἔρχεται ὕστερα.

31. Ματθ. 3, 11. Μαρκ. 1, 7.

32. Μαρκ. 1, 7.

33. Ματθ. 3, 11.

ἀπὸ ἐμένα, μάθε τὴν δύναμιν τῆς δωρεᾶς αὐτοῦ καὶ θὰ ἀντιληφθῆς, σαφῶς, ὅτι δὲν εἶπα τίποτε τὸ ἄξιον καὶ μεγάλο, ὅταν εἶπα «**Τ**οῦ ὁποῦ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ λύσω τὰ λουριά τῶν υποδημάτων του». Ὡστε, ὅταν ἀκούσης ὅτι «εἶναι ἰσχυρότερός μου», μὴ νομίσης ὅτι αὐτὸ ἔλεγχῃ συγκριτικῶς πρὸς ἐμέ. **Β** Διότι δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ συμπεριληφθῶ ὅτε εἰς τοὺς δούλους ἐκεῖνου, ὅτε εἰς τοὺς τελευταίους δούλους, ὅτε νὰ ἀναλάβω τὴν πλέον ἀσήμεριαν ὑπηρεσίαν κοντὰ του. Δι' αὐτὸ δὲν εἶπα ἀπλῶς τὰ ὑποδήματα, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ λουριά τῶν υποδημάτων, πράγμα τὸ ὅποιον ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἐσχάτη ἐργασία. Ἔπειτα, διὰ νὰ μὴ νομίσης ὅτι τὰ λεχθέντα ἦσαν ἀπλῶς λόγια ἐπιφανειακῆς ταπεινοφροσύνης, προσθέτει καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἐκ τῶν πραγμάτων «**Δ**ιότι ἐκεῖνος», λέγει, «θὰ σὰς βαπτίσῃ μὲ Πνεῦμα Ἅγιον καὶ φωτιά».

Εἶδες πόση μεγάλη εἶναι ἡ σοφία τοῦ Βαπτιστοῦ; Ὅταν, δηλαδή, κηρύττῃ ὁ ἴδιος λέγει ἅλα τὰ φοβερά καὶ τὰ δημιουργούοντα ἀγωνίαν, ὅταν, ὅμως, παρῶντὸς τῆς ἀξίης, ἀναφέρει τὰ κακά καὶ ἱκανὰ νὰ δώσουν θάρρος. **Γ** Πραγματικὰ, ὅτε τὴν ἀξίην, ὅτε τὸ δένδρον, τὸ κοπτόμενον καὶ καίμενον καὶ εἰς τὴν φωτιά ριπτόμενον, ὅτε μελλοντικὴν ὄργην μνημονεῖ, ἀλλὰ τὴν ὄψιν τῶν ἀμαρτημάτων, τὴν κατάργησιν τῆς τιμωρίας, τὴν δικαιοσύνην, τὸν ἀνιασμόν, τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν υἰοθεσίαν, τὴν ἀδελφότητα, τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν κληρονομίαν, τὴν παρουσίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος χορηγίαν. Διότι ἅλα αὐτὰ ὑπερνέει ὅταν εἶπεν «**θ**ὰ σὰς βαπτίσω μὲ Πνεῦμα Ἅγιον καὶ φωτιά», ὁποδεικνύει μὲ τὴν μεταφορικὴν χρῆσιν τῆς λέξεως τὴν ἀφθονίαν τῆς χάριτος, (διότι δὲν εἶπε «**θ**ὰ σὰς δώσῃ Πνεῦμα Ἅγιον, ἀλλὰ «**θ**ὰ σὰς βαπτίσῃ μὲ Πνεῦμα Ἅγιον»). Ἐπίσης, μὲ τὴν λέξιν «**φ**ωτιά» **Δ** ὑπέδειξε τὸ ὀρμητικὸν καὶ ἀκάθεκτον τῆς χάριτος. ἜΙ Σκέψου, λοιπόν, πόσον ἀγαθὸ ἦτο φυσικὸν νὰ γίνουσι ἀκροαταὶ τοῦ Προδρόμου, ὅταν ἐσκέπταντο ὅτι ἅλα αἱ προφητεῖαι τῶν προφητῶν θὰ ἐπραγματοποιουνοτο μαζί καὶ ὅτι τὰ γεγονότα θὰ γίνοντο ὅπως τὰ προείπαν οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ἄνδρες. Δι' αὐτὸ δέξασαι, ἀνέφερε καὶ τὴν φωτιά, διὰ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὸν νοῦν ἐκείνους τοὺς προφήτας. Διότι ἔτσι ὁμίλησε πρὸς τὸν Μωϋσῆ εἰς τὴν θά-

τον ὁ Θεός³⁵, ἔτσι πρὸς ὁλόκληρον τὸν λαὸν εἰς τὸ βροσ Σινῶν³⁶, ἔτσι καὶ εἰς τὸν Ἰεζεκιήλ εἰς τὰ Χερουβεὶμ³⁷. Πρόσεξε, ἀκόμη, μὲ ποῖον τρόπον προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατοῦ, μὲ τὸ νὰ προτάσῃ ἐκεῖνο ποῦ ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ τελευταῖον ἀπὸ ὅλα. Β' Διότι ἔπρεπε νὰ σφαγῇ ὁ Ἄμνος, νὰ ἀφανισθῇ ἡ ἁμαρτία, νὰ καταργηθῇ ἡ ἔχθρα, νὰ γίνῃ ἡ ταπὴ καὶ ἡ ἀνάστασις καὶ τότε νὰ ἔλθῃ τὸ Πνεῦμα. Μὰ, δὲν λέγει τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ἀκόμη, ἀλλὰ προτάσσει τὸ τελευταῖον, χάριν τοῦ ὁποῖου ἐγίνοντο ὅλα ἐκεῖνα καὶ τὸ ὅποιον κυρίως ἦτο ἱκανὸν νὰ διακηρύξῃ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Ὡστε, δταν ἀκούσῃ ὁ ἀκροατὴς **1525** ὅτι θὰ λάθῃ μὲ τόσην ἀφθάνειαν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, νὰ ἐξετάξῃ μέσα του, πὺς καὶ μὲ ποῖον τρόπον θὰ γίνῃ αὐτό, ἀφοῦ τόσον κυριαρχῇ ἡ ἁμαρτία. Ὡστε, ἀφοῦ τὸν παραλάβῃ ἀνήσυχον καὶ ἐτοιμον πρὸς ἀκρόασιν, ἔτσι νὰ ὁμιλήσῃ διὰ τὸ πάθος, χωρὶς νὰ ἀμφιβέβηλη κανένας πλεόν διὰ τὴν προσδοκίαν τῆς τόσον μεγάλης δωρεᾶς.

Δι' αὐτὸ καὶ πάλιν ἐφώνησε δυνατὰ, λέγων «Νά, ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ποῦ σηκώνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»³⁸. Δέν ἔπεν «ὁ συγχωρῶν», ἀλλὰ «ὁ σηκώνων», ποῦ εἶναι ἀποδείξις μεγαλύτερου ἐνδιαφέροντος. Διότι δέν εἶναι τὸ ἴδιον τὸ νὰ τὰς συγχωρήσῃ ἀπλῶς καὶ τὸ νὰ τὰς πάρῃ ὁ ἴδιος. Διότι «ὁ πρῶτον ἐγίνετο χωρὶς κινδύνου, ἐνφ' τὸ δειότερον συνεπήγετο τὸν θάνατον. Καὶ πάλιν, ἔλεγεν ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Β' Ἀλλὰ οὕτε αὐτὸ ἀπεκάλυπτε πλήρως τὴν ἀξίαν του εἰς τοὺς ἀκροατάς, (διότι δέν ἐγνώριζαν ἀκόμη νὰ θεωροῦν αὐτὸν ὡς γνήσιον Υἱὸν τοῦ Θεοῦ). Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀφθονον χορηγίαν τοῦ Πνεύματος καὶ αὐτὸ ἀπεκαλύπτετο. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, καὶ ὁ Πατήρ, δταν ἔστειλε τὸν Ἰωάννην, αὐτὸ καθώρισε κατὰ πρῶτον ὡς δειγμα τῆς ἀξίας τοῦ ἐρχομένου, δταν εἶπεν «Εἰς ὅποιον θὰ ἴδῃς νὰ κατεβαίνῃ τὸ Πνεῦμα καὶ νὰ μένῃ ἐπάνω του, αὐτὸς εἶναι ποῦ θαπτίζει μὲ Πνεῦμα Ἅγιον»³⁹. Διὸ καὶ ὁ ἴδιος λέγει «Καὶ ἐγὼ εἶδα καὶ ἔμαρτύρησα ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»⁴⁰, διότι

35. Πρῶτ. 1, 22.

36. Πρῶτ. 1, 23.

37. Ψαλ. 1, 4 - 5.

38. Ἰωάν. 1, 29.

39. Ἰωάν. 1, 33.

40. Ἰωάν. 1, 34.

ἀπὸ τὴν κάθοδον τοῦ Πνεύματος καὶ ὁ Ἰησοῦς, πλεόν, καθαρά ἀπεκαλύπτετο⁴¹.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἀνέφερε τὰ καλὰ καὶ ἔδωκεν ἕκαστον εἰς τὸν ἀκροατὴν καὶ ἐγαλάρισε τὴν προσοχὴν του, πάλιν τὸν συγκρατῇ, διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἀδιάφορος. Ὁ Διότι, πραγματικὰ, τέτοιο ἦτο τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων. Ἀπὸ τὰ καλὰ εὐκόλα ἐκυριεύετο ἀπὸ χαύκασιν καὶ ἐγίνετο χειρότερον. Δι' αὐτὸ καὶ, πάλιν, προσθέτει τὰ φοβερά, λέγων «Τὸ φτυάρι εἶναι εἰς τὸ χέρι του»⁴². Παραπάνω, ἀνέφερε τὴν κόλασιν. Ἐδὼ μὰς φανερώνει καὶ τὸν Κριτὴν καὶ ἀθάνατον εἰσάγει τὴν τιμωρίαν, διότι «τὸ ἀχυρὸν», λέγει, «θὰ τὸ κάψῃ εἰς φωτὶα ποῦ δέν σθῆναι»⁴³. Βλέπετε ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τῶν πραγμάτων εἶναι καὶ ὁ γεωργός, ἂν καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγῃ τὸ ἴδιον διὰ τὸν Πατέρα. Διότι λέγει «ὁ Πατήρ μου εἶναι ὁ γεωργός»⁴⁴. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, εἶπε τὴν λέξιν «ἀξίση», διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι τὸ πράγμα ἐχρειάζετο κόπον, καὶ φανῇ δυσκολονόητον, μὲ ἄλλο παράδειγμα παρουσιάζει καὶ τὴν εὐκόλιαν τοῦ ἔργου, ὑποδεικνύων ὅτι ὅλος ὁ κόσμος εἶναι ἰδικὸς του. Διότι, διαφορετικὰ, δέν θὰ ἐτιμῶραι τοὺς ξένους. Τώρα, ὅμως, ὅλα εἶναι ἀνάσκειτα. Διότι καὶ ἂν διακρίνεται λαμπερὸς ὁ σίτος, εὐρίσκειται μαζί μὲ τὸ ἀχυρὸν, σὺν νὰ εἶναι εἰς τὸ ἄλῳν καὶ ὄχι εἰς τὴν ἀποθήκην. Τότε, ὅμως θὰ γίνῃ μεγάλη διάκρισις.

Ποῦ εἶναι, τώρα, ὅσοι ἀμφιβέβηλλον διὰ τὴν ὑπαρξίν τῆς γενένης; Διότι δύο πράγματα ὄρισεν ἀπ' ἐνὸς μὲν ὅτι θὰ μὰς θαπτίξῃ μὲ Πνεῦμα ἅγιον, ἀπ' ἑτέρου δὲ ὅτι θὰ κατακάυσῃ τοὺς ἁπίστατους. Ἐάν, λοιπόν, τὸ ἕνα εἶναι πιστευτὸν, θὰ εἶναι καὶ τὸ ἄλλο, ὅπως δὴποτε. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἰς τὸ μέλλον ἔθεσε τὰς δύο προφητείας, ἕως τε ἀπὸ ἐκείνων, ποῦ ἐπραγματεύθησαν ἀκόμη. Μὰ, καὶ ὁ Χριστὸς εἰς πολλὰς περιπτώσεις κάνει τὸ ἴδιον, μὲ τὸ νὰ θέτῃ, δηλαδὴ, πολλὰς φορές δύο προφητείας διὰ τὰ ἴδια πράγματα, **1525** ἀλλὰ πολλακίς καὶ διὰ τὰ ἀντίθετα. Καὶ τὴν μὲν μίαν τὴν πραγματοποιεῖ εἰς τὸ πα-

41. Μτθ. 1, 80 - 84.

42. Ματθ. 3, 12.

43. Ματθ. 3, 12.

44. Ἰωάν. 10, 1.

ρόν, ἐνῶ τὴν ἄλλην ὑπόσχεται νὰ τὴν ἐκπληρώσῃ εἰς τὸ μέλλον, ὥστε ἀπὸ τὴν ἐκπληρωθεῖσαν νὰ πιστεύσουν τὴν μὴ πραγματοποιηθεῖσαν καὶ οἱ πλείον ἀπίστοι. Πραγματικά, εἰς ἐκεῖνους, πού τὸν ἀκολουθοῦν, ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ ἅλα τὰ ἀγαθὰ ἑκατονταπλάσια κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ αἰώνιον ζωὴν εἰς τὸ μέλλον, καθιστοῦν ἀξίωσις καὶ τὰ μελλοντικά ἀπὸ τὰ δοθέντα πλεόν. Τὸ ἴδιον, λοιπόν, ἔκανε καὶ ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, θέσας δύο προφητείας, καὶ ὅτι θὰ βαπτίσῃ ὁ Χριστὸς μὲ Πνεῦμα ἅγιον καὶ ὅτι θὰ κατακάσῃ μὲ τὸ ἄσβεστον πῦρ.

Β Συνεπῶς, ἐὰν δὲν ἐβάπτισε μὲ ἅγιον Πνεῦμα τοὺς ἀποστόλους καὶ ἄλους ὅσοι ἐπιθυμοῦν αὐτὸ κάθε ἡμέραν, θὰ ἠμπορούσε νὰ ἔχρῃ ἀμφιβολίαν δι' ἐκεῖνα. Ἐάν, ὅμως, ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον φαίνεται μεγαλύτερον καὶ δυσκολώτερον καὶ ὑπερφαινέται κάθε λογικῆν, ἔγινε καὶ ἐπαναλαμβάνεται καθ' ἑκάστην, πῶς, τότε, δὲν παραδέχεται ὅτι εἶναι ἀληθινὸν τὸ εὐκόλον, πού γίνεται σύμφωνα μὲ τὴν λογικῆν;

Ἐπειδὴ, λοιπόν, εἶπεν ὅτι «θὰ βαπτίσῃ μὲ Πνεῦμα ἅγιον καὶ μὲ φωτιά», καὶ μεγάλα ἀγαθὰ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ προέλθουν ἀπὸ αὐτοῦ, διὰ νὰ μὴ ἐπαναπαυθῆς, ἀφοῦ ἔλαβες ἀρεσὴν διὰ τὰ προηγούμενα ἀμαρτημάτων σου, προσέθεσε τὸ «φωτῆρι» καὶ τὴν κρίσιν πού ὑπαδεικνύει αὐτὸ. Διότι νὰ μὴ νομίσαι, λέγει, ὅτι εἶναι ἀρκετὸν τὸ βάπτισμα διὰ τὴν σωτηρίαν, ἐάν, ὅστερα ἀπὸ αὐτὸ, γίνετε φάλλοι. Ἀντίθετα, μὲς χρειάζεται μεγάλη ἀρετὴ καὶ μεγάλη εὐσέβεια. Ὁ Δι' αὐτὸ μὲ τὴν ἀξίην τούς παρωθῆ πρὸς τὴν συγχώρησιν καὶ τὸ βάπτισμα, ὅστερα δὲ ἀπὸ τὴν συγχώρησιν, μὲ τὰ φωτῆρι καὶ τὴν φωτιά τὴν ἄσβεστον τοὺς ἐκφοβίζει. Καὶ διὰ τοὺς πρὸ τοῦ βαπτίσματος δὲν κάνει καμμίαν διάκρισιν, ἀλλὰ λέγει ἀπλῶς ὅτι «κάθε δένδρον πού δὲν κάνει καρπὸν κόπτεται», τιμωρῶν ἄλους ἐν γένει τοὺς ἀπίστους, ἐνῶ μετὰ τὸ βάπτισμα κάνει κάποιαν διαίρεσιν, ἐπειδὴ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πιστεύσαντας ἐπρόκειτο νὰ δεῖξουν διαγωγὴν ἀναξίαν τῆς πίστεως. Κανένας, λοιπόν, ἂς μὴ γλῆν ἄχυρον, οὔτε νὰ ταλαιπωρεῖται, οὔτε νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὰς πονηράς ἐπιθυμίας, παρασυρόμενος ἀπὸ αὐτὰς πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν. Ὁ Διότι, ἐάν παραμείνῃς σῆτος, καὶ ἐν ἀκάμῃ ἐλθῇ πειρασμός, δὲν θὰ πάθῃς κανένα κακόν, διότι καὶ

εἰς τὸ ἄλῳν οἱ σὺν πρώην τροχοὶ τῆς ἀμάξης δὲν κατακόπτουν τὸν σῆτον. Ἐάν, ὅμως, κατανήσῃς εἰς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἄχυρου, τότε, καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν θὰ πάθῃς ἀθεράπευτα κακά, κοπτόμενος ἀπὸ ἄλους, καὶ ἐκεῖ θὰ ὑποστῇς τὴν αἰώνιον κόλασιν. Πραγματικά, ἄλλοι οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ εἴδους, πρὶν καταλήξουν εἰς τὴν ἐκεῖ κάμινον, καὶ ἐδῶ γίνονται τροφή τῶν ἀλογίστων παθῶν, ὅπως ἀκριθῶς τὸ ἄχυρον χρησιμεύει ὡς τροφή τῶν ζώων, καὶ εἰς τὸ μέλλον, πάλιν, θὰ εἶναι ἡ ὅλη καὶ ἡ τροφή τῆς φωτιάς.

Γ Βέβαια, τὸ νὰ εἴπῃ κατ' εὐθείαν, ὅτι αὐτὸς θὰ δικάσῃ διὰ τὰς πράξεις, δὲν ἔκανε τόσον εὐπρόδεκτον τὸν λόγον, ἐνῶ τὸ νὰ τὸν ἀναμίξῃ εἰς τὴν παραβολὴν καὶ δι' αὐτῆς νὰ ἐκφράσῃ τὸ πᾶν, ἔπειθε περισσότερο καὶ μὲ μεγαλύτεραν ἀσφάλειαν προσεῖλκε τὸν ἀκροατήν. Δι' αὐτὸ καὶ τὰς περισσότερας φορὰς ὁμιλεῖ τοιοῦτοτρόπως πρὸς αὐτούς, ἀναμειγνύων τοὺς λόγους του μὲ τὸ ἄλῳν, τὸν τρυγητῆν, τὰ ἀμπέλια, τὸ πατητήρι, **Μ** τὰ χωράφια, τὰ δίκτυα, τὸ ψάρεμα καὶ μὲ ἅλα τὰ συνηθισμένα πράγματα, μὲ τὰ ὁποῖα καθημερινῶς ἤρχοντο εἰς ἐπαφήν. Αὐτὸ ἀκριθῶς ἔκανε καὶ ὁ Βαπτιστὴς εἰς τὴν παρούσαν περίπτωσιν, καὶ ἔδωκε μεγάλην ἀπόδειξιν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων του τὴν δώρεάν τοῦ Πνεύματος. Διότι, αὐτὸς πού ἠμπορεῖ νὰ ἐπιτελέσῃ τόσον μεγάλα ἔργα, ἀκόμη νὰ συγχωρῇ καὶ ἀμαρτήματα καὶ νὰ χορηγῇ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, πολὺ περισσότερο θὰ ἠμπορέσῃ καὶ αὐτὰ, λέγει. Εἶπες μὲ ποῖον τρόπον ὁμιλεῖ ἐκ τῶν προτέρων διὰ τὸ μυστήριον τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς κρίσεως;

Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν ἀνέφερε τὰ θαύματα καὶ τὰ σημεῖα πού θὰ ἔκανεν ἀμέσως; Διότι αὐτὸ πού εἶπεν ἦτο ἀνώτερον ἀπὸ ἅλα καὶ δι' αὐτὸ ἔγινεν ἅλα ἐκεῖνα. Πραγματικά, ἀφοῦ ἔβασε τὸ σμηντικώτερον, **Β** συμπεριέλαβε τὰ πάντα, ἠδηλοῦν τὴν κατάλυσιν τοῦ θανάτου, τὴν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτημάτων, τὸν ἀφανισμόν τῆς κατάρσε, τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοὺς συνεχῆς πολέμους, τὴν εἰσοδὸν εἰς τὸν παράδεισον, τὴν ἄνοδον εἰς τοὺς οὐρανοὺς, τὴν συνανατροφὴν μὲ τοὺς ἀγγέλους τὴν συμμετοχὴν εἰς τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ, διότι οὗτος εἶναι ἡ ἐγγυησις δι' ἐκεῖνα. Ὅταν εἶπεν, λοιπόν, αὐτὸ, εἶπε καὶ τὴν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων καὶ

τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς θαυμάτων, τὴν ἀπόλαυσιν τῆς βασιλείας καὶ τὰ αγαθὰ «ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μάτι δὲν εἶδε καὶ αὐτί δὲν ἤκουσε καὶ νοῦς ἀνθρώπου δὲν συνέλαβε»⁴⁵. Ὅλα αὐτὰ, λοιπόν, μᾶς τὰ ἐδώσε μὲ ἐκεῖνο τὸ χάρισμα⁴⁶. Συνεπῶς, ἦτο περιττὸν νὰ κινή λόγον διὰ τὰ θαύματα, ποῦ θὰ ἐγίνοντο ἐν συνεχείᾳ, C καὶ τὰ ὁποῖα ἐκρίνοντο διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. Ἀλλὰ ἐπεβόλλετο νὰ ὁμιλήσῃ δι' ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα εἶχαν ἀμφιβολίας, ὅπως εἶναι τὸ ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερος τοῦ Ἰωάννου, ὅτι σηκώνει τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὅτι θὰ ἀπατήσῃ εὐθὺς διὰ τὰς πράξεις, ὅτι τὰ ἀνθρώπινα ζητήματα δὲν σταματοῦν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ ἐκεῖ εἰς τὸν οὐρανὸν θὰ ὁποιστῇ ὁ καθένας τὴν τιμωρίαν ποῦ τοῦ ἀξιζει. Αὐτὰ, βέβαια, δὲν ἦτο δυνατόν τότε νὰ τοὺς κινή νὰ τὰ ἴδουν.

Ἐχοντες, λοιπόν, αὐτὰ ὅτ' ὄφει μᾶς, ὡς ἔχουμεν μεγάλην προθυμίαν καὶ προσοχὴν, ὡς νὰ ἐδρασκόμεθα εἰς τὸ ἄλῳν. Διότι εἶναι δυνατόν, ἐδρασκόμενοι ἐκεῖ, νὰ μεταβληθῶμεν ἀπὸ ἀχυρον εἰς σίτος, ὅπως ἀκριβῶς πολλοὶ ἀπὸ σίτος ἔγιναν ἀχυρον. D Συνεπῶς, ὡς μὴ ἀδιαφορήσωμεν, οὔτε νὰ παρασυρόμεθα ἀπὸ κάθε ἀνεμον, οὔτε νὰ ἀποχωρίζομεθα τῶν ἀδελφῶν μας, καὶ ἂν ἀκόμη φαίνονται ὅτι εἶναι ὄλιγοι. Διότι καὶ ὁ σίτος κατὰ τὴν ποσότητα εἶναι ὀλιγώτερος ἀπὸ τὸ ἀχυρον, ἐνῶ κατὰ τὴν ποιότητα εἶναι ἀνώτερος. Ἄς μὴ ἴδῃς, λοιπόν, τὴν ἐξωτερικὴν λαμπρότητα, (διότι εἶναι ἐτοιμασμένη διὰ τὴν φωτιάν), ἀλλὰ νὰ προσέχῃς εἰς τὴν κατὰ Θεὸν ταπεινότητα, τὴν σταθεράν καὶ ἀμετακίνητον, ἣ ὁποῖα οὔτε νὰ κοπῇ εἶναι δυνατόν, οὔτε καίεται ἀπὸ τὴν φωτιάν. Χάριν αὐτῶν μακροθυμεῖ καὶ διὰ τὸ ἀχυρον, ὥστε διὰ τῆς συναναστροφῆς μὲ αὐτοὺς νὰ γίνουιν κολλίτεροι. E Δι' αὐτὸ δὲν ἐγίνεν ἀκόμη ἡ κρίσις, διὰ νὰ στεφανωθοῦν ὅλοι μαζί, διὰ νὰ ἐπιστρέψουν πολλοὶ ἀπὸ τὴν πονηρίαν πρὸς τὴν ἀρετῇ.

Ἄς αἰθανθῶμεν, λοιπόν, φρίκην, ἀκούοντες τὴν παραβολὴν αὐτὴν, διότι ἡ φωτιάν ἐκεῖνη εἶναι ἀσθεστος. Καὶ τῶς εἶναι ἀσθεστος; ἔρωτᾷ κάποιος. Δὲν ἐλέμεις τὸν ἥλιον ποῦ καίει συνεχῶς ἀλλὰ οὐδέποτε σβήνεις; Δὲν εἶ-

45. Α' Κορινθ. 2, 9.

46. Τὴν δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, βλ. αὐτ.

δες τὴν θάτον νὰ φλέγεται, χωρὶς νὰ καίεται;⁴⁷ Ἰὲν, λοιπόν, καὶ οὐ θέλεις νὰ διαφύγῃς τὴν φλόγα, νὰ ἀφήσῃς ἀπὸ τώρα τὴν ἀνελεημοσύνην, καὶ ἔτσι οὔτε κἀν θὰ δοκιμάσῃς τὴν φωτιάν ἐκεῖνην. Διότι, ἐάν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν πιστεύσῃς εἰς τὰ λεγόμενα, δὲν θὰ ἀντικρῶσῃς τὴν κἀμινον αὐτὴν, ὅταν θὰ ὑπάγῃς ἐκεῖ. Ἐάν, ὅμως, δὲν πιστεύσῃς τώρα εἰς αὐτὴν, ἐκεῖ ἐκ τῶν πραγμάτων θὰ τὴν γνωρίσῃς καλὰ, ὅταν πλέον δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ τὴν ἀποφύγῃς. Διότι ἡ κόλασις εἶναι ὑποχρεωτικὴ δι' ἐκείνους ποῦ δὲν ἐβίασαν ὀρθὸν τρόπον ζωῆς. Δὲν εἶναι, βέβαια, ἀρκετὸν τὸ νὰ πιστεύσῃς μόνον, ἐπειδὴ καὶ οἱ δαίμονες φοβοῦνται τὸν Θεόν⁴⁸, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα θὰ τιμωρηθοῦν. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ φροντίζομεν πολὺ διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας. Δι' αὐτὸ, βέβαια, ὡς συγκεντρώνομεν διαρκῶς ἐδῶ, ὄχι μόνον διὰ νὰ εἰσελθῆτε ἁπλῶς εἰς τὸν ναόν, E ἀλλὰ διὰ νὰ ὠφεληθῆτε καὶ κάτι ἀπὸ τὴν ἐδῶ διαμονὴν σας. Ἄν, ὅμως, ἐρχεσθε τακτικὰ ἐδῶ, ἀλλὰ φευγετε χωρὶς νὰ κερδίσετε τίποτε, δὲν ὑπάρχει πλέον, καμμία ὠφέλεια ἀπὸ τὴν ἐδῶ εἰσόδον σας καὶ παραμονὴν σας. Πραγματικὰ, ἐάν, ὅταν ἀποστέλλομεν τὰ παιδιὰ μας εἰς τὸ σχολεῖον, ἴδωμεν ὅτι τίποτε δὲν μαθαίνουν ἀπὸ τὴν ἐκεῖ φοίτησιν των, τότε κατηγοροῦμεν πολὺ τοὺς διδασκάλους καὶ πολλὰς φορές τὰ στέλλομεν εἰς ἄλλους, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν, ἐάν δὲν δεῖκνουμεν τὸ ἴδιον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀρετὴν, ὅσον δεῖκνουμεν διὰ τὰ γήινα αὐτὰ ζητήματα, ἀλλὰ κάθε φορά ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ σπῆτι μας μὲ κενὰς τὰς δέλτους τῆς ψυχῆς μας; Βέβαια, οἱ διδασκαλοὶ ἐδῶ εἶναι καὶ περισσότεροὶ καὶ μεγαλύτεροὶ. Διότι εἰς κάθε συγκέντρωσίν μας ὡς παρουσιάζω ὡς διδασκάλους τοὺς προφήτας, τοὺς ἀποστόλους, τοὺς πατριάρχας καὶ ἄλλους ἐν γένει τοὺς δικαίους C καὶ ὅτε ἔτσι προκύπτει καμμία ὠφέλεια. Ἀλλὰ, ἐάν διαλύσῃτε, ἀφοῦ ψάξετε δύο ψαλμοὺς καὶ ἀπαγγεῖλετε τὰς συνηθισμένας προσευχὰς ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, νομίζετε ὅτι εἶναι ἀρκετὸν αὐτὸ διὰ τὴν σωτηρίαν σας. Δὲν ἤκουσάτε τὸν προφήτην νὰ λέγῃ, ἡ μάλλον τὸν Θεὸν διὰ μέσου τοῦ προφήτου, ὅτι ἐφ' ἑαυτοῦ αὐτοῦ μὲ τιμᾶ μὲ τὰ χεῖλη

47. Περὶ. Ἰερ. 2, 2.

48. Ἰερ. 2, 19.

του, ἐνῶ ἡ καρδιά του εὐρίσκεται πολὺ μακριὰ ἀπὸ ἐ-
μέ»;⁴⁹

Διὰ τὴν μὴ συμῆν, λοιπόν, τὸ ἴδιον καὶ μετ' ἡμᾶς, τὴν
σῆσιν τὰ γράμματα, ἢ μᾶλλον τὰ χαράγματα, τὰ ὁ-
ποῖα ὁ διάβολος ἀπέτυπωσεν εἰς τὴν ψυχὴν σου, καὶ τὴν
μοῦ παραδόσῃ τὴν καρδίαν σου ἀπηλλαγμένην ἀπὸ
τοῦς θιοτικoῦς θορύβους. **Δ**ιὰ τὴν ἐγγράψω εἰς αὐτὴν
ὅ,τι θέλω, χωρὶς φόβου, διότι τώρα τουλάχιστον τίποτε
ἄλλο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μάθῃς, παρὰ τὰ γράμματα
τοῦ διαβόλου, δηλαδή, ἀρπαγᾶς, πλεονεξίας, φθόνου,
θασκαλίας. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ὅταν λάθω τὰς ἰδικὰς
σας δέλτους, δὲν ἠμπορῶ οὔτε νὰ τὰ ἀναγνώσω, διότι
δὲν εὐρίσκω τὰ γράμματα, τὰ ὅποια ἐγγράφωμεν κάθε
Κυριακὴν καὶ ὕστερα σὰς ἀπολύομεν. Ἄλλὰ ἄλλα ἀντὶ
ἄλλων, ἀκατανόητα καὶ δισταγμένα. Ἐπειτα, ὅταν,
ἀφ' οὗ σῆσωμεν αὐτά, γράφομεν τὰ γράμματα τοῦ
Πνεύματος. Ἐφεύγετε ἐσεῖς καὶ παραδίδοτε τὰς καρδί-
ας σας εἰς τὰς διαβολικὰς ἐνεργείας καὶ τοῦ προσφέ-
ρετε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γράψῃ ἐκ νέου τὰ ἰδικὰ του.
Ποῖον θὰ εἶναι τὸ τέλος αὐτῶν; Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν τὸ
εἶπω ἐγὼ, τὰ γνωρίζει ἡ συνείδησις τοῦ καθενός. Ἐγὼ,
θέλω, δὲν θὰ πάσω νὰ κόω τὸ καθήκον μου καὶ νὰ
γράψω τὰ ὀρθὰ γράμματα. Ἐάν, ὅμως, ἐσεῖς καταστρέ-
ψετε τὸ ἰδικόν μου ἐνδιαφέρον, ὁ ἰδικός μου μισθός εἶ-
ναι ἀκίνητος, ἐνῶ ὁ κίνδυνος δι' ἐσᾶς δὲν εἶναι μικρός.
1250 Ἄλλὰ δὲν θέλω νὰ εἶπω τίποτε τὸ ἐνοχλητικόν.

Μὰ, σὰς ἱκετεύω καὶ σὰς παρακαλῶ πάλιν, διὰ τὴν
μνηστὴν ζωὴν καὶ τῶν παιδιῶν τὸ ἐνδιαφέρον ἐπάνω
εἰς τὸ θέμα αὐτό. Διότι καὶ ἐκεῖνα κατὰ πρότον μαθαί-
νουν τὴν μορφήν τῶν στοιχείων, ἔπειτα προσπαθοῦν νὰ
τὰ μάθουν παρηλλαγμένα καὶ τότε προχωροῦν εἰς τὴν
ἀνάγνωσιν ἐπὶ τῆ θόσῃ αὐτῶν. Τὸ ἴδιον, λοιπόν, ἂς κά-
νωμεν καὶ ἡμεῖς. Ἀφ' οὗ χωρίσωμεν εἰς μέρη τὴν ἀρετὴν,
δὲς μάθωμεν κατὰ πρότον νὰ μὴ ὀρκίζομεθα, νὰ μὴ ἐ-
πιπορῶμεν, νὰ μὴ κακολογῶμεν, ἔπειτα, ἀφ' οὗ προχω-
ρήσωμεν εἰς ἄλλον στίχον, νὰ μάθωμεν νὰ μὴ φθονῶ-
μεν, νὰ μὴ ἔχωμεν σαρκικὰς ἐπιθυμίας, νὰ μὴ τρώω-
μεν ὑπερβολικά, νὰ μὴ μεθύωμεν, νὰ μὴ εἴμεθα σκλη-

49. 116. 29, 10.

ροί, νὰ μὴ κατεχόμεθα ἀπὸ ἀδιαφορίαν. **Β** ὥστε ὕστερα
ἀπὸ αὐτά, ἀφ' οὗ περάσωμεν εἰς τὰ πνευματικὰ ζητήμα-
τα, νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν περι-
φρόνησιν τῆς κοιλίας, διὰ τὴν σωφροσύνην, τὴν δικαιο-
σύνην, νὰ ἐπιδιώκωμεν, νὰ περιφρονῶμεν τὴν δόξαν, νὰ
εἴμεθα ἐπεικεῖς, νὰ ἔχωμεν ταπεινὸν φρόνημα, καὶ, ἀ-
φ' οὗ τὰ συνδέσωμεν μετὰ τῶν, νὰ τὰ ἐγγράφωμεν εἰς
τὴν ψυχὴν μας. Καὶ αὐτὰ νὰ ἐξασκῶμεν εἰς τὸ σπῆτι
μας, εἰς τοὺς φίλους μας, εἰς τὴν σύζυγον, εἰς τὰ παι-
διὰ μας. Καὶ ἐπ' ἄλλῳ νὰ ἀρχίζωμεν ἀπὸ τὰ πρῶτα
ποῦ εἶναι καὶ πρὸ ἐδικού, ὅπως εἶναι τὸ νὰ μὴ ὀρκίζο-
μεθα. Καὶ αὐτὸ τὸ στοιχεῖον τῆς ἀρετῆς νὰ τὸ μελε-
τῶμεν συνεχῶς εἰς τὸ σπῆτι. Διότι πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι
ποῦ ἐμποδίζουσι τὴν μελέτην αὐτὴν εἰς τὸ σπῆτι μας. **Γ**
Πραγματικὰ, ὁ δούλος μάς ἐξοργίζει καὶ ἡ σύζυγος
μας λυπεῖ καὶ μάς στενοχωρεῖ καὶ τὸ παιδί μετ' ἡμᾶς
ἀντιπῆν καὶ τὸν ἄνθρωπον τοῦ μάς παρῶθε εἰς τὴν
ἀπειλήν καὶ τὸν ἄρκον. Ἐάν, λοιπόν, κατορθώσῃς εἰς
τὸ σπῆτι σου νὰ μὴ παρῶθεαι εἰς ἄρκου καὶ ἀπει-
λάς, μολοντὶ συνεχῶς προκαλῆσαι ἀπὸ αὐτοῦ, τότε
καὶ εἰς τὴν ἀγοράν θὰ ἠμπορήσῃς νὰ παραμείνῃς ἄ-
τρωτος. Ἄλλ' ὅμως καὶ τὸ νὰ μὴ ὑβρίζῃς θὰ πετύχῃς.
ὅταν δὲν ὑβρίζῃς οὔτε τὴν γυναῖκά σου, οὔτε τὸν ὑπη-
ρέτην, οὔτε κανένα ἄλλον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπι-
τιοῦ σου. Διότι, πολλὰς φορές ἡ σύζυγός σου, μετ' ὅ
ἐπαυθῇ τὸν ἄλλον καὶ νὰ ἐλευνολογῇ τὸν ἑαυτὸν της,
σὲ παρῶθε εἰς τὸ νὰ κακολογήσῃς ἐκεῖνον. **Δ** ἄλλα ἔ-
σὺ νὰ μὴ ἀναγκασθῇς νὰ κατηγορήσῃς τὸν ἐπαινούμε-
νον, μὰ νὰ ὑποφέρῃς τὰ πάντα μετ' ἡμετέρας. Καὶ ἂν,
ἀκόμη, ἴδῃς τοὺς δούλους σου νὰ ἐπαινοῦν ἄλλους κυ-
ρίου, καὶ πάλιν νὰ μὴ ταροχθῇς, ἀλλὰ στάσου γενναῖ-
ος. Τὸ σπῆτι εἶναι ἀγὼν καὶ πάλαιότερα τῆς ἀρετῆς ὡ-
τε, ἀφ' οὗ ἐξασκηθῇς καλῶς ἐκεῖ, νὰ ἀντιμετωπίσῃς με-
τεὶ μὴ ἐπιτηδειότητα τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἀγορᾶς.

Τὸ ἴδιον νὰ κάνῃς καὶ μετ' ἡν φιλοβόλειαν. Διότι ἐάν
συνήθῃς νὰ μὴ κενοδοξῇς εἰς τὴν σύζυγόν σου καὶ εἰς
τοὺς ὑπηρέτας σου, τότε δὲν θὰ κυριευθῇς ἀπὸ τὸ πά-
θος αὐτὸ ἐνώπιον οὐοιοῦδήποτε ἄλλου προσώπου. Πρα-
γματικὰ, τὸ πάθος αὐτὸ εἶναι πάντοτε δύσκολον καὶ
τυραννικόν, μάλιστα δὲ ὅταν παρῶρεῖσκαται γυναῖκα.
Ἐάν, λοιπόν, εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν νικῶσωμεν τὴν

δυναμίν του. Ε τότε με εδκόλιαν θά φανώμεν ανώτεροι αὐτοῦ καὶ εἰς ἄλλας τὰς ἄλλας περιπτώσεις. Καὶ διὰ τὰ ἄλλα πάση νὰ κάνωμεν τὸ ἴδιον, ἀκριβῶς, ἀσχοῦμενοι εἰς τὸ σπῖτι μας κατ' αὐτῶν καὶ ἐτοιμαζόμενοι κάθε ἡμέραν. Καὶ διὰ νὰ γίνεται εὐκολωτέρα ἡ ἐξάσκησίς μας, ἄς καθορίσωμεν καὶ τιμωρίας διὰ τὸν ἑαυτὸν μας, ὅταν παρασθάνωμεν κάτι ἀπὸ τὰ νόμιμα. Τὸ δὲ ἐπιτίμιον ἄς μὴ προκαλῆ ἑμῖαν, **180** ἀλλὰ νὰ περικλείη ὠφέλειαν καὶ θά προξενούμεν μεγάλο κέρδος. Δηλαδή, ἂν καταδικάζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας εἰς συνεχῆ νηστείαν, εἰς τὸ νὰ κοιμώμεθα κατὰ γῆς καὶ εἰς ἄλλας παραμοίας σκληραγωγίας. Ἔτσι, λοιπόν, θά μᾶς ἔλθουν πολλὰ κέρδη ἀπὸ ἄλλας τὰς πλευρὰς καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν θά ζήσωμεν τὸν γλυκὺ θῖον τῆς ἀρετῆς, καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ θά ἐπιτύχωμεν καὶ συνεχῶς θά εἰμεθα ἀγαπητοὶ εἰς τὸν Θεόν.

Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ συμβοῦν, πάλιν, τὰ ἴδια, καὶ ἀφοῦ θαυμάσετε ἐδῶ τὰ λεγόμενα, ὅταν φύγετε ρίψετε ἄπλας καὶ ὡς ἔτυχε τὴν δελτὸν τῆς ψυχῆς σας, καὶ δώσετε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν διάβολον νὰ τὰ σῆσῃ αὐτά, ὁ καθένας σας, ἀφοῦ φθάσῃ εἰς τὸ σπῖτι του, ἄς κάλῃ τὴν γυναῖκά του, ἄς τῆς ἀνακοινώσῃ αὐτὰ **B** καὶ ἄς τὴν πάρῃ θρηθὸν του καὶ ἀπὸ τὴν σημερινὴν ἡμέραν ἄς εἰσέλθῃ εἰς τὴν καλὴν αὐτὴν παλαίστραν, χρησιμοποιοῦν ἄν λάδι τὴν δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ἂν μίαν φορὰν ἢ δύο ἢ πολλὰς καταπέσῃ, ἐνὶ θά γυμνάξῃ, νὰ μὴ σὲ καταλάβῃ ἀπελπίσι, ἀλλὰ νὰ σηκωθῆς καὶ νὰ συνεχίσῃ τὴν πάλην καὶ νὰ μὴ παύσῃ προηγουμένως τὸν ἀγῶνα, παρὰ ὅταν θά φορέσῃ τὸν λαμπρὸν στέφανον τῆς νίκης κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ ἐναποθέσῃ τὴν κατάκτησιν τῆς ἀρετῆς εἰς ἀπρόσβλητον θησαυροφυλάκιον. Διότι, ἂν συνθῆσῃ τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῆς καλῆς αὐτῆς φιλοσοφίας, τότε δὲν θά ἡμπαρέσῃ νὰ παραθῆς κάτι ἀπὸ τὰ καθωρισμένα, ἔστω καὶ ἂν ἀδιαφορῆς, διότι ἡ συνήθειαι μιμῆται τὴν σταθερότητα τῆς φύσεως. **C** Πραγματικὰ, ὅπως εἶναι εὐκολὸν νὰ κοιμώμεθα, νὰ τρώωμεν, νὰ πίνωμεν καὶ νὰ ἀναπνέωμεν, ἔτσι θά μᾶς εἶναι εὐκόλος καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀρετῆς καὶ θά ἀποκτήσωμεν τὴν πραγματικὴν χαρὰν, καθήμενοι εἰς ἀκίματον λιμῶνι, ἀπολαμβάνοντες συνεχῆ γαλήνην, προσορμίζον-

τες τὸ πλοῖον μὲ μεγάλο φορτίον εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ θά ἐπιτύχωμεν τοὺς ἀμαράντους στέφανους, τοὺς ὁποίους εἶθε ἔλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΒ'
(Κεφ. γ', 13 - 17)

Δε τότε ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς ἀ-
πὸ τῆν Γαλιλαίαν εἰς τὸν Ἰορδά-
ν ἡ ν¹.

Ὁ Κύριος μαζί με τοὺς δούλους, ὁ Κριτὴς ἔρχεται νὰ βαπτισθῇ μαζί με τοὺς ἀμαρτωλοὺς. Ἀλλὰ μὴ ταράσσεσαι, διότι μεταξὺ αὐτῶν τῶν ταπεινῶν λάμπει πλεονάζον ἢ ἀνωτέρας του. Πραγματικὰ, αὐτὸς ὁ ὁποῖος κατεδέχθη νὰ κωφορηθῇ διὰ τὸσον χρόνον εἰς τὴν παρθενικὴν μήτραν Σ καὶ νὰ γανηθῇ ἀπὸ ἐκεῖ σύμφωνα με τοὺς νόμους τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ἐπὶ πλέον νὰ ραπισθῇ, νὰ σταυρωθῇ καὶ νὰ πάθῃ τὰ ἄλλα παθήματα, τὰ ὁποῖα ὄψεσθαι, διὰτὶ παρασκευάσει, ἔδωκε κατεδέχθη νὰ βαπτισθῇ καὶ νὰ ἔλθῃ μαζί με τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους πρὸς τὸν δούλον; Διότι ἐκεῖνο εἶναι πῶς προκαλεῖ μεγάλην κατάπληξιν, τὸ ὅτι δηλαδὴ, ἐνῶ ἦτο θεός, ἠθέλησε νὰ γίνῃ ἄνθρωπος, ὅλα δὲ τὰ ἄλλα ἐν γένει ἀκολουθοῦν φυσιολογικά. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Ἰωάννης ἐπέφρασε καὶ εἶπεν, ὅσα εἶπεν, ὅτι, δηλαδὴ, ἦν εἷς ἀξίος νὰ λύσῃ τὰ λουρά τῶν ὑποδημάτων τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα. **13** Ἔως ἐπὶ ὁ Ἰησοῦς εἶναι κριτὴς καὶ θὰ ἀποδώσῃ δικαιοσύνην σύμφωνα με τὴν ἀξίαν τοῦ καθενός καὶ ἐπὶ θὰ χορηγήσῃ εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως τὸ ἅγιον Πνεῦμα με ἀφθονίαν, ὥστε, ὅταν τὸν ἴδῃς νὰ ἔρχεται πρὸς τὸ βάπτισμα νὰ μὴ ὑποψιαστῆς τίποτε τὰ ταπεινῶν. Ἐπίσης, διὰ τὸν ἴδιον λόγον, ὅταν προσῆλθε, τὸν ἐμπόδιζε, λέγων· «Ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην νὰ βαπτισθῶ ἀπὸ ἐσὲ καὶ σὺ ἔρχεσαι εἰς ἐμέ;»² Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, τὸ βάπτισμα ἦτο ἐνδεικτικὸν τῆς μετανοίας

1. Ματθ. 8, 18.
2. Πρὸξ. Ματθ. 1, 8.
3. Πρὸξ. Ματθ. 8, 12.
4. Πρὸξ. Ματθ. 9, 11.
5. Ματθ. 8, 14.

ἀδύνατον εἰς κατηγορίαν διὰ τὰ διαπραχθέντα ἀμαρτήματα, διὰ τὰ μὴ νομίση κανεὶς ὅτι καὶ ὁ Ἰησοῦς με τὴν ἴδιαν διάθεσιν ἔρχεται εἰς τὸν Ἰορδάνην, ὁ Ἰωάννης δι-ορθῶναι τὴν ἀντιλήψιν αὐτῆν ἐκ τῶν προτέρων, με τὸ νὰ τὸν ὀνομάσῃ «Ἀμὸν» καὶ Λυτρωτὴν τῆς οἰκουμένης ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν ἐν γένει. **Β** Πραγματικὰ, ὁποῖος ἤμποροῦσε νὰ ἐξαλείψῃ τὰ ἀμαρτήματα ὀλοκλήρου τοῦ ἀνθρώπινου γένους, πολὺ περισσότερο θὰ ἦτο ὁ ἴδιος ἀναμάρτητος. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶπεν· Νὰ, ὁ ἀναμάρτητος, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἦτο πολὺ σπουδαιότερον, «ὁ ὁποῖος σηκώνει τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου», ὥστε μαζί με αὐτὸ νὰ πιστεύσῃ καὶ ἐκεῖνο με κάθε θεβαιότητα καὶ, ὅταν πιστεύσῃ, νὰ ἀντιληφθῆς ὅτι ἔρχεται εἰς τὸ βάπτισμα οἰκονομῶν καὶ μερικὰ ἄλλα ζητήματα. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰωάννης, ὅταν προσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν· «Ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην νὰ βαπτισθῶ ἀπὸ ἐσένα καὶ σὺ ἔρχεσαι εἰς ἐμένα;»³. Καὶ δὲν εἶπεν καὶ σὺ βαπτίζεσαι ἀπὸ ἐμένα; ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ ἐφοβήθη νὰ τὸ εἴπῃ. Ἀλλὰ, τί εἶπεν; «Καὶ σὺ ἔρχεσαι εἰς ἐμένα;». Ποῖαν ἀπάντησιν ἔδωκεν, ὅμως, ὁ Χριστός; Ὅτι ἀκριβῶς ἔκανε ἀργότερα εἰς τὸν Πέτρον, τὸ ἴδιον ἔπραξε καὶ τώρα. **Γ** Πραγματικὰ, καὶ ὁ Πέτρος τὸν ἠμπούει νὰ τοῦ πλύνῃ τὰ πόδια, ἀλλ' ὅταν ἤκουσεν ὅτι· «Ἐκεῖνο πῶς ἐγὼ κάνω, σὺ δὲν τὸ ἀντιλαμβάνεσαι τώρα; θὰ τὸ ἀντιληφθῆς, ὅμως, ἀργότερα», καὶ ἐπὶ «Δὲν ἔχεις θέσιν μαζί μου», ἀμέσως ἀψήσῃ τὴν ἀρνήσιν καὶ ὀπήκουσεν. Τὸ ἴδιον καὶ ὁ Ἰωάννης, ὅταν ἤκουσεν· «Ἀψήσῃ αὐτὰ περὶ τοῦ παρόντος, διότι ἔτσι εἶναι πρέπον εἰς ἡμᾶς, νὰ ἐκτελέσωμεν κάθε ἐντολήν»,⁴ ἀμέσως ὀπήκουσεν. Διότι δὲν ἦσαν ὑπερβολικὰ ἐριστι-κὰ, ἀλλὰ τοὺς διέκρινεν ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ὑπακοὴ καὶ ἐφρόντιζαν νὰ ὑπακούουν εἰς τὸν Κύριον εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις.

Πρόσεξε με ποῖον τρόπον ὡδηγεῖ αὐτὸν ἀπὸ ἐκεῖνα ἀκριβῶς, διὰ τὰ ὁποῖα ἐδίωταξέ κυρίως νὰ τελεσθῇ τὸ βάπτισμα. Δὲν εἶπε, δηλαδὴ, ὅτι ἔτσι εἶναι δίκαιον, ἀλλὰ «ἔτσι εἶναι πρέπον». **Δ** Διότι, ἐπειδὴ αὐτὸ πρὸ πάν-

6. Ἰωάν. 3, 29.
7. Ματθ. 8, 14.
8. Ἰωάν. 13, 7.
9. Ἰωάν. 13, 8.
10. Ματθ. 8, 15.

ταν εθεώρει ανάξιόν του, τὸ νὰ θαπτισθῆ ἀπὸ τὸν δοῦλον, αὐτὸ κυρίως προσάλλει, τὸ ὅποιον ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν μὲ τὴν ἀντιλήψιν αὐτῆν, ὡς καὶ τοῦ Ἐλεγεῖν Δὲν ἀποφεύγει αὐτὸ καὶ μὲ ἐμποδίζεις νὰ θαπτισθῶ, ἐπειδὴ ἔχεις τὴν γνώμην ὅτι εἶναι ἀπρεπές; Ἀλλὰ δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἄφησε τὴν ἀρνησίαν, διότι αὐτὸ ἐπάνω ἀπὸ ὅλα πρέπει νὰ γίνῃ. Καὶ δὲν εἶπε μόνον «ἄφησε», ἀλλὰ προσέθεσε καὶ τὸ «ἐπὶ τοῦ παρόντος». Δὲν θὰ γίνωνται συνεχῶς αὐτά, λέγει, ἀλλὰ θὰ μὲ ἴδῃς καὶ ὑπὸ ἐκείνας τὰς προϋποθέσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐπιθυμοῦμαι. Πρὸς τὸ παρὸν νὰ ὑπομείνῃς τὴν κατάστασιν αὐτῆν.

Ἐν συνεχείᾳ ἀποδεικνύει κατὰ ποίαν ἔνοιαν εἶναι πρέπον αὐτὸ. Διατί εἶναι πρέπον, λοιπόν; Διότι ἔτσι ἐκτελοῦμεν κάθε ἐντολὴν τοῦ νόμου, πράγμα τὸ ὅποιον ἐφανέρωσεν, ὅταν ἔλεγε «πάντα δικαιοσύνην»¹¹. Ἐπραγματικά, δικαιοσύνη εἶναι ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ἐντολῶν. Ἄφου, λοιπόν, ἐξεπλήρωσαμεν, λέγει, ὅλας τὰς ἄλλας ἐντολάς, αὐτὸ ὑπολείπεται πλέον καὶ πρέπει νὰ τὸ προσθέσωμεν καὶ αὐτὸ. Διότι ἐγὼ ἦλθα διὰ νὰ καταργήσω τὴν κατάραν, ἡ ὅποια προήλθεν ἀπὸ τὴν παράθεσιν τοῦ νόμου. Συνεπῶς, ἐπιβάλλεται νὰ ἐκπληρώσω προηγουμένως ἐγὼ ὁ ἴδιος τὰ πάντα καὶ νὰ σὰς ἀπελευθερώσω ἀπὸ τὴν καταδίκην καὶ, ἔτσι, νὰ τελεώσω τὴν ἀποστολήν μου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐφαρμόσω δολιχίτρον τὸν νόμον, ἡ ὅποια εἶναι γραμμένη ἐναντίον σου εἰς τὸν νόμον. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔλαθες σάρκα καὶ ἦλθα κοντὰ σου, ἵνα ὁ Ἰωάννης δὲν τοῦ ἔφερον ἀντήρσιον. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἐθαπτισθῆ, ἀμέσως¹² ἀνέβηκεν ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ ἰδοὺ, ἤνοιξαν οἱ οὐρανοὶ¹³ καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ νὰ κα-

11. Ματθ. 5, 16.

12. Χρὶς ἀμερόβλητον μαρμαρίον παρέτεγον τὸ βάπτισμα, διὰ νὰ ἀπομακρυνῆσθε κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ τὰς ἁμαρτίας τῶν. Ὁ Χριστὸς, ὁμοίως, ὡς ἀνεμάρτυρος, ἐπλήρωσεν ἀπὸ τὸ νερὸ.

13. Τὸ ἄνοιγμα τῶν οὐρανῶν δὲν εἶναι νὰ ἐκλήρῃ μὲ δολιχὴν καὶ πραγματικὴν ἔνοιαν, ἀλλὰ μὲ πνευματικὴν σημασίαν ὑπερβατικῶς ἀσπίρητος τοῦ ἑσπερινοῦ καλλώματος, τὸ ὅποιον ἀκακίαι τὴν θεωρίαν τῶν πνευματικῶν, ὅπως ὁ ἄλλοις ἑσπερινοῦ ἀρκάνος, τὸ στερέωμα, φαίνεται νὰ μὲς ἐμπροσθὴν νὰ ἴδωμεν περιττότερον.

τεθακίην ὡς περισσότερὰ¹⁴ καὶ νὰ ἔρχεται ἐπάνω του¹⁵.

Βέβαια, οἱ ἄνθρωποι εθεώρουν τὸν Ἰωάννην πολὺ ἀνώτερον τοῦ Ἰησοῦ, ἐπειδὴ διέμενε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν εἰς τὴν ἔρημον, ἦτο υἱὸς ἱερέως, ἐφόρει τὴν παράξενον ἐκεῖνην ἐνδυμασίαν, προσεκάλει τοὺς πάντας εἰς τὸ βάπτισμα καὶ εἶχε γεννηθῆ ἀπὸ στεῖραν γυναῖκα, ἐνῶ τὸν Ἰησοῦν, ἐπειδὴ εἶχε γεννηθῆ ἀπὸ ἀσχημον κόρην, ἢ (δὲν ἦτο, βέβαια, γνωστὴ ἡ γέννησις ἐκ τῆς Παρθένου εἰς ὅλους ἀκόμη), ἀνετράφη εἰς τὸ σπιτί του, συναναστρέφετο μὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐφόρει τὴν συνηθῆ ἐνδυμασίαν, τὸν εθεώρουν ὅτι ἦτο κατώτερος αὐτοῦ, δεδομένου ὅτι δὲν ἐγνώριζον τίποτε ἀκόμη ἀπὸ τὰ θαυμαστά ἐκεῖνα γεγονότα¹⁶. (Συνέπεσεν, ἀκόμη, νὰ θαπτισθῆ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, πράγμα τὸ ὅποιον ἐνίσχυσε περισσότερο τὴν ὑποψίαν τῶν αὐτῶν, ἔστω καὶ ἐν δὲν εἶχαν τίποτε κατὰ νοῦν ἀπὸ ὅσα εἶπα παραπάνω διὰ τὰς μεταξὺ τῶν δύο διαφορὰς. Ἐσκέπτοντο, δηλαδή, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐθαπτιζόντο ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, διότι, ἐάν δὲν ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους ἀνθρώπους, δὲν θὰ ἐπῆγαινε πρὸς τὸ βάπτισμα μαζί μὲ τοὺς ἄλλους. Ἐτσι ὁ Ἰωάννης εθεωρεῖτο πολὺ ἀνώτερος καὶ πῶ ἀξιοθαύμαστος τοῦ Ἰησοῦ).

Διὰ νὰ μὴ ἐπικρατήσῃ, ὁμοίως, ἡ ἀντιλήψις αὐτῆ εἰς τὸ πλῆθος, C καὶ οἱ οὐρανοὶ ἀνοίγουν, ὅταν ἐθαπτιζέτο, ὁ Ἰησοῦς, καὶ τὸ Πνεῦμα κατεβαίνει, καὶ μαζί μὲ τὸ Πνεῦμα ἀκούεται φωνή, ἡ ὅποια διακηρύσσει τὴν ἀξίαν τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ. Ἐπειδὴ, ὁμοίως, ἡ φωνή, ἡ ὅποια ἔλεγε «Αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός»¹⁷, ἐφαινετο ὅτι ταυριάζει περισσότερο εἰς τὸν Ἰωάννην, (διότι δὲν προσέθεσεν, αὐτὸς ὁ θαπτιζόμενος, ἀλλὰ ἀπλῶς εἶπεν «Αὐτός»), ἦτο φυσικὸν ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς νὰ

14. Ἡ ἑσπερινοῦ μορφή, τὸ σωματικὸν εἶδος, τὸ ὅποιον ἐπέλεξε τὸ ἅγιον Πνεῦμα διὰ νὰ ἐμφανισθῆ κατὰ τὴν βάπτισιν ἦτο ἕρμιον μὲ τὴν μορφήν τῆς περισσότερῆς.

15. Ματθ. 3, 16 — 17. Ὁ ἀκακίρητος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ νόμος, ὅπου ἡ περισσότερῆς δύναμις νὰ εὖρη ἐνάσκουσιν (Ἰβρλ. Γεν. 8, 9) καὶ νὰ μὴν ἐπάνω του (Πβλ. Ἠε. 49, 1).

16. Ὅπως ἦτο ὁ Μωυσαγιολογία, ἡ ἐμφάνισις, εὐν ἀγγέλιον κατὰ τὴν γέννησιν, ἡ προκρίνισις τῶν μύθων κλπ.

17. Ματθ. 3, 17.

σκεφθή ὅτι αὐτὸ ἐλέγχῃ μᾶλλον διὰ τὸν βαπτίζοντα παρά διὰ τὸν βαπτιζόμενον, λόγῳ τοῦ ἀξιώματος τοῦ βαπτιστοῦ καὶ δι' ὅσα ἐλέγχθησαν παραπάνω, δι' αὐτὸν τὸν λόγον κατήλθε τὸ Πνεῦμα μετὰ τὴν μορφήν τῆς περιστέρως καὶ κατήρθευε τὴν φωνὴν πρὸς τὸν Ἰησοῦν D καὶ, ἔτσι, ἔκανε ἐν εἰς ἄλλους φανερὸν ὅτι τὸ «Ὁὐτως» δὲν ἐλέγθη διὰ τὸν βαπτίζοντα Ἰωάννη, ἀλλὰ διὰ τὸν βαπτιζόμενον Ἰησοῦν.

Καὶ διατί, ἐρωτᾷ κόποιος, δὲν ἐπίστευσαν, ἀφοῦ συνέβησαν αὐτὰ τὰ θαυμαστά γεγονότα; Μὰ, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μωυσέως ἔγιναν πολλὰ θαύματα, ἔστω καὶ ὄχι παρόμοια πρὸς τὰ παρόντα, καὶ, ὁμως, ὕστερα ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα, τὰς φωνάς, τὰς σάλπιγγας καὶ τὰς ἀστραπὰς¹⁸, κατεσκεύασαν καὶ μοσχάρι καὶ εἰς τὴν λαοτρίαν τοῦ Βεελφελὼρ ἐμυθήσαν¹⁹. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, οἱ ὁποῖοι παρέυρισκοντο τότε εἰς τὴν θάπτιαν, καὶ ἀργότερα εἶδαν τὸν Λάζαρον νὰ ἀναστήνεται, ἔδειξαν τόσον μεγάλην ἀπιστίαν εἰς τὸν δημιουργὸν τῶν θαυμάτων αὐτῶν, ὥστε ἀπεπειράθησαν πολλὰς φορές νὰ τὸν φονεύσου²⁰. Ἐ'Ἐάν λοιπὸν, μοι οὐδὲ ἔβλεπαν μετὰ τὰ μάτια τοὺς νεκροὺς νὰ ἀναστήνεται, ἐξηκολούθουν ἀκόμη νὰ κατέγονται ἀπὸ κακίαν, διατί παραξενεύεσθε, ἐπειδὴ δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὴν φωνήν, ἣ ὅποια ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἤκούετο; Ὡς γνωστὸν, ὅταν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀγνώμων καὶ διεστραμμένη καὶ τὴν ἔχει κυριεύσει τὸ πάθος τοῦ φθόου, δὲν ὑποχωρεῖ εἰς κανένα ἀπὸ τὰ θαύματα αὐτά. Ὅπως, πάλιν, ὅταν εἶναι εὐγνώμων, πιστεῖται τὰ πάντα, χωρὶς νὰ χρειάζεται καὶ πολὺ τὰ θαυμαστά γεγονότα.

103 Κατὰ συνέπειαν, νὰ μὴ ἀπορῆς διατί δὲν ἐπίστευσαν, ἀλλ' ἐκεῖνο νὰ ἐξετάξῃς, ἔάν, δηλαδή, δὲν ἔγιναν ὅλα ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ πιστεύουσι. Διότι, πραγματικὰ, ὁ Θεὸς διὰ μέσου τοῦ προφήτου αὐτῶν τὸν τρόπον τῆς ἀπολογίας χρησιμοποίησε δι' ὅλα τὰ θέματα πού ἀναφέρονται εἰς αὐτὸν. Ὅταν, λοιπὸν, ἐπρόκειτο νὰ καταστραφοῦν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ νὰ παραδοθοῦν εἰς τὴν ἐσχάτην κόλασιν, διὰ τὰ μὴ συκοφαντήσῃ κά-

18. Πρβλ. Ἰεζ. 19 εζ.
19. Πρβλ. Ἰεζ. 28 εζ.
20. Πρβλ. Ἰωάν. 11, 38.

ποιος ἀπὸ αὐτοῦς, κινούμενος ἀπὸ πονηρίαν, τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, λέγει: «Τί ἔπρεπε νὰ κάνω εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτὸν καὶ δὲν τὸ ἔκανα;»²¹. Ὡστε, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τὸ ἴδιον νὰ ἐξετάξῃς, τί ἔπρεπε, δηλαδή, νὰ γῆν καὶ δὲν ἔγινεν; Καὶ κάθε φορὰ πού γίνονται συζητήσεις διὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, Ἐ με αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἀντιμετωπίξῃς ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι βασιζόμενοι εἰς τὴν κακίαν τῶν πολλῶν ἐπιχειροῦν νὰ διαβάλλουν τὴν θεῖαν πρόνοιαν. Πράσσει, λοιπὸν, ποίου εἶδος παράδοξα γεγονότα συμβαίνουν, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὴν εἰσαγωγὴν τῶν μελλουτικῶν θαυμάτων. Δηλαδή, δὲν ἀνοίγεται ὁ παράδεισος μόνον, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ οὐρανός.

Ἄς ἀφήσωμεν, ὁμως, τὸν λόγον διὰ τὴν συμπεριφορὰν τῶν Ἰουδαίων δι' ἄλλην εὐκαιρίαν. Τώρα, μετὰ τὴν σήθησιν τοῦ Θεοῦ, ἄς ἐπανεέλθωμεν εἰς τὸ θέμα μας.

Ἐ'Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἐβαπτίσθη, ἀμέσως ἀνέβηκεν ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ Ἰθαυ ἦνοιξεν δι' αὐτὸν οἱ οὐρανοί²².

Διὰ ποῖον λόγον ἦνοιξεν οἱ οὐρανοί; Μὰ, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι συμβαίνει τὸ ἴδιον, ὅταν βαπτίζεσαι καὶ σὺ, ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς σὲ προσκαλεῖ πρὸς τὴν οὐράνιον πατρίδα καὶ προσπαθεῖ νὰ σὲ πείσῃ νὰ μὴ διατηρῆς κανένα δεσμόν μετὰ τὰ ἐπίγεια πράγματα. Ἐάν, ὁμως, δὲν ἔλθῃς τὸ ἀνοιγνὸν τοῦ οὐρανοῦ, νὰ μὴ φαῖς δύσπιστος δι' αὐτό. Ὁ Διότι, πραγματικὰ, εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν παραδόξων καὶ πνευματικῶν πραγμάτων ἔχομεν πάντοτε τὴν παρουσίαν αἰσθητῶν φαινομένων καὶ τὴν πραγματοποιήσιν θαυμαστῶν γεγονότων, χάριν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δὲν διαθέτουν εὐστροφον πνεῦμα καὶ ἔχουν ἀνάγκην αἰσθητῆς ὁράσεως καὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀντιληφθοῦν τίποτε τὸ μὴ αἰσθητόν, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ ὅσα βλέπουν μετὰ τὰ μάτια τοὺς τοὺς κυριεῖται φῶθος, με ἀποτέλεσμα, ἔστω καὶ ἂν ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ δὲν συνεχίζονται τὰ θαύματα νὰ παραδέχονται διὰ τῆς πίστεως, ὅσα πράγματα ἀπεκαλύφθησαν μίαν φορὰν εἰς τὴν ἀρχὴν διὰ μέσου τῶν θαυμάτων. Ὡς γνωστὸν, καὶ εἰς τοὺς ἀποστόλους κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἠκούσθη ἡχος εἰσαίου ἀνε-

21. Ἰω. 5, 4.

22. Ματθ. 3, 16. -- Πρβλ. σημειώσεις 12 καὶ 18 τῆς παρούσης.

μου και ένεφανίσθησαν πύρινοι γλώσσα²⁵, ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἔγινε διὰ τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ χάριν τῶν Ἰουδαίων. Συνεπῶς, μολοῦντι δὲν λαμβάνουσι χάριν αἰσθητὰ θεάματα²⁶, ἐν τούτοις δεχόμεθα ὅτι ἀπεκαλύφθη διὰ μέσου αὐτῶν μίαν φορὰν εἰς τὴν ἀρχὴν. Διότι καὶ ἡ περισσότερὰ δι' αὐτῶν τὸν σκοπὸν ἐνεφανίσθη, διὰ τὴν ὑποδείξει, δηλαδή, ὡς τὸ κλαδί, εἰς τοὺς πορευομενομένους ἐκεῖ καὶ εἰς τὸν Ἰωάννην τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ δὲν ἐνεφανίσθη μόνον δι' αὐτῶν τὸν σκοπὸν, μὰ συγχρόνως, διὰ τὴν γνωρίξει ὅτι ὅταν θαπτιζέσῃ, καὶ εἰς ἐσθὲν καταβαίνει τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Συνεπῶς, ἡμεῖς δὲν χρειαζόμεθα αἰσθητὰς ὁράσεις, δεδομένου ὅτι ἡ πίστις ἀντικαθιστᾷ τὰ πάντα. Καί, ἐπὶ πλέον, διότι τὰ θεάματα δὲν γίνονται διὰ τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀπίστους.

Ἐ τῶρα, διὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐνεφανίσθη μετὰ τὴν μορφήν τῆς περιστερᾶς. Μὰ, ὡς γνωστόν, τὸ ζῶον αὐτὸ εἶναι ἡμερῶν καὶ καθαρὸν καὶ ἐπειδὴ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι πνεῦμα πραΰτητος, δι' αὐτὸ ἐμφανίζεται μετὰ τὸ σῆμα αὐτό. Ἐξ ἄλλου, ἔστι μὰς ὑπενωμίζει καὶ κάποιαν παλαιὰν διήγησιν. Δηλαδή, ὅταν κάποτε δολκλήρος ἢ οἰκουμένη ὑπέστη καθολικὸν καιρῶν καὶ ἐκινδύνευε νὰ ἀφανίσθῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος, **1 Πτ 4** αὐτὸ τὸ πτηνὸν ἐνεφανίσθη καὶ ὑπέδειξε τὴν κατάτασιν τῆς καταγίβος καὶ ἐξήγγειλε τὴν ολοκληρωτικὴν γολήνευσιν τῆς οἰκουμένης μετὰ τὸ κλαδί τῆς ἐλιάς, καὶ ἐκράτει εἰς τὸ ράμφος τοῦ²⁷. Ὅλα αὐτὰ, θεῖα, ἦσαν προτύπων τῶν μελλοντικῶν γεγονότων. Πραγματικὰ, καὶ τότε²⁸ ἡ κατάσταση τῶν ἀνθρώπων ἦτο πολὺ χειρότερα καὶ ἦσαν ἄξιοι πολὺ μεγαλυτέρας τιμωρίας. Διὰ τὴν μὴ σὲ κυριεύσῃ, λοιπὸν, ἀπογοητεύσῃ, σοῦ ὑπενωμίζει τὸ περιστατικὸν αὐτὸ ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Δηλαδή, τότε, ὅταν τὰ πράγματα ἐσθασάν εἰς ἀπελπιστικὸν σημεῖον, ἐδόθη κάποια λύσις καὶ ἔγινε διάρθρωσις τῆς κακῆς καταστάσεως. Αὐτὸ, ὅμως, ἔγινε τότε μετὰ τιμωρίαν, ἐνῶ τώρα γίνεται διὰ μέσου τῆς ἀνεκφράστου χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτῶν τὸν λόγον ἐμφανίζεται καὶ

25. Πρβλ. Πρβλ. 2, 2.

26. Κατὰ τὴν τέλειον τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡμέρας.

27. Πρβλ. Γεν. 8, 10 — 11.

28. Κατὰ τὴν ἀποχὴν τοῦ κατακαυθῶτος.

ἡ περιστερὰ, ὅχι διὰ τὴν μὰς φέρῃ τὸ κλαδί τῆς ἐλιάς, ἀλλὰ διὰ τὴν μὰς ἀποκαλύψῃ τὸν λυτρωτὴν ἐξ ὅλων τῶν κακῶν²⁹ καὶ νὰ μὰς γεμίωσιν μετὰ ἀγαθῶν ἐλπίδας. Οὔτε, θεῖα, θγάζει κακὴν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν κιβωτὸν, ἀλλ' ἀνεβάζει εἰς τὸν οὐρανὸν ὅλην ἐν γένει τὴν οἰκουμένην μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς, καί, ἀντὶ διὰ τὸ κλαδί τῆς ἐλιάς, προσφέρει εἰς τὸ ἔχον κοινὴν καταγωγὴν ἀνθρώπινον γένος τὴν υἰοθεσίαν τοῦ ἀπὸ τῶν Θεῶν. Ὅπως, ὅταν σκεφθῆς καὶ ἀντιληφθῆς τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς, νὰ μὴ νομίζῃς ὅτι ἡ ἀξία τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι μικρότερα, ἐπειδὴ ἐνεφανίσθη μετὰ τὴν μορφήν αὐτῆν. Ἐπειδὴ ἀκούω μερικῶς νὰ ὑποστηρίζουν ὅτι ὅση διαφορά ὑπάρχει μετὰ τὸν ἀνθρώπου καὶ τῆς περιστερᾶς, τόση ὑπάρχει καὶ μετὰ τὸν Ἰησοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, ἐφ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς ἐνεφανίσθη μετὰ τὴν ἰδικὴν μὰς μορφήν, ἐνῶ τὸ Πνεῦμα μετὰ τὴν μορφήν τῆς περιστερᾶς. Λοιπὸν, ποῖαν ἀπάντησιν θὰ δώσωμεν εἰς τὰς ἀπόψεις αὐτάς; C' Ὅτι ὁ μὲν Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔγινε πραγματικὰ ἀνθρώπος, ἐνῶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα δὲν ἔγινε περιστερὰ εἰς τὴν πραγματικὴν κτῆτα. Δι' αὐτῶν τὸν λόγον καὶ ὁ Ἐβανγγελιστὴς δὲν εἶπεν ὅτι ἐνεφανίσθη μετὰ τὴν φύσιν τῆς περιστερᾶς, ἀλλὰ μετὰ τὴν μορφήν τῆς περιστερᾶς, ὅτι, θεῖα, παρουσιάσθηκεν ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ μετὰ τὴν μορφήν αὐτῆν, κατὰ μόνον τότε. Ἐάν, λοιπὸν, ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ὑποστηρίξῃς ὅτι ἡ ἀξία τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι κατωτέρα τῆς τοῦ Ἰησοῦ, τότε, σύμφωνα μετὰ τὴν σκέψιν αὐτῆν καὶ τὰ Χερουθὶμ θὰ θεωρηθῶν πολὺ ἀνώτερος, ὅσον ἀνώτερος εἶναι ὁ ἀετός ἀπὸ τὴν περιστερὰν, ἀφοῦ τὰ Χερουθὶμ ἐνεφανίσθησαν μετὰ τὴν μορφήν τοῦ ἀετοῦ²⁷. Ἀκόμη, καὶ οἱ ἄλλοι ἄγγελοι θὰ ἦσαν ἀνώτεροι, ἀφοῦ πολλὰς φορές ἐνεφανίσθησαν μετὰ τὴν μορφήν τοῦ ἀνθρώπου.

Δ' Ἀλλὰ δὲν εἶναι ὀρθαὶ αἱ σκέψεις αὐταί, ὅπως ἔστι, δὲν εἶναι ὀρθαί. Διότι ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀλήθεια τῆς θείας οἰκονομίας καὶ ἄλλο ἡ ἠθελήμενη σιγμιαία ἐμφάνισις μετὰ ὀρισμένην μορφήν. Συνεπῶς, μὴ φέρεσαι μετὰ ἀχαριστίαν πρὸς τὸν εὐεργέτην σου, ὅτε νὰ ἀνταποδίδῃς τὰ ἀντιθετὰ εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος σοῦ ἐχάρισε τὴν τηγὴν τῆς εὐτυχίας σου. Διότι ὅπου ἰσχύει τὸ ἀξίωμα τῆς υἰοθεσίας, ἐκεῖ ἐξερπύζονται τὰ κακὰ

27. Πρβλ. Γεζ. Κεφ. 10 καὶ 11.

καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ ἀγαθὰ προσφέρονται. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, καταργεῖται καὶ τὸ Ἰουδαϊκὸν θάπτισμα καὶ καθιερώνεται τὸ Χριστιανικόν. Δηλαδή, ὅ,τι ἔγινε μὲ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, τὸ ἴδιον συνέθη καὶ μὲ τὸ θάπτισμα. Πραγματικὰ, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἐκείνην, ἀφοῦ ἐφώτασε καὶ τὰ δύο Πάσχα, ἀφ' ἑνὸς μὲν κατηργήσε τὸ Ἰουδαϊκόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐθέσπισε τὸ ἴδικόν μας²⁸. Ἐ καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, βαπτίζεται μὲν τὸ Ἰουδαϊκὸν θάπτισμα, ἀλλὰ, συγχρόνως ἰσχύει καὶ τὸ θάπτισμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἀνοίγει τὰς θύρας τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅπως τότε εἰς ἕνα τραπέζι, ἔτσι καὶ τώρα εἰς ἕνα ποτάμι, ἀφοῦ ὑπερήρασε τὴν σκιάν, προσέθεσε καὶ τὴν ἀλήθειαν²⁹. Πραγματικὰ, τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος μόνον τὸ θάπτισμα αὐτὸ τὴν προσφέρει, ἐνῶ τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἦτο ἔρημιον ἀπὸ τὴν δωρεάν αὐτῆν.

Δι' αὐτὸ, ἀκριβῶς, ἐν συνῆθι τίποτε τὸ παρόμοιον μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τοὺς ὁποῖους ἐθάπτειεν ὁ Ἰωάννης, **1628** παρὰ μόνον εἰς ἑκεῖνον ἐνεφανίσθη τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὃ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ τὸ προσφέρει εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ διδαχθῆς καὶ τὸ ἀκολουθῶν, μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα, ὅτι, δηλαδή, ὄχι ἡ καθαρότης τοῦ θαπτιζόντος, ἀλλὰ ἡ δύναμις τοῦ θαπτιζομένου ἔκανε τὸ θαῦμα αὐτὸ. Τότε, λοιπόν, καὶ ὁ οὐρανὸς ἤνοιξε καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα κατήλθεν. Συνεπῶς, μᾶς δὴνει ἀπὸ τὸν τρόπον ζωῆς, τὸν ὁποῖον καθώριζεν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, εἰς ἕνα νέον τρόπον ζωῆς, τὸν ὁποῖον καθορίζει ἡ Καινὴ Διαθήκη, καὶ μᾶς ἀνοίγει τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στέλλει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον μᾶς προσκαλεῖ εἰς τὴν οὐράνιον πατρίδα. Καὶ ὄχι μόνον μᾶς προσκαλεῖ, ἀλλὰ συγχρόνως μᾶς προσφέρει καὶ μεγάλο ἀέρισμα, διότι δὲν μᾶς ἔκανε ἀγγέλους ἢ ἀρχαγγέλους, ἀλλὰ μᾶς κατέστησε ἀγαπητὰ παιδιά τοῦ Θεοῦ **B** καὶ ἔτσι μᾶς προσελκύει πρὸς τὴν κληρονομίαν ἐκείνην.

Ἄφοῦ, λοιπόν, σκεφθῆς καλὰ ὅλα αὐτὰ καὶ ἀντιληφθῆς τὴν ἀγάπην τοῦ καλοῦντος, τὸ μεγαλεῖον τῆς οὐ-

28. Κατὰ τὴν νύκτα τῆς τελευτῆς τοῦ Μωϋσέως λέγειν.

29. Ἦνεσθε ὁ Χριστός τις ἐστὶν ἐπὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν Πάσχα, ὅσον καὶ τὸ ἔθισμα τοῦ Ἰωάννου, ἕκαστος τίποι καὶ σὺ τὸ Χριστιανικὸν Πάσχα καὶ τὸ Χριστιανικὸν θάπτισμα.

ρανοῦ πολιτείας καὶ τὴν τιμὴν, ἡ ὁποία σοῦ ἐδόθη, νὰ ἐπιδείξῃς ζωὴν ἀνταξίαν αὐτῶν, μὲ τὸ νὰ σταυρώσῃς τὸν ἑαυτὸν σου διὰ τὸν κόσμον καὶ νὰ πιστεύσῃς ὅτι καὶ ὁ κόσμος ἐσταυρώθη δι' ἐσέ³⁰, νὰ ἐφαρμύξῃς εἰς τὴν ζωὴν σου τοὺς κανόνας τῆς οὐρανοῦ πολιτείας μὲ κάθε ἀκρίβειαν, χωρὶς νὰ ἔχῃς τὴν ἐντύπωσιν ὅτι, ἐπειδὴ τὸ σῶμά σου δὲν ἀνήλθεν ἀκόμη εἰς τὸν οὐρανόν, ἔχεις τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὴν γῆν, διότι τὸ κεφάλι σου τὸ ἔχεις εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ σώματός σου. Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἦλθε πρῶτα ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ὁ Κύριος, ἔφερε μαζὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ, ἀφοῦ ἐνεδύθη τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀνῆλθε πάλιν εἰς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ διδαχθῆς ὅτι, πρὶν ἀκόμη ἀνέλθῃς ἐκεῖ, δύνασαι καὶ εἰς τὴν γῆν νὰ ζῆς ὡς νὰ εὐρίσκεισαι εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἄς ἐπιμεινωμεν, λοιπόν, εἰς τὴν προσπάθειάν μας νὰ διατηρήσωμεν καθαρὰν τὴν εὐγενικὴν μας καταγωγὴν, ἡ ὁποία μᾶς ἐδόθη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, καὶ ἄς ἐπιδιώκωμεν κάθε ἡμέραν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν οὐράνιον βασιλείαν, ἐνῶ ὅλα τὰ ἐπίγεια πράγματα νὰ τὰ θεωρῶμεν ὡς σκιά καὶ ὄνειρον.

Πραγματικὰ, εἴαν κάποιος ἀπὸ τοὺς ἐπίγειους βασιλεῖς ἔπαρνε ἐσένας, τὸν πτωχὸν καὶ τὸν ζητιάνον, καὶ σὲ ἔκανε ἑαφικὰ παιδί του, δὲν θὰ σκεπτόσουν πλέον καθόλου τὴν τομεινότητά τῆς καλύθῃς σου, μολοντί εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν ὑπάρχει καὶ μεγάλη διαφορά μεταξὺ τῶν δύο καταστάσεων. Συνεπῶς, νὰ μὴ σκέπτεσαι καὶ εἰς τὴν προκειμένην κατάστασιν τίποτε ἀπὸ τὰ προηγούμενα πράγματα, διότι, ὅπωςδήποτε, ἔχεις προσκληθῆ διὰ νὰ σοῦ προσφερθῶν πολὺ ἀνώτερα ἀγαθὰ. Ἀσφαλῶς, ὅταν ὁ προσκαλῶν εἴναι ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων, τὰ προσφερόμενα καλὰ ὑπερβαίνουν κάθε λόγον καὶ κάθε σκέψιν. Πραγματικὰ, δὲν σὲ μεταφέρει ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τῆς γῆς εἰς τὸ ἄλλο, ὅπως ὁ ἐπίγειος βασιλεὺς. Ὡ ἀλλὰ ἀπὸ τὴν γῆν σὲ ἀνεβάζει εἰς τὸν οὐρανόν καὶ ἀπὸ τὴν θνητὴν σου φύσιν σὲ μεταβιβάζει εἰς δόξαν ἀθάνατον καὶ ἀνέκφραστον, τὴν ὁποῖαν τότε μόνον θὰ ἀντιληφθῶμεν καλὰ, ὅταν θὰ τὴν ἀπολαύσωμεν.

Συνεπῶς, ὅταν πρόκειται νὰ λάβῃς μέρος εἰς τὰ

ἀγαθὰ αὐτοῦ τοῦ εἰδούς, μοῦ ὑπενομιζεῖς πλέον τὰ χρήματα καὶ μένεις προσκεκολλημένος εἰς τὴν γῆνιν μεγαλοπρέπειαν, χωρὶς νὰ θεωρῆς ὅλα τὰ αἰσθητὰ πράγματα κατώτερα ἀπὸ τὰ ῥάκη τοῦ ζητιάνου; Μὰ, τότε πῶς θὰ ἠμπορέσῃς νὰ φωνῆς ἀντάξιος αὐτῆς τῆς τιμῆς; Ποῖαν ἀπόλογον θὰ προβάλλῃς πρὸς δικαιολογίαν; Ἡ μᾶλλον ποῖαν τιμωρίαν θὰ ἀποφύγῃς, ὅταν ὑστερα ἀπὸ μίαν τόσο μεγάλην βαρεάν ἐπανέρχῃσαι πάλιν εἰς τὸν προηγούμενον ἐμετόν³¹; Διότι δὲν τιμωρήσαι, πλέον, ὡς ἀπλὸς ἄνθρωπος, ἔσθ' ὡς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ὁποῖος ἀμαρτάνει, καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ μέγεθος τῆς τιμῆς, τὴν ὁποῖαν σοῦ ἔδωσεν ὁ Θεός, γίνεται αἰτία μεγαλύτερος τιμωρίας³². Πραγματικά, καὶ ἡμεῖς δὲν τιμωρούμεν ὁμοίαι τοὺς δούλους, ὅταν παρεκτρέπονται, καὶ τὰ παιδιά μας, ὅταν πίπτουν εἰς τὸ ἴδιον σφάλμα, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχουν ἐδερνετηθῆ ἀπὸ ἡμᾶς πολλῶ. Διότι, ἐάν ὁ Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος ἔλαθεν ὡς μερίδιόν του τὸν παράδεισον, **100** ἔξ' αἰτίας μιᾶς παρακοῆς ὑπέστη τόσα δεινὰ, ὑστερα ἀπὸ τὴν τιμὴν ποῦ ἔλαβεν, ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐλάθωμεν τὸν οὐρανὸν καὶ ἐγίναμεν συλληθρόνιοι μετὰ τὸν Μονογεῆν Ἰῶν τοῦ Θεοῦ, ποῖαν συγγνώμην θὰ εἴρωμεν, ὅταν, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς περιστέρως, ἐξακαλουθώμεν νὰ προσέγμεν εἰς τὸν θῆν; Ἀσφαλῶς, θὰ ἀκούσωμεν πλέον ἐκεῖνα τὰ προηγούμενα λόγια ὅτι «γῆ εἶσαι καὶ εἰς γῆν θὰ ἐπανέλθῃς³³ καὶ «θὰ ἐργάζῃσαι τὴν γῆν³⁴, ἀλλὰ καὶ πολλὴ φοβερότερα ἀπὸ αὐτὰ, δηλαδὴ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὰ ἀλυτὰ δεσμά, τὸν ἀκόλληκτὸν δηλητηριώδη καὶ τὸ τρίξιμον τῶν δδόντων. Καὶ πολλὸ φυσικὰ. Ἐκεῖνος, θέθαια, ὁ ὁποῖος, ὑστερα ἀπὸ μίαν τόσο μεγάλην ἐδερνεσίαν δὲν ἔγινε καλλίτερος, δίκαια θὰ ὑποστῇ τὴν χειροτέραν καὶ βαρυτέραν τιμωρίαν. Θέθαια, κάποτε ὁ προφήτης Ἡλίας ἠνοιξε καὶ ἔκλεισε τὸν οὐρανὸν, ἀλλὰ διὰ τόσο χρόνον, ὅσον ἐχρειάζετο διὰ νὰ θρέξῃ καὶ ἔπειτα νὰ σταματήσῃ ἡ βροχὴ³⁵. Ὁ Δι' ἐσένα, ὁμοῦς δὲν ἀνοίγεται μετ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ οὐρανός, ἀλλὰ σοῦ ἀνοίγεται διὰ νὰ ἀνεθῆς ἐκεῖ. Καὶ τὸ ἄ-

31. Πρὸς. Β' Πέτρ. 2, 22.

32. Πρὸς. Λουκ. 12, 47 — 48.

33. Γεν. 3, 19.

34. Γεν. 4, 12.

35. Πρὸς. Γ' Βασίλ. 17, 1 ἐξ.

κόμη σπουδαιότερον, ὄχι διὰ νὰ ἀνεθῆς μόνος σου, ἀλλὰ, ἐάν θελήσῃς, νὰ ἀνεθῆσῃς καὶ ἄλλους μαζί σου. Τὸν παρρησίαν καὶ δύναμιν σοῦ ἔδωσεν ὁ Θεός εἰς ὅλα ἐν γένει τὰ ἰδικὰ του ζητήματα.

Ἀφοῦ λοιπόν, ἐκεῖ εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπάρχει ἡ κατοικία μας, ἐκεῖ ὡς τοποθετήσωμεν τὰ πάντα, χωρὶς νὰ ἀφήσωμεν τίποτε ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ μὴ τὰ γάσωμεν. Διότι ἐδῶ, εἴτε τοποθετήσῃς κλειδιωνία, εἴτε θύρας ἀσφαλείας, εἴτε μοχλοῦς, εἴτε θύρας ἀκαθάρτους φάλακας καὶ ἐξουδετερώσῃς ὅλους τοὺς κακοῦργους καὶ ἐπὶ πλέον ἀποφύγῃς τὰ θάσκακα μάτια, ἢ τὰ σκουλήκια ἢ τὴν φθοράν, ποῦ προκαλεῖ ὁ χρόνος. Ἐπὶ πρᾶγμα ἀδύνατον, δὲν ἠμπορεῖς, ὁμοῦς, νὰ ἀποφύγῃς τὸν θάνατον, ἀλλ' ὅλα γενικὰ μέσα εἰς ἐλάχιστον χρόνον θὰ τὰ χάσῃς. Καὶ δὲν θὰ τὰ χάσῃς μόνον, ἀλλὰ πολλὰς φορές θὰ τὰ παραδώσῃς εἰς τὰ χεῖρα τῶν ἐχθρῶν σου. Ἐάν, ὁμοῦς, τὰ ἀποστείλῃς εἰς τὸν οὐρανὸν οἰκίαν, τότε θὰ τὰ ὑπερπηδήσῃς ὅλα αὐτὰ, διότι δὲν θὰ χρειασθῇ νὰ χρησιμοποιήσῃς οὔτε κλειδιωνία οὔτε θύρας οὔτε μοχλοῦς. Τόσον μεγάλη, εἶναι, θέθαια, ἡ δύναμις ἐκείνης τῆς πόλεως, τόσον ἀπόρθητος εἶναι ὁ τόπος ἐκεῖνος καὶ δὲν ὑπόκειται εἰς καμίαν φθοράν ἢ πονηρίαν.

Συνεπῶς, κατὰ ποῖαν λογικὴν δὲν ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν ἐσχάτης θλακειᾶς τὸ γεγονός ὅτι οὐσωρεῶμεν ὅλα τὰ ἀγαθὰ μας ἐκεῖ ὅπου τὰ ἀποταμιεύμενα χάνονται καὶ φθελρονται, ἐνῶ δὲν τοποθετοῦμεν οὔτε ἓνα ἐλάχιστον μέρος αὐτῶν ἐκεῖ ὅπου διατηροῦνται ἀνεσφακα καὶ ἐπὶ πλέον πολλαπλασιάζονται. Ὁ καὶ ὅλα αὐτὰ μάλιστα, ὅταν πρόκειται νὰ περάσωμεν ἐκεῖ καθ' ὅλον τὸν χρόνον; Διὰ τὴν αἰτίαν αὐτὴν δὲν πιστεύουν καὶ οἱ εἰδωλολάτραι εἰς τοὺς λόγους μας, ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦν νὰ ἔγουν ἀπόδειξιν τῆς πίστεώς μας, ὄχι ἀπὸ ὅσα λέγομεν, ἀλλὰ ἀπὸ ὅσα πράττομεν. Ὅταν ἴδουν, λοιπόν, νὰ ἀνεγείρονται μεγαλοπορετῆ αἰκοδομήματα, νὰ κατασκευάζονται κῆποι καὶ λουτρά καὶ πραγματοποιοῦνται ἀγοραὶ κτημάτων, δὲν ἠμποροῦν νὰ πιστεύσουν ὅτι ἐτοιμαζόμεθα διὰ ἀποδημίαν πρὸς μίαν ἄλλην πόλιν³⁶. Ἀλλωστε, ἐάν ἠλθῆεν αὐτὸ, λέγουν, θὰ ἐπώλουν ὅλα ἐν γένει τὰ ὑπάρχοντά τους Ἐ καὶ θὰ κατέβητον ἐκ τῶν

36. Διὰ αὐτὴν εἰς τὴν γῆν τῶν ἄρρατων.

πρότερον τὰ χρήματα ἐκεῖ. Καὶ καταλήγουν εἰς τὸ συμπέρασμα αὐτὸ ἀπὸ ὅ,τι συήθως συμβαίνει εἰς τὴν ἐβδὴ ζωὴν μας. Πραγματικά, θέλομεν ὅτι οἱ πᾶσι πολὺ πλούσιοι εἰς ἐκείνας τὰς πόλεις κυρίως ἔχουν τὰς οἰκίας των, τὰς κτήματά των καὶ ἄλλην ἐν γένει τὴν περιουσίαν των, εἰς τὰς ὁποίας σκοπεύουν νὰ περάσουν τὴν ζωὴν των.

Ἡμεῖς, ὁμως, κάνομεν τὸ ἀντίθετον. Δηλαδή, τὴν γῆν, τὴν ὁποῖαν ὑστερα ἀπὸ ὀλίγον πρόκειται νὰ τὴν ἐγκαταλείψωμεν⁸⁷, **167** τὴν ἀποκτῶμεν μὲ μεγάλην προθυμίαν, προσφέροντες ὄχι μόνον χρήματα, ἀλλὰ καὶ τὸ αἷμά μας, ἀκόμη, δι' ὀλίγα μέτρα γῆς καὶ μερικά οἰκήματα. Διὰ νὰ ἀγοράσωμεν, ὁμως, τὸν οὐρανὸν δὲν δεχόμεθα νὰ δώσωμεν οὔτε ὅ,τι περισσεύει ἀπὸ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν μας, καὶ μάλιστα, ὅταν ἔχωμεν τὴν δυνατότητα νὰ τὸν ἀγοράσωμεν εἰς χαμηλὴν τιμὴν καὶ νὰ τὸν ἔχωμεν κτῆμά μας διὰ παντός, ἐάν, θέθαια, κάνομεν τὴν ἀγορὰν αὐτὴν. Δι' αὐτὸν, ἀκριβῶς, τὸν λόγον θὰ ὑποστῶμεν τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν, ὅταν φεύγωμεν διὰ τὸν οὐρανὸν γυμνοὶ καὶ πτωχοί. Ἡ μάλλον δὲν θὰ ὑποστῶμεν μόνον ἀθεραπεύτους συμφοράς διὰ τὴν ἱδικήν μας πτωχείαν, ἀλλὰ καὶ διότι καθιστάμεν καὶ ἄλλους πτωχοὺς. **B** Διότι, ὅταν οἱ εἰδωλολάτραι ἴδουν νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν προθυμίαν μὲ τὰ ἐπίγεια ζητήματα αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν γνώσει τὸσον μεγάλα μυστήρια, ὅπως ὅποτε, θὰ προσκολληθοῦν πολὺ περισσότερο εἰς τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ περισσότερον φλόγα θὰ συσσωρευώμεν εἰς τὸ κεφάλι μας. Πραγματικά, ὅταν ἡμεῖς, ποὺ ἔχομεν τὴν ἀποχρέωσιν νὰ τοὺς διδάσκωμεν νὰ περιφρονῶν ὅλα τὰ αἰσθητὰ πράγματα, τοὺς παρωθοῦμεν οἱ ἴδιοι εἰς τὸ νὰ ἐπιθυμοῦν περισσότερο αὐτὰ, πᾶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ σωθῶμεν, ἀφοῦ θὰ εἴμεθα ὑπεύθυνοι καὶ διὰ τὴν καταδίκην τῶν ἄλλων; Δὲν ἀκούεις τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ ὅτι μᾶς ἀφησεν εἰς τὸν κόσμον ὡς ἀλάτι καὶ λαμπάδες⁸⁸, διὰ νὰ συγκρατῶμεν ὅσους παρασύρονται ἀπὸ τὴν τρυφὴν καὶ νὰ φωτίζωμεν ὅσους σκοτίζονται πνευματικά ἀπὸ τὴν υπερβολικὴν φροντίδα διὰ τὰ χρήματα; **C** Ὅταν, λοιπόν,

τοὺς ρίπτωμεν εἰς μεγαλύτερον σκότος καὶ τοὺς καθιστῶμεν μαλθακοὺς, ποῖαν ἐλπίδα σωτηρίας ἔχομεν; Δὲν ὑπάρχει καμία ἐλπίς, ἀλλὰ μὲ κραυγὰς, μὲ δόντια ποὺ κτυποῦν ἀπὸ τὸν τρόμον καὶ μὲ τὰ πόδια μας δεμένα, θὰ ριφθῶμεν εἰς τὴν φωτιά τῆς γέννησης, ἀφοῦ μᾶς προετοιμάσουν καλὰ πρὸς τοῦτο αἱ φροντίδες μας διὰ τὸ πλοῦτος.

Συνεπῶς, ἀφοῦ συνειδητοποιήσωμεν αὐτὰ, ὅς σπᾶσώμεν κάθε βεσινὸν, ὁ ὁποῖός μᾶς συνδέει μὲ τὴν ματαιότητα αὐτὴν, διὰ νὰ μὴ περιπέσωμεν εἰς ἐκεῖνα τὰ βεσινὰ, τὰ ὁποῖα μᾶς παραδίδουν εἰς τὸ ἀσθεστον τῶν Πραγματικά, ὁποῖος εἶναι ὑπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ χρηματος, θὰ εἶναι συνεχῶς δεμένος καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὸν οὐρανόν. Ὅποιος, ὁμως, ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν, **D** θὰ ἐπιτύχῃ καὶ τὴν ἐπίγειον καὶ τὴν οὐράνιον ἐλευθερίαν. Διὰ νὰ τὴν ἀποκτήσωμεν καὶ ἡμεῖς αὐτὴν, ὅς συντριψώμεν τὸν φαερόν ζυγὸν τῆς φιλοχρηματίας, ὅς δώσωμεν πτερὰ εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας διὰ νὰ πετάξουν πρὸς τὸν οὐρανόν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνῆκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἄμήν.

87. Ὅταν ἀποθάνωμεν.
88. Ἠρδ. Ματθ. 5, 13.